

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE

DANES
PRILOGA:

»POGOVORI 64«

Četrtek, 23. aprila 1964
Št. 16, leto XXII

TUDI V PROMETU POMENI INTEGRACIJA DOLGOTRAJEN PROCES IN NE TRENUTNO RAČUNICO

V OKVIRU

Povsod še ne vedo, kaj hočejo

Se pred dvema letoma je na področju naše republike obstajalo kar 41 podjetij cestnega prometa, zdaj pa jih obstaja še 19. Zgolj ta ugotovitev priča, da so v tovrstnih delovnih organizacijah spoznali, kaj vse jim lahko prinese večja koncentracija sredstev in kadrov, ki v skoraj vseh primerih pomeni posledico dolgoletnega poslovnega tehničnega sodelovanja. Prav zato ni nobeno naključje, da v okviru sedanjih 19 združenih podjetij dosegajo boljše izkoriščanje zmogljivosti in večjo delitev dela, tako da zavoljo tega ugotavljajo tudi boljše gospodarske uspehe in ne nazadnje tudi naglejše izboljševanje življenjske ravni zaposlenih.

Optimalno možni uspehi seveda nikjer niso dosegljivi prek noči. Toda zgolj dejstvo, da so v okviru vseh delovnih organizacij cestnega prometa po združitvi zabeležili boljše uspehe kot prej, dokler so bila podjetja samostojna, opozarja, da trenutne nevednosti, ki se nujno pojavljajo, ne morejo biti niti povod, še manj pa vzrok za morebitno ponovno osamosvojitve. Naposled je res, da so se dotlej samostojne delovne organizacije ob združitvi v pogodbi dogovorile o vseh pogojih in notranjih odnosih. Poslej je torej njihova dolžnost, da si obojestransko prizadevajo, da bi s skupnimi močmi uresničili tisto, zavoljo česar so se tudi odločili ob združevanju.

Povod za današnji prispevek so namreč dali nekateri primeri iz zadnjega časa, ko nekateri prej samostojni kolektivi komaj po letu dni poslovanja v okviru

združenih podjetij zahtevajo, da bi se spet osamosvojili, češ da so izgubili vsako samostojnost, da so v okviru združenih podjetij kratene njihove samoupravne pravice in podobno.

DVOJE PROČELIJ POD ISTO STREHO

Nedvomno imajo taki kolektivi vso pravico, da zahtevajo izpolnjevanje načel, pod katerimi so se združili. Le-ta v takšni ali drugačni obliki vključujejo tudi poglavitno načelo: centralizacija gospodarjenja ob decentraliziranem samoupravljanju. Če bi kdorkoli dotlej samostojnim kolektivom odrekal možnost in pravico, da odločajo o gospodarjenju v svoji enoti in v podjetju kot celoti, potem verjetno ne bi bilo nikogar, ki ne bi podprl vseh tistih, ki zahtevajo dosledno uveljavljanje njihovih samoupravnih pravic. Prej omenjene zahteve po osamosvojitvi sedanjih poslovnih enot združenih podjetij cestnega prometa pa razkrivajo drugačno vsebino, čeprav zakrito pod plašč samoupravljanja. Se najlažje bi to vsebino poimenovali s prislovico: izgubljeni sin pride domov, počaka, da ga starši nahanjajo, obujejo in oblačajo, potem pa spet ravna po svoji glavi.

AKTUALNA INFORMACIJA

Najbolj značilen tak primer je zahteva škofjeloške poslovne enote podjetja »Ljubljana transport«, oziroma prejšnjega »Transturista«. Ob začetku minulega leta se je to podjetje, po triletnem uspešnem poslovanju

tehničnem sodelovanju z »Ljubljana transportom«, navzlic nasprotovanju občinske skupščine Škofja Loka priključilo k ljubljanskemu podjetju. V pogodbi o združitvi sta se obe podjetji med drugim dogovorili, da bo škofjeloško podjetje posledic pomenilo poslovno enoto s statutom ekonomske enote. Delavski svet te ekonomske enote po pogodbi obdržal odločanje o porabi vseh sredstev, ustvarjenih z gospodarjenjem v tej enoti. Vendar pa se zavoljo boljšega gospodarjenja v okviru združenega podjetja »Ljubljana transport« centralizirajo poslovni sklad in obvezni rezervni sklad. Zato pa se podjetje kot celota obvezuje, da bo v obdobju naslednjih petih let financiralo v investicije posamezne poslovne enote vsaj toliko, kolikor znašajo prosta sredstva amortizacije in poslovnega sklada, dosežena v poslovanju te enote. Sicer pa naj bi se vsi medsebojni odnosi znotraj združenega podjetja odločili v okviru novega statuta.

Zgolj iz teh načel je razvidno, da prejšnji »Transturist«, oziroma sedanja poslovna enota v Škofji Loki ob združitvi ni izgubila nikakih samoupravnih pravic, še manj pa utrpela kakršnokoli »izgubo« samostojnosti, če seveda odštejemo to, da navzven, od drugih delovnih organizacij in škofjeloške komunice niso več podjetje, ampak le enota drugega večjega podjetja.

Oboje: izgubo samostojnosti in kratenje samoupravnih pravic pa škofjeloška poslovna enota zdaj na ves glas očita. Pra-

vimo: očita, kajti dejstva te očitke demantirajo.

Komisija centralnega delavskega sveta podjetja »Ljubljana transport«, ki je dokumentirano odgovorila na poročilo komisije EE Škofja Loka (v katerem je podana z ničemer konkretno podprta zahteva po osamosvojitvi), namreč ni mogla ugotoviti ničesar, nikakih ekonomskih vzrokov ali česar koli drugega utemeljenega, kar bi dajalo prav kolektivu EE Škofja Loka. Prav nasprotno: izkazalo se je celo to, da je v lanskem (prvem) letu dni skupnega poslovanja škofjeloška enota dobila 85% vseh na novo nabavljenih tovornjakov, 21% na novo kupljenih avtobusov; nanjo je odpadlo 36,8% investicijskih posojil ter 24% na novo angažiranih obratnih sredstev, čeprav je bila enota lani v skupnem dohodku podjetja Ljubljana-transport udeležena le s 15,9%. Tudi podatki o poslovanju in trošenju sredstev v prvih mesecih letošnjega leta kažejo, da je škofjeloška enota podjetja »Ljubljana transport« porabila več sredstev, kot pa jih je sama ustvarila. Drugače rečeno: k njenim znatnim uspehom v dosedanjem skupnem poslovanju (med drugim za 52,7 odstotkov višji čisti dohodek v minulem letu, primerjaje z letom 1962) je nedvomno precej pripomoglo tudi prelivanje sredstev iz drugih ekonomskih enot za potrebe škofjeloške enote, ki je pri svojem delu razen vsega drugega toliko samostojna, da je lani po lastnem preudarku in samo zase razdelila ves ustvarjeni čisti dohodek in ga nekaj v obliki osebnega dohodka tudi nezakonito (mimo pravilnika) razdelila. Temu nasprotno pa so ostale ekonomske enote (ki jim je resnica na ljubo povedano škofjeloška enota že vrnila njihova sredstva) prispevale tudi sredstva za pokrivanje izgube v EE ljubljanskega mestnega prometa, ki poslovanja z negativno bilanco nedvomno ni zaključila po lastni krivdi.

»ORGANIZACIJA« IN »RAZBIJANJE« PODJETJA

Ta dejstva vsi tisti, ki govorijo v imenu škofjeloškega kolektiva, zavračajo kot nebitvena, kajti po njihovem nevarnost grozi tudi od drugod. Razbiti hočejo njihov kolektiv! Ob združitvi je bilo predvideno, da ostanejo poslovne enote na se-

(Nadaljevanje na 3. str.)

S SEJE PREDSEDSTVA OSS KOPER

PRAKSA NE USTREZA ZAHTEVAM ČASA

Predsedstvo okrajnega sindikalnega sveta Koper je na svoji zadnji seji ugotovilo, da so bila ekonomska gibanja v letošnjem januarju in februarju (za marec tedaj še ni dobilo pokazateljev) ugodna, proizvodnja in produktivnost tudi nista veliko zaostali za okrajnim gospodarskim planom. Globlja analiza teh gibanj pa odpira mnoge probleme, slabosti in težave.

V splošnih razpravah se vse delovne organizacije strinjajo s tem, da je treba gospodarjenje intenzivirati in z obstoječimi proizvodnimi sredstvi povečati produktivnost, rentabilnost in ekonomičnost proizvodnje. V praksi pa kažejo velik apetit po vlaganju lastnih sredstev v proizvodnjo in upravne zgradbe. Mnoge odločitve o investicijah gredo mimo samoupravnih organov, predvsem pa mimo proizvajalcev, ki bi morda denar namenili za investiranje v družbeni standard, če so problemi bolj pereči. V načelu se upravnica in proizvodna vodstva strinjajo, da je treba več vlagati v izboljševanje življenjskih pogojev in bi takšni kolektivni odločitvi težko ugovarjala. Zlasti če bi jim delavci očitali, da so jim ob vsakih novih investicijah v proizvodnjo obljubljali večje osebne dohodke, ko bo posojilo odplačano, obljuba pa se ni utegnila izpolniti, ker so takoj, ko je bil kredit poravnán, najeli nov kredit zato, »da bi se jim bolje godilo«. Ob slabih izkušnjah iz preteklosti ne bi zlepa verjeli, da jim bo tokratna investicija v proizvodnjo res povečala blaginjo, nam-

reče če se gospodarjenje vsestransko ne izboljša. Investiranje in družbeni standard pa ne bi bil — vrabec na strehi...

Odločanje mimo samoupravnih organov in neposrednih upravljavcev glede novih investicij in še marsičesa, kar sodi v njihovo pristojnost, pa kaže tudi na nerazvitost delavskega upravljanja v koprskem okraju. Že na zadnjem plenumu okrajnega sindikalnega sveta je bilo izrecno poudarjeno, naj sindikalne organizacije poskrbijo za dobro pripravo na volitve novih delavskih svetov, predvsem za izbiro kandidatov, po volitvah pa bo okrajni sindikalni svet organiziral posebne posvete z novo izvoljenimi predsežniki in se pogovoril z njimi o osnovnih nalogah, da se zagotovi večja proizvodnja in produktivnost, poleg tega pa bo priredil zanje še več seminarjev. Gre predvsem za to, da bo delo samoupravnih organov vsebinsko dobro programirano in da bodo skupaj s sindikalnimi podružnicami ter strokovnimi službami bedeli nad doslednim izvajanjem notranje zakonodaje, saj bi že ravnanje po statutih močno spodbudilo interes za boljše gospodarjenje, ki je zdaj medel zaradi slabe obveščenosti, premajhne povezave med osebnimi dohodki in rezultati dela, pa tudi zato, ker še ni izkoreninjeno mnenje, naj delavci pridno delajo, za vse drugo pa bo vodstvo poskrbelo.

Dosedanje prepuščanje vajeji upravnemu vodstvu se negativno zrcali tudi v osebnih dohodkih. Resda je delavcev, ki zaslužijo manj ko 25.000 dinar-

jev, vedno manj, na kar se vodstva rada sklicujejo, toda posamezniki ne vidijo, kako občutno se povečujejo življenjski stroški, ne vidijo in ne slišijo delovnih ljudi, ki zahtevajo, da se stanje izboljša, ampak slepo trdijo, da se standard dviga. Po mnenju predsedstva okrajnega sindikalnega sveta bi utegnili to nasprotje med fizičnim porastom proizvodnje in upadanjem življenjske ravni povzročiti probleme, ker proizvajalci upravičeno pričakujejo, da bodo ob večjih delovnih uspehih dobili tudi večje realne dohodke.

OBJEKTIVNE TEŽAVE

Res pa je tudi, da mnogi problemi nastajajo zaradi velike koncentracije narodnega dohodka izven delovnih organizacij in zaradi stalnega prenašanja materialnih pristojnosti na komune, ki jim zmanjšujejo razpoložljiva sredstva in si skušajo denar zagotoviti z raznimi novimi obdavčitvami.

Toda zaradi tega, je bilo rečeno na seji, ni moč podpirati vseh tistih konceptov in odločitev, ki nasprotujejo sprejetim načelom in zahtevam delovnih ljudi.

Okrajni sindikalni svet se bo zavzemal za takšne spremembe v strukturi delitve nacionalnega dohodka, ki bodo zagotavljale delovnim organizacijam več sredstev za osebne dohodke, za standard, za smotno investicijsko politiko, enostavno reprodukcijo itd. Zavzemal se bo tudi za to, da bodo delovne organizacije na račun

(Nadaljevanje na 2. str.)

Na Koprskem, verjetno pa tudi drugod, zaključni račun mnogih kmetijskih organizacij iz leta v leto izkazuje zgubo. Poleg vnanjih vzrokov, od vremenskih nepravilik dalje, priznavajo vodstva samo dva »greha« kolektiva: premajhno prizadevnost delavcev in pomanjkanje strokovnjakov.

Pa si ju publiže oglejmo.

Strokovnjakov res nimajo veliko, še tisti, ki jih imajo, pa — kakor pravijo delavci — redko zaidejo mednje. Programiranje proizvodnje je potrebno in nujno, prav tako ekonomske analize proizvodnje, vendar bi kazalo o tem tudi delavcem kaj povedati, jim ne glede na to, da kot upravljalci morajo biti seznanjeni (!) z gospodarjenjem, povedati, koliko bo vrgla proizvodnja, če se bodo potrudili in koliko več jim bo vrgla, če bo pridelek kakovosten. Preprosto, tako, da bo najpreprostejši med delavci razlago razumel. Morda prvič ne bo veliko pridobil, sčasoma bo vedno globlje dojel tesno povezanost njegovih osebnih dohodkov z delovnimi rezultati in bo na sestankih samoiniciativno zahteval, da jim agronom ali kmetijski tehnik tudi praktično pokaže, kako bi dosegel večji delovni efekt. Strokovnemu izobraževanju na delovnih mestih se namreč nihče ne posveča.

Drug, za gospodarjenje še poraznejši problem, je delitev čistega dohodka med ekonomskimi enotami in znotraj enot. Prigospodarjena sredstva aktivnih delovnih enot služijo brez njihovega privoljenja za pokrivanje zgub v drugih delovnih enotah. Prikrajsane skupine proizvajalcev morajo izgubljati interes za dobro gospodarjenje. Republiški odbor kmetijskih delavcev je že davno priporočil

Vse na isti (slabi) mlin

sistem medsebojnega kreditiranja. Delovna enota, ki je imela eno leto zgubo, bodisi zaradi slabega vremena, elementarne nesreče ali epidemije pri živini, bo mogoče že naslednje leto lahko povrnila posojilo, kolikor ne bo večje škode, ki se pokriva iz skupnih sredstev. Predpostavljamo namreč, da se zguba ne ponavlja vsako leto v isti delovni enoti. V tem primeru bi kazalo skupno razmisliti, ali naj takšna enota, pa naj bo delavsko upravljanje razmejeno geografsko ali po proizvodnih dejavnostih, še obstaja. Mogoče obstaja samo zato, ker kolektiv z avtomatičnim dviganjem rok avtomatično potrdi proizvodni in finančni plan kot nekaj, kar se ne tiče drugega kot operativnega in upravnega vodstva?

Toda ta brezbrzičnost je pogojena tako z delitvijo čistega dohodka med delovnimi enotami kakor z individualnimi merili, ki se ponekod omejujejo na urno tarifo in kvečjemu na časovno normo. Delavcev pa nič ne spodbujajo, da bi izboljševali tudi kakovost dela in da bi poskušali varčevati z osnovnimi sredstvi in proizvodnimi pripomočki. Pri participaciji čistega dohodka bi lahko upoštevali tudi varčevanje z vsem materialom.

Z dosledno delitvijo prejemkov po delu bi se interes delavcev za gospodarjenje nedvomno povečal. Pa tudi ob sprejemanju raznih planov ne bi več nemo dvigali rok.

Se bolj pa bi se delovna prizadevnost povečala, če bi kmetijske organizacije po vsaki delovni sproti ugotavljale učinek, pri oranju ali kopanju posebej, pri saditvi paradižnika ali sejanju posebej, saj se da vsako fazo ekonomske oceniti, četudi še ni znan končni rezultat dela — pridelek. Razumljivo, da zaradi odvisnosti kmetijske proizvodnje od vremenskih razmer ni mogoče slepo izplačevati predvideno celotno vrednost opravljenega dela, vendar bi delavci že to spodbujalo, če bi se jim gospodarska učinkovitost vsaj deloma med letom poznala pri osebnih dohodkih. Tega, da dobre razlike ob koncu leta, zaradi dosedanjih slabih izkušenj sprva ne bi verjeli. Ni jim mogoče zameriti.

Dokler ta vprašanja ne bodo urejena, bo pač voda tekla v omenjenih organizacijah na isti slab mlin: na mlin nizke produktivnosti in gospodarske brezbrzičnosti. M. K.

Pretirano samoupravljanje

— Če misliš, da sem te zato napravil za predsednika, da bi zdaj odločali brez mene, se hudičevu motiš...

Karikatura: MILAN MAVER

Kadar dela mama v drugi izmeni...
Foto: Milaa Sparovec

Bo semenski krompir končal v industrijskih kotlih?

Sprašujem predvsem zato, ker je krompir naša nacionalna jed in ker se nam, v trgovinah, malokdaj posreči dobiti dobro sorto tega zemeljskega sadeža. Strokovnjaki vedo povedati, da uživamo večinoma industrijski krompir, naj bo že res ali ne, pust je, kašnat in se na površju takoj razcvete, ko zavre, znotraj pa ostane trd.

V zahvalo našim agronomom, ki se ukvarjajo z raziskavami, pa smo dobili precej novih sort dobrega jedilnega krompirja. Samo nam ne pride v roke, ker ga še premalo pridelamo.

Zato je bilo umestno priporočilo, naj bi kmetijske zadruge letos pridelale dovolj semenskega jedilnega krompirja, da nam ne bi bilo treba več jesti tistega, ki je po strokovni klasifikaciji namenjen za živino ali za škrob. Semenarne so nasvet upoštevale, zdaj, ko potekajo zadnji dnevi za saditev, pa so v velikih skrbih. V skladiščih jim je ostalo blizu 200 vagonov neprodanega semenskega krompirja. Če ga ne prodajo za saditev, bo končal v industrijskih kotlih, skupaj z zaresnim industrijskim krompirjem. Odkupovalci najbrž tudi pri cenah ne bodo delali razlike.

V tem pa je za semenarne nesreča. Semenski krompir so namreč proizvajalcem plačale veliko dražje, kakor stane običajni, ker je s pridelovanjem več dela, zato ga tudi kupcem zaračunajo dražje. Za kilogram semenskega krompirja mora kmet odšteti 52 din, medtem ko za svoj kilogram dobi vsaj polovico manj, ali pa mora dati dva kilograma svojega pridelka za kilogram semenskega.

Precej so ga kmetje odkupili in zamenjali, vendar ga je, kakor rečeno, še veliko ostalo.

Težko pa je natančno odgovoriti, zakaj. Morda potrebe niso bile realno planirane? Semenarne lahko pomislek deloma ovržejo, kajti veliko kmetov je letos spet posadilo stare sorte krompirja, predvsem merkur, ki se je že precej izrodil in tudi po sodbi samih pridelovalcev ni okusen. Mnogi ne vedo, da bi lahko pridelovali boljšega, ker posebevalna služba ni povsod v kmetijstvu dovolj razvita in močna. Možen pa je še en razlog: odkupne cene krompirja so večinoma enotne, kmetje, ki uporabljajo pamet, sklepajo, da bodo za svoj merkur ali kar že pridelujejo, jeseni ravno toliko dobili kakor bi za novo sorto krompirja, izognili pa so se denarnemu izdatku za semenski krompir ali naravni trgovinski zamenjavi, ki po težini blaga ne bi bila v njihov prid. Če jih še nihče ni opozoril, da bi bil potem pridelek večji, je starokopitnost tembolj umevna.

To pojasnjevanje kajpada vsem, ki radi jemo krompir, ne koristi. Zadošča pa, da si bomo znali jeseni pojasniti, kako da ni naprodaj več novega belega krompirja — cvetnika. In da si bomo znali tudi prihodnjo jesen to obrazložiti. Če bodo morale semenarne in tiste kmetijske zadruge, ki same prodajajo semenski krompir, ogromne zaloge prodati za škrobno moko, bo prihodnjo pomlad tako primanjkovalo semenskega krompirja, kakor ga je zdaj preveč. (Za prehrano ne pride v poštev, ker je preveč droben in za seme tudi mora biti takšen.)

Cepprav smo proizvodnih nihanj v kmetijstvu navajeni, jim, odkrito rečeno, ne ploskamo. To velja tudi za krompir. Mar nismo že slišali govoriti o nekakšnih rezervnih skladih, s katerimi bi ta nihanja preprečevali s tem, da bi proizvajalcem oziroma odkupovalcem povrnil vsaj dejanske stroške?

Ta pripomba samo mimogrede. V imenu potrošnikov pa želimo samo to, da bi nas planerji krompirjeve proizvodnje, proizvajalci in trgovska mreža čimprej oskrbeli z dobrim krompirjem za ljudi.

Praksa ne ustreza zahtevam časa

(Nadaljevanje s 1. str.)

postopnega zmanjševanja različnih fiskalnih dajatev izkoriščale povečana lastna sredstva za večje osebne dohodke povsod, kjer so zelo nizki in za odpravo ozkih grl v proizvodnji, ki zmanjšujejo proizvodnjo. Dalje se bo sindikat zavzemal, da vse delovne organizacije enkrat letno korigirajo nominalne osebne dohodke po gibanju življenjskih stroškov. Korekcija naj bi se izvedla tako, da bi se procentualno povečali ceniki del in obračunske tarife po delovnih mestih, skratka ne z avtomatičnim dvigom osebnih prejemkov ob zaključku obračunskega meseca. Seveda naj bi to povečanje ne podražilo proizvodov, ampak naj bi se spremenil samo odnos v strukturi cen.

Kategorično pa je okrajni sindikalni svet tudi zagovarjal, da se ukinejo vsa tista delovna mesta in delovne organizacije, ki ne morejo v normalnih pogojih gospodarjenja zagotoviti svojim članom življenjskega minimuma. Rudnika Vremski Britov in Sečovelje že sodita mednje. Postopno bo treba pripraviti vse potrebno, da jih prenehajo izkoriščati in da se rudarji zaposlijo v drugih podjetjih. Seveda pa se bo sindikat hkrati zavzemal za odpravo meznega nagrajevanja strokovnjakov in razčiščeval idejne probleme, ki nastopajo v zvezi s tem, ter podpiral vse stimulative oblike delitve osebnih dohodkov. Za razčiščevanje idejnih vprašanj in nasprotij bo v Kopru, Novi Gorici in Postojni organiziral sektorska posvetovanja.

Za izpopolnitev sistema in meril za delitve čistega dohodka bo treba letos strokovne službe v delovnih organizacijah tako okrepiti, da bodo lahko analitično spremljale gospodarjenje, samoupravni organi pa na podlagi teh analiz izboljševali in izpopolnjevali individualno in kolektivno stimulacijo zaposlenih.

Sklep je dobronameren, z uresničitvijo bo pa precej težav, ker koprskemu okraju primanjkuje dobrih strokovnjakov. O tem že dolgo govorijo — žal le deklarativno — samoupravna vodstva in kolegiji. Skrb za strokovnjake je vsem tem poverjena tudi v statutih delovnih organizacij. Toda konkretno ni nihče zadolžen zanje, kadrovske-socialne službe v pravem smislu skorajda nikjer ni, ampak se je s tem nazivom samo ogrnila bivša personalna služba, ki po starem vodi evidenco o kadrih.

V Gorici, na primer, so sestavili pregled nad odgovornimi delovnimi mesti in ugotovili da se stanje od lani ni nič izboljšalo. V izobrazbi direktorjev, računovodij, tehničnih direktorjev in sekretarjev ni premikov, ki bi dokazovali večjo

brigo za to, da bi vodilna mesta zasedli boljši strokovnjaki. Med komercialisti ima samo eden visoko izobrazbo, prav tako med računovodji, od tehničnih direktorjev pa trije.

Diskutant je še zaskrbljeno omenil, da podjetja ne skrbijo perspektivno za vzgojo novih strokovnjakov in da tistih 370 strokovnjakov, ki jih še stipendirajo, morda že tedaj, ko študirajo, ne bo dovolj. Ne upoštevajo, da je sistemizacija delovnih mest skoraj povsod sestavljena po ljudeh, ne pa po potrebah podjetij, zlasti v prihodnosti. Če potrebujejo enega strokovnjaka, naj bi stipendirali tri, da bi jih imeli dovolj.

V koprski občini pa je stanje še slabše.

In vendar so po zaključnih računih gospodarske organizacije izkoristile 1962. leta samo 60 % dovoljenih sredstev za strokovno vzgojo starih in novih delovnih moči, lani pa le 2 % več. Glavni vzrok je primitivna in kratkovidna miselnost, da je treba pač tukaj zmanjšati stroške in povečati dohodek, če se ga drugače ne da.

Letos, ko smejo za vzgojo kadrov porabiti celo 2,5 % bruto dohodka, bo ostajalo še več denarja, če ne bodo kolektivi sestavili programov za izkoriščanje teh sredstev, ki bodo temeljili na sedanjih in perspektivnih potrebah proizvodnje. Še tem, da so gospodarske organizacije ob prvih opozorilih namestile nekaj ljudi, ne glede na to, ali ustrezajo delovnim mestom ali ne in ali bodo dovolj izkoristeni, so okolici in sebi zaprle oči. Številčno stanje strokovnjakov morda ustreza,

je v zadovoljivem sorazmerju z zaposlenimi, problem pa je kljub temu ostal. Za spremljanje ekonomskih gibanj — nima jo strokovnjakov.

DOBRA ZNAMENJA

Kakor se demokratične sile v delovnih organizacijah razmeroma počasi budijo, pa se vedno bolj oglašajo v družbenem upravljanju. Vedno bolj se očitujejo nasprotja med občinskimi skupščinami in njihovimi upravnimi aparati. Težnje letih po komandiranju in odločanju o delitvi občinskih sredstev imajo vedno bolj spolzka tla. V Kopru in Ajdovščini je prišlo ob sprejemanju občinskega proračuna do konfliktov. Vsi člani skupščine niso bili zadovoljni z osnutkom, nekateri so si upali celo naglas »pokritizirati«, se odreči glasovanja, toda navsezadnje je bil v obeh občinah osnutek sprejet brez večjih korektur.

Zanimiva pa je bila pripomba nekega člana iz Vipave: »Če bi se z osnutkom bolj ukvarjali, bi ga postavili na glavo.«

To morda ne bi čisto držalo, pač pa bi ga deloma verjetno res spremenili v prid krajevnih skupnosti. Vipava, na primer, ne dobi denarja za popravilo kakih sto metrov ceste, za kar že več let prosi, prispeva pa sredstva za občinski proračun. Od tod tudi pripomba iz ust Vipavke — članice skušnine: »Če občina nima denarja niti za popravilo koščka ceste, je ne potrebujemo.«

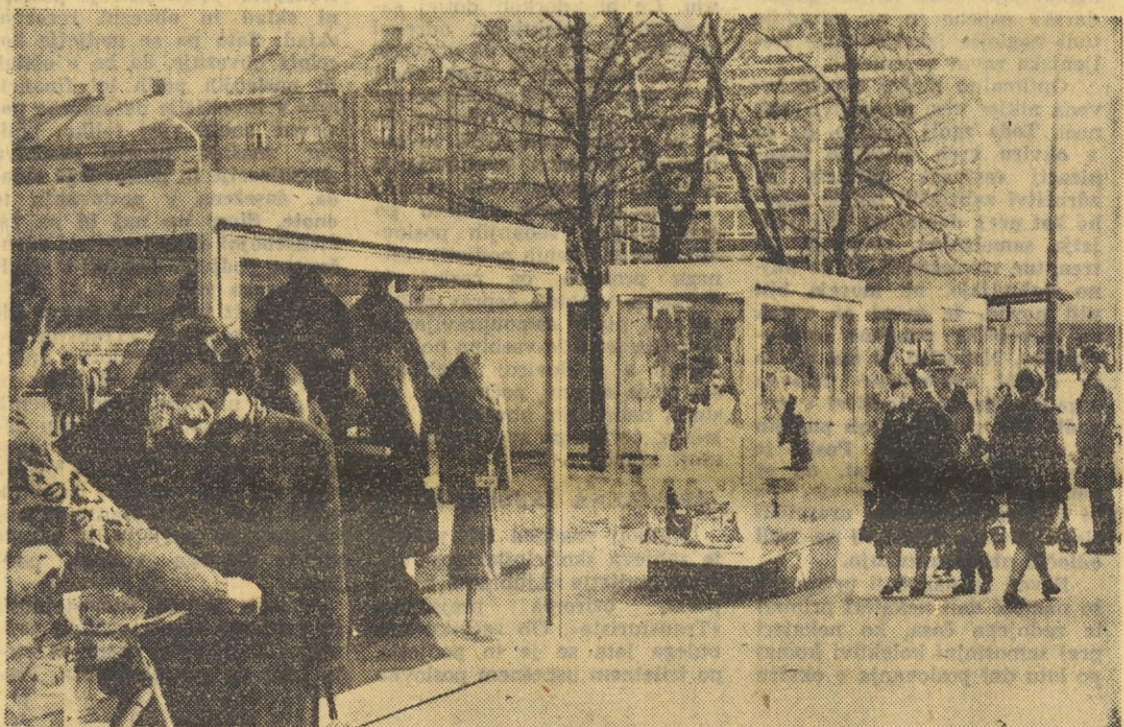
Predsedstvo je menilo, da bi bilo napak očitati takim ljudem, ki se okoriščajo z dano demokracijo, opozicionalnost, proble-

me, ki jih načenja ta »opozicija«, pa puščati ob strani. Krivica občinskih planov in kritika delitve dohodka med družbo in podjetjem je znak, da so se začeli naši proizvajalci bolj zanimati za gospodarjenje in da se hočejo bolj uveljaviti kot upravljalci, včasih uspešno, včasih manj uspešno, vendar dobrohotno. Strahu, da bi demokracija zaživela, se je treba znebiti.

Sindikalnimi delavcem v podjetjih, kjer je ta strah pred demokracijo marsikje še bolj zakoreninjen, gre zato še večje priznanje, kakor je dejal predsednik OSS Marjan Rožič, če so se spopirali z ostanki birokratizma in primitivizma in začeli boj za višji življenjski standard, za demokratične odnose in za stimulatino delitve osebnih dohodkov, saj so s tem samo prisluhnili procesom, ki se razvijajo v delovnih organizacijah. Jasno, da skuša nazadnjaško vodstvo nosilce progresivnih idej onemogočiti, jih osamiti, ker pač misli, da bo razvoj zavrl, če enega ali nekaj najbolj naprednih članov kolektiva izloči. Toda razvoj bi šel kljub temu svojo pot. Sicer pa bo okrajni sindikalni svet podpiral vse pozitivne družbene sile, da se okrepijo.

Na sestanku je bilo slišati tudi priporočilo, naj bi se okrajni sindikalni svet tesneje povezal z občinskimi skupščinami, da bi se te hitreje ovedle svojih pravic in da bi uveljavljanje demokracije v gospodarskih organizacijah in voljenem predstavnstvu komunne skladno potekalo.

MARIOLA KOBAL

Iznajdljivost in dobra reklama bi lahko rekli za nova nenavadna izložbena okna, ki so jih pred kratkim postavili prodajalci tekstila v središču Maribora
Foto: Milan Sparovec

Tekstilci ne vedo za prihodnost

Integracija ni upoštevala tržnih razmer, temveč le tehnološke aspekte. To je bilo reševanje tistih podjetij, ki niso po svoji krivdi ostala brez sredstev za razvoj.

Ni velikost kombinata v nasprotju z takšno univerzalnostjo proizvodnje?

Za takšno proizvodnjo so seveda prožnejše majhne tovarne. Toda — ne moti nas samo to. Nedavno so na primer zunanaj podjetja naredili načrt za likvidacijo našega obrata Merinka, ki naj bi postal neka druga industrija. Ni mi všeč, da nastajajo takšni načrti izven podjetja in izven panoge tekstila v republiki. Naše samoupravljanje je zaradi tega v čudnem položaju.

Toda, če ti načrti temeljijo na prepričljivih študijah?

Delavci so postali nezaupljivi. Pravijo: Analiza bo takšna, da bo vse prav, vemo pa že zdaj, da z integracijo ni bilo tako, kot so govorile analize.

To pomeni?

Da ni jasna perspektiva kombinata samega — zaradi stalnih posegov od zunaj — in prav tako so nejasne perspektive te panoge. Vse razprave o tem so se umaknile v komisije. V statutu delovne organizacije pa je napisano, da je treba delavskemu svetu poročati o opravljeni investiciji in prav tako pred začetkom investicije

o minimalnih tehnoloških in ekonomskih predvidevanjih.

Preveč odločajo o vaši usodi v komisijah izven podjetja oziroma gospodarske panoge, vi pa menite, da bi sami bolje presodili razvoj te industrije oziroma kombinata?

Edino perspektiva v panogi in takšna sredstva, ki omogočajo normalno nadomeščanje iztrošenega strojnega parka in redne dopolnitve v tehnoloških postopkih bi napravili prej red v pravem razvoju, kot pa zbiranje sredstev v centrali in dolga pot da se pride do teh sredstev.

Zato, da bi si zagotovili večji dohodek, ste se odločili za univerzalnost. To razumem, tega pa ne — kako vam lahko prinašajo male količine pestrega asortimana večji dohodek kot masovna proizvodnja?

Nova proizvodnja v malih količinah nam ustvarja normalni dohodek.

Naj to pomeni, da so masovnim proizvodom pronašne cene plafonirane?

Da. Seveda pa cene novih proizvodov pošljemo v pridružen uradu za kontrolo cen.

Svoje gospodarjenje urejate tako, da se čim bolj izognete nenormalnim razmeram, ki so izražene na primer v plafoniranih cenah. Sicer pa težite za primereno samostojnostjo v gospo-

darjenju in ne za nekimi olajšavami?

Ne gre nam za neke izjemne ugodnosti. Menimo samo, da pomeni prenos večjih sredstev v upravljanje delovnega kolektiva večji rizik gospodarjenja in da je delovni kolektiv, če lahko razvija večjo poslovnost, večji garant za dobro gospodarjenje kot pa organi izven podjetja. Na ta način odpade sklicevanje na uredbe in iskanje krivca izven podjetja, kjer ga ni mogoče najti. Iz dosedanje prakse vidimo, da kolektiv zelo skrbno pazi na to, kako se gospodarji s sredstvi, ki jih ustvarja. Na gospodarjenje s sredstvi, ki jih dobi od zunaj, pa ni tako pozoren. Krediti so pač bolj »tuja« denar.

Kakšno tržišče pa bi potrebovali za tako masovno proizvodnjo majhnega asortimana, kot je bila predvidena z integracijo?

Tega pa nisem analiziral. Upoštevam pač dejstvo, da je ena količina za nas velika, druga pa majhna in da je majhnih količin zdaj v naši proizvodnji več, kot jih je bilo kdajkoli prej.

Ker nisva mogla dobiti komercialista, ki bi nama postregel tudi s podrobnimi številkami in primerjavami, se je najina nit pogovora o integraciji pretrgala.

Dejstvo je, da ne gre samo za probleme tržišča.

VIKTOR SIREC

Občutno zvišanje standarda delavcev

Po enodnevnem posvetovanju Sindikata gradbenih delavcev Slovenije

Novinar sem, zato na konferencah in posvetovanjih nimam pravice sodelovati v razpravah. Takšen je značaj našega dela. Razen tega tudi govornik nisem. Zato tudi na tem posvetovanju nisem zaprosil za besedo. Vendar — zdaj se pogovarjam z vami; z zapiski v beležnici.

Zelo sem vesel tega, kar ste povedali! Tega, da gre pri skrajšanju delavnika predvsem za izboljšanje standarda vseh, ki so zaposleni v gradbeništvu. Zelo sem vesel, da ste se naposled pretolkli skozi zavajajoče nadrobnosti in se znašli pred človekom.

Upam, da potlej nikdar več ne boste govorili o svojih ljudeh kot o delovni sili, sezonskih delavcih, »fušarjih« in tako naprej. Nikar več ne govorite o tem, da se gradbeniki navdušujejo za celodnevno delo in da jim ga morate omogočiti, če nečete, da bi se izčrpavali v delu izven podjetja. Saj ste vendar sami ugotovili, da to ni pot do višjega standarda.

PRVIČ

Soglasno ste ugotovili, da zahteva skrajšanje delavnika za 15,4% večjo produktivnost. Sedemletni plan razvoja gradbeništva pa zahteva še za 6,5% večjo produktivnost letno. Torej: $15,4 + 6,5 = 21,9\%$! V posameznih gradbenih in sorodnih podjetjih pa bo verjetno ta odstotek povečanja produktivnosti še večji.

Je tak skok praktično sploh možen?

Sami ste povedali, da je delovni čas izkoriščen le 60 do 65 odstotkov. Rekli ste, da v gradbeništvu skoraj ni podjetja, ki bi imelo uvedeno dvozmensko delo. Torej je pri vas še slabše kot v industriji, kjer je v drugi izmeni zaposlenih le 21% vseh delavcev. Pa tudi dejstva, da je v gradbeništvu 63% vseh zaposlenih »nekvalificiranih« in »polkvalificiranih« delavcev, ne zanikate. Znano vam je tudi, da je »mehanopremiženost«, torej stroji in tehnična oprema, izkoriščena le 45%.

Vaša je ugotovitev, da sprejemajo podjetja več dela, kot pa ga znajo, z dosedanjim izkoriščanjem zmogljivosti. Zato tudi zaposlujejo toliko »nekvalificirane delovne sile oziroma sezonskih delavcev«. Mar je potem čudno, da je lani ugotovljena povečana produktivnost izražena v 2%, kar je za 8% manj kot prejšnja leta. Potem ni nič čudnega, če trajajo gradnje za 30–50% dlje kot drugod po svetu, sodeč po primeru stanovanjske gradnje.

Pri skrajšanju delavnika pa gre največ za 30% povečanje produktivnosti!

DRUGIČ

Mar ni za vaše gospodarjenje značilno, da ste lani sprejeli dela, ki so bila praktično brez finančnega kritja? Omenili ste tudi številko: 60% vseh del lani ni imelo finančnega kritja. Investitorjem tega ne morete naprtiti. Podjetja kratko malo ne bi smela sprejemati takšnih del.

Zakaj pa ste sprejemali dela, ki nimajo finančnega kritja? Je bilo tako zaradi tega, ker imamo v Sloveniji kar 105 podjetij: 56 podjetij v glavnem »svaštarske« gradbene operative, 25 podobnih projektivnih organizacij in 24 montažnih podjetij? Prav gotovo, čeprav o tem pravzaprav niti besedice niste povedali. Nekdo med vami je samo želel večje serije. Obrtniška proizvodnja pa seveda ne zmore nalog industrije.

Rezultati so nam znani. Omenili ste jih sami: na 220% povečane cene gradbenih del, na 150% povečane cene zaključnih del... Zakaj? Saj smo že omenili: čas građenja je predlog do 50%. Cene stanovanj na primer pa so za najmanj 50% večje. Zato ker ste sprejemali prejšnja leta dela tudi do 30% pod rentabilnostjo v primerih prestižnih poslov? Zaradi tega, ker ste si ponekod razdelili interesna področja? Ali preprosto zaradi sistema »zidanja cen«, ki je pri vas že tradicionalen?

Poučeni dokazujejo, da cen sploh ne analizirate, ker nimate takšnega načina kalkuliranja. Zakaj pa nimate? Ker nimate ekonomistov, ki bi vam lahko analiziranje gospodarstva zagotovili...

TRETIČ

Mnogo ste govorili o tem, da »sezonski delavci« sami zahtevajo deseturni delovni čas. Trdite, da zidarji, ki pa niso sezonski, težijo za »fušanjem«, delom po delovnem času za zasebnike, ki gradijo hiše. Sklepate, da je bolje če delavce sami zaposlite tudi v popoldnevem času. Zavzemate se celo za deljen čas. Doslej pa ste zaposleni — ponekod tudi še zdaj — zagotavljali višje osebne dohodke z nadurnim delom. Tako, da je nadurno delo postalo celo sistem dela. Nekateri trdite, da delate s tem delavcem dobro uslugo, ker jim omogočate višji standard. Ker ugotavljate, da tudi gradbeni delavci težijo za mopedom, motorjem, televizorjem in celo avtom. Ali pa je tako zato, ker jim ne morete zagotoviti primernih stanovanj, normalnega življenja v prostem času in celo prehrane ne. Zakaj? Ker se preveč zanašate na ročno delo...

To je seveda napačna kalkulacija. Nekdo med vami je o tem povedal naslednje: »V Skopju se je zgodilo, da je skupina štiridesetih delavcev sklenila sama narediti delo, ki je bilo predvideno za sto dvajset delavcev. V istem roku seveda in s pogojem, da dobijo osebne dohodke, kakor jih je bilo planiranih za trikrat večjo skupino.« Tukaj pa gre že dejansko za napačne kalkulacije. Mar je potrebno planirati za posamezna dela tudi po trikrat več delavcev, kot pa delavci sami sodijo, da jih tako delo zahteva? Mar je potrebno »uvažati« 82% vseh delavcev, kot ste sami ugotovili, da jih imate od drugega? Mar ne bi bilo vprašanje osebnih dohodkov v veliki meri rešeno že s takšnim dogovarjanjem z delavci za posamezna dela? In tudi problem »fušanja«, ki dela podjetjem toliko »skrbri«, bi bil s tem zelo zmanjšan. Saj niti sami ne verjamete, da se delavci navdušujejo za celodnevno garanje. V to ste dovolj glasno podvomili, kot ste podvomili tudi v vrednost celodnevne dela. Rekli ste, da po osmih urah produktivnosti skoraj ni — vsaj pri fizičnih delavcih. Teh pa imate največ.

Tedaj ste se tudi strinjali z ugotovitvijo, da zvišanje standarda zaposlenih razrešuje večino problemov gradbeništva.

ČETRTIČ

Rekli ste tudi to, da imajo velika podjetja, ki imajo veliko mehanizacije, še vedno velike »apetite« po še več mehanizaciji, čeprav že dosedanja ni izkoriščena. V sorazmerju seveda. Je sploh potrebno, da je 70 odstotkov vseh zaposlenih v podjetjih »ročnih« delavcev in da je le 30% delavcev zaposlenih pri strojih oziroma tehnični opremi?! Kaj pa kooperacija? Vsaj v izkoriščanju mehanizacije! Le projektantom očitate, da vam pošiljajo načrte kar sproti na gradbišče in da z delom sploh ne morete nadaljevati, če vam pravočasno ne pošljejo naslednjega načrta. In da je vse narobe, če so v načrtih napake, ki jih seveda opazite prepozno. Zraven tega pa ugotavljate, da so projektantske zmogljivosti izkoriščene le 17%.

Toda — zakaj pa sprejemate nepriljubljena dela? Saj dobro veste, da mora biti projekt gotov pred začetkom gradnje. Da se projektira normalno leto dni prej, preden se začne gradnja. Dela sprejemate za vsako ceno zato, ker vam gre za obstoj podjetja? Pa — kako dolgo se bo še lahko razvijalo 56 operativnih gradbenih podjetij vsako zase? In tudi za druga podjetja velja to vprašanje. Nekatera že tako živijo bolj zaradi »usmiljenja« komune kot pa iz lastne podjetnosti.

Kljub vsemu temu ni slišati kakšnih nagnjenj za sodelovanje, kaj še za industrializacijo gradbeništva. Vsaj govorili niste o tem naravnost, če prav so vse vaše ugotovitve pravcati svetilnik v to smer.

PETIČ

Večkrat ste bili prisiljeni ugotoviti, da je rešitev problema prehoda na skrajšan delavnik in sploh večine problemov gradbeništva v zvišanju standarda zaposlenih. Vsi glavni indeksi, ki ste jih naštevali in sem jih tudi tukaj zapisal, govorijo o možnostih za uresničenje primernejšega standarda. Kljub temu pa govorite o fluktuaciji kot o bavljavu, ki straši v gradbeništvu huje kot kjerkoli drugod. Straši, pravim, zato ker ste sami ugotovili, da je zaposlovanje delavcev pri vas predimenzionirano. Seveda, vse je odvisno od organizatorjev

proizvodnje. Toda še več od dobre volje, od pripravljenosti za modernizacijo podjetij in sploh organizacijo gradbeništva. Te pripravljenosti pa, zdi se mi, nimate, vsaj ne dovolj. Zakaj ste se sicer še tik pred koncem posvetovanja toliko obotavljali okrog nadur. Rekli ste, da boste skrajšali delavnik, kajti če ga ne bi, bi odšli skoraj vsi v gradbeništvu zaposleni v industrijo. Toda skrajšati nameravate delavnik tako, da boste ohranili isti odstotek nadur kot doslej. Mar to ne pomeni tega, da boste skrajšali delavnik za eno samo naduro?

Mar to ne vzbuja dvoma, da bo ostalo v gradbeništvu, kljub vsemu kar srpo skupno ugotovili, vendarle v bistvu vse pri starem? Boste boj za standard zaposlenih v gradbeništvu izbojevali? Vsi skupaj: investitorji, projektanti, industrija in operativci. Ob sodelovanju biroja za gradbeništvo in drugih strokovnih institucij, seveda. Kdaj boste začeli z raziskovanjem oziroma studijami, na primer: stroškov, rentabilnosti specializacije, organizacije bazenskih kooperacij in sploh kooperacij, produktivnosti, izkoriščanja mehanizacije, industrializacije gradbeništva itd.

Ali ste morda s tem že začeli? Če ste, škoda da v to smer niste razpravljali. Tako bi si odgovorili na vprašanje kako boste uresničili težnjo po zvišanju standarda, ne samo ugotavljali kaj vse povzroča to težnjo.

SLEDNJIČ

Če nisem povedal vsega tega, kar ste govorili, tako, kot ste mislili, je to pač zato, ker sem vas razumel tako, kot sem zapisal. Če pa je kaj narobe, pa me prosim popravite in s tem seveda tudi sebe. Samo ne recite tega, da je skorajšnje zvišanje standarda zaposlenih v gradbeništvu — utopijska. S tako trditvijo boste demantirali vse, kar ste v bistvu povedali na tem posvetovanju in — razvrednotili boste tudi posvetovanje. Razen tega pa vam tega ne bi mogel verjeti, saj ste prepričljivo govorili o nasprotnem.

Srečno!

VIKTOR ŠIREC

Nekatere študentke ljubljanskih visokih šol so res marljive. Zaposile so se v Slovenski filharmoniji kot garderoberke, da bi pa čas še bolje izkoristile, tudi na »delovnem mestu« redno študirajo.

V GOZDOVIH TROHNIJO DEVIZE

Z lučjo pri belem dnevu ne bi v gozdovih našli zelenih dolarjev, pač pa bi brez luči videli ogromno smrekovega lubja, ki duši mlado rast in pospešuje zalego gozdnega mrčesa, med drugim tudi smrekovega lubadarja.

Ta na videz nepomembni odpadki sečnje pa bi nam lahko prihranili prenekatero devizo in nam povečali fond čvrste valute, če bi ga industrijsko izkoristili ali pa takšnega, kakor ga je ustvarila narava, izvozili. To pravzaprav ne bi bilo nič novega, saj je Slovenija pred vojno od 1929. do 1939. leta izvozila po 800 vagonov lubja in smrekovega ekstrakta na leto. Vir deviz bi torej samo oživili. Poprej pa je potrebno še nekaj: poživiti odkup lubja. V tistih »zlatih časih« so ga spravili namreč letno 14.000 do 16.000 ton v dolino, zdaj je laže dostopnega okoli 10.000 ton, naši taninski obrati v Konusu pa ga dobijo komaj 2000 do 3000 ton.

Verjetno ni v drugih republikah veliko bolje, sicer ne bi za vso državo uvozili po več sto ton vegetabilnih strojil na leto, da usnjarska industrija, ki jih potrebuje, normalno obratuje.

Obsodbe ureden devizni izdelek. Ob tolikšnem bogastvu taninskih surovin nam strojil ne bi bilo treba uvažati. Zlasti, ker tovarne, ki bi jih lahko izdelale dovolj za lastne potrebe in za izvoz, še stojijo.

Taninec iz Konusa je na tiskovni konferenci dejal: »Če bi predelali 10.000 ton smrekovega lubja, bi imele slovenske usnjarne dovolj ekstrakta, presežek pa bi nam vrgel 200.000 dolarjev. Upajmo, da nam bo letos uspelo povečati interes za prodajo lubja, ko so cene povprečno za 30% višje. Če ga dobimo 4000 ton bomo zadovoljni, čeprav kapacitete ne bodo izkoriščene.«

S to izjavo je torej jasno povedal, da naj čez 200.000 dolarjev napravimo križ in se z njimi vred sprijaznimo s tem, da bo strojil vsaj za domačo uporabo dovolj.

Škoda! Za taninske ekstrakte in celo za lubje je na svetovnem trgu velika konjunktura. Prav lahko bi oboje ugodno prodali, pa še za kupce se ne bi bilo treba z nikomer puliti. Da ta devizni vir ni oživiljen, skoraj ni mogoče odpustiti.

Kdo bi pa sploh za to prišel v poštev?

Kmetje?

Ti so še lani dobili samo po 6 do 9 din za kilo smrekovega lubja, ki so ga sami pripeljali na nakladalno postajo. Marsikomu se je bolj izplačalo prevažati državni les s svojo vprego, ker je za prevoz tega več dobil kakor za svoje lubje.

Gozdna gospodarstva?

Ta so dokazovala in še dokazujejo, da bi jim morali plačevati smrekovo skorjo po 20 do 22 dinarjev za kilo, ker sicer cena ne bi bila ekonomska. Delavce je treba plačati, medtem ko kmet dela zastoj, plačati je treba vse družbene dajatve in skrbeti za svoje sklade.

Četudi so dobivala več za lubje kakor zasebni kmetje, se za prodajo lubja zaradi nizke cene niso brigala.

Tovarna Konus, ki predeluje lubje?

Saj bi rada odkupne cene tako povišala, da bi bila oba njena taninska obrata založena z lubjem in proizvodne kapacitete izkoriščene. Toda do nedavna bi s tem kolektiv sam sebe prizadel, ker so prodajne cene tanina plafonirane. Kljub povečanju vseh proizvodnih stroškov, režije in transportnih stroškov jim je Zvezni urad za cene šele pred nedavnim nekoliko pomaknil plafon navzgor.

Zvezni urad za cene?

Če bi odobril večjo podražitev tanina, bi bila prizadeta usnjarska industrija, ki ima prav tako strogo kontrolirane cene. Če bi dovolil podražitev, pa bi bili prizadeti mi vsi, ker bi se čevlji še bolj podražili, kakor so se.

Po tej poti torej ne bomo odkrili krivca.

Lahko pa ga odkrijemo drugače:

Naši taninci in usnjariji so predlagali, naj bi gozdna gospodarstva dovolila, da bi zasebni proizvajalci brez njihovega posredovanja prodajali lubje. To papirnato posredovanje so namreč poprej nekateri gozdni odseki kmetijskih zadrug, lani pa gozdna gospodarstva, krepko zapolnili. Če bi kmet dobil namesto 6 din 11 din in ali celo več, morda ne bi lubja pokuril ali ga pustil segniti v gozdu.

Več gozdnih gospodarstev je uvidelo, da predlog ni slab. Dovolila so podjetju Koteks-Tobus, da lubje odkupuje direktno od kmetov. Nekaj pa jih vztraja pri tem, da gre ves odkup preko njih in še dalje zahtevajo po 20 do 22 dinarjev za kilo lubja. Ne glede na to, kakšne posledice bi imela ta podražitev na predelovalce...

Zavračajo tudi predlog, da bi gozdni delavci med prostim časom zbirali uporabno lubje in ga sami prodajali Koteksu. Pri tem se sklicujejo na zakone, češ: »Ne moremo dopustiti, da bi se kdorkoli osebno okoriščal z družbeno lastnino.«

Pozabljajo pa, da s tem, ko pustijo lubje gniti v gozdovih, prav tako kršijo predpise — zakon o gozdovih namreč predpisuje, da je treba neizkoriščeno lubje sežgati in kar je še večja škoda, skupnost prisiljujejo, da troši devize za uvoz strojil, namesto da bi jih s smrekovo skorjo in smrekovim ekstraktom pridobivala.

Sklicevanje na ekonomsko računico bi bilo v tem primeru jalovo. Če lubje v gozdovih segnijo, gozdna gospodarstva nič ne dobijo zanj, če ga delavci prodajo, tudi ničesar ne dobe v denarju, pač pa se zastoj znebijo mrčesa.

Najbrž pa je po sredi nekaj tretjega: bojazen, da delavci ne bi več hoteli delati po 12 ur na dan, za svoje podjetje?!

To je samo domneva. Za trditve so potrebni argumenti, ki bi se nam jih izplačalo poiskati.

Povsod še ne vedo, kaj hočejo

(Nadaljevanje s 1. str.)

dežih prej samostojnih podjetij. Osnutek statuta pa predvideva organizacijo podjetja po dejavnostih in ne po enotah. To bi po mnenju tovarišev iz škofješke enote razbilo njihov kolektiv. Toda resnici na ljubo velja poudariti, da so centralni samoupravni organi še pred tem priporočili prejšnjim podjetjem in sedanjim ekonomskim enotam, da znotraj enot po dejavnostih uveljavijo obračunske enote. To pobudo so zavrnili le tovariši, ki govorijo v imenu kolektiva škofješke enote. Če pa bi naposled res šlo zato, da tudi ob taki notranji organizaciji prihaja do formalne ukinitve prejšnjih poslovnih in ekonomskih enot z samostojnim obračunom (gre pa za računovodsko tehniko) v smislu zakona o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij — o tem naposled govorijo osnutek statuta, ki je še v razpravi in je zatorej mogoče uveljaviti tudi drugačno organizacijo podjetja, če bi utemeljitev nakazovala boljše rešitev, oziroma uspeh podjetja.

BREZ PELINA MENDA NE GRE

Taki so osnovni podatki in dejstva o tem neljubnem sporu, ki so ga poglobili nekateri splošno znani negativni pojavi. Gre za nekorekten postopek kolektiva EE Škofja Loka in njegovih predstavnikov v odnosu do ostalega dela kolektiva, ki se med drugim kaže v tem, da so na predzadnji seji CDS »Ljubljana transport« zastopniki škofješke enote trmasto vztrajali, da je treba na tej seji razpravljati o zahtevah njihove enote, čeprav so na upravi podjetja njihove zahteve prejeli komaj nekaj ur pred sejo. Centralni delavski svet je njihovo zahtevo zavrnil z utemeljitvijo, da taka naglica niti ni potrebna, niti nikamor ne vodi. Že naslednji dan, po naključju prve

ga aprila, so v Škofji Loki sklicali sindikalni sestanek, na katerem so zahtevali osamosvojitve njihove enote z istim dnem! V naslednjih dneh se je zvrstilo še nekaj sestankov. Na enem izmed njih so z referendumom potrdili sklep o osamosvojitvi. Hkrati so postavili enotedenski rok, v katerem CDS mora potrditi njihov sklep o osamosvojitvi. Sicer pa bi se lahko marsikaj zgodilo... Izrečene so bile besede o prekinitvi dela; navzočim tovarišem iz Ljubljane so zagrozili, da jih bodo pretepli, pometali v Ljubljano in podobno. Te podrobnosti navajamo zato, da bo razumljivo vzdušje, ne demokratičnosti, pač pa anarhičnosti, ob kakršnem so omenjeni sestanki potekali.

Nadalje velja omeniti, da so predstavniki škofješke enote kolektivno izrazito enostransko prikazali ponovno osamosvojitve. Ob vsem nedokumentiranem (v bistvenih zadevah namreč) govorjenju o pritisku s strani centralnih samoupravnih organov namreč nihče ni spregovoril, kakšna bi bila perspektiva osamosvojenega »Transturista«. Nedvomno podjetje ne bi beležilo tako naglega vzpona, kot ga je po združitvi. Nedvomno pod precej težjimi konkurenčnimi in drugimi pogoji bi moralo odplačevati anuitete in druga bremena v zvezi z modernizacijo osnovnih sredstev. Najmanj kar je, pa bi se tudi za voljo tega zmanjšali osebni dohodki.

Vsega tega in še drugega nihče ni niti omenil, kaj šele jasno povedal, kajti do besede niso pustili nikogar navzočih predstavnikov uprave podjetja in centralnih samoupravnih organov. Menda ob tem ni treba postavljati vprašanja družbene in politične odgovornosti tistih, ki so škofješki kolektiv enostransko informirali. To bo omenjeni kolektiv nedvomno

sam storil, čeprav verjetno šele takrat, ko bo že pozno.

Naposled pa se ni mogoče izogniti vtisu, da vsemu temu botrujejo tudi občinske meje.

Družbene obveznosti namreč podjetje glede na določila zakonitih predpisov plačuje v občini, kjer je registrirano in kjer ima svoj ziro račun. Ob pripojitvi škofješke in ostalih enot so se sporazumeli za skupen tekoči račun in registracijo podjetja v občini Ljubljana-Siška. S tem pa je seveda za škofješko komuno odpadel znaten del proračunskih sredstev, ki bi bila po morebitni ponovni osamosvojitvi nekdanjega »Transturista« verjetno večja, kot so bila prej; v vsakem primeru pa dobrodošla.

BOLJE ZA VSE, NE LE ZA NEKATERE

Po vsem tem je torej vsaj približno jasno, da si integracijo marsikdo predstavljajo tudi kot obliko, ki naj pomaga k razširitvi in okrepiju nekaterih prej samostojnih podjetij na račun ostalih partnerjev. Glede vsega ostalega pa imamo samoupravljanje in voljo kolektiva je treba spoštovati. V tej ugotovitvi je nedvomno vsaj toliko demagogije kot ironije, tako da poseben komentar ni potreben.

Po sklepu zadnje (izredne) seje centralnega delavskega sveta podjetja »Ljubljana transport« bodo tej zahtevi škofješke poslovne enote najbrž tudi ustregli takoj, ko bodo urejene medsebojne premoženjske razmere. Tudi v tem pa škofješka enota vidi očitno nagajanje in kratek samoupravnih pravic. EE Škofja Loka je namreč sklenila, da se osamosvoji takoj. Taka je »njihova volja« — pa tudi njihovo enačenje demokratičnosti samoupravljanja s popolno svojeglavostjo.

M. GOVEKAR

Optimist

Na predzadnjem sestanku redakcijskega kolegija smo analizirali vsebino in način našega pisanja in ugotovili, da smo preveč kritični. Ta ugotovitev je temeljila na dveh tezah, ki nam jih je razložil tovariš urednik:

»Prvič, ni res, da so za družbo, v kateri živimo, značilne samo težave, napake in slabosti, kot je razvidno iz našega lista, kajti v zadnjih nekaj mesecih skoraj nismo objavili prispevka, ki bi pisal o sončnih straneh naše stvarnosti. Časopis mora biti zrcalo dobe, v kateri izhaja, zato mora osvetljevati življenje z vseh strani, torej tudi s pozitivne.

Drugič, ni res, da bi lahko samo s kritiko negativnih pojavov zagotovili napredek. Dostikrat bi s pisanjem o uspehih bolj učinkovito pokazali na pomanjkljivosti, ki jih je treba odpraviti. Slabosti pa tudi niso vedno tako črne, kot jih prikazujemo. Znano je, da dobra beseda dobro mesto najde in da marsikdaj več zaleže kot slaba.«

Ko smo te ugotovitve akceptirali in sklenili, da bomo poslej pisali drugače, smo si razdelili delo za prihodnje številk. Meni je urednik naročil, naj obdelam problem pomanjkanja mesa v naših mesnicah — seveda z njegove pozitivne strani.

Zbral sem ves svoj pogum in odšel na teren. Nekaj dni kasneje sem prinesel v redakcijo naslednji sestavek:

MESA JE DOVOLJ

»V zadnjem času precej govorimo o pomanjkanju mesa, se zaradi tega jezimo in iščemo krivce med našimi gospodarstveniki, živinorejci in mesarji. Če pa bi se v zgoraj omenjeni problem znanstveno poglobili in pri tem upoštevali zakone politične ekonomije, bi hitro ugotovili, da gre le za navidezno pomanjkanje mesa. Politična ekonomija nas namreč uči, da vlada na trgu zakon ponudbe in povpraševanja. Se pravi, nekega blaga je dovolj na tržišču ne samo tedaj, če je ponudba velika, pač pa tudi tedaj, če je povpraševanje majhno. Lahko bi torej rekli: če bi potrošniki kupovali manj mesa, bi ga bilo dovolj za vse, če pa ga sploh ne bi kupovali, bi ga bilo toliko, da ne bi vedeli, kam z njim.

Ko bomo gledali na navidezni problem pomanjkanja mesa s tega zornega kota, se ne bomo več po nepotrebnem jezili in iskali krivce, ampak se bomo zavestno odločili za zmanjšanje povpraševanja. To pa je tudi dolžnost slehernega zavednega potrošnika.«

Urednik je sestavek prebral, pohvalil mojo prizadevnost, da bi pisal spodbudno, opozoril pa me je, da sem zadevo ocenil samo z enega zornega kota, kar je seveda premalo. Zato sem drugega dne prinesel v redakcijo naslednji dodatek:

MESA JE DOVOLJ (nadaljevanje)

»Ko v teh dneh pišemo in govorimo, da primanjkuje mesa, pozabljamo še na eno pomembno pozitivno stran tega problema. Gre namreč za enotnost proizvajalcev in potrošnikov, na katero pa prevečkrat pozabljamo. Naš pogled na svet namreč terjajo odpravo neenakih pogojev za življenje. Čas bi že bil, da na to zahtevno ne gledamo le kot na znanstveno tezo, pač pa da jo uveljavimo v vsakodnevni praksi. Tega so se najprej zavedeli živinorejci in mesarji in nam s svojo akcijo za zmanjšanje ponudbe mesa zagotovili popolno enakost na tem področju preskrbe. Zakaj bi namreč nekdo, ki si je tako ali drugače zagotovil večji osebni dohodek, jedel dunajske zrezke, nekdo, ki si je zagotovil manjšega, pa krompir. Zdaj, ko ni mesa oziroma ga je premalo, jesta oba krompir in torej sta vsaj pri krompirju popolnoma enakopravna.«

Urednik se je strinjal s tem dodatkom, opozoril me je le, da sem povsem pozabil na vlogo subjektivnih sil pri problemu pomanjkanja mesa. Zato sem se usedel in napisal še en dodatek:

MESA JE DOVOLJ (drugo nadaljevanje)

»Problem pomanjkanja mesa — ki pa, kot smo že prej dokazali, sploh ni problem — seveda ni nastal sam od sebe. Tudi pri njegovem nastanku so botrovale naše subjektivne sile, združene v različnih organizacijah, zlasti pa v naših društvih za zaščito živali. Ta društva so se tokrat lahko prvič afirmirala kot družbeno koristne organizacije. Za njihovo pomoč smo zdaj zagotovili tisto tolikanj potrebno humanost in odnosu do živine, ki jo terja dandanašnji čas. Poslej bo lahko sleherni tele postalo krava in le-ta nas bo osrečila s svojim mesom šele tedaj, ko bo dočakala dostojljivo starost.

Tak način preskrbe z mesom pa bo tudi popolnoma odpravil možnosti za kriminalne posege naših mesarjev. Vsi bodo morali biti pošteni, nihče ne bo mogel goljufati, ker ne bo imel s čim. To razveseljuje dejstvo nam bo omogočilo, da bomo lahko občutno reducirali delovno silo na sodiščih in v organih tržne inšpekcije.«

Prepričan sem bil, da bo moj članek tokrat le zagledal luč sveta, toda urednik me je poslal še k tistim organom, ki se poklicno ukvarjajo s tourstno preskrbo, da bi končno zapisal tudi njihovo mnenje.

In tako sem naslednjega dne prinesel v redakcijo nov dodatek:

MESA JE DOVOLJ

pravi odgovorni činitelji.

»Na nedavni tiskovni konferenci, ki so jo sklicali odgovorni forumi za preskrbo z mesom, je njihov predstavnik izjavil:

— Ne vem, zakaj se ljudje razburjajo, da je mesa premalo, saj smo vendar storili vse, da bi ga bilo dovolj in to je dejstvo, ki ga ni moč zanikati. Zato bi bilo prav, če bi tisk opozoril potrošnike, da je mesa dovolj in da je sleherni razburjanje popolnoma odveč.

Tisti hip, ko sem pridal omenjeno izjavo mojim rokopisom na urednikovi mizi, se je le-ta vrnil z ljubljanskega trga, na katerem je hotel kupiti nekaj mesa za nedeljsko juho. Ker pa v mesnicah pod arkadami kot običajno ni bilo mesa, mi je vse moje optimistične sestavke drugega za drugim zmetel v glavo.

In kaj sem hotel. Nekaj sem moral napisati za prihodnje številk. Dejal sem uredniku, naj si optimizem zatakne za klobuk in napisal sem nov članek, takšen, kot sem jih bil navajen pisati pred tisto sejo redakcijskega kolegija, na kateri smo ugotovili, da smo preveč kritični.

MESA JE VEDNO MANJ

»Danes zjutraj se je spet zgodilo, da so potrošniki zaman čakali pred mesnicami in niso mogli kupiti niti tistih nekaj majhnih količin mesa, kolikor so jih navadno kupovali po zadnji podražitvi. Zahtevamo, da tovariši, ki so odgovorni za preskrbo z mesom, javno povedo, zakaj je mesa premalo, odgovorne organe pa pozivamo, da krivce pokličejo na odgovornost.«

In tovariš urednik je ta sestavek takoj poslal v tiskarno.

Gal nterijsko podjetje »Mučkač« je bilo vedno najbolj vzorno v občini. Vselej je dosledno upoštevalo vsa priporočila občinskih in tudi drugih forumov. V času prostovoljnih del se je udeležilo teh del prav največ članov te delovne organizacije. Potem, ko je postalo aktualno udarnišvo, je imelo to podjetje največ udarnikov. Tudi tarifne pravilnike so najprej naredili v podjetju »Mučkač«. Prav tako zavestno so sodelovali tudi pri gradnji zadržnih domov. Prvi so se odločili tudi za rekonstrukcijo, ki pa je zaradi pomanjkanja sredstev še niso končali. Ob prehodu na nov gospodarski sistem so se se koj navdušili za integracijo — se preden so jo od njih zahtevali občinski forumi — in so se integrirali s tremi pasivnimi obrtniki delavnicami. Ob združitvi okrajev pa so takoj sprejeli odvečne uslužbenke občinske uprave v svojo upravo. Doslej so tudi največ prispevali za komunalne gradnje izven obveznih družbenih dajatev in — zopet prvi — so izdelali statut delovne organizacije po svojih pravih podjetja.

Potem pa so ugotovili, da imajo njihovi delavci zelo nizke osebne dohodke. To so opazili takoj, ko so v časopisju prebrali družbeno zahtevo, naj ne bo več nižjih osebnih dohodkov od 25.000 dinarjev mesečno. Tudi to akcijo so hoteli prvi opraviti, toda kako? Najprej so mislili, da bi to zadevo rešili z najetjem kreditov, toda potem so se spomnili, da bi morali kredite vračati, kajti rahlo zastarela je praksa, da bi kdo drugi plačeval tuje kredite. Zaradi znanega dejstva, da so najbolj zaveden kolektiv v občini, niso smeli zahtevati, naj jim družba pomaga s spremembo instrumentov gospodarjenja, kot to zahtevajo manj osveščeni kolektivi.

Kaj storiti? Po večernih razpravah se je delavski svet spomnil, da so se doslej že vselej z uspehom obrnili na pomoč k občini. Torej so se za to rešitev odločili tudi zdaj. Predstavniki delavskega sveta so se napotili k predsedniku občine. Pokazali so mu vse pohvale in diplome, ki so jih prejeli doslej za svojo visoko družbeno zavest in mu pojasnili, da potrebujejo denar za osebne dohodke. Predsednik občine je razumel, kaj mu vse pomenijo, pregledal tudi ključne račune, iz katerih je bilo očitno, da so vendarle še rentabilni, čeprav so zaposlili vse občane, ki drugod niso dobili zaposlitve in tako rešili z največjim uspehom socialni problem komunne.

»Jasno je, da se zaradi vsega tega nismo mogli modernizirati in uvesti serijsko proizvodnjo,« je pojasnil predsednik delavskega sveta. »Razen tega pa je očitno, da je naša proizvodnja perspektivna, saj smo dobili ponudbo iz Amerike, da nam bodo odkupili vse proizvode, če jim jih lahko dobavimo letno petnajst vagonov. Ko bomo letno toliko proizvajali, bomo torej na konju. Za

Nenormalni občan

zda pa izvažati še ne moremo, ker proizvajamo le en vagon takih proizvodov. Teh pa doma ne moremo prodati, ker so dvakrat dražji od serijskih.«

»Skratka, potrebujete denar,« je definiral zadevo predsednik občine in šagubal čelo. Potem pa se je nasmešnil: »Nič hudega: obrnite se lepo na občana. Občan vedno razume težave takšnih podjetij, kot je vaše in tudi težave komunne. Mi smo že nekajkrat povečali razne prispevke, iz katerih nastaja občinski proračun in še noben občan se ni upiral takemu sodelovanju z nami. Tudi gradbeno podjetje, ki je dvakrat dražje kot druga podjetja te vrste, smo rešili s pomočjo občanov.«

»Spomnimo se tega,« so rekli predstavniki podjetja »Mučkač«. »Za gradbeno dela v prvi etapi rekonstrukcije smo najeli to podjetje, ker je pač naše domače podjetje, čeprav je bila zaradi tega rekonstrukcija za deset odstotkov dražja.«

»Tudi vi ste naše podjetje!« je predsednik občine končal razgovor s spodbudnim nasmeškom. »To vendar ve vsak občan.«

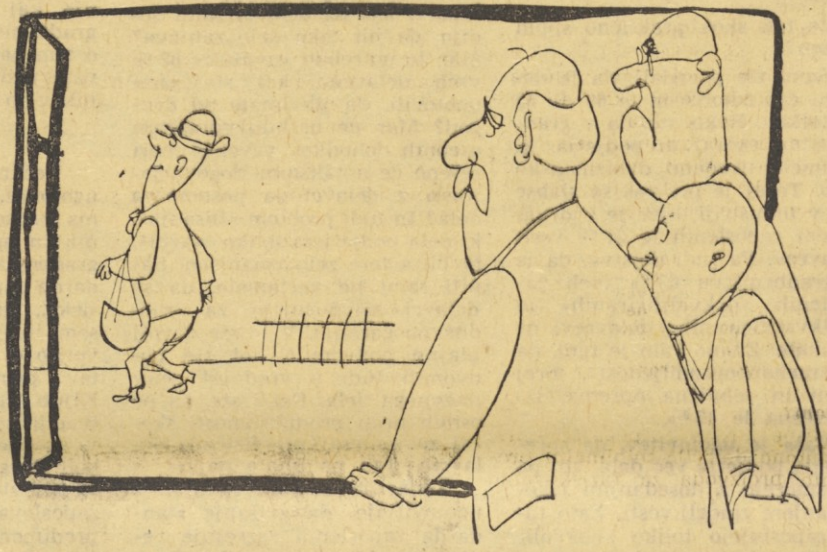
Potem so v podjetju »Mučkač« znova premislili vso zadevo in nalezili na svoje proizvode namesto reklame tale poziv:

»Občan! Kupi naš proizvod. S tem pomagaš družbi rešiti problem najnižjih osebnih dohodkov v naši delovni organizaciji, ki je tvoje podjetje.«

Potem so občani res pozorneje ogledovali proizvode podjetja »Mučkač«, toda kupovali so — serijske proizvode konkurenčnih podjetij.

V podjetju »Mučkač« so bili najprej hudo osupli, potem pa še huje ogorčeni. Na početje občana so opozorili predsednika občine, ki je bil zaradi tega dejstva hudo zaskrbljen. Občan se ponaša nenormalno, je ugotovil. To je slab znak in utegne imeti za nas hude posledice. Sklenili je, da bo na to opozoril tudi druge občinske forume in predlagal konferenco z dnevnim redom: »Problem — občan.«

Dol z obrekovalci!

Ko je direktor Sodič prebiral dnevno časopisje, se je nenadoma hudo razburil. Kaj, da so v podjetju »Smukec« razdelili priznanja strokovnjakom in drugim nekaterim tovarišem iz uprave? Saj to sploh ni res! To je strašna, hudobna laž. Čisto navadno obrekovanje. Kakšna priznanja neki? Saj je delavski svet vendar iz čistega navdušenja nad delom teh tovarišev, razdelil darila.

Tri dni pozneje je direktor sklical sejo delavskega sveta in prisotnim članom prebral isto notico iz časnika:

»V podjetju »Smukec« so razdelili nekaterim strokovnjakom in nekaterim članom uprave podjetja priznanja v obliki znatnih denarnih zneskov. Člani občinske skupščine in člani drugih občinskih forumov so opozorili na škodljivost takšnega in takšnih pojavov v naših delovnih organizacijah.«

»Tovariši,« je potem povzel tovariš direktor. »Vi vsi dobro veste, da mi že leta in leta ne delimo nikakršnih priznanj članom naše delovne organizacije. Tega tudi tokrat nismo storili, zato je to pisanje novinarjev

nesramna laž. Vsem vam je dobro znano, da smo razdelili darila tovarišem, na katere namiguje časopis, ki nas javno blati in obrekuje. Vsa-kemu normalnemu človeku pa je jasno, da priznanje in darilo nista eno in isto.«

Ker je tovariš Marko v tem trenutku kihnil in si brisal nos, je tovariš direktor nehal govoriti in si je tega tovariša skrbno ogledoval, kajti zdela se mu je, da je Marko skril v robček smeh, ki ga je posilil. Potem pa je tovariš direktor nadaljeval:

»Da se ne bi prenagril in komurkoli delal krivico, sem stopil na običino in preveril zadevo. Tam so mi takoj zatrdili, da na skupščini ni bilo govora o priznanju, temveč o darilu. Poslušal sem diskusijo z magnetofonskega traku in ugotovil, da so mi rekli resnico. Na skupščini so pravilno ugotovili, da gre za darilo in ne za nagrado. Torej je s tem laž dokazana, ker je registrirana. Toda s tem za nas zadeva nikakor ni rešena.«

Tovariš direktor se je prekinil, da bi se odkaljajal in zajel sapo, ki mu je bila potrebna za povišanje tona besedam.

»Tri dni sem izgubil s tem, da sem dopovedoval občinskim in drugim forumom, da resnica sploh ni takšna, kakršno razberemo iz časnika. Veste, kaj to pomeni — izgubiti tri dni? Samo zamislite si, da sami delate ne le dvestooseem ur mesečno, temveč tristošestdeset in več kot mi direktorji. In da izgubite tri takšne dneve za nekaj drugega kot za čisto in rentabilno proizvodnjo...«

Tovariš direktor je pomolčal in potem poudaril:

»Tudi to sem povedal tovarišem tudi na najvišjih forumih. Saj veste, da me poznajo. In — so se zamislili nad tem. O primeru obrekovanja novinarjev govorijo zdaj na vseh pristojnih mestih in verjemite, da bodo tudi ukrepali. Novinarji nam več ne bodo delali političnih problemov. Pa

Gospodarstvo - glavno področje in žarišče raziskovalnega dela

17. aprila je minilo leto dni, odkar so se slovenske raziskovalne organizacije tesneje povezale. Za ta mali jubilej objavljamo intervju s predsednikom sednikom Zveze raziskovalnih organizacij SRS ing. Viktorjem Turnškom in s sekretarjem te institucije ing. Levom Pipanom o problemih raziskovalne dejavnosti in njenem perspektivnem razvoju

V družbenem planu SRS za letošnje leto je izrecno poudarjeno, da je treba pospeševati ustanavljanje razvojnih oddelkov in institutov pri gospodarskih organizacijah. Iz delovnega programa Zveze raziskovalnih organizacij sem razbrala, da je pospeševanje raziskovalne dejavnosti ena izmed njenih primarnih nalog. Naloga se mi zdi zelo zahtevna, saj vemo, da 65% gospodarskih organizacij še ne čuti potrebe po raziskovalnem delu, zato tudi v ta namen ne dajejo denarja. Od ostalih 35% pa jih veliko samo kdaj pa kdaj naroči kako raziskavo v vnanjih institucijah, ki se ukvarjajo s to dejavnostjo. Zato sem sogovornika vprašala:

Delovni kolektivi samostojno razpolagajo s svojimi skladi. Kaj lahko zveza stori, da bo uresničeno priporočilo letošnjega družbenega plana?

Naša naloga je, da propagiramo raziskovalno dejavnost. Nimamo pa nobenega družbenega pooblastila, da kogarkoli prisilimo, naj naroča raziskave, organizira razvojni oddelke ali raziskovalni institut. V mnogih podjetjih bi potrebovali eno ali drugo. Če sami ne uvidijo, bi koristila intervencija Gospodarskih zbornic ali družbenih organov.

Toda delovne organizacije se bodo sklicevale, da nimajo denarja za raziskovalno dejavnost.

Tak izgovor je običajno znak primitivizma vodilnih ljudi. Denar za raziskave se že najde, če kolektiv ali vodstvo začuti to potrebo. Glavna ovira so ljudje, njihova obrtniška miselnost. Če bi imeli na vodilnih mestih povsod strokovno visoko kvalificirane ljudi, bi bil tudi odnos do raziskovalnega dela boljši.

Polasnilo se mi je videlo verjetno, vendar kako naj bi na hitro zamenjali vodstva v domala vseh srednje velikih tovarnah, ki z majhnimi izjemami se ne uvidijo, da je raziskovalno delo pogoj za modernizacijo in večjo produktivnost?

Kaj bi kazalo ukreniti, da bi raziskave služile tudi nazadnjaškim kolektivom?

Posamezne stroke gospodarstva naj bi sporazumno določile minimalni procent bruto proizvoda za raziskovalno delo. Če delovni kolektiv ne bi sami porabili denarja za raziskave, naj bi ga odvedli v skupen sklad za reševanje problemov, ki se pojavljajo v več delovnih organizacijah. Menimo pa, da bo glavno gonilo svetovni trg. Tam se zaostri problem kakovosti. Kolektiv, ki dobi vagonsko pošiljko blaga nazaj, ker ne ustreza kupčevim zahtevam, se nujno vpraša, kaj napak dela. Proizvodno vodstvo začne prelistavati literaturo, se konzultirati, iskati stike z raziskovalnimi organizacijami. Krasen primer je tovarna Elan v Begunjah. Dokler ni prišla s svojimi lesenimi smučmi na svetovni trg, ni naročala ali se samostojno ukvarjala z raziskavami. Med iskanjem tržišča v inozemstvu so predstavniki tovarne videli, da kupci zahtevajo predvsem plastične in kovinske smuči. Odtlej so začeli v podjetju intenzivno organizirati lasten raziskovalni oddelke. Uvideli so, da ne gre brez tehnoloških raziskav. Zdaj dajejo za raziskave že težke milijone. Predlanskim so raziskovalni stroški znašali 11 milijonov, lani pa 37 milijonov. Direktor nam je pred nedavnim dejal, da si proizvodnje ne morejo več zamišljati brez raziskovalnega dela.

Ima Elan že dolgo tega direktorja?

Veva, kam merite. Res je, tudi menjava direktorja je pripomogla, da kolektiv drugače pojmuje vlogo raziskovalnega dela. Sedanji direktor je inženir.

Elan ima lastni raziskovalni institut. Tega si ob sedanjih razpoložljivih sredstvih mnoge delovne organizacije še ne bi mogle omisliti.

Večje bi lahko osnovala vsaj razvojne oddelke. Ze to bi veliko pomenilo. Tu bi se skoncentrirali ljudje, ki bi imeli posluh za raziskovalno delo, opazili bi probleme in bi tudi vedeli, kam naj se obrnejo, da se ta ali oni proizvodni problem reši. Ti strokovnjaki naj bi sodelovali v raziskovalnih timih, prav tako operativci, kajti od njih je precej odvisno, ali se rezultati raziskave praktično uporabijo ali ne. Uvajanje novosti v proizvodnjo je združeno z raznimi organizacijskimi spremembami, ki terjajo od vodstva več dela. Če bo proizvodno vodstvo neposredno sodelovalo pri raziskavi, bi se čutilo dolžno, da rezultati raziskav ne bi obležali v predalih.

Menite, da za to zadošča že vključitev v raziskovalni team?

Potreba je, seveda, tudi materialna stimulacija. Operativce bi kazalo stimulirati, da bi bila raziskava čimprej končana, praktično uporabna in aplikirana. Marsikateri raziskovalni rezultat bi prej dobili, če bi raziskovalce kdo priganjal.

ZVEZA JE UPRAVIČILA SVOJ OBSTOJ

Iz teh splošnih ugotovitev o odnosu delovnih organizacij do raziskovalne dejavnosti seveda ni bilo razvidno, kaj je zveza storila za pozitivno, predvsem pa za to, da bi bilo raziskovalno delo smotno. Večkrat je slišati, da se raziskave duplirajo, prav tako, da več raziskovalnih zavodov nabavljajo enako, često drago opremo. Razgovor sem napeljala na te probleme.

Nedvomno je res, da se včasih raziskave duplirajo. Če bi imeli urejeno dokumentacijsko službo, bi do tega ne prišlo. Zato je naša skupščina zahtevala točen pregled, kaj kdo raziskuje. Vsaj v bodoče se bomo izognili dvotirnim raziskavam, ki pa so bile često nezogibne. Problem se je na primer pojavil v več podjetjih hkrati. Ker med raziskovalnimi institucijami ni bilo povezave, niso vedele, da se ukvarjajo z enakimi nalogami.

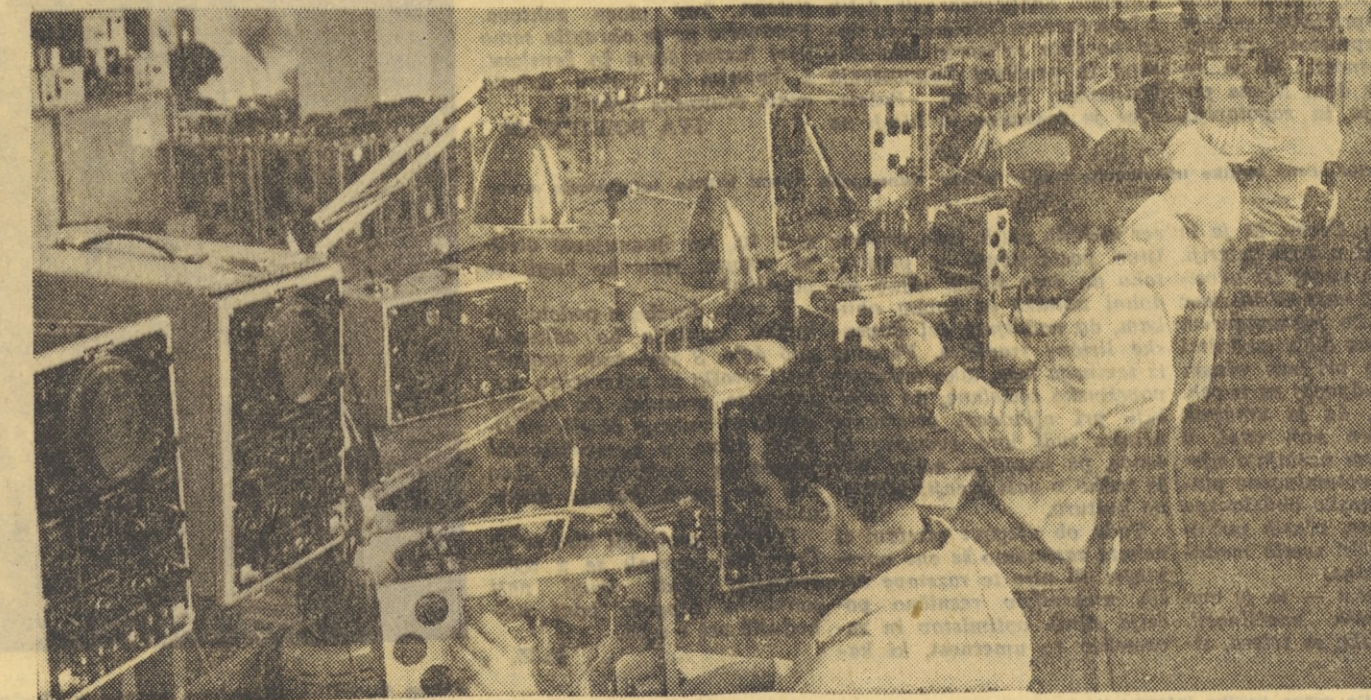
Bi konkretneje povedali, kje so se raziskave duplirale?

Na področju raziskovalne dejavnosti. Ne iščite krivica, ki ga ni. Tisti, ki je raziskavo po nepotrebnem ponovil, je manj kriv, kot oni, ki je ni publiciral. Pa tudi ta pravzaprav ni kriv, saj ni nihče zahteval, da jo publicira. Ko bo dokumentacijska služba organizirana, bo vsak raziskovalec pregledal, kaj je že raziskanega v zvezi z nalogo, ki jo je dobil. Dokler nima pregleda, utegne že raziskane probleme znova raziskovati. Zato menimo, da se spleta organizirati dokumentacijsko službo, čeprav je draga. Se vedno je namreč cenejša kakor dupliranje raziskav.

Nadaljnji problem je dupliranje raziskovalne tehnike. Ista raziskovalna oprema lahko služi več institutom oziroma več raziskovalcem. Institut lesne industrije bi lahko reševal tudi naloge ladjedelništva, nekatere probleme lesne industrije in ladjedelništva pa lahko rešuje institut, ki se ukvarja z gradbenimi raziskavami. Na kratko rečeno: isto tehniko raziskav je treba izkoristiti na vseh področjih, kjer pride v poštev.

Sploh je organizacija raziskovalnega dela pri nas še zelo pomanjkljiva. Če bi bil vsak raziskovalec samo raziskovalec in bi le usmerjal in vodil raziskave, bi bilo njegovo delo veliko bolj učinkovito. Do zdaj pa je vsakdo vse sam opravljal: prebiral literaturo, sestavljal tehniko raziskave — zato je bila večkrat improvizirana — opravljal rutinska dela, ki bi jih lahko zaupal tehniku, in se često tudi sam boril za potrebna sredstva. Raziskovalci bi lahko hkrati vodili po 5 ali 6 raziskav, če bi pri nas raziskovalno tehniko razvili, utrdili in publicirali, če bi v raziskovalne teams vključili tudi manj kvalificirane strokovnjake, ki bi opravljali rutinske posle in administracijo.

V osnutku perspektivnega razvoja raziskovalne dejavnosti sem brala, da se dobra polovica raziskovalnih institucij ukvarja s problemi tehničnih ved, predvsem s problemi industrije. Pregled kaže, da lahko povprečno 7 raziskovalnih organizacij nudi usluge za vsako gospodarsko področje, s kemijskimi raziskavami pa se jih ukvarja kar 20, medtem ko nekatere gospodarske panoge nimajo raziskovalnih institucij. Torej na eni strani prevelike raziskovalne kapacitete, druge premanjane. Zanimalo me je, kaj je zveza storila, da bi bile zmogljivosti racionalno izkoriščene.

Odgovor:

Analizirali smo sedanjo in perspektivno usmerjenost pa tudi opremljenost raziskovalnih organizacij na področju tehničnih ved. Elaborat smo poslali vsem institucijam, da se bodo vedele ravnati. Opazili smo paralelizem raziskovalnih možnosti že sedaj ali pa v prihodnje, če institucije ne bodo spremenile razvojnih planov. Vsekakor bomo poskušali preprečiti nepotrebno ali celo škodljivo dupliranje raziskovalne dejavnosti in doseči, da se bodo raziskave dopolnjevale. Sploh je naš namen, naj bi raziskovalne institucije — razvojni centri v industriji, samostojni raziskovalni zavodi in fakultetni instituti — sestavljali enotno, tesno povezano raziskovalno mrežo, ki bo delo usklajala in med seboj dopolnjevala. V to smer so šla vsa naša dosedanja prizadevanja.

INDUSTRIJA — ŽARIŠČE RAZISKOVALNEGA DELA

Velikokrat se gospodarske organizacije pritožujejo, da univerzni instituti predolgo zavlačujejo naročene raziskave. In se zaradi tega jezijo. Ali ne morejo raziskovalnih uslug hitreje opravljati?

Vprašanje je zelo uместno. Zveza ga je že večkrat pretresala. Večina univerznih raziskovalcev je poklicno vezana na pedagoško delo. V institutih delajo samo honorarno, v prostih urah. Če solidno opravljajo raziskovalne naloge, bo prej ali slej navailo preveč interesentov nanje, da bi jim v doglednem času ustregli. Naročila se bodo gomilila. Nekaj časa bodo podjetja že potrpeča, potem se bodo čakati naveličala in ustanovila svoj institut, ki bo delal za več podjetij iste stroke ali za vso stroko.

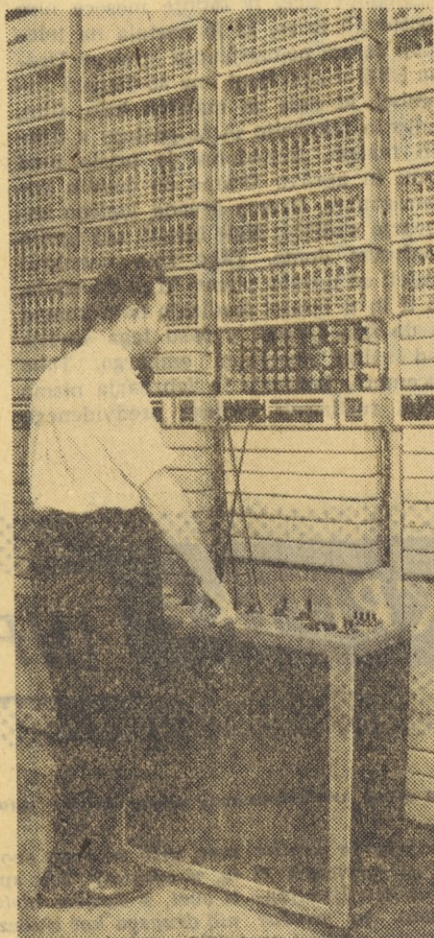
In če bi fakultete v svojih institutih nastavile poklicne raziskovalce, strokovnjake, ki se ne bi ukvarjali s pedagoškim delom?

Fakulteta za gradbeništvo, arhitekturo in geodezijo je ubrala to pot, pa je institut tako rekoč izgubila. Negotno se takšen institut čez čas poskuša osamosvojiti. Poklicni raziskovalci hitreje izvedejo raziskave, zato se naročniki raje zatekajo v zavod; ker je naročil vedno več, je treba nastavitve nove raziskovalce in tako nazadnje ti dominirajo in se nečesto več podrejata željam matične ustanove. Institut za metalne konstrukcije se je tako osamosvojil. K temu je pripomogla seveda tudi materialna pomoč industrije. Fakulteta ni mogla dati denarja za opremo, zato se je institut zatekel h gospodarstvu, za protiuslugo pa mu je skušal čimprej opraviti naročene raziskovalne naloge. Pritegnil je nove raziskovalce in ko ti prevladali, si je direktor, ki je bil edini fakultetni človek, zaman prizadeval, da bi še intenzivno gojili čisto znanost.

Če sem vas prav razumela, ste osebno že prepričani, da bodo čez čas univerzni instituti služili prvenstveno fundamentalnim raziskavam. Toda te terjajo morda še več sredstev

kakor aplikativne. Če fakultete nimajo denarja, da bi se modernizirale, mnogih osnovnih raziskav ne bodo mogle same opraviti.

Predvsem tole: dragih, obsežnih fundamentalnih raziskav si Jugoslova-

ni sploh ne moremo privoščiti. Četudi bi porabili v raziskovalne namene trikrat več sredstev, bi jih bilo premalo. Omejiti se moramo na manjše osnovne raziskave, za katere zadošča tudi skromnejša oprema. Fakultete bodo po modernizacijo poskušale dobiti kredite iz šolskih skladov, toda ti so preskromni, da bi si z njimi znatno opomogle. Po našem mnenju se bodo morale često za fundamentalne raziskave posluževati opreme industrijskih institutov. Podjetja, ki imajo denar in pravilno vrednotijo raziskovalno delo, bodo svoje institute opremlila z moderno aparaturo, kakršne si fakultete ne bodo mogle omisliti.

Ste prepričani, da bo tako?

Zakaj ne? Lani je največ raziskovalnih vodov nastalo pri industrijskih podjetjih. Od 1962. leta dalje so jih delovne organizacije ustanovile že 12, nastaja pa jih še šest. Utegne se celo zgoditi, da bo industrija fakultetam odtegnila tudi najboljše raziskovalce, ne le s tem, da bo imela ugodnejše raziskovalne pogoje, ampak jih bo lahko tudi bolje stimulirala. Pravzaprav pa ni važno, kje bo osredotočeno raziskovalno delo, važno je, da bo smotno, da bodo institucije sodelovale med seboj in da bo materialna osnova trdna.

VELIKI NAČRTI

Iz podatkov, ki so jih poslale raziskovalne organizacije zvezi, je razvidno, da namenjajo investirati v razvoj okoli 30 milijard

v sedmih letih in za okoli 100% povečati število raziskovalcev. Načrt se mi je zdel zelo velikopotezen, kar sem predsedniku in sekretarju zveze tudi omenila.

Očividno se zde raziskovalnim kolektivom sedanje kapacitete premajhne. Če bodo za investicije same zbrale denar, naj se razširijo in modernizirajo. Za zdaj je plan v zraku, ker niso obrazloženi niti viri sredstev za investicije, niti, čemu jih bodo raziskovalni zavodi porabili. Kot vse raziskovalno delo, bo tudi investicije mogoče točneje programirati šele po sprejemu gospodarskega načrta.

Torej je tudi 100% povečanje raziskovalnih kolektivov v prihodnjih sedmih letih v zraku?

Prihodnost bo pokazala. Vsekakor bo težko izvedljivo. Pač pa bi se raziskovalne vrste precej okrepile, če bi k delu pritegnili vse, ki bi lahko pomagali. S tretjestopenjskim študijem bi vzgojili precej moči za raziskovalne institute, toda poprej je treba fiziognomijo učnih programov temu prilagoditi. Kočljivo vprašanje pa so tudi finančna sredstva za postdiplomski študij. Fakultete jih nimajo, industrija pa jih po zakoniti poti ne more dati. Slušatelje sme stipendirati, nekaj lahko prispeva tudi za šolstvo, toda ta sredstva ne zadoščajo. Zato zdaj na tretjestopenjskih oddelkih poučujejo samo honorarci, honorarna zaposlitev pa ni normalna, kakovost dela nujno trpi.

Torej bo treba najti redne vire sredstev za študij na tretji stopnji. Je to edini finančni problem, ki ni družbeno urejen?

Skupnost iz leta v leto več prispeva za raziskovalno delo, saj je na primer Sklad Borisa Kidriča 1959. leta prispeval za raziskave samo okoli 60 milijonov, letos se je njegov prispevek povzpela na milijardo 450 milijonov. Praktično pokriva 10 do 30% vseh raziskovalnih stroškov. Za raziskave, ki interesirajo gospodarstvo, se dobe tudi sofinašerji, teže pa je z raziskavami, ki delovnim organizacijam samo posredno koristijo, denimo za vse raziskave na področju družbenih ved. Zveza je zato predlagala, naj bi raziskovalni instituti za družbene vede dobivali del sredstev iz republiškega proračuna.

Kaj je še zapostavljeno pri raziskavah?

Med drugim gradbeno industrijo in nasploh terciarne dejavnosti. Gredbeno industrijo že tepe, ker se ne modernizira. Zavoljo nizke produktivnosti so osebni dohodki skromni, kar povečuje fluktuacijo, ta pa kakor bumerang ponovno slabo vpliva na delovni efekt. Podjetja iščejo rešitev v ugodnejših gospodarskih instrumentih. Družba jim lahko pomaga, toda nenehno jih ne bo mogla privilegirati. ... Morda je deloma tudi skupnost kriva, da so terciarne dejavnosti nasploh zapostavljene pri raziskovalnem delu, čeprav so za življenje potrebne. Hiše in tovarne bomo zmeraj gradili, nikoli pa ne bomo opeke uvažali, niti drugega gradbenega materiala. Mar to ne opravičuje, da tudi gradbeno industrijo moderniziramo?

Ob koncu še vprašanje na pol za šalo na pol zares v zvezi s smotnim financiranjem raziskav: baje je konjsko zobovje v Jugoslaviji že tridesetkrat raziskano. Resen veterinar mi je to povedal. V glavnem so jih proučevali njegovi poklicni kolegi in z disertacijami o konjskih zobeh pridobili doktorske nazive. Ali je možno, da bi družba finansirala še enaintrideseto raziskavo?

Zakaj pa ne, če bi se z njo povečala — molznost ali mesnost govedi, trenutno zelo aktualna problema... Raziskava mora imeti gospodarski cilj, individualno pa se lahko raziskovalec ukvarja, če želi, tudi z raziskavo enega področnika, namreč na lastne stroške. Kakor si lahko vsakdo za svoj hobby zbira poljubne znamke. Pri dodeljevanju družbenih sredstev za raziskave in usmerjanju raziskovalnega dela je angažiran že tako širok krog ljudi, da nepotrebnih raziskav ne bomo finansirali.

Ta strogi nadzor ima nekaj nasprotnikov. Posamezni raziskovalci se bojijo, da ne bi imeli zaradi tega slovenskih Einsteinov, madame Curie in Pasteurjev in zato zahtevajo, naj bi družba vse finansirala, karkoli kdo raziskuje.

Madame Curie, Pasteur in Einstein niso dobili sredstev za raziskave in družbenega priznanja zaradi nasprotovanja v raziskovalnih krogih. Pri nas pa je ravno zaradi širokega kroga ljudi, ki odločajo o financiranju in usmeritvi raziskav, takšno prestižno zaviranje pomembnega raziskovalnega dela skorajda izključeno.

MARIOLA KOBAL

Naše dnevno in tedensko časopisje redno objavlja ocene in razmišljanja o gledališču, filmu, razstavah in koncertih, o televizijskih kulturnih oddajah (z redkimi izjemami) pa zgolj poročila, ali še to ne. In vendar danes ni kulturnega dogodka, ki bi mu bilo v tako pičlem času in neposredno priča toliko gledalcev, kot jih na primer sedi ob neki oddaji TV igre pred televizijskimi ekrani. Zdi se, ko da jemlamo televizijo kot dano dejstvo, jo mimogrede in privatno hvalimo in grajamo, da bi pričeli resno razmišljati o njeni vlogi in pomenu v našem življenju, da bi kritično spremljali njene oddaje in jih tako tudi pomagali oblikovati, za to pa nimamo ne volje in ne moči. Kako čudno pravzaprav, ko vendar zgodovina kaže, da vsaka nova tehnična in kulturna pridobitev burka duhove. In televizija je tako prvo kot drugo.

Vsa ta površna naštetja so nas napotila v dramsko redakcijo ljubljanske televizije, k uredniku tovarišu Saši Vugu, da bi malce pogledali delo te redakcije iz tistega zornega kota, ki bi ga sicer lahko, če bi imeli razvito poročanje o TV problematiki in TV kritiko, spoznali iz našega tiska.

Pravzaprav sva pričela razgovor s tovarišem Vugo z vprašanjem, ki sem ga hotela prihraniti za konec. Pa je menda bilo kar prav tako. Zanimalo me je, kakšen se mu zdi odmev na televizijske igre v našem tisku in kakšen med gledalci, če ga pozna.

»Med gledalci so reakcije,« je pričel tovariš Vuga, »kot vidimo iz pisem, ki nam jih pošiljajo, nad pričakovanjem simpatične in to nam je prav v zelo kritičnih momentih v krepko moralno pomoč. Ob nekaterih komadih, na primer Marodič »Vsakdanja zgodba«, ki smo jih iz rezerve v stiski dali na program, smo se bali reakcije. Toda strah je bil zamen.

Časopisje? Razen na »Tribuno«, glasilo ljubljanskih študentov, ki nikoli ne

pove, kako si zamišlja TV program, ampak samo baje po njem, ne bi imel nobenih pripomb. Žal, kar se »Naših razgledov« tiče, ti zadnje mesece niso upoštevali krize, ki je nastala na televiziji zaradi pomanjkanja igralcev. Drama SNG v Ljubljani ima 35-članski ansambel, ki dela za matično hišo, film, radio in televizijo in še gostuje v drugih teatrirh. Nenadoma je prišlo med nami in upravo Drame do čudnih nesporazumov. Drama seveda logično zagovarja stališče: Naši igralci naj igrajo predvsem doma. Tako smo naenkrat prejeli od uprave pismo, ki je povedalo, da ti in ti igralci študirajo neki komad in da ima Drama v času tega študija nad njimi absoluten embargo. Tako decembra, januarja in februarja nismo mogli realizirati svojega predvidenega

programa. Končno smo uprizorili Marodiča s študenti Akademije za gledališče, film, radio in televizijo. Zdaj smo se z Dramo sporazumeli, ne dela nam več težav in ne pošilja onih strašnih lističev.

»Kaj vas vodi pri izbiri in programiranju TV dram?«

»To bi lahko takole zaokrožil: Za vsako ceno forsiranje domačih, po možnosti originalnih, specialno za TV napisanih tekstov. Potem predstavljanje tujih TV in gledaliških tekstov najrazličnejših žanrov, ki pa morajo NASEMU človeku kaj povedati; razumen odnos med klasiko in sodobnostjo. Vsi ti kriteriji se torej križajo v naslednji idejni kvintesenci: napredna orientacija del, ki žlahtnijo človekovo zavest in ga etično, kulturno in estetsko bogatijo. Seveda sem mnenja, da je glavni estetski kriterij kvaliteta dela, ne oziraje se na to, ali so bili teksti specialno namenjeni TV ali pa so bili prevzeti iz dramskih in drugih literarnih vrst in zvrsti ter adaptirani.

»Po vsej sili forsiranje domačih slovenskih del?« nevedno vprašam.

»Da,« odvrne Vuga. »Če forsiraš namreč domače delo, ne forsiraš le do-

mačega človeka in teksta, do katerih imaš neki dolg, ne ustvarjaš le tradicije, ki je na TV nimamo, ampak tako kažeš probleme, ki, če že niso aktualni, so vsaj akutni.

»Z vašo razlago, zakaj domača dela, se sicer strinjam, ne strinjam pa se s forsiranjem teh del za vsako ceno. Nemalo primerov nam je pokazalo, kako je to videti. Priznajte. Nismo gledali ne aktualnega teksta, ne akutne problematike, da o kriterijih kvalitete sploh ne govorimo. Pa pojdiva korak vstran. Se vam je zdela Torkarjeva »Studenčtvska soba« pisana na našo kožo in res tako kvalitetna, da si je zaslužila na prvem natečaju TV iger prvo nagrado?«

»O nagradah je odločala komisija. Mislim, da lahko glede na njen sestav trdim, da je bila povsem nepristranska. Torkarjev tekst smatram tudi sam za dober. — Kot reakcija na naše oddaje se mi zdijo zelo važna pisma gledalcev, ki so kot neki filter. Tudi gledalci so bili s Torkarjem zadovoljni.

»Se vam ne zdi, da je dandanes velik del TV gledalcev malo zahtevnih, kulturno nerazgledanih in nekritičnih?«

»Zelo zanimivo, kar ste zdaj načeli.

»Samo pogledjmo, kdo ima danes televizijske sprejemnike in kje jih je največ. Na primer v Murski Soboti, Velenju... V krajih, kjer ni bilo in še danes ni kulturnih institucij.

»Kolikor vem, imajo v Soboti televizorje predvsem intelektualci.

»To je logičen sklep z ozirom na ekonomski položaj Pomurja. Kaj pa delavsko Velenje?«

»Ker ste že tako skeptični do Torkarja, vam povem, da smo dobili zanj priznanje tudi od jugoslovanskega auditorija. Filmski in TV scenarist z zagrebške televizije Veljko Stojanović nam je pisal pismo, polno priznanja, češ, tako je treba odpirati nove probleme. Pismo nam je bilo dobrodošlo tudi zato, ker vlada med našimi TV hišami majčkena ljubosumnost.

Pismo, ki mi ga je omenil tovariš Vuga, sem prebrala. Vendar mi ni vzele skepse do naše publike. Znano je na primer, da bi se v ljubljanskem radiu še povečalo število oddaj lahke in zabavne glasbe, če bi Radio striktno sledil željam poslušalcev.

»Naj se sliši besedica vzgoja še tako neprijetno, toda TV igre naj vendarle

imajo tudi vzgojno tendenco?« sem vprašala.

»Vsekakor. Publiki je treba mnogo dati. — Predvsem je treba vedeti, da v TV igri ne smemo gledati gledališča, gledališke predstave prenašamo vendarle direktno iz teatrov. Tega danes mnogi nočejo razumeti. Kaj je pravzaprav TV drama? Se v svetu je ta pojem malce nestabilen, pa tudi če pogledam izbor strokovnih knjig o TV dramah, ne zasledim v treh delih povsem enake misli, kaj šele recepta. Moj recept je, naj bo televizijska drama sodobna, domača in naj odgovarja na dogajanje v družbi. Na tem temeljijo tudi programi tujih televizijskih hiš in me tako potrjujejo v veri, da imam prav. TV drama naj bo tudi rahlo reportažno obarvana. Poleg tega si naša redakcija ne more privoščiti enega rokava ali veje umetnosti, kot na primer Mestno gledališče ljubljansko, ki teži k satiri, groteski, komediji. TV mora v širino in kvalitetno širino. Tu je neki zavest en pelega mel.

»Kako je z domačimi deli in pisci?«

»Bilo je katastrofalno. Zato smo se odločili za prvi natečaj TV iger, ki bo postal naša praksa, in pokazalo se je, da smo storili prav. V naših pisateljih ni videti nekega specialnega hotenja za pisanje TV iger. Vendar, bili smo zapirani, na natečaj je prišlo kar 53 tekstov (Radio s svojo tridesetletno tradicijo jih je lani prejel na natečaj radijskih iger le 18). Po izboru smo dobili šest uporabnih del.

»Sami torej priznavate, da vaše oddaje še niso neki odmev iz življenja in za življenje?«

»Priznam. Toda trudimo se in streмимо k temu. Če bi ljudje malo bolj poznali probleme, ne bi tako pisali o nas, kot pišejo.

»Gledalca zanima rezultat. Prav malo mu je mar, če ste se malo, ali zelo trudili.

»Konkretno se sklicujem na težave z igralci.

»Prej ste rekli, da ste jih imeli tri mesece in da ste zdaj stvar uredili.

»Prav imate, kaj brigajo gledalce težave. Pa težav pri nas ni malo.

Potem sva se z željo, da bi bilo težav v dramski redakciji ljubljanske televizije čimprej le še tisto nujno število, do katerega prihaja pač pri vsakem delu, poslovila.

ALA PEČE

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene kritike informacije ocene

TOPLI IN PRISRČNI ANOUILH

PREMIERA ANOUILHOVE
»ZMEDENE GLAVE«

Čprav prihajajo te kratke vrstice o zadnji premieri v Mestnem gledališču ljubljanskem z zamudo, je vendar prav, da opozorimo z njimi na eno najbolj prisrčnih in uspešnih uprizoritev v letošnji sezoni. Jean Anouilh, ki je pred leti z »Orniflom ali Sapico« polnil ljubljansko Dramo, bo zdaj prav gotovo navdušil tudi z »Zmedeno glavo ali zaljubljenim reaktorjem«. Zakaj njegova komedija, polna iskrivega duha in prefinjenega francoskega humora, je sodobna pripoved o dveh generacijah, katere prva je gradila svoje življenje na velikih besedah in načelih, druga pa se jim je odrekla ne da bi si poiskala zanje kakršenkoli nadomestek. Še več: je ironizirana, obenem pa človeško toplo izpovedana zgodba potratnega generala, ki je venomer, celo za ceno svoje samote, v opoziciji, želi spreminjati svet, v svojem bistvu pa ni nič drugega kot ljubezni in toploti željan prileten mož. Mož, ki z veliko življenjsko logiko gleda in sprejema življenje, le kadar gre za njegovo ljubezen, njegova politična in družbena načela, to logiko tudi namerno vrže v koš. To je pač dolžan svojim principom in Franciji, ki je po drugi svetovni vojni tako strahotno zabredla v prepad.

V Anouilhovi »Zmedeni glavi« ni ničesar pretiranega, vse se suče v našem svetu in na tleh, je v resnici kot neka učna knjiga za življenje, kot se je izrazil eden ljubljanskih kritikov. Vendar prav nič vsiljiva, bolj skrita za vrsticami, toda prozorna. Uprizoritev »Zmedene glave« v Mestnem gledališču ljubljanskem je pripravil režiser Jože Gale. Ustvaril je enovito, dosledno izpeljano komedijo brez spodrseljavev, živo in z vidnim trudom, da bi igralce odvrgel od teže in rutine, ki tako pogosto botrujeta slovenskim uprizoritvam komedij. V veliki meri mu je uspelo doseči z njimi igrivost in lahkotnost.

S tem, da je Gale zaupal glavno vlogo generala Vladimira Skrbinšku, smo dobili zanimiv Anouilhov lik, ki ni povsem v skladu z avtorjevo zamisljo, je pa tako svojiski, dodelan in zanimiv, da zasluži vse priznanje in pozornost. Ostali igralci so bili: Tina Leonova, Nada Bavdeževa, Anka Cigojeva, Franci Presetnik in drugi. Sceno je pripravil arh. Sveta Jovanovič.

A. P.

Začetek in konec filmske poti

OB ITALJANSKO-FRANCOSKEM FILMU
»ESTERINA« IN AMERIŠKEM FILMU
»RIMSKA POMLAD GOSPE STONE«

Na ljubljanskih filmskih platnih sta se v teh dneh srečali dve igralki, dva svojstvena igralska lika in dve filmski generaciji: ena na splozki poti svojega začetka in druga na koncu pomembnega življenjskega in ustvarjalnega pohoda. Carla Gravina je komaj doraslo dekle, ki v filmskem svetu še nima svojega pravega mesta, a je v italijansko-francoskem koprodukcijskem filmu »Esterina« dala, kljub vsakdanji, povsem nezahtevni zgodbi, izredno doživetje in prepričljivo podobo mladosti, preprostosti in življenjske pristnosti, ki je ne srečamo vsak dan. Njena podoba spodbuja in zagotavlja,

da bo lahko v dobrih rokah in s solidnim delom še marsikaj ustvarila.

Še več pozornosti pa te dni zasluži ameriški film »Rimska pomlad gospe Stone«, ki so ga posneli po istoimenem delu Tennesseeja Williamsa in v katerem nastopa v glavni vlogi priznana angleška igralka Vivien Leigh. Srečanje z znano in svoje čase izredno občudovano igralko, ki se je spominjamo po filmih o Cezarju in Kleopatri, o lady Hamilton, po številnih Shakespearovih delih z Laurenceom Olivierom in zlasti po delu režiserja Elia Kazana in predlogi Tennesseeja Williamsa Tramvaj »Požele nje« je zanimivo in kljub ne

najboljšemu splošnemu vtisu, razveseljivo. Po daljšem odmoru, osebnih razočaranjih in tragedijah, po daljšem delu v gledališču se je Vivien Leigh ponovno vrnila k filmu. Tokrat je njena vloga zahtevnejša po svojem obsegu in značaju in hkrati zaradi njene dokajšnje časovne odmaknjenosti od filmskih kamer. Kljub temu je Vivien Leigh v liku osamele, ostarele in hkrati življenja ne doživete žene ustvarila dober del vsega tistega, kar vloga zahteva. Predvsem pa je ohranila samo njej lasten šarm in ženskost, s katerim je nekoč polnila svoje vrhunske kreacije.

IVA BOZOVIČAR

PLASTIKA PETRA ČERNETA

RAZSTAVA
V LJUBLJANSKI
MALI GALERIJI

Kipar Peter Černe, ki je te dni razstavljal v Mali galeriji, pravzaprav že nekaj let nevsiljivo opozarja nase — in sicer nikoli z očitnim posnemanjem tujih vzornikov ali z modnimi krikli, kar je pri nas včasih naravnost predpogoj za uspeh. Zdi se mi, da je umetnik močno obrnjen sam vase, v svet, v katerem nastajajo njegove mehke, voluminozne plastike iz površinsko obdelanega in žganega lesa, včasih poživljenega s koščki svetle medenine in pločevine.

Voluminoznost — to je ena izmed njegovih značilnosti. Njegove plastike so telesa, si-

cer mehkih oblik, toda prijemljivo postavljenih v prostor, tako da daje slutiti kljub solidni tehniki in novim oblikam, da nadaljuje del slovenske lirične tradicije. Plastike iz temnega lesa, tako mikavno površinsko obdelane, da sodeluje pri njihovem estetskem učinku tudi igra svetlobe in sence, pa imajo še nekaj, kar je redko v naši srenji: tehnično kulturo.

Toda ob njegovi razstavi si nehoti zastavimo še eno vprašanje: ali niso te razstave naših umetnikov resnično poizvedba silnih optimistov in zavzetih za umetnost, ki ka-

žejo to, kar imenujemo civilni pogum. Kdo bo kupil te plastike?

V redu, družba v podobi odkupne komisije bo odkupila eno delo. S tem bodo mogoče kriti stroški za najemnino razstavnega prostora. Pa ostalo? Ali se ne vsiljuje včasih umetniku dvom v perspektivnost njegovega počenja? Kdo pri nas sploh kupuje umetnine?

Podobni problemi niso samo Černetovi, ampak se z njim srečujejo tudi drugi naši umetniki. Mogoče kdaj prihodnjič več o njih.

F. Z.

Jeana Anouilha »Zmedena glava« v Mestnem gledališču ljubljanskem, Vladimir Skrbinšek kot general in Nada Bavdeževa kot njegova hči

Občinske skupščine naj bi zagotovile kvalitetnejšo in pojačano vlogo samoupravljanja v prosveti in kulturi

Predkongresna aktivnost je odprla vrsto vprašanj, ki se nanašajo na organizacijo Zveze Svobod kot celoto, na delovanje društev in na krepitve idejnega vpliva na vse družbene odnose. To gotovo ni slučajno, saj mora demokratizacija družbenega življenja nujno najti odraza tudi na kulturnem področju. Hkrati s tem pa se nam je vedno bolj očitno vsiljevalo spoznanje, da mnoge probleme in naloge ne moremo več ocenjevati in reševati po starem, da dosežemo nivo družbenega življenja tudi tu zahteva novih metod in prijemov.

V Kranju smo z obravnavo teh problemov začeli že 1961. leta, ko smo ugotovili, da je kulturne probleme nemogoče uspešno reševati osamljeno, ločeno od vseh družbenih organizmov v občini, zaprt v svoj kulturniški krog. Taka zaprtost, kjerkoli je obstajala, nam je zelo oteževala delo in povzročila ne samo organizacijske, ampak predvsem idejno politične težave.

Svet Svobod in prosvetnih društev je sprožil široko iniciativo za to, da se je o kulturnih problemih občine začelo razpravljati v širšem merilu, prizadeval si je za širše sodelovanje vseh političnih organizacij in organov občinske samouprave. Na eni strani je svojo aktivnost usmerjal na društva in ostale kulturne organizacije, na drugi strani pa na vodstva družbeno-ekonomskega življenja v občini.

Da bi to dosegel, je Svet Svobod in prosvetnih društev organiziral posvetovalna, kjer smo skušali posamezne probleme rešiti v skupnih razpravah in doseči skupno idejno politično smer, skupna stališča za nadaljnje samostojno delovanje. Primer takih posvetov je bil skupni plenum Sveta Svobod, občinskega sindikalnega sveta in občinskega odbora SZDL, širša konferenca sindikalnega in kulturnega aktivista Kranja in končno konferenca celotnega političnega aktivista občine in njenih samoupravnih organov. V tem pogledu so bile tudi zelo pomembne številne razprave s profesionalnimi kulturnimi delavci. Te razprave so bile pomembne predvsem zato, ker smo preko njih izoblikovali jasnejše idejno vsebinske koncepte, ki se razvijajo vzporedno s celotnim ekonomskim in družbenim življenjem občine. To je še zlasti pomembno, če upoštevamo v bodoče skrajšanje delovnega časa, s čimer se nam odpira problem, kako omogočiti občanom, da bodo čim bolj koristni in učinkovito izkoristili prosti čas, ter s tem v zvezi zagotovili duhovno rekreacijo.

Vse te razprave so razbale kulturno življenje v občini, postavile pred širšo družbeno odgovornost in kritiko posameznega področja kulturnega udejstvovanja in, čeprav so bile te razprave še tako ostre, od primera do primera tudi osebe, so vendarle v praksi dale nekatere pozitivne rezultate. Danes o kulturni problematiki, najsi bo idejno političnega ali materialnega značaja, v Kranju ne razpravlja več le ozek krog ljudi, ampak se v te razprave vključuje vedno širši krog občanov. Te razprave so nam do kraja pokazale, kje smo bili pri svojem delu ustvarjalni, kje smo brez večjih uspehov trošili svoje sile in kje smo od časa do časa zaradi birokratskih posegov tudi sami po nepotrebnem delali probleme.

Moram poudariti, da je bilo zelo težko uskladiti številna gledanja in ocene o tem, kako naj se razvija kulturna dejavnost v občini, zlasti pa je bilo težko prepričati posameznike, da je za uredničenje kulturne politike v občini potrebno zavestno delovanje vseh subjektivnih sil, vseh družbenih organizmov in, da to ne more biti le stvar društev samih, oziroma njihovih institucij. Tako danes ugotavljamo, da se po treh letih naporov v kulturnih organizacijah v vsebinskem in oblikovnem pogledu vedno lomijo lažje stari, današnjemu človeku in času neprimerni načini dela. Ta proces se ne kaže le v tem, da se klasične oblike amaterske dejavnosti osvobajajo diletantizma in mišljenja, da je njihova edina naloga pripravljati prireditve, ampak v vsebinski in oblikovni razširjivosti teh dejavnosti, ki poleg amaterskega delovanja samim amaterjem in drugim prebivalcem, ki jim je kultura prav tako življenjski interes, nudijo vse možnosti estetsko humanističnih vrednot preteklosti in sedanjosti ter dajo možnosti za njihovo

kulturno bogatenje. Ta orientacija ima za posledico kvalitetnejšo stopnjo kulturnega dela, na drugi strani pa razširitev kulturnega vpliva na širok krog občanov. To smo dosegli predvsem zaradi tega, ker so v tem procesu vse skozi sodelovale vse profesionalne kulturne institucije in profesionalni kulturni delavci.

Druška pomembna značilnost, ki smo jo dosegli, je v tem, da so kulturne dobrine tako v kvalitativnem kot v kvantitativnem pogledu porazdeljene dokaj enotno na področju občine. Razlike med mestom in vasjo se iz leta v leto manjšajo, ker so profesionalni kulturni delavci v celoti sprejeli koncept kulturne politike v občini in se v njihovo izvajanje tudi vključili, so se v petih središčih občine razvila kulturna žarišča, ki pokrivajo ves teritorij občine. V teh središčih se združujejo kulturna prizadevanja domačih društev s kulturnimi organizacijami Kranja. Kot primer bi lahko navedli naslednje:

Pripoved o Shakespearu in njegovem času Luigija Cardonija na TV ekranu. (Branko Ivanc, France Presetnik, Danilo Benedičič)

Za razliko od prejšnjih let, ko smo na primer organizirali revijo mladinskih pevskih zborov v občinskem centru, smo že v preteklem letu imeli ob dnevu mladosti večje nastope v posameznih žariščih izven Kranja, kjer je bilo srečanje mladih iz bližnje okolice res praznovanje tistega kraja, posebno še, ker so na teh srečanjih poleg domačih skupin nastopali tudi instrumentalni ansambli iz centra in s tem kvalitetno popestrili in dvignili programe.

Ob taki vsebini in materialni pomoči, ki jo kulturne organizacije iz centra nudijo krajevnim skupnostim, raste tudi odgovornost domačih prirediteljev za kvaliteto in množičnost prireditev. Se nekaj podatkov o pomoči središča terentu:

Svobode in kulturno-prosvetna društva organizirajo ob pomoči muzeja likovne razstave z razpravami, ob pomoči delavske univerze predvajajo filme s komentarji, občinska plesna in baletna šola je razširila svojo dejavnost na vso občino. V tekoči sezoni je vključila v plesne tečaje preko 2000 mladine ter organizirala družabne plesne prireditve v mestu in na vasi. S to svojo dejavnostjo je močno vplivala na kultiviranje medsebojnih odnosov med mladino.

Programi kulturnih institucij so prav tako usmerjeni navzven in mnoge od njih imajo posebne oddelke za strokovno usposabljanje kadra za društva. Pri glasbeni šoli je ustanovljen oddelke za zborovodje podeželskih društvenih zborov, v učiteljskem zboru se usposablja učitelji predvsem za to, da bi bili zmogni poučevati glasbeni pouk v nižjih razredih osemletk. Prešernovo gledališče je organiziralo tečaj za mlade režiserje - začetnike, Osrednja knjižnica v Kranju razvija, usmerja in strokovno vodi vse društvene knjižnice v občini, poleg tega pa usposablja tudi kadre za te knjižnice. Posebno vlogo ima tudi Pionirska knjižnica kot center estetske vzgoje, ki v

krožkih zajema predvsem pionirje. Seveda se vsa ta aktivnost ne razvija avtomatsko, sama po sebi in brez problemov. Za nas je važno, da je šla kulturna dejavnost v širino, da postaja vedno bolj množična, da je njena vsebina idejno bogatejša in da raste tudi njena kvaliteta.

Z ustanovitvijo sklada za financiranje kulturne dejavnosti naša prizadevanja niso šla za tem, da se iz proračuna prenesejo za kulturo namenjena

sredstva v sklad. Naša stališča so in še izražajo zahtevo, da se sredstva za kulturno dejavnost postavijo v odvisnost od razvoja gospodarstva občine, od njene celotne materialne osnove. Kakor se bo večala materialna osnova občine, tako naj se večajo tudi sredstva za kulturno dejavnost. Trošenje materialnih sredstev postaja tako stvar politike, kam in kako nalagati sredstva, na katera področja dejavnosti, da bodo racionalno in smotrno naložena v skladu z dejanskimi interesi in potrebami občanov. S tem smo dosegli rednejša in zanesljivejša sredstva za kulturno dejavnost in to, da o njihovi delitvi razpravlja širok krog kulturnih delavcev.

S takim načinom zagotavljanja in delitve sredstev za kulturno dejavnost smo naredili korak naprej. Zavedamo pa se, da je to šele prvi korak. Problem je, kako izdelati taka merila, da bodo stimulirala kulturne organizacije v njenih prizadevanjih za vsebino, idejnost in vpliv na oblikovanje človekove osebnosti.

Današnje nagajevanje sloni namreč še vedno na merilih, ki stimulirajo predvsem kvantiteto. Na tem področju nas čaka še mnoga dela.

Ob vseh teh problemih se nam je odprlo še eno vprašanje:

Občinska skupščina je tako kot za vsa ostala področja odgovorna tudi za razvoj kulturne dejavnosti. Iz prakse vemo, da se ta vprašanja v obravnavah občinskih skupščin ne obravnavajo tako odgovorno kot ostala področja. V Kranju je občinska skupščina v razpravi o problemih kulture obravnavala tudi materialni položaj kulturnih organizacij in s tem v zvezi vzdrževanje kulturnih domov. Za vzdrževanje domov je namensko dodelila sredstva krajevnim skupnostim, ki so se obvezale, da del sredstev tudi same prispevajo v te namene. Vendar dalj od tega niso prišli. Mi pa izhajamo iz stališča, da je občinska skupščina najvišji organ samouprave na področju občine in da bi prav zaradi tega morala tudi na področju kulturne dejavnosti poseči globlje. Praktično pa se postavlja vprašanje, ali je občinska skupščina s njenimi dosedanjimi organizmi sposobna iti dalje in odločneje vplivati na vse točke družbenega življenja, ki se prelivajo v občini. O tem smo odgovorno vsestransko razpravljali zlasti v času ustavne razprave. Pobudnik za te razprave je bil občinski Svet Svobod in prosvetnih društev, ki je kot usklajevalac in usmerjevalec kulturne dejavnosti v občini najbolj občutil probleme,

V času javnih razprav o osnutkih zvezne in republiške ustave, razprav v zvezi z občinskimi statuti, v času vse bolj številnih množičnih in javnih razprav o najrazličnejših problemih našega kulturnega razvoja, ki je tesno povezan z našim družbeno-ekonomskim razvojem, zlasti pa v času razprav pred IV. kongresom Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, se je izoblikovala družbeno upravičena težnja, naj bi namreč občinske skupščine zagotovile kvalitetnejšo in pojačano vlogo samoupravljanja tudi na področju prosvete in kulture.

Ta težnja, ki je vsekakor zelo pozitivna in odkriva vse bolj razširjeno spoznanje med ljudmi, da ni mogoče enega področja družbenih vprašanj reševati mimo najvišjih samoupravnih organov v občini, se je v ekonomsko in kulturno razvitejših občinah začela manifestirati tudi v drugačni zahtevi. Spoznanje, da so zlasti vsebinska (morda manj materialna) vprašanja prosvete in kulture v mnogih občinskih skupščinah ponajveč zaradi sestava odbornikov zapostavljena, je porodilo težnjo, da bi v nekaterih občinah že v bližnji prihodnosti dobili tudi skupščinski prosvetno-kulturni zbor. Med drugim je bilo tudi stališče IV. kongresa Zveze Svobod in prosvetnih društev

SKLICUJEMO SE NA 95. ČLEN REPUBLIŠKE USTAVE

Slovenije, da bi te zahteve občanov v občinah, kjer so dani pogoji, morale polno podpreti tudi vse najrazličnejše kulturne organizacije občanov, saj je razumljivo, da nas bo težnja po čim bolj kvalitetnem samoupravljanju slej ko prej morala do tega pripeljati.

Tak predlog, kot vse kaže, so že izdelali v kranjski komuni, v statutarni razpravi se je ponujal tudi v ljubljanski občini Center (kjer so za to gotovo dani vsi materialni in kulturni pogoji) itd. V ljubljanski občini Center je obstajal tudi drugačen predlog, naj bi namreč v prehodnem obdobju dobili v občinski skupščini sprva vsaj zbor za področje vseh delovnih skupnosti družbenih služb.

Kaže pa, da se razprava o teh predlogih kaj hitro konča z utemeljitvijo, da ustava SR Slovenije takih občinskih zborov ne navaja, oziroma pravi v svojem 95. členu, da mimo občinskega zbora in zbora delovnih skupnosti se lahko le z zakonom predvidi ustanovitev več zborov delovnih skupnosti v občini, katere izpolnjujejo določene pogoje. In dalje, če je na podlagi zakona ustanovljenih več zborov delovnih skupnosti, se tem zborom s statutom občine lahko poverijo določene politično-izvršilne naloge.

Republiška ustava torej v tem svojem členu jasno nakazuje smer razvoja razvejanih občinskih skupščinskih zborov v perspektivi, ko bodo za to seveda dani pogoji. Republiška ustava namreč sama s svojimi določili ne more zagotavljati teh pogojev, to lahko zagotavljajo le komunalne skupnosti. Ker pa vse kaže, da so morda pogoji za tak poseben občinski skupščinski zbor že v marsikateri slovenski komuni, verjetno res ne kaže leta in leta čakati, da bodo vse komune zadostile recimo nekim osnovnim pogojem, marveč je verjetno že danes treba sprožiti misel o sprejetju takega republiškega zakona, ki bi nekaterim občinam to omogočil.

Vprašanje, ki ga omenjam, je v javnosti prisotno že dalj časa. Prav bi zato bilo, da bi poslanci republiškega Prosvetno-kulturnega zbora zlasti iz občin, kjer je to vprašanje živo ter resno in realno zastavljeno, sprožili v svojem republiškem zboru to vprašanje zelo konkretno. Vprašanje namreč, kdaj bomo dobili tak zakon, ki bo omogočal realizacijo ponekod vsekakor dozorele težnje, poseben zbor občinske skupščine, ki bo zagotavljal kvalitetno obravnavanje zlasti vsebinskih vprašanj s področja šolstva, izobraževanja in kulture v določeni komuni.

SONJA GASPERSIČ

ki so se porajali na tem področju. Bili smo mnenja, da bi bilo glede na množico problemov, ki v Kranju obstajajo, umestno formirati pri skupščini širši organ, ki bo znotraj občinske skupščine postavljati probleme kulture enakovredno in skladno, kot se postavljajo problemi s področja gospodarstva in ostalih dejavnosti. Smatramo, da v tako razvejanem kulturnem življenju v občini in ob uresničevanju tako postavljene koncepta Svet za kulturo in prosveto občinske skupščine v sedanjem sestavu in ob sedanji funkciji v naši občini ne bo mogel dovolj učinkovito in sistematično vplivati na oblikovanje in realizacijo programa kulturne dejavnosti v občini.

Zato se zavzemamo za širši organ znotraj skupščine, pri čemer nam gre predvsem za kvalitetnejšo in pojačano vlogo samoupravljanja in manj ali nič upravno operativnega vodenja s strani tega organa. Tak organ bi lažje svoja prizadevanja usmerjal na vsebinske, kadrovske in materialne probleme, pri reševanju katerih bi moral kot kolektiv sodelovati z vsemi ostalimi organizmi in zainteresiranimi činitelji na področju kulture v občini. Zlasti bi mo-

ral pomagati razvijati in utrjevati osnovne samoupravne organe znotraj delovnih organizacij in družbene organe v društvih. Ta organ bi lahko zagotovil, da bi občinska skupščina izoblikovala družbeno potrebne smotre in bi preko dolgoročnih in kratkoročnih programov kulturne politike usklajeval z materialnimi možnostmi občine in skrbel za njihovo realizacijo.

To so problemi kranjske občine. Navajam jih predvsem zato, ker se verjetno kažejo ali pa se bodo pokazali v drugih, zlasti ekonomsko razvitejših občinah. Seveda ne more biti to recept za vse in bo morala vsaka občina, ki se odgovorno spoprijema s problemi kulturnega razvoja, izoblikovati zase najustreznejše koncepte in poiskati ustrezne organizme in metode dela.

Od vsebine kulturnega dela, od odločanja vsakih šablona in poenostavljanja, od smelega iskanja novih oblik in množičnosti vsekakor zavisi nadaljnji razvoj kulturne dejavnosti v občini. (Iz razprave na IV. kongresu Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Op. ured.)

FRANC THALER

Preden sem šel na službeno pot v okrajno središče, mi je žena naročila, naj na vsak način obiščem strino in jo lepo prosim, naj nam takrat, ko bo pri njih spet tržni dan, kupi nekaj kokoši, ki so tam mnogo cenejše.

Nisem pozabil, oglasil sem se pri strini.
»Mama in ata sta pri sosedu,« mi je rekel njen sin in z glavo pomignil proti bližnjemu zidu.

»Svatba?« sem ga vprašal, ker sem slišal hrušč.

»Ne. Po osmih letih se je javil sosedov sin iz Amerike. Vsi so že mislili, da je mrtev, on pa je lovil kenguruje, si nabral denarja in kupil dva avtomobila in še hišo povrh. Ko je lepega dne pijan krmalil enega svojih avtomobilov, je povozil otroka. Šest let je sedel. Ko so ga izpustili, se je spomnil svojcev. Poslal jim je pismo in denar. Zato takšno veselje v hiši.«

Fant je šel klicat starše. Takoj je pritekel stric:
»Oh, oprost, ker si moral čakati! Strina pride vsak hip...«

»Veselje pri sosedu?« sem vprašal in pomignil z glavo, kakor sem prej videl strininega dečka.

»Kakšno veselje neki!« se je čudil stric. »Stiri leta se je sin potikal po Avstraliji, zdaj se je oglasil. Pošljite mi denar za pot domov, jim je pisal. Od kod sosedu denar?«

ZAČARANI KROG

Tak cepec! Pridanič je bil, nazadnje se je izselil. Tam ni mogel dobiti pravega dela, zato je pasel krave in zraven tudi sam živel kot živina. Ponoči ga je povozil pijan avtomobilist, sosedov sin je cela tri leta ležal v bolnišnici. Zdaj, ko je pohabljen, bi rad domov. Strahota!

Prihitela je strina. Na lice me je poljubila, strica pa je poslala v mesto po pivo.

»Žalujejo, kaj?« sem vprašal in pomignil proti zidu sosedove hiše.

»Čemu bi žalovali?« se je začudila strina. »Po osmih letih jim je pisal sin, pa bi žalovali? V Afriko je pobegnil, malone smrkavec je še bil takrat. Tam je lovil krokodile in opice, obogatel je, kupil dve hiši in avto, užival osem let popolnoma sam svoje bogastvo, zdaj se je naveličal. Saj veš, brez matere je težko!«

»In zdaj bi rad domov?«

»Ne. Materi je pisal, naj pride k njemu. In ona — v enomer joka od veselja.«

Tudi moja strina so polile solze. Nato me je vprašala:

»Kako pa kaj žena? Ali jo še boli prst na nogi?«

»Ne, zdaj jo boli noga. Takole mi je naročila: pri nas so kokošje juhe silno poceni. Če želite, bi vam lahko...«

»Eh, nihče v naši hiši ne mara kokošje juhe, ker diši po konju. Pa ti, si prišel po opravih?«

»Jaz? Mamu je ugriznil stekel pes, pa sem prišel po zdravila.«

Stric je prinesel pivo, strina je šla v kuhinjo, da bi pristavila kavo.

»Si prišel po opravih? Službeno?«

»Ne. Očeta je kača pičila, pa sem prišel po zdravila.«

Ko sem odhajal, me je njen sin pospremil na postajo. Tudi on je hotel vedeti, kaj me je prineslo v njihovo mesto.

»Svojega psa sem pripeljal na veterinarsko postajo. Stekla kača ga je pičila.«

Doma me je žena vprašala, kako se imata strina in stric.

»Strino je ugriznil stekel pes, stric je na dvorišču ujel kačo, njen sin pa se odpravil v Azijo, kjer bo lovil krokodile, kenguruje, kače in stekle pse.«

MILE POPOSKI

Za dom, službo, dopust, izlet — vedno

PRODAJNI SERVIS

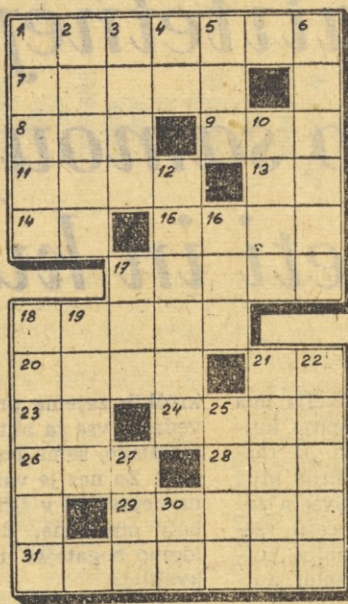
Modna hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

Križanka

Vodoravno: 1. videz, slepilo; 7. oster leden blok na ledeniku; 8. kratica ameriške letalske družbe; 9. žensko ime; 11. tekmovalni oder; 13. začetnici imena in priimka znanega slov. košarkarja in večkratnega državnega reprezentanta; 14. igralna karta; 15. del telesa; 17. matematični izraz; 18. severnoameriška zvezna država; 20. nevestina oprava; 21. začetnici imena in priimka slov. dramskega igralca; 23. veznik; 24. okenska navojnica; 26. tatarski poglavar; 28. nočno zabavišče; 29. doba, vek, razdobje; 31. alpski prelaz med Italijo in Švico.

Navpično: 1. največji jugoslovanski polotok; 2. priimek ameriškega pisatelja (Sinclair); 3. strateška rudnina; 4. predlog; 5. letoviški kraj pri Lovranu; 6. mesto v Perziji z največjo rafinerijo nafte na svetu; 10. grška boginja zmage; 12. slov. impresionistični slikar (Ivan); 16. makedonsko kolo; 17. klica; 18. grški pesnik (6. stoletje pred našo ero); 19. okrajšano žensko ime; 21. boječe; 22. muslimanska verska knjiga; 25. grška denarna enota (šesti del drahme); 27. mutast; 30. enaka soglasnika.

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. apokopa, 8. Rohaček, 9. Iris, c, 10. Oto, 11. Ate, 13. na, 14. omen, 15. opast, 16. raport, 18. obara, a, 20. Kala, 21. GR, 22. ad, 23. Ono, 24. Dolores, 27. antikva.

Tovarna dušika
Ruše Ruše-Slovenija

PROIZVAJA:

1. ELEKTROMETALURŠKE PROIZVODE:

FEROKROM SURAFINE
FEROKROM CARBURE
FEROSILICIJ
SILIKOKROM

2. ELEKTROKEMIČNE PROIZVODE:

KALCIJEV KARBID
KARBORUND
ELEKTROKORUND
ELEKTROMAGNEZIT

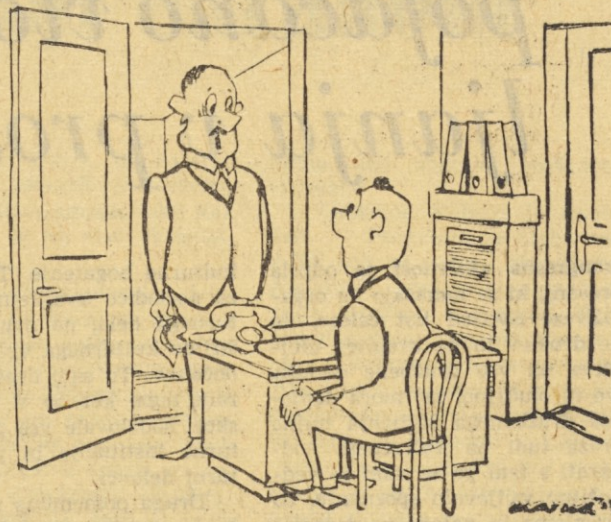
3. UMETNA GNOJILA

KALCIJEV CIANAMID
MEŠANA GNOJILA — NITROFOSKAL
MLETE FOSFATE — MIKROFOS

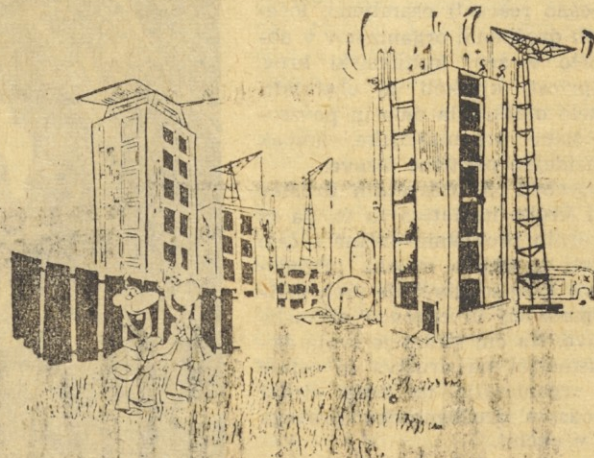
4. KOMPRIMIRANE PLINE:

KISIK
ACETILEN — DISSOUPLIN
DUŠIK
ZRAK

BRZOJAVNI NASLOV: AZOT MARIBOR
TELEFON: 80-108
TELEPRINTER: 03-312
ZEL. POSTAJA: RUŠE INDUSTRIJSKI TIR

— Kaj, blagajniško mesto je že zasedeno: No, nič hudega, se bom pa vrnil kakšen dan kasneje!

— Pogled no, kako tistale stavba hitro raste!
— Kaj ne bo, če je pa glavni inženir, dobil v njej stanovanje v predzadnjem nadstropju!

— Brez strahu, tovarišica, saj imam samo gripo!

Spored RTV Ljubljana za teden od 23. do 29. aprila 1964

ČETRTEK

23. APRILA 1964.

5.00-8.00 Dobro jutro! - 8.05 S koncertnih in opernih odrov - 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo - 9.25 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe - 10.15 Pihalna godba Franko Goldman Band - 10.30 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi mladim risarjem - 11.00 Pozor, nimaš prednosti! - 12.05 Zabavna glasba - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Zabavni zvoki vzhodnih dežel - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 -14.35 Glasbeni sejem - 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - 15.15 Zabavna glasba - 15.40 Literarni sprehod - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Klavir v ritmu - 17.15 Turistična oddaja - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Preludij in burleska - 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Cetrtek večer domačih pesmi in napevov - 20.45 Lahka Glasba - 21.00 Lirika skozi čas - 21.40 Pavle Merku: Koncert za klarinet in orkester - 22.10 Iz ustvarjanja Béle Bartoka - 23.05 Po strunah in tipkah - 23.20 Skupni program JRT - 23.30 Ljubljana - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

24. APRILA 1964

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 6.20-6.35 Tečaj hrvaško-srbskega jezika - 8.05 Lahka glasba - 8.35 Nekaj domačih - 8.55 Pionirski tednik - 9.25 Obrazi iz naše glasbene preteklosti - 10.15 Trije dueti in arija iz Kozinovega »Ekinokcija« - 10.35 Novost na knjižni polici - 10.55 Glasbena medigra - 11.00 Pozor, nimaš prednosti! - 12.05 Zabavna glasba - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Domače pesmi in napevi - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Domači in tuji instrumentalni solisti - 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo - 14.35 Povejke iz vzhodnih dežel - 15.15 Napotki za turiste - 15.20 Zabavna glasba - 15.45 Jezikovni pogovori - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Iz življenja in dela Antonina Dvořaka - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Pesmi borbe in dela - 18.25 Pripovedujejo nam... - 18.45 Iz naših kolektivov - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Lahka glasba z orkestrom Raphaela - 20.15 Tedenski znamenitostni pregled - 20.30 Pesmi Modesta Musorgskega pojo ruski umetniki - 21.00 Zabavni orkester Ernest Tomlinson - 21.15 Oddaja o morju in pomorskih - 22.10 Plesna glasba iz newyorškega hotela »Statler« - 23.05 Italijanska pevka - Mina - 23.20 Skupni program JRT

SOBOTA

25. APRILA 1964

5.00-8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) - 6.10-6.15 Napotki za turiste - 6.20-6.35 Nadaljevalni tečaj angleščine - 6.40-6.45 Pregled športnih prireditev za teden - 8.05 Vedre melodije za konec tedna - 8.35 Radijska šola za nižjo stopnjo - 9.25 Slovenski skladatelji mladini - 9.45 Madžarska zabavna glasba - 10.15 Domoe viže v instrumentalni izvedbi - 10.35 Mali koncert zboru iz Pamplone, dirigent Luis Morondo - 11.00 Pozor, nimaš prednosti! - 12.05 Zabavna glasba - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Slovenski pevci in ansambli zabavne glasbe - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30-14.35 Glasbeni sejem - 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - 15.15 Zabavna glasba - 15.40 V pričakovanju 1. maja - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Gremo v kino - 17.35 S pesmijo in plesom čestitamo k delavskemu prazniku - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Recitall znamenitih pevcev - 18.45 Novo v znanosti - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Matineja narodno zabavne glasbe v Trbovljah - 21.00 Solni ples - 22.10 Oddaja za naše izseljence - 23.05 Ta prijeten konec tedna - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

NEDELJA

26. APRILA 1964

6.00-8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) - 6.30-6.35 Napotki za turiste - 7.40 Pogovor s poslušalci - 8.00 Mladinska radijska igra - 8.30 Poje bolgarski mladinski zbor »Bodra Smjana« - 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - I. - 10.00 Se pomnite, tovariši - 10.30 Ura v orkestralnem studiu - 11.30 Nedeljska reportaža - 11.50 Deset minut z orkestrom Alfred Scholz - 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - II. - 13.10 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Za našo vas - 13.50 Koncert pri vas doma - 14.10 »Glasba ne pozna meja« - 15.05-19.00 »Danes popoldne« - 16.00-16.20 Humoreska tega tedna - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Izberite svojo pevkovo - 21.00 »Skozi borbo v svobodo« - 22.10 Zvočna paleta - 23.05 Jugoslovanska kornorna glasba - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

PONEDELJEK

27. APRILA 1964

5.00-8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) - 8.05 Tone Abcec igra na harmoniko - 8.25 V tričetrtinskem taktu - 8.55 Za mlade radovedneže - 9.25 Poje mezzosopranistka Melanija Burgarinić in baritonist Vladimir Ruždjak - 10.15 Violina, viola in violončelo - 10.35 Naš podlistek - 10.55 Glasbena medigra - 11.00 Pozor, nimaš prednosti! - 12.05 Zabavna glasba - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Slovenski pevci zabavne glasbe - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30-14.35 Glasbeni sejem - 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo - 15.15 Zabavna glasba - 15.45 S knjižnega trga - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Glasbena križanka st. 15 - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Venec glasbenih čestitk za 1. maj - 18.45 Narava in človek - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00-21.35 Simfonični koncert Orkestra Akademije za glasbo - 20.45-21.00 Glasbena panorama - 21.35 Dva pihalna ansambila, dva skladatelja - 22.10 S pepevkami po svetu - 23.05 Literarni nokturno - 23.15 Nočni akordi - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

TOREK

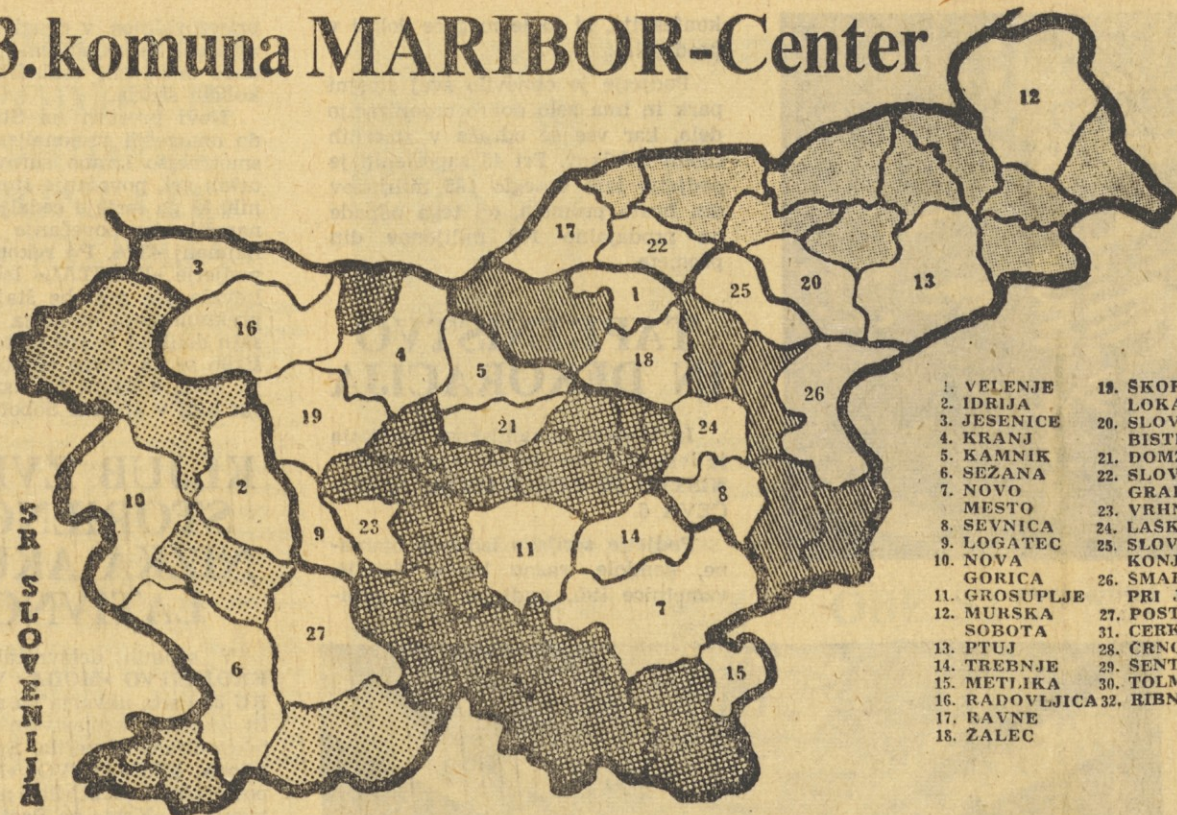
28. APRILA 1964

5.00-8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) - 6.20-6.35 Tečaj makedonskega jezika - 8.05 Jutranji divertimento - 8.35 Med domačimi »vižariji« - 8.55 Pisan svet pravljic in zgodbo - 9.25 Prvomajski pozdravi - 10.15 Majhen koncert Slovenskega okteta - 10.45 Ciovek in zdrave - 10.55 Glasbena medigra - 11.00 Pozor, nimaš prednosti! - 12.05 Zabavna glasba - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Zvočni mozaik - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Koncertne pesmi in plesi z vzhoda in juga - 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo - 14.35 Sovjetska zabavna glasba - 15.15 Zabavna glasba - 15.40 Glasbene čestitke - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Chopin - skladatelj - 17.35 Iz fonoteke radia Koper - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Mojstri orkestrske igre - 18.45 Ljudski parlament - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Zvočna panorama - 20.30 Matija Bravničar: Hlapec Jernej (oratorijska opera) - 22.10 Plesni zvoki - 23.05 Literarni nokturno - 23.15 Iz sodobne madžarske in romunske glasbe - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

SREDA

29. APRILA 1964

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 6.20-6.35 Tečaj makedonskega jezika - 8.05 Jutranji divertimento - 8.35 Pisan svet pravljic in zgodbo - 9.25 Prvomajski pozdravi - 10.15 Majhen koncert Slovenskega okteta - 10.45 Ciovek in zdrave - 10.55 Glasbena medigra - 11.00 Pozor, nimaš prednosti! - 12.05 Zabavna glasba - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Zvočni mozaik - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Koncertne pesmi in plesi z vzhoda in juga - 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo - 14.35 Sovjetska zabavna glasba - 15.15 Zabavna glasba - 15.40 Glasbene čestitke - 16.00 Vsak dan za vas - 17.05 Chopin - skladatelj - 17.35 Iz fonoteke radia Koper - 18.00 Poročila - aktualnosti doma in v svetu - 18.10 Mojstri orkestrske igre - 18.45 Ljudski parlament - 19.00 Obvestila - 19.05 Glasbene razglednice - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Zvočna panorama - 20.30 Matija Bravničar: Hlapec Jernej (oratorijska opera) - 22.10 Plesni zvoki - 23.05 Literarni nokturno - 23.15 Iz sodobne madžarske in romunske glasbe - 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

1. VELENJE
2. IDRIJA
3. JESENICE
4. KRANJ
5. KAMNIK
6. SEZANA
7. NOVO MESTO
8. SEVNICA
9. LOGATEC
10. NOVA GORICA
11. GROSUPLJE
12. MURSKA SOBOTA
13. PTUJ
14. TREBNJE
15. METLIKA
16. RADOVLJICA
17. RAVNE
18. ZALEC
19. SKOFJA LOKA
20. SLOVENSKA BISTRICA
21. DOMŽALE
22. SLOVENJ GRADEC
23. VRHNIKA
24. LAŠKO
25. SLOVENSKE KONJICE
26. SMARJE PRI JELSAH
27. POSTOJNA
28. CERKNICA
29. SENTJUR
30. TOLMINA
31. RIBNICA
32. RIBNICA

SREDIŠČE OBMEJNE METRO- POLE

Površina občine Maribor-Center zajema 7,4 % površine okraja Maribor, medtem ko se njeno prebivalstvo vključuje v celotno število prebivalstva v okraju s 13,7 %. Od vseh zaposlenih v okraju je v občini Maribor-Center 25 % aktivnih prebivalcev. Občina nadalje ustvarja 28 odstotkov narodnega dohodka okraja ali 480.000 din narodnega dohodka na prebivalca.

Največ prebivalcev, in sicer 27.200, je zaposlenih v gospodarstvu, od tega 13.250 v industriji in 5240 v negospodarskih dejavnostih.

INDUSTRIJA, najmočnejša gospodarska veja občine, je v letu 1963 zabeležila občuten porast proizvodnje. Tako se je industrijska proizvodnja v primerjavi z letom 1962 povečala za 8,1 %.

panogi, sta doslej doživljali podoben razvoj. Obe sta namreč dolgo zastajali za industrijo. Čeprav je Maribor drugo največje potrošno središče v republiki, je delež trgovine pri ustvarjanju narodnega dohodka občine zdaleč manjši od deleža trgovine, npr. v občini Ljubljana-Center. Le malo investicij je bilo še pred 10 leti namenjenih za povečanje in modernizacijo prodajnih kapacitet. Vendar je tudi na področju trgovine spriču spremenjenega odnosa do te panoge in združevanja sredstev v okviru močnejših trgovinskih organizacij čutiti živahnejšo investicijsko dejavnost in zadovoljivejšo naraščanje prometa. Tako je blagovni promet v trgovini, ki je leta 1962 znašal 44 milijard, lani dosegel vrednost 50 milijard din, medtem ko je

ribor in okolici so bili zlasti v zadnjih letih občutno izboljšani materialni pogoji. Tako je bil lani zgrajen in izročen namenu nov sodoben hotel »Slavija«, ob Mariborskem jezeru je bilo postavljeno letoviško naselje s 15 udobnimi hišicami in campingom ter bifejem, namesto katerega bo že prihodnje pomlad začela obratovati nova restavracija, na mariborskem Pohorju se je že obstoječim žičnicam in vlečnici letos nedavno pridružila vlečnica »Bolfenk«, pri restavraciji »Bellevue« ob zgornji postaji Pohorske vzpenjače pa že raste nova depandansa, ki bo še izboljšala pogoje za letno in zimsko bivanje na mariborskem Pohorju.

Turizmu v Mariboru dajejo ritem tudi najrazličnejše prireditve, med katerimi velja omeniti predvsem letošnje smučarsko tekmovanje FIS za ženske, ki je bilo v začetku marca na Pohorju, ter nedavno zaključeno razstavo gostinske opreme, povezano s kulinarčno in turistično razstavo.

Kar zadeva kmetijstvo, velja naglasiti, da je po planu za leto 1964 predvideno povečanje kmetijske proizvodnje za okrog 8,5 %, pri čemer povečanje temelji na družbeno organizirani proizvodnji in povečanju pridelka pri zasebnih kmetih ter v kooperacijski proizvodnji. Tako bo kooperacijska in pogodbeno proizvodnja predvidoma zajela 2025 ha obdelovalne zemlje, ali 12,4 %, skupna organizirana proizvodnja pa bo zajela 7219 ha ali 44,2 % vseh obdelovalnih površin v občini. Pomembno je tudi, da bodo s povečanjem zemljišč, z zakupom, nakupom, arondacijami in podobno površine obdelovalne zemlje v lasti družbenega sektorja kmetijstva narasle že na 27,6 % celotne obdelovalne zemlje v občini.

Hitreje kot doslej bo naraščala tudi proizvodnja in bodo naraščale tudi storitve v vseh terciarnih panogah.

Tudi vrednost gradbenih del se iz leta v leto povečuje. Tako je v letu 1962 znašala vrednost opravljenih gradbenih del 3600 milijonov din in je bila za 42,9 % višja od realizacije v letu 1961, leta 1963 pa se je povzpela že na 4563 milijonov din, tako da je bila za 26,7 % višja kot v letu 1962. Po družbenem planu za leto 1964 pa se bo vrednost gradenj predvidoma povečala že na 6119 milijonov, s čimer bo za 34 % presegla realizacijo, doseženo v letu 1963.

Poleg visokih gradenj, na katere odpade največja vrednost, zlasti vid-

no napreduje **GRADITEV STANOVANJ**, saj je bilo samo v obdobju od 1958 do 1963 v občini Maribor-Center zgrajenih 2174 stanovanj s skupno koristno stanovanjsko površino 112.345 m². Od tega je bilo v družbenem sektorju zgrajenih 1890 stanovanj s površino 92.018 m².

Kljub takšnemu tempu stanovanjske graditve v občini občutno primanjkuje stanovanj. Stanovanjska kriza je iz leta v leto občutnejša ovira za nadaljnji razvoj gospodarstva, zlasti industrije, ki bo za izpolnitev in uresničitev svojih investicijskih in proizvodnih programov že letos in toliko bolj prihodnja leta potrebovala dodatno delovno silo.

Kljub dokajšnji razvitosti šolske mreže bo treba v občini spriču zastarelosti šolskih zgradb in pomanjkanja učnih prostorov zlasti v mestu ter neprimerne sestave učnega osebja posveti vso pozornost **PREDVSEM NADALJNJI IZGRADNJI OSNOVNEGA ŠOLSTVA** ter izboljšanju kvalitete izobraževanja zlasti na višji stopnji osnovnega šolstva. Tako so že letos v programu nekatere investicije za dozidave in adaptacije osnovnih šol, medtem ko bo treba v prihodnje zagotoviti predvsem ustrezne prostore za delavnice, kabinete in laboratorije ter sredstva za učila, tako za potrebe osnovnih kot tudi srednjih šol, katerih zgradbe so prav tako potrebne obnove. Spriču dejstva, da je Maribor dobil tudi vrsto srednjih strokovnih in višjih šol, so potrebe po novem učnem prostoru in ustrezni kvalifikacijski sestavi učnega osebja toliko večje.

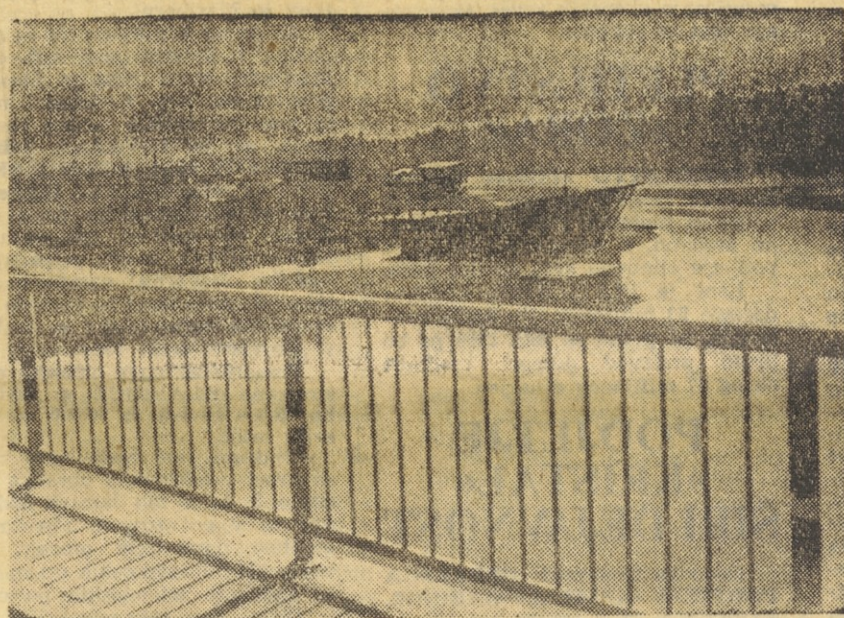
Glede na to, da so vse pomembnejše kulturno-prosvetne ustanove na območju občine Maribor-Center, je to močno razvita tudi **KULTURNO-PROSVETNA DEJAVNOST**, in to v okviru že ustaljenih oblik, kot so radio, gledališče, muzeji in knjižnice. Vendar normalni razvoj te dejavnosti terja nove oblike, a predvsem novo vsebino, pri čemer bodo morali odločilnejšo vlogo kot doslej odigrati prav društva in klubi.

Za nadaljnji razmah te dejavnosti so v letu 1964 predvidene naslednje investicije: za izgradnjo novega radijskega doma s TV in radijskim studiom ter tehničnim in upravnimi prostori, za dokončanje del v mestnem gledališču, za dopolnitev opreme v kulturnih domovih v Kamnici, Bresternici in Pernici, vsekakor pa bo treba dokončati tudi ureditev in adaptacijo prostorov mestne in pionirske knjižnice.

Spomenik Borisu Kidriču pred mariborsko železniško postajo, ki ga je izdelal akademski kipar Stojan Batič

Ker se dejavnosti **ZDRAVSTVENE SLUŽBE** podrobneje posvečamo v reportaži, naj v pričujočem uvodu le navedemo, da se tudi tej dejavnosti letos in naslednja leta z investicijami, ki so jim namenjene, odpirajo širše perspektive za nadaljnji razmah. Zlasti ugoden razvoj se obeta preventivni dejavnosti oziroma zdravstvenemu varstvu in medicini dela kot zdravstveni panogi, ki je zlasti odločilnega pomena v industrijskem središču, za kakršno velja Maribor.

Bresterniško jezero in njegova okolica sta postala središče za vodni šport in rekreacijo Mariborčanov

Kateri vzroki so vplivali na povečanje proizvodnje? Odgovor je naslednji: »Zvišanje osebnih dohodkov, načrtne investicijske naložbe, povečanje storilnosti... Torej vsi tisti elementi, ki nasproh pospešujejo napredek in rast gospodarstva.«

Cetudi je napredek industrije v občini Maribor-Center očiten, pa čedalje bolj prihaja do izraza dejstvo, da družbeni bruto produkt občine ne narašča s takim tempom kot v merilu republike, kar pomeni, da porast proizvodnje v občinskem merilu ni enak republiškem. Vzrok za to je iskati v močni zastarelosti nekaterih industrijskih podjetij in v dokaj skromnih investicijskih vlaganjih. Dejstvo je namreč, da občina doslej ni razpolagala s pomembnejšimi kreditnimi sredstvi, ampak je investirala največ iz lokalnih virov. Od tod tudi neizdatna dinamika investiranja in iztrošenost ter zastarelost strojne opreme v industriji, zlasti v tekstilni, ki je lani v primerjavi z letom 1962 zaznamovala le neznaten porast proizvodnje (za 1,5 %). Nasprotno pa so občutnejši porast proizvodnje zabeležile metalurgija, elektroindustrija, kemična, lesna, obutvena in papirna industrija.

Dasiravno si občina prizadeva razširiti industrijske zmogljivosti, pa je skupaj z Zavodom za urbanizem mnenja, naj industrija svojih kapacitet ne širi z gradnjo novih ali dopolnilnih objektov v centru, marveč z modernizacijo obstoječih zmogljivosti, kolikor je, seveda, to izvedljivo in za podjetja kot tudi za gospodarstvo nasproh, priporočljivo. Tako je v programu razvoja predvidena preselitev nekaterih tovarn iz centra na območje občin Tabor in Tezno, izpraznjeni obrati, kolikor ne bodo uporabni za industrijo, pa bodo na razpolago obrti, kateri je v gospodarstvu občine treba najti ustreznije mesto, še posebej glede na njene skromne zmogljivosti in naraščajoče potrebe po obrtnih izdelkih in storitvah.

TRGOVINA IN GOSTINSTVO, čeprav dokaj različni gospodarski

po planu za leto 1964 predvideno nadaljnje povečanje prometa na 56 milijard dinarjev.

Zivahnejši tempo naraščanja prometa v trgovini kot tudi bogatejša investicijska dejavnost obeh panog kaže na znanov nastajanje trgovskega središča, ki zajema območje zlasti Gosposke in Slovenske ulice ter Partizanske ceste.

V občini si močno prizadevajo urediti tudi gostinske obrate, zlasti še, ker je večina teh v centru (tako tudi novi hotel »Slavija«, obrat družbene prehrane »Center« itd.). Nove gostinske kapacitete, porast malo-obmejnega in tranzitnega prometa in drugi činitelji so vplivali, da se je promet v gostinstvu lani v primerjavi z letom 1962 povečal za 34 %. Nadaljnji razmah bo gostinstvo doživelo v nadaljnjem sedemletnem obdobju, za katero so posamezna gostinska podjetja pripravila obsežne programe novogradenj in adaptacij, o katerih pišemo v pričujoči reportaži.

Na promet v gostinstvu in na nadaljnje širjenje njegove mreže bo nedvomno vplival tudi naglo razvijajoči se **TURIZEM**. Poleg prehodnega turizma se namreč v Mariboru čedalje bolj uveljavlja tudi stacionarni turizem, za razvoj katerega zorijo vsi pogoji z izgradnjo zimskošportnih naprav na mariborskem Pohorju in z vzpostavitvijo odličnih prometnih zvez med mestom in spodnjo oziroma zgornjo postajo Pohorske vzpenjače. Tudi v letoviško naselje v Bresternici prihaja čedalje več domačih in inozemskih turistov, ki bivajo tam daljši čas. Vse daljša je tudi doba bivanja gostov v turističnih objektih na mariborskem Pohorju, in to poleti kot pozimi, ko poleg pohorske vzpenjače obratujejo tudi smučarske žičnice. Poleg rekreacijskega, izletniškega in stacionarnega turizma se zadnje čase čedalje bolj uveljavlja tudi ribolovni in lovski turizem, zlasti jeseni, ko so štarska lovišča polna lovcev iz sosednje Italije in Avstrije.

Za hitrejši razvoj turizma v Ma-

Maribor

IZBOLJŠANA STRUKTURA IZVOZA

KOMBINAT MTT MARIBOR obsega 8 večjih tekstilnih podjetij mariborskega industrijskega bazena, ki so se leta 1963 združili v enotno podjetje, in združuje dve različni tehnološki smeri, predelavo bombaža, sintetičnih in umetnih vlaken ter predelavo volne in mešanice s sintetično.

Kombinat razpolaga s 70.000 bombažnimi vreteni, 2.500 tkalskimi statvami, 5.000 vreteni za volno in 5.000 vreteni za sukanec. Končne predelovalne kapacitete KOMBINATA MTT MARIBOR znašajo 40 milijonov m² tekstilnega blaga. Zaposluje 70 % žensk in 30 % moških, skupno 6.500 delavcev.

Bruto proizvod podjetja dosega vrednost 20 milijard dinarjev. Kombinat obsega 3 predilnice za bombaž in eno za volno, sukanarno, 8 bombažnih tkalnic in 1 tkalnico za volno.

Namen združitve osmerih podjetij v enotno tekstilni kombinat je bil, koncentrirati štiri predelovalne obrate za bombaž na enem mestu ter s tem omogočiti smotrnost investicijskih vlaganj, boljše izkoriščanje strojnih zmogljivosti in strokovnega kadra ter znižanje proizvodnih stroškov.

Medtem ko so bile kapacitete predilnice rekonstruirane — predilnica je ena največjih v merilu Srednje Evrope — je strojna oprema v tkalnicah do kraja iztrošena, saj se zmerom obratuje 1.500 statev, starih več kot 50 let. Zato bo kombinat, če naj bi povečal produktivnost in uvedel skrajšani delovni čas, primoran rekonstruirati tudi tkalske kapacitete, zlasti se, ker je bilo treba zaradi obstoječih pogojev povečati nočno delo v tkalnicah, kjer so zaposlene večinoma ženske. Če naj bi v tkalnicah dosegli višjo produktivnost in s tem tudi ugodnejše povprečje osebnih dohodkov, bo treba dotrajane, nizko produktivne tkalske stroje, 1.500 po številu, zamenjati s sodobnimi tkalskimi avtomati. Namesto 1.500 starih statev bi potrebovali 800 avtomatov, s čimer bi bilo mogoče produktivnost povečati za najmanj 30 odstotkov.

Ker bo kombinat zaradi nezadostnih sredstev na skladih lahko le delno investiral sam, bo treba poskrbeti za kredite z ustreznimi pogoji, s pomočjo katerih naj bi rekonstruirali tudi tkalnice. Pripomniti je namreč treba, da se sredstva na skladih izčrpavajo zaradi nenehnega zviševanja cen surovin, kemikalij in reprodukcijskega materiala, medtem ko se cene končnih izdelkov, ki jih proizvaja MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA, niso spremenile že od leta 1957 dalje. V danem položaju kombinat skuša posledice tega pojave omiliti z iskanjem notranjih rezerv, s izboljševanjem organizacije, s spreminjanjem asortimenta v korist tkanin z višjo vrednostjo in z več vloženega dela in drugače.

Po programu razvoja, za obdobje 1964—1970 v predilnici ne bo nobenih večjih investicijskih vlaganj. V ta namen bi moral KOMBINAT MTT do leta 1970 vložiti letno okrog 1 milijardo dinarjev. Upoštevati je treba, da samo statve stanejo vsaka po dva do štiri milijone din, stroj za sušenje pa kar 80 milijonov dinarjev.

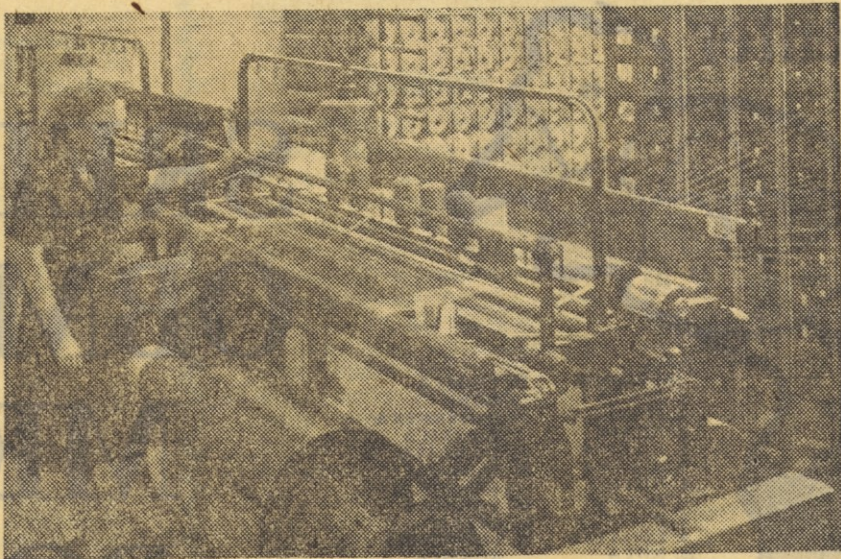
V letu 1964 je KOMBINAT MTT zaradi izrednih potreb po stanovanjih v družbeni standard vložil 400 milijonov din, od tega 95 milijonov din lastnih sredstev. Delavci in uslužbenci pridejo do stanovanj tako, da prispevajo svoj delež, ki je odvisen od velikosti stanovanja.

V zadnjih 8 do 10 letih je kombinat v izgradnjo stanovanj vložil 1,5 milijarde din, tako da je bilo zgrajenih okrog 400 novih stanovanj, največ v naselju Greenwich, imenovanem po angleškem mestu oziroma predmestju Londona, s katerim se je Maribor pobratil. V tem naselju je organizirano tudi otroško varstvo, tako da so ta čas, ko so starši zaposleni v tovarni, njihovi otroci pod nadzorstvom. KOMBINAT MTT ima tudi lastno menzo, v kateri delavci iz vseh treh izmen lahko dobe toplo južno, za katero podjetje prispeva 40 % stroškov, v nočni izmeni pa celo 100 odstotkov.

KOMBINAT MTT ima tudi tri domove oddiha, in sicer dva na Pohorju ter enega v Poreču.

Glede na to, da so podjetja tekstilne industrije dolžna 40 % uvoza surovin nadomestiti z izvozom končnih izdelkov, se KOMBINAT MTT trudi prek Poslovnega združenja tekstilne industrije, katerega član je, povečati izvoz, a predvsem izboljšati strukturo, tako da bi na zunanjih trgih plasiral čim več oplemenitenih tkanin, torej izdelkov s čim več vloženega dela.

Prižadevanja v tej smeri so že obrodila nekaj uspehov. Danes KOMBINAT MTT izvažja že okrog 23 do 25 % celotne proizvodnje, in sicer največ v dežele Bližnjega vzhoda, kjer se MTT večidel z bombažnimi tkaninami plasira že več kot 10 let, dalje v Zahodno Nemčijo, kjer je Poslovnemu združenju uspelo navezati zelo koristne stike s tamošnjimi modnimi hišami, Italijo in ZDA. Pripomniti velja, da je izvoz v Zahodno Nemčijo pomemben zlasti zato, ker je tam mogoče plasirati pred-

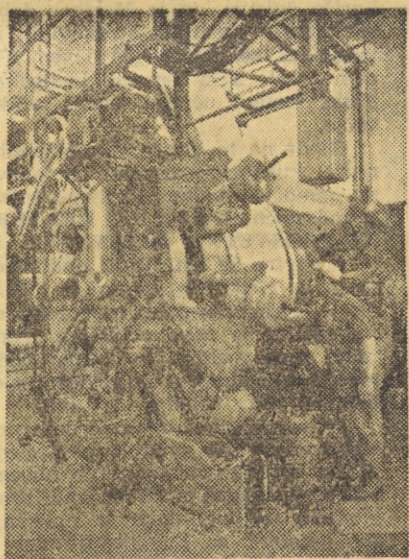
MTT — snovanje pesnila osnov

vsem konfekcionirane tkanine in ker poslovanje z Modnimi hišami prinaša večje dohodke glede na to, da izključuje posredništvo.

MTT izvažja zdaj že za okrog 2 milijona dolarjev tkanin in so izvozne obveznosti večinoma že v začetku leta pokrite s sklenjenimi pogodbami, medtem ko je prej, ko je bil izvoz v rokah izvoznih organizacij, kombinat s težavo izpolnil izvozne obveznosti šele v drugem polletju leta. Letos je MTT izvozne obveznosti izpolnil že v prvem tromesečju, in sicer s 106,2 %.

Neposredni stiki z zunanjimi komitenti, ki jih je na Bližnjem vzhodu in drugod ustvarila MTT v sodelovanju s Poslovnim združenjem, so omogočili realnejše planiranje izvoza in proizvodnjo, usklajeno z dobavnimi roki, hkrati pa se je izboljšala struktura izvoženih artiklov v korist oplemenitenih tkanin in konfekcije in je bila omogočena delitev dela med člani združenja, ki izvažajo. Medtem ko se je prej sleherno podjetje, ki je zdaj vključeno v Poslovno združenje, na zunanjih trgih pojavljalo s celotno lastno proizvodnjo, je zdaj — v okviru Poslovnega združenja — omogočena smotrna delitev asortimenta in specializacija proizvodnje ter racionalnejša izraba kapacitet.

Kot novo dejavnost namerava KOMBINAT MTT uvesti konfekcijski obrat, ki naj bi zaposloval predvsem žensko delovno silo. Pri tem gre za ekonomsko rešitev pretežnega socialnega problema, problema starejših delavk, predvseh tkalk, ki so se z dolgoletnim naporom delom pri statvah tako izčrpale, da ne morejo

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA — tiskanje tkanin

več uspešno delati pri strojih, niti ne dosegaati ustreznih osebnih dohodkov.

Upoštevati je namreč treba, da tkalka, ko streže statvam, v osmih urah prehodi povprečno 16 km poti. Potemtakem si ni težko predstavljati, da tako naporna dela ne zmore delavka, ki je tik pred upokojitvijo, zlasti ne, ker z leti delavcu opesja vid in mnoge delavke bolehalo tudi zaradi krčnih žil. Iz navedenih razlogov je zaposlovanje delovne sile, stare nad 50 let, v tekstilni industriji, a predvsem v tkalnicah, tvegano in celo nesocialno, kar poraja tudi pomisleke sprito predloga, naj bi delovno dobo, potrebno za uveljavitev pokojninskih pravic za ženske naplosh podaljšali na 35 let. V tem primeru bi namreč zakon moral upoštevati izjeme, saj je, na primer v tekstilni industriji ugotovljeno, da pri 50. letih starosti vsaj polovica tkalk ni več sposobnih za redno delo.

Navedeni razlogi so torej odločili, da je KOMBINAT MTT sklenil ustanoviti nov obrat, obrat za konfekcioniranje robcev, naglavnih rut, rjuh, telovadnih hlač in podobnih artiklov, v katerem bi bilo zaposlenih okrog 100 delavk v dveh izmenah, ki bi z izdelovanjem lažje konfekcije in z ustrenejšo zaposlitvijo prejemale ugodnejše osebne prejemke.

Odločitev KOMBINATA MTT, da bo ustanovil konfekcijski obrat in s tem našel ekonomsko rešitev za izrazito socialni problem, je vsekakor koristna novost, ki lahko služi za zgled drugim tovrstnim podjetjem z enakimi ali podobnimi problemi.

MTT — prstančevi stroji v predilnici

TEKSTILNI INŠTITUT MARIBOR

je bil leta 1961 preosnovan v znanstveni zavod, ki posluje kot vse gospodarske organizacije, toda po določilih zakona o načinu financiranja znanstvenih zavodov. Inštitut je bil sicer ustanovljen že leta 1947, vendar je doživel do svoje sedanje oblike več sprememb. Vendar svoje dejavnosti ni spreminjal. Spreminjal jo je le toliko, kolikor so to zahtevale razmere razvoja tekstilne industrije.

Do pred nekaj leti je INŠTITUT poleg raziskovalne dejavnosti in preizkušanja materiala, surovin, pomožnih sredstev in končnih tekstilnih proizvodov tekstilne industrije načrtoval tudi projekte novih tekstilnih tovarn, kakor tudi izdeloval načrte za rekonstrukcijo obstoječih pogonov. Toda po končani izgradnji in rekonstrukciji najpomembnejših tekstilnih objektov so vse sile usmerile v znanstveno raziskovalno dejavnost. V preteklem letu je INŠTITUT opravljal že 70 % raziskovalnih del in le še 30 % del na rekonstrukcijah in reorganizacijah.

V trinajstih sektorjih razvija INŠTITUT svojo dejavnost, ta pa se giblje v skladu z naročili in aranžmaji z gospodarskimi organizacijami.

V perspektivnem razvoju bo skušal INŠTITUT v tesnem sodelovanju s tekstilno industrijo doseči določeno specializacijo industrijskih raziskovalnih centrov ali inštitutov. Tako bi posamezna podjetja v svoji gospodarski organizaciji razvijala lastno raziskovalno dejavnost, pri čemer pa bi seveda morala razpolagati z odgovarjajočim kadrom in opremo. Dosežen bi bil namen — specializacija posameznih raziskovalnih centrov.

ZMERNE CENE KONFEKCIJE PO MERI

KROJASTVO »OBRATNIK« LJUBLJANA, OBRAT MARIBOR šiva uniforme za oficirje JLA. Ima lastno prodajalno in izdeluje težko konfekcijo po meri, kot tudi lahko

konfekcijo, ki jo je mogoče dobiti v prodajalni.

Podjetje je obnovilo svoj strojni park in ima zelo dobro organizacijo dela, kar vse se odraža v zmernih cenah izdelkov. Pri 45 zaposlenih je podjetje lani doseglo 185 milijonov din bruto prometa, od tega odpade na prodajalno 100 milijonov din prometa.

TAPETNIŠTVO IN DEKORACIJA

Iz bivšega invalidskega podjetja je leta 1948 nastalo sedanje TAPETNIŠTVO IN DEKORACIJA, JURČICEVA 6.

Podjetje serijsko izdeluje otomane, gondole, razne kavče, fotelje, vzmetnice itd., nudi pa tudi posa-

prirezovalnica, v drugi fazi pa bodo zgrajeni še skladišni prostori, ki bodo omogočili vskladiščenje večjih količin stekla.

Novi prostori na Studencih bodo omogočili racionalizacijo dela in smotrnejšo izrabo surovin, odpravo ozkih grl, povečanje števila zaposlenih, ki ga terjajo čedalje številnejša naročila ter povečanje prometa za najmanj 42 %. Po rekonstrukciji bo podjetje »KRISTAL« lahko zadovoljevalo vse potrebe štajerskega in prekmurskega območja po steklarskih delih in storitvah ter se bo razširilo še na druga območja Slovenije. Med drugimi bo ustanovilo obrat tudi v Murski Soboti.

KLJUB ZVIŠANI STORILNOSTI NIZKA AKUMULATIVNOST

V sedmih delavnicah zaposluje KROJASTVO »MODA« V MARIBORU 83 oseb, ukvarja pa se z moškim in ženskim krojaštvom ter s konfekcioniranjem perila. Specializirana salona KROJASTVO »MODA« sta poslovalnici »Katjuša« na Grajskem trgu 1 in »Kroj« na Partizanski cesti štev. 28.

Podjetje izdeluje tudi oblačilno konfekcijo in jo prodaja v lastni poslovalnici v Gosposki ulici 5. Za neposredne naročnike je KROJASTVO »MODA« lani izdelalo 2215 moških in 2520 ženskih oblek, 509 plaščev in 4938 drugih oblačil.

REKONSTRUKCIJA »KLAVNICE« V MARIBORU

Kakor kaže, bodo na območju SR Slovenije v perspektivi le štiri velike industrijske klavnice, ki bodo tudi izvažale meso in mesne izdelke, in sicer v Murski Soboti, Celju, Ljubljani in Mariboru.

Da bi se usposobila za navedene naloge, h katerim sodi tudi oskrba Maribora, občin Ptuj in Slovenska Bistrica ter dela Koroške z mesom in mesnimi izdelki ter ne nazadnje izvoz, se je TOVARNA MESNIH IZDELKOV MARIBOR-KOŠAKI odločila za rekonstrukcijo, katere prva faza bo dokončana že letos jeseni. Tedaj bo namreč rekonstruirana KLAVNICA z vsemi pripadajočimi oddelki, črvarno, vamparno in s skladišči, tako da si bo tovarna lahko zagotovila večje zaloge in da bo šlo v predelavo sveže meso.

Zmogljivost nove oziroma rekonstruirane KLAVNICE v prvi fazi bo 25.000 govedi in 70.000 do 80.000 svinj letno.

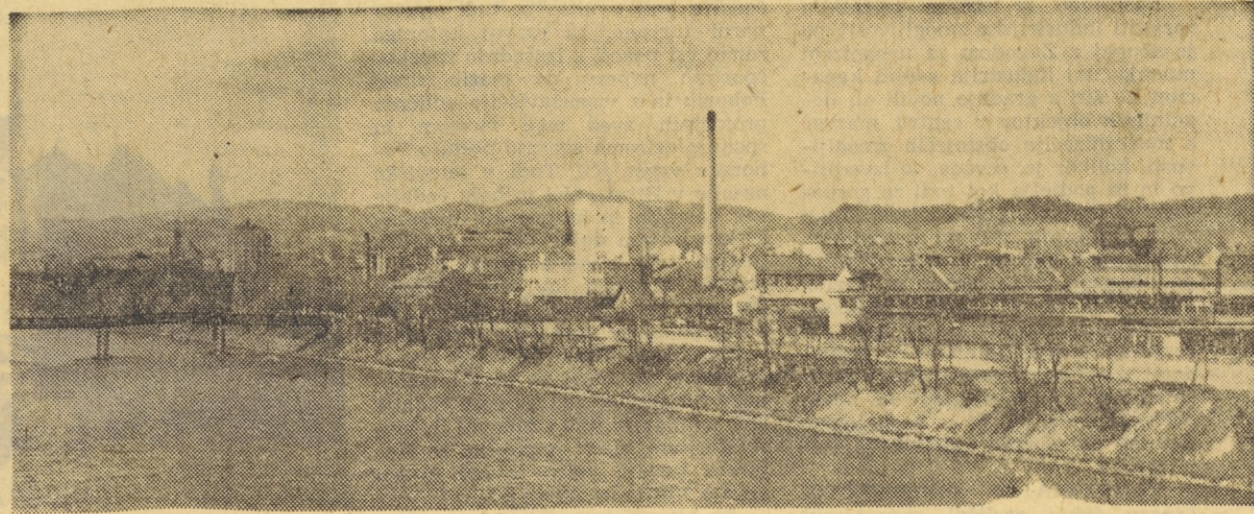
V drugi fazi bodo nato rekonstruirani predelovalni obrati s kapaciteto 5 do 6 ton mesnih izdelkov dnevno v eni izmeni. Povečani in sodobno opremljeni prostori bodo omogočili odpravo ozkih grl in uvedbo sodobnih tehnoloških postopkov.

Druga faza rekonstrukcije, ki bo TOVARNO MESNIH IZDELKOV V MARIBORU dokončno usposobila tudi za izvoz, bo predvidoma zaključena najkasneje v poldrugem letu. Obenem s 1. fazo rekonstrukcije bo treba poskrbeti tudi za graditev konfiskatne klavnice in klavnice za konje, kar je poseben pogoj za uvrstitev podjetja med izvoznike.

KRAJEVNA SKUPNOST »KOROŠKA VRATA«

KRAJEVNA SKUPNOST »KOROŠKA VRATA«, s sedežem na Koroški c. 53, združuje okrog 6000 prebivalcev in obsega naslednje storitvene dejavnosti: zavod za otroško varstvo z dvema objektoma za 270 predšolskih in šolskih otrok, dalje kovinarski servis (obrat), električarski in šiviljski servis, opravlja pa tudi prevozne storitve za hišne sveče in občane ter garažni servis z zmogljivostjo garažiranja 28 avtomobilov.

KRAJEVNA SKUPNOST namerava povečati kapacitete otrokavarstvenih ustanov z novogradnjo, predvideno v Prežihovi ulici.

Maribor

ZDRUŽENO PODJETJE »HIDRO- MONTAŽE« IN »TOBIJA«

Z združitvijo podjetja Hidromontaža in Tobi je leta 1963 v Mariboru nastalo eno največjih podjetij: **ELEKTROINDUSTRIJA IN SPLOŠNA MONTAŽA**. Združitev je narekovalo več faktorjev, med njimi tudi podobnost proizvodnega programa proizvodov široke potrošnje obeh podjetij, ki naj na temelju skupno pripravljenega programa in temeljitega tehnološkega procesa dela izboljšata sedanje proizvodne elemente in osvojita nove ter tako vsestransko zadovoljita potrebe gospodarstva ter potrošnikov.

Naj torej napišemo, da se je podjetje **HIDROMONTAŽA** po vojni usmerilo predvsem v montiranje hidrocentral ter termoelektarn, medtem ko so kasneje prešli tudi na montiranje družbenih objektov (atomske reaktor v Vinici). Vendar niso ostali samo pri omenjenih dejavnostih, temveč so proizvodnjo razširili še na izdelovanje elektroopreme, komandnih plošč, jeklenih montažnih trafa postaj ter končno pričeli z izdelovanjem opreme za objekte, ki so jih zgradili (cevo-vode, opremo za rudnike, cementarne itd.). Ne toliko zaradi želje po nadaljnjem širjenju proizvodnje, kolikor zaradi stagnacije investicij v letu 1955, so dopolnili svojo proizvodnjo še s programom široke potrošnje, deloma zaradi pomanjkanja investicij, deloma zato, ker se je pojavilo vprašanje nadaljnje zaposlitve delavcev.

Menda ni treba posebej dokazovati uspeha izvajanja programa široke potrošnje, saj so izdelki dobro poznani domačemu in zunanjemu trgu. Gospodinjski hladilniki, pralni stroji, oprema za večje in manjše pralnice, centrifuge in podobno so proizvodi, katere je podjetje programsko nenehno izpopolnjevalo in tako doseglo zadovoljive uspehe. Nasploh si podjetje še danes prizadeva, da kolikor je le v njihovi moči, asortiman še izpopolnjuje, zlasti z več tipskimi serijami.

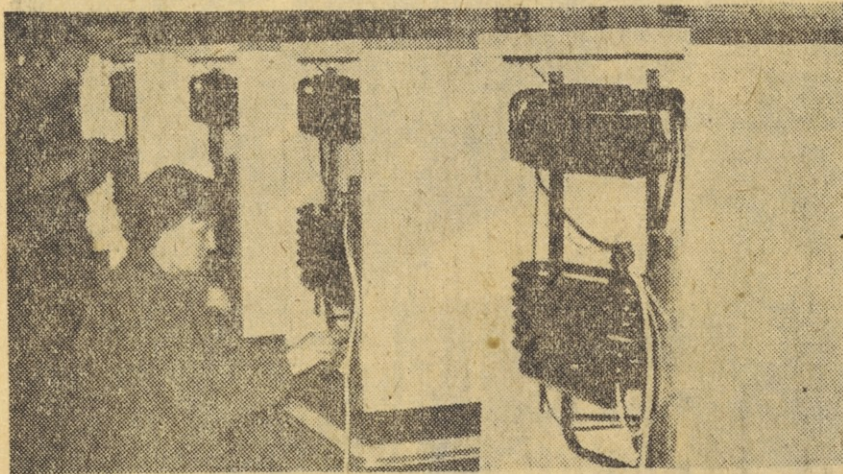
Ustanovitev podjetja »TOBI« sega že v predvojno dobo. Njihova začetna dejavnost je bila usmerjena na izdelovanje okovja, medtem ko so šele po vojni pričeli z uvajanjem proizvodnje štedilnikov in peči na trda goriva, medtem ko so kasneje pričeli z izdelovanjem električnih in kompresorskih hladilnikov. Skratka, ista stremjenja, isti programi, vse to je narekovalo potrebo po združitvi, ki je bila končno realizirana v prvi polovici leta 1963.

Integracijski proces je torej organizacijsko zaključen. Razne manjše nevednosti, ki so se pojavljale v letu združitve, so uspešno prebrodili, kar so tudi dokazali z dosegom lanskega skupnega plana. Nasploh si je podjetje od združitve dalje vsestransko prizadevalo, čim bolj vskladiti proizvodni program s potrebami in izboljšati ter ustaliti proces dela. No, in kot je videti, so uspeli. Skupni lanski plan — 9 milijard 600 milijonov dinarjev — so realizirali z 11 milijardami bruto produkta, medtem ko so plan za leto postavili na 14 milijard 500 milijonov dinarjev.

Leto 1963 je bilo torej leto začetnih in skupnih naporov. Toda to leto ni pomembno samo zaradi doseganja skupnega cilja, temveč že tudi zaradi dosežkov, ki so jih dosegli na področju industrijske izdelave razdelilnih in komandnih naprav, aparatov in opreme za komandne prostore. Skratka, stekla je serijska proizvodnja visokonapetostne opreme, s tem pa je bila prehojena najtežja pot k ustvarjanju za proizvodnjo stikalnih naprav tako nujne visokonapetostne opreme. Usvojena je in se serijsko proizvaja vsa oprema za napetost 10 kV in tako podjetje razpolaga z najsodobnejšo tovrstno opremo v vseh kombinacijah in izvedbah. Za kompletiranje visokonapetostne opreme je bilo treba osvojiti razne zahtevne mehanizme, razne izvedbe pnevmatskih in ročnih pogonov, signalna stikala itd. Za proizvodnjo sodobnih stikalnih naprav in aparatov je potreben visoko kakovosten izolacijski material. Podjetje je kot prvo v državi pričelo s serijsko proizvodnjo sodobnih izolatorjev iz araldita vseh vrst, od 10 kV do 35 kV in tako omogočilo tej dejavnosti najsodobnejše izvedbe in tehnične rešitve. Letos nameravajo osvojiti še opremo in aparate za napetost 20 kV in 35 kV, s čimer bodo nudili trgu kompleten asortiment izdelkov.

Tako kot se je porajala potreba po osvojitvi lastne visokonapetostne opreme, se je porajala tudi zahteva po osvojitvi sodobne drobne opreme. Na temelju uspešno osvojenih dveh tipov vrstnih sponk in signalnih svetilk so začeli z osvajanjem nove sodobne kolekcije vrstnih sponk, z osvajanjem svetilk za šemiranje nizkonapetostnih izolatorjev iz araldita in druge drobne opreme, ki je za sedaj v državi nihče ne proizvaja ali pa vsaj ne v primernih izvedbah.

Bodisi, da gre za osvajanje novih izdelkov, bodisi za izdelke, ki jih najdlje proizvajajo, podjetje neneh-

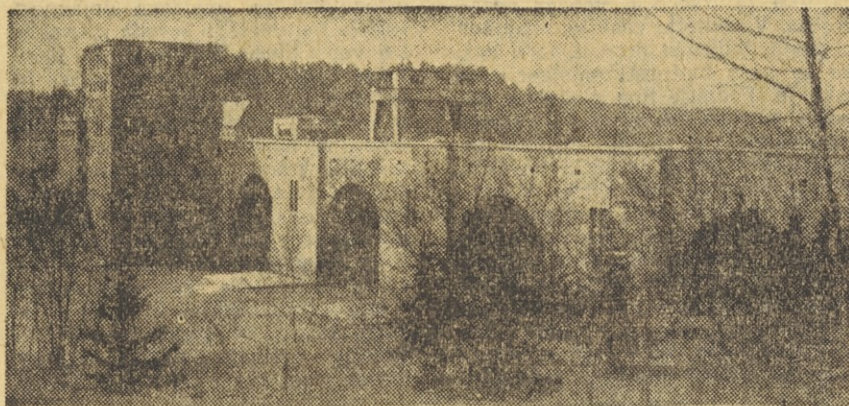
Elektroindustrija in splošna montaža »Himo« — montaža hladilnikov

EM-Elektroindustrija in splošna montaža Maribor — kontrola proizvodnosti

no stremi za novimi izboljšavami in izpopolnjevanjem. Tako je na primer podjetje v zadnjem času močno izpopolnilo najstarejše izdelke: komandne plošče, pulte in podobne izdelke s tem, da so vpeljali mnogo novih sistemov in izvedb. Glede na veliko povpraševanje po sodobnih razdelilnih omarih so pričeli z osvajanjem sodobnega sistema omarič. Skratka, začetek je bil lani, že letos pa so dosegli zavidljive rezultate. Izdelali bodo okrog 600 komandnih plošč in nizkonapetostnih razdelilnih plošč, 30.000 razdelilnih omarič, 1500 celic visokonapetostnih naprav za transformatorske postaje in gradbenih elementov. Omenimo naj še manjšo drobno opremo vrstne sponke, signalne svetilke in elemente za signalizacijo, ki bodo prav tako zavzeli pomembnejše mesto v njihovi proizvodnji. Serijska proizvodnja visokonapetostne opreme bo torej nudila letos nad 50.000 kosov raznih aralditnih izdelkov in nad 8000 kosov razne visokonapetostne opreme.

Sedemletni perspektivni načrt podjetja bolj ali manj predvideva usmeritev celotne proizvodnje v serijsko, ki naj temelji na takem tehnološkem procesu dela, ki bo omogočal izvajanje najsodobnejše proizvodnje. Zal pa je treba ugotoviti, da do zaželenega cilja ne bo lahko priti. Razdrobljenost sedanjih obratov je nedvomno prva prepreka. Zato program razvoja predvideva v prvi vrsti gradnjo nove tovarne za gospodinjske aparate. Načrti so že pripravljeni, po vsej verjetnosti pa bodo tovarno gradili v občini Težno. Vendar gradnja tovarne še ni vse. Proizvodnjo elektroopreme bodo od 550 ton v letu 1963 povečali v letu 1970 na 5000 ton ali vrednostno od

Mariborske elektrarne — Hidroelektrarna »Mariborski otok«

950 milijonov na 7,5 milijarde dinarjev. Tako silovit skok bo omogočila zlasti nerazvitost tovrstne industrije v naši državi, kjer izvor energije hitreje narašča od proizvodnih naprav, ki naj energijo prenašajo. Povečanje proizvodnje gospodinjskih aparatov bo prav tako silovito, hladilnikov od 50.000 v letu 1963 na 190.000 v letu 1970, pralnih strojev od 2500 na 25.000, gospodinjskih centrifug od 5500 kom. na 100.000, skratka, celotni plan bo od sedanjih 6000 ton poskočil na 19.000 ton v letu 1970. Nedvomno pa načrti predvidevajo tudi povečanje števila delavcev od sedanjih 2650 na 4500.

Četudi jim primanjkuje strokovnega in pomožnega kadra, bodisi zato, ker so temu problemu dostej posvečali premalo pozornosti, bodisi zato, ker kadra na splošno primanjkuje, menijo, da bodo v naslednjih letih z boljšo politiko in načinom izobraževanja, tako v šolah kot v tovarni, uspeli nadoknaditi zamujeno.

OBE STOPNJI HE SREDNJA DRAVA — NELOČLJIVA CELOTA

DRAVSKE ELEKTRARNE MARI-BOR so se izvedle nekatere organizacijske ukrepe za uvedbo 42-urnega tednika, pri čemer je podjetje izkoristilo tudi nekatere spremembe iz leta 1961 in kasnejših let po združitvi dravskih elektrarn v enotno proizvodno podjetje. Tu velja predvsem omeniti ustanovitev skupnih služb leta 1961, katerih naloga je, opravljati storitve za enostavno in razširjeno reprodukcijo v podjetju.

EM — Elektroindustrija in splošna montaža Maribor — montaža malih centrifug

Kader za te skupne službe se je formiral iz obstoječih elektrarn in dveh investicijskih grup, in sicer grupe HE Ožbalt, ki je bila tik pred dograditvijo, in grupe HE Hajdoše, katere izgradnja je bila programirana. To so bili prvi zametki racionalnega trošenja fonda delovne sile in hkrati osnova za prehajanje na skrajšan delovni čas, saj je značilno, da se je število zaposlenih v hidroelektrarnah zmanjšalo za več kot 20 odstotkov.

Zaradi tolikšnega zmanjšanja delovne sile, zaposlene na hidroelektrarnah, pa so nastali problemi, ko je podjetje prek organov upravljanja v skladu z ustavnimi določili sprejelo sklep o prehodu na skrajšan delovni čas. Najtežavnejši problem je bil, kako uvesti skrajšani delovni čas, ne da bi bilo treba povečati število zaposlenih, ne da bi bilo treba ukreniti prav nasprotno od tega, kar

fazi dve strojniški skupini s petimi izmenami, v končni fazi pa eno strojniško skupino s petimi izmenami. Uvedba 5. izmene omogoča, da se bo delo v skrajšanem 42-urnem tedniku vršilo brez dodatnih nadur. Del sprostene delovne sile pa se bo uporabil za bolj smotno tekoče vzdrževanje dragocenih proizvodnih naprav ter za bodoči pogonski kader na novi hidroelektrarni Srednja Drava I, ki jo **DRAVSKE ELEKTRARNE** pravkar začenjajo graditi.

Po temeljito izdelanem predlogu in analizi o prehodu na 42-urni tednik so v elektrarni Fala uvedli s 1. 3. 1964 skrajšan delovni tednik, v elektrarnah Mariborski otok in Dravograd pa s 1. 4. 1964. V elektrarnah Vuzenica, Vuhred in Ožbalt so v teku montažna dela na ureditvi dodatne signalizacije in avtomatizacije turbin in bodo predvidoma končana do 1. maja 1964, najpozneje pa do 1. junija 1964. Z montažo dodatnih signalnih naprav na teh elektrarnah bodo podani pogoji, da se uvedba 42-urnega tednika tudi v teh elektrarnah izvrši še v prvem polletju letošnjega leta.

Skupne službe podjetja bodo uvedle skrajšan tednik potem, ko bo ta vpeljan na vseh dravskih elektrarnah.

Avtomatizacija upravljanja agregatov bo predvidoma terjala 30 milijonov dinarjev investicij, ki pa bi se poplačale najkasneje v dveh letih, tudi če podjetje ne bi prešlo na 42-urni tednik.

IZGRADNJA HE SREDNJA DRAVA

Poudariti velja, da bosta v skladu z programirano uvedbo skrajšane delovnega časa oba agregata bodoče hidroelektrarne Srednja Drava I in II po projektu nameščena v

da se bo lahko pravočasno začela montaža. Prvi agregat bo izročen v obratovanje decembra 1966, drugi pa bo sledil februarja 1967. Če bi graditev obeh stopenj potekala neprekinjeno, bi bili elektrarni Srednja Drava I in II v celoti dograjeni do konca leta 1969.

Za graditev HE Srednja Drava I je že odobrenih 19,9 milijarde plus 15 % za nepredvidena dela, skupaj 22,5 milijarde din investicij, pri čemer je 80 % zveznega kredita, 20 % pa je sredstev investitorja, ki je s Splošno gospodarsko banko v Ljubljani sklenil pogodbo, po kateri mu ta banka daje premostitveni kredit, medtem ko Dravske elektrarne kot investitor vlagajo pri banki vsa svoja presežna sredstva do leta 1970 na osnovi oročanja.

HE Srednja Drava I je pretočno-derivacijskega tipa, zaradi česar bo treba v Mariboru zgraditi jez, iz katerega bo voda tekla v kanal in po njem v strojnico. Vsak agregat bo imel moč 66,5 MW, kar je za 6,5 MW več kot znaša moč HE Ožbalt z vsemi tremi agregati. Skupna moč agregatov bo 113,5 MW. Padec vode je 33 m. Zaradi padca in instalirane moči bo mogoče proizvesti letno — upoštevajoč srednje mokro leto — 680 do 700 milijonov kWh električne energije. Cena proizvedene energije bo predvidoma 2 din za kWh, kar je ceneje, kot znaša proizvodna cena v obstoječih hidroelektrarnah na Dravi.

Navedemo naj še, da bo HE Srednja Drava II zaradi manjšega padca (27 m) pri moči 110 MW proizvajala 600 milijonov kWh električne energije, tako da bosta obe stopnji HE Srednja Drava skupaj dajali letno okrog 1,3 milijona kWh električne energije.

CVETLIČARNA POTREBUJE NOVE LOKALE

CVETLIČARNA V GOSPOSKI ULICI 26 obstaja že od osvoboditve dalje in je njena osnovna dejavnost preskrba s cveticami, lončnicami in cvetjem. Izdeluje tudi vence in oskrbuje dekoracije ter aranžmaje.

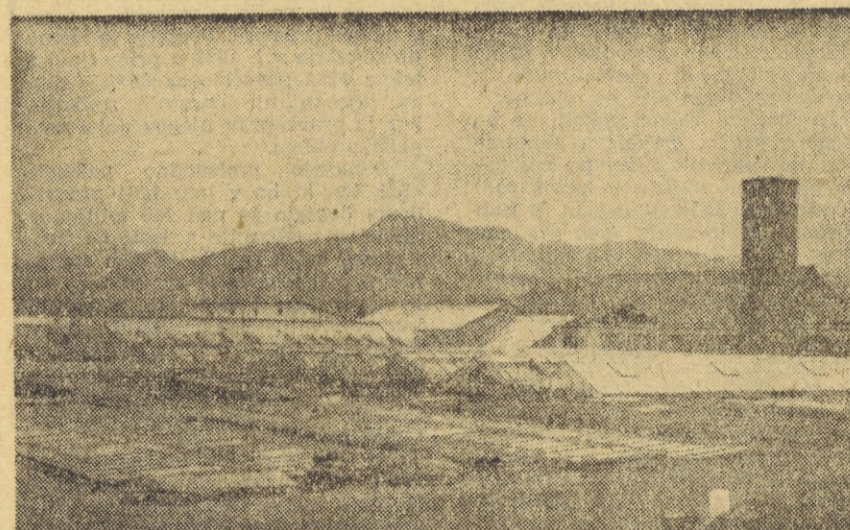
Cvetje dobiva **CVETLIČARNA** iz vse Slovenije, zlasti iz Portoroža in iz Dubrovnika, Splita ter Opuzena. Promet l. 1963 se je povečal za 17 % nasproti l. 1962 in se bo v prihodnje še znatno povečeval, ker nenehno raste potrošnja cvetja. V ta namen bi cvetličarna potrebovala še en lokal na območju občine Tabor ter nadaljnji lokal v občini Center. To bi omogočilo tudi jemanje več vajencev v uk za pomladitev kadra v cvetličarski stroki.

NOVI RASTLINJAKI OGREVANI Z MAZUTOM

»VRTNARSTVO«, PODJETJE ZA PROIZVODNJO CVETJA IN UREJEVANJE PARKOV, zaposluje 150 oseb in obsega naslednje dejavnosti: proizvodnjo vseh vrst cvetja, okrasnega drevja in grmičevja, vzdrževanje obstoječih in izgradnjo novih komunalnih parkov ter ozelenjevanje okolij v stanovanjskih naseljih in drugih objektih ter prodajo cvetic in nudi aranžmaje v lastnih cvetličarnah. Te so: cvetličarna »Cvet«, Partizanska 20, cvetličarna »Pobrežje«, Ulica XIX. divizije (obe v Mariboru), cvetličarna v Slovenj Gradcu ter cvetličarna »Flora«, Partizanska 3-5 v Mariboru, ki bo odprta letos 1. maja; lastna proizvodnja v cvetličnjakih na Koroški cesti v Mariboru ter drevsnica okrasnega drevja in grmičevja v Muti na Koroškem.

»VRTNARSTVO« MARIBOR razpolaga z 2500 m² cvetličnjakov pod steklom in 15.000 m² drugih vrtnarskih površin, kar trenutno zadovoljuje potrebe Maribora in okolice.

Z enakim številom delavcev in istimi cenami je podjetje povečalo realizacijo od 84 milijonov leta 1962 na 120 milijonov dinarjev v letu 1963. Lani je investiralo 40 milijonov din v nove rastlinjake.

»VRTNARIJA CENTER« — novi rastlinjaki

MARIBORSKA LIVARNA

Podjetje je bilo ustanovljeno po osvoboditvi 1945. leta, ko je 40 delavcev začelo odstranjevati ruševine, spravljati v pogon proizvodne oddelke in združevati v eno organizacijsko enoto pet raznih, le delno sorodnih obratov bivših tujih privatnih lastnikov.

Pri obnovi in izgradnji novega podjetja je delavce vzpodbujala zavest, da kot nosilci oblasti v socialistični družbi gradijo z delom lepšo in boljšo bodočnost sebi in svojim potomcem. Ta zavest, ki so jo razvijali komunisti iz vrst borcev NOB ter najnaprednejših delavcev, je sprožila velik delovni polet in ustvarjalno iniciativo. Delavci so močno povečali storilnost dela kljub pomanjkanju prostorov, surovin, strojnih naprav in nedognane organizacije dela.

Leta 1947 so dosegli po količini že trikratno predvotno proizvodnjo. Novo obdobje v razvoju podjetja se je začelo z uvajanjem delavskega samoupravljanja. Večletna »učna doba« delavcev v upravljanju, ki se je začela že takrat, ko so prostovoljno prišli za lopate in začeli odmetavati ruševine delavnice, je rodila vidne sadove. Plan proizvodnje je bil vsako leto dosežen ali celo presežen.

Do leta 1954 je bilo težišče na investicijskih vlaganjih za izboljšanje kvalitete proizvodov. Važno pridobitev v tej smeri predstavljajo v tem času ustanovitve modernega laboratorija, nabava vrste novih obdelovalnih strojev, izdelava strojev za proizvodnjo kovinastih gibljivih cevi, izboljšave v opremljenosti medenine in izboljšave pri tisknem livu. Po zaslugi novatorjev in racionalizatorjev v podjetju so do danes sami izdelali 80 različnih strojev.

Z reševanjem stanovanjskega problema so začeli že leta 1952. V naslednjih nekaj letih so bili zgrajeni štirje veliki stanovanjski bloki, večje število stanovanj pa je bilo odkupljenih od Zavoda za stanovanjsko izgradnjo. Mnogim delavcem je bila omogočena individualna gradnja stanovanjskih hiš s posojili podjetja.

Pred nekaj leti je podjetje kupilo v Novem Vinodolu stavbo, ki služi kolektivu za letni odih.

Z ustanovitvijo obratne ambulante je bila v podjetju organizirana zdravstvena služba. Za izboljšanje higienskih in tehničnih naprav je bilo samo v zadnjih štirih letih vloženih več kot 80 milijonov din. Umišalnice so opremlili s prhami in izboljšali ogrevanje proizvodnih prostorov. Nabavili so razne požarnovarnostne naprave in povečali število obkrožnih zaščitnih hran. V načrtu je filtracija dimov in plinov ter adaptacija posebnega prostora za higieno žene.

Ob deseti obletnici delavskega samoupravljanja so bili najbolj zaslužni člani delovnega kolektiva nagrajeni.

V letih 1952 do 1962 so iz lastnih sredstev vložili v zgradbe in opremo okrog 900 milijonov din, za dvig družbenega standarda pa več kot 500 milijonov din. V tem času je podjetje prispevalo svoj delež za gradnjo doma političnih organizacij v Mariboru in za spomenik prvoborcu in revolucionarju Borisu Kidriču. Zadnji dve leti so se občutno povečali osebni dohodki delavcev na račun skladov. Navedeno razmerje vlaganj dokazuje, da je podjetje vlagalo ogromna sredstva v družbeni standard v času, ko so napravili šele prve korake na poti k modernizaciji proizvodnje.

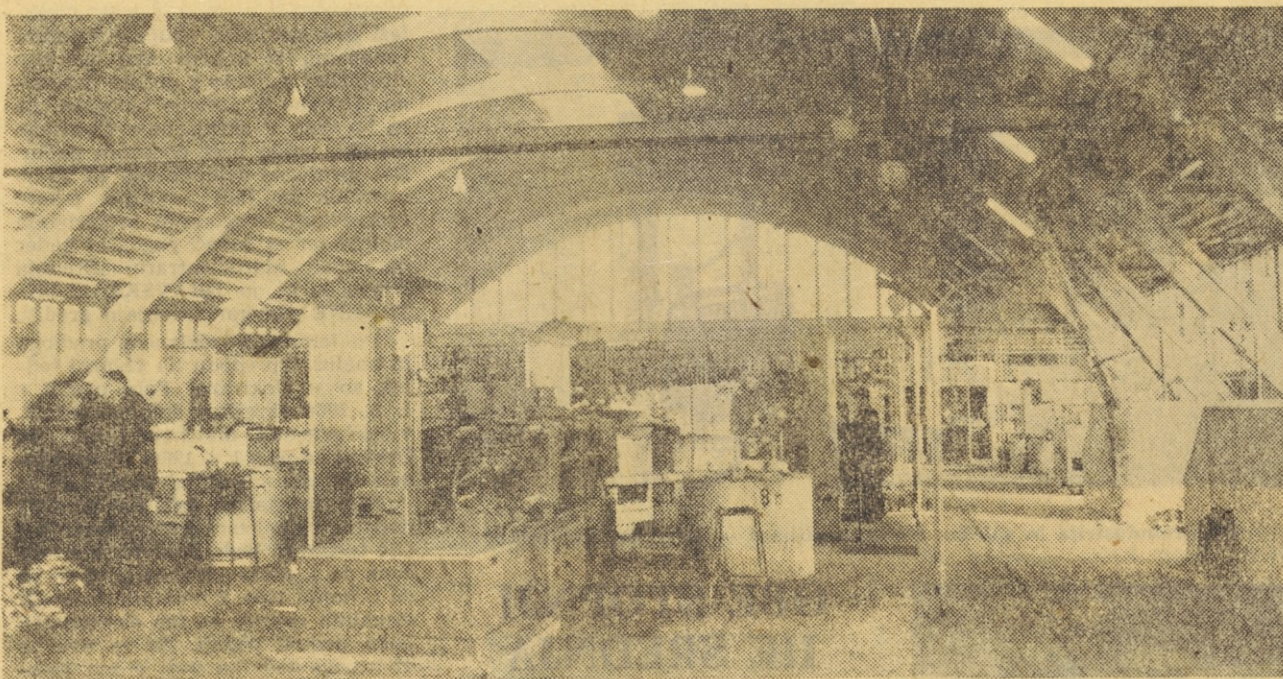
Večji porast proizvodnje so dosegli v zadnjih treh letih. Od 3797 ton v letu 1960 se je proizvodnja lani dvignila na 6209 ton proizvodov vlečene medenine, raznih kovancev, blokov barvnih kovin, armatur, gradbenega okovja in instalacijskih cevi. S 15 % predelave barvnih kovin in z okrog 40 % proizvodnje gotovih izdelkov v jugoslovanskem merilu zavzema podjetje že sedaj važno mesto v industriji barvnih kovin.

K večji rekonstrukciji podjetja so pristopili šele predlanskim. V načrtu imajo zgraditev novih, sodobno urejenih prostorov, v katerih bodo lahko organizirali sodobne in racionalne tehnološke postopke v smeri avtomatizacije in specializacije z uporabo moderne strojne opreme.

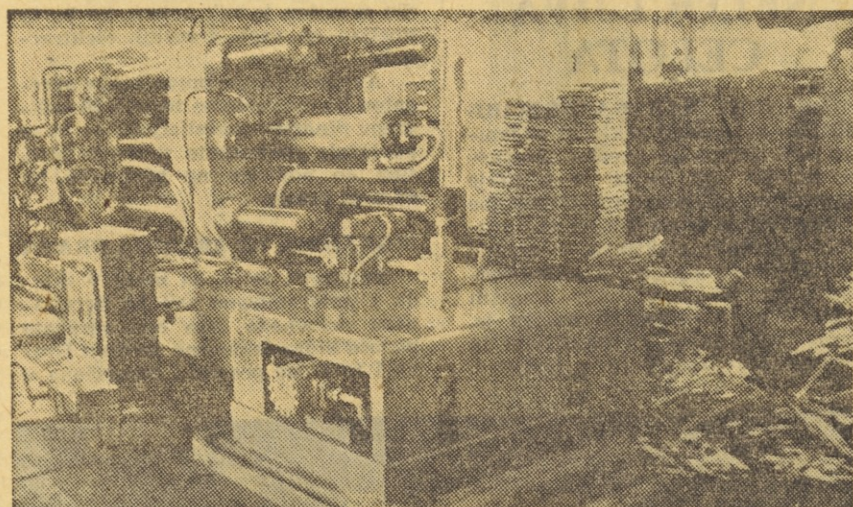
Po izvršeni rekonstrukciji se bo močno povečala predelava aluminijevih in bakrovih zlitin po postopkih plastične predelave kakor tudi po postopkih litja. V načrtu je tudi povečana proizvodnja vseh vrst armatur.

Leta 1970 bodo dosegli trikrat večjo proizvodnjo po količini in vrednosti kot leta 1963. Največji porast bo v proizvodnji aluminijevih zlitin in to od sedanjih 400 ton na 8000 ton letno. Pri proizvodnji 18.000 ton raznih izdelkov letno se bo število zaposlenih povečalo od sedanjih 1250 delavcev na samo 1500 delavcev. Sedemletni plan razvoja pa predvideva tudi povečanje izvoza od 1405 ton na 3710 ton letno.

Modernizirano podjetje bo potrebovalo mnogo novih inženirjev, teh-

Mariborska livarna — hala C, oddelek za tiskjeno litje

Mariborska livarna — novi stroj »IDRA« za tiskjeno litje

nikov in ekonomistov-strokovnjakov, ki bodo pripravljali vzgajati kadre in jih usposabljal za upravljanje.

Mnogo bodo dosegli s pravilnim izkoriščanjem obstoječih rezerv, ki so v boljši organizaciji dela, večji skrbi za izobraževanje in vzgojo delavcev, razvijanju humanih medsebojnih odnosov in v utrjevanju delovne discipline. Izdatne rezerve so tudi v smotni kadrovski politiki in v pravilnem nagrajevanju po delu. Ljudje s svojimi sposobnostmi in ustvarjalno iniciativo predstavljajo neizčrpen vir možnosti za dvig produktivnosti dela, če delajo z zadovoljstvom in veseljem, kar pa je v precejšnji meri odvisno od pravilnih medsebojnih odnosov.

V nadaljnjem razvoju podjetja je poleg nalog, ki jih morajo izvršiti v zvezi z rekonstrukcijo, najvažnejša naloga krepitev subjektivnih sil in razvijanje socialistične zavesti z vključevanjem vedno večjega števila proizvajalcev — tudi mladine in žena — v neposredno upravljanje. Doseči morajo, da bo vsak član delovnega kolektiva dober organizator in hkrati izvajalec zadanih nalog.

PODJETJE »RE-BI« SE BO PREIMENOVALO V OBRATNO PODJETJE »GRAFIČAR«

»RE-BI« podjetje za ekonomsko propagando in publiciteto, obstoja že od leta 1951 dalje in zaposluje 45 oseb. Osnovne dejavnosti podjetja so: knjigovestništvo, tiskarske storitve vseh vrst (podjetje jamči za kratke roke izdelave), sitotisk (razglednice, tisk na tekstilne etikete, turistični spominki, prtički, etikete in podobno), dalje grafika in črko-slikarstvo (idejni osnutki, tehnične risbe, diapozitivi, sejmske storitve, izrezovanje in izdelava plastičnih črk) itd.

Ker bodo sedanji poslovni prostori v Kneza Koclja ulici 5 v skladu z urbanističnim načrtom porušeni, se bo podjetje preselilo v nove poslovne prostore. Podjetje je lastno proizvodnjo v l. 1963 v primerjavi z letom 1962 povečalo za 60 %, zato mu primanjkuje obratnih sredstev, kar je pravzaprav njegov najosnovnejši problem.

Današnje proizvodno podjetje »RE-BI«, ki bo v letu 1964 predvidoma doseglo že nad 140 milijonov dinarjev realizacije z lastnimi storitvami, se je razvilo iz treh spojenih podjetij in se je zaradi tega do lanskega leta borilo s težavami. Perspektiva podjetja »RE-BI« je v modernizaciji opreme za storitvena dela, s čimer bo moč povsem zadovoljiti potrošnike, saj bo tako zagotovljena hitrost in kvaliteta opravljenih storitev.

Kar zadeva problem kadrov je treba poudariti, da ima za sedaj podjetje dovolj strokovnih delavcev, perspektivno pa bo moralo usposobiti kvalificiran in visokokvalificiran kader, kader za knjigovestka in

tiskarska dela. Podjetje samo proučuje kader, preko organov delavskega samoupravljanja pa skrbi tudi za ekonomsko-politično vzgojo zaposlenih, ki je v tej stroki nujna.

Ker so hitre in kvalitetne storitve s področja tiskarstva in knjigovestva potrebne in zlasti pri gospodarskih organizacijah zaželeno ima podjetje »RE-BI« nedvomno ugodne razvojne perspektive. Zapišemo naj še, da se bo podjetje v kratkem preimenovalo v obratno podjetje »GRAFIČAR«.

GRAFIČNO PREDELOVALNO PODJETJE »EMBALAŽA«

Podjetje se je leta 1962 iz obratnega preimenovalo v GRAFIČNO PREDELOVALNO PODJETJE. Pred tem je sicer podjetje doživelo vrsto organizacijskih sprememb, vendar to ni vplivalo na preusmeritev proizvodnje. Osnovna proizvodnja je bila in bo še nadalje: proizvodnja papirnatih izdelkov iz papirja, kartona in raznih lepenk, to je predvsem vseh vrst papirnatih cevk za potrebe tekstilne industrije, kakor tudi razne vrste kartonske, lepenčne in papirnat embalaže.

Spričo naraščajočih potreb se veča tudi proizvodnja, vendar neza- dostno. V podjetju pravijo: »Kolikor bi imeli, toliko bi prodali, toda kaj, ko so naše možnosti omejene.« In tako je. Podjetje ima glede na vse večje potrebe domačega in tujega trga vedno več naročil, medtem ko proizvodnja letno le pičlo narašča. Res je sicer, da proizvodnja, v kolikor je v njihovi moči, modernizirajo in mehanizirajo, toda sredstev imajo premalo, medtem ko tudi sedanji obrati večje modernizacije ne dopuščajo. Primanjkuje jim celo sanitarnih prostorov, kar pa ni čudno, saj se podjetje širi, vedno več je delavcev, deloma pa prihajajo tudi novi

stroji. Prostor je treba najti, kje, to je pa drugo vprašanje. Lastnih sredstev torej ne ustvarjajo dovolj, drugih pa nimajo na razpolago.

Četudi doživljajo težave, proizvodni uspehi ne izostajajo. Pomagajo si na razne načine. Tako so v oddelku tekstilnih cevk vpeljali nočno izmeno in odpravili nekaj ozkih grl, kar vse bolj ali manj vpliva na večanje proizvodnje in bruto produkta. Leta 1957 so ustvarili 70 milijonov bruto produkta, leta 1963 že 460 milijonov dinarjev. Če povemo, da predvideva njihov 7-letni perspektivni program razvoja v letu 1970 milijardo bruto produkta, potem velja poudariti nezadržno rast podjetja, ki je plod prizadevnosti celotnega kolektiva.

Kaj pa perspektivni program? Predvsem nameravajo popestriti asortiment kakor tudi osvojiti proizvodnjo zahtevnejših vrst papirnatih cevk z oplemenitvijo oziroma postopkom impregniranja in bokelizacije v zelo obstojno in mehanskim obremenitvam odporne tekstilne cevke. Te cevke namreč industrija uvaža še v velikih količinah, z omejenjo proizvodnjo pa bo uvoz prenehal. Seveda bodo uspehi še večji, ko bo proizvodnja mehanizirana in ustaljen sodoben tehnološki postopek v razširjenih poslovnih prostorih podjetja. Skratka, njihov namen je, da v perspektivi celotno proizvodnjo vse bolj usmerijo na najbolj iskane izdelke, zlasti tiste, katere domača industrija uvaža, in tiste, po katerih je največ povpraševanja na zunanjem trgu.

Naj na koncu zapišemo, da bo podjetje že letos del proizvodnje plasiralo na zunanjem trgu. Računajo, da bodo izvoz vsako leto povečali zlasti zato, ker menijo, da so jim devizna sredstva za nabavo novih strojev nujno potrebna.

NAJVEČ POZORNOSTI ZAPOSLOVANJU ŽENSK

ZAČETEK ZAPOSLOVANJE DELAVCEV V MARIBORU je pričel poslovati leta 1961. Ze kmalu po ustanovitvi je zavodova dejavnost pričela naraščati in seveda presegati dejavnost bivših poslovalnic za delo. Poleg poklicnega usmerjanja in vključevanja mladine v uk, vodenja evidence o prostih in izpraznjenih delovnih mestih in uresničevanja splošnih pravic začasno brezposelnega delavca, kar je bila glavna naloga poslovalnic za delo, je ZAVOD prevzel nase obširnejše in raznovrstnejše dejavnosti. Vsebinska dela zavoda se je razširila. Vso skrb so posvetili usposabljanju in prekvalifikaciji začasno brezposelnih delavcev, nadalje vplivajo preko organov upravljanja, sveta zavoda in direk-

torja na odločilne sklepe in ukrepe organov oblasti in drugih družbenih organov občine, medtem ko ugotavljajo tudi potrebe gospodarstva po delovni sili, skratka celotno svojo dejavnost so prilagodili zahtevam splošnega gospodarskega razvoja.

Ceprav je torej dejavnost zavoda sila narasla, pa lahko zapišemo, da tudi uspehi dela v skoraj štiriletnem obstoju niso izostali, saj so redno in po svojih močeh izpolnjevali in reševali odgovorne naloge.

Medtem ko je zavod v letih 1961/63 posvečal veliko skrbi zaposlovanju ženske delovne sile, danes ugotavljajo razveseljevalne rezultate. V tem času se je namreč število nezaposlenih žensk znižalo kar za 34,6 odstotka, od leta 1961. Če so torej v prejšnjih letih z zaskrbljenostjo gledali na število nezaposlenih žensk, je sedanje stanje toliko bolj razveseljivo, saj razmerje med spoloma pri nezaposlenih od leta do leta narašča v korist ženske delovne sile.

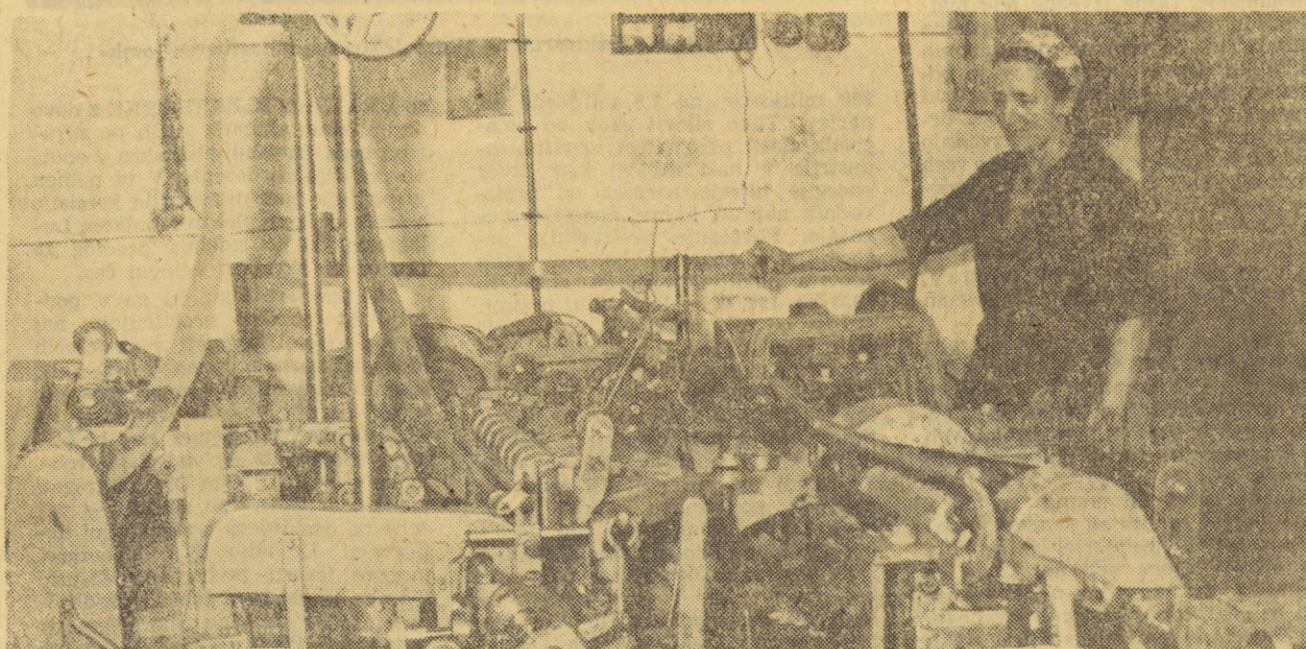
Ceprav na splošno ugotavljamo zmanjševanje števila nezaposlenih žensk, pa s tem še ni rečeno, da se zmanjšuje število nekvificiranih delavk. Od skupnega števila zaposlenih žensk je namreč še vedno 83,2 odstotka nekvificiranih. Na zavodu menijo, da vzroka ni iskati pri ženskah samih, temveč nekeje druge. Še vedno namreč prevladuje mnenje, da ženska ni sposobna opravljati del, ki jih sedaj opravljajo moški. Skratka, ženska, ki vsaj deloma pozna razne tehnične poklice, je zaradi tega splošnega mnenja še toliko bolj neodločna, medtem ko včasih tudi gospodarske organizacije gledajo na zaposlovanje žensk v določenih poklih precej »starokopitno«.

Po podatkih, ki jih je zbral zavod, se je največ ženske mladine vključilo v lesno predelovalno industrijo, zlasti v podjetje »Marles«, ki je s finančno pomočjo zavoda za zaposlovanje v Mariboru vključilo v januarju 25 deklet v priučne na delovnem mestu ozkega profila poklica. Nedvomno bi podobno lahko storile še mnoge druge gospodarske organizacije in priučile na nezasedenih delovnih mestih žensko delovno silo.

Ceprav je zavod posvetil veliko pozornosti zaposlovanju žensk, pa je uspešno opravljal še vrsto drugih nalog. Zlasti je posvetil vso skrb poklicni svetovalnici, kjer načrtno seznanjajo mladino, starše in druge zainteresirane organe o delu, poklicih, pravilni izbiri poklica in končno o njih pomembnosti za posameznika kot celotno družbo. Naloge poklicnega svetovanja so nedvomno sila široke, saj na osnovi zdravniških in psiholoških pregledov, ki so izpopolnjeni še z drugimi podatki o kandidatu, pomagajo mladini pri izbiri poklica. Prav letos posvečajo največ pozornosti učencem, ki končajo šolsko obveznost v nižjih razredih, četrtem, petem, šestem ali sedmem razredu. Zakaj? Izkušnje namreč kažejo, da je vsako leto največ težav z mladino, ki konča obvezno šolanje v nepopolni osemletki. Zaradi tega so navezali tesne stike s šolskimi poverjeniki, ki naj s splošno pomočjo zavoda pomagajo mladini pri izbiri poklica. Pri tem jim uspešno pomaga tudi Jugoslovansko združenje za poklicno usmerjanje — sekcija za mariborski okraj, ki je bila pobudnik za izvedbo tekmovanja med šolsko mladino pod naslovom »Kaj vemo o naših bodočih poklicih« in ga je organizirala svetovalnica pri zavodu.

Nedvomno bo tekmovanje veliko prispevalo k seznanitvi čim širšega kroga ljudi, zlasti staršev in mladine z različnimi poklici, ki naj končno tudi okrepi zanimanje in pomaga pri odločitvi mladine za izbiro pravega poklica. Po predvidevanjih se bodo tekmovanja udeležile vse osemletke z vsemi učenci, ki bodo letos končali osemletno obvezno šolanje, teh pa je na območju zavoda okrog 3600.

Vendar na ZAVODU ZA ZAPOSLOVANJE DELAVCEV menijo, da bo treba storiti še več za mladega človeka, ki zapušta šolske klopi, kajti ni dovolj, seznaniti ga samo s poklicem, treba ga je tudi usmeriti v tak poklic, ki je perspektiven in našemu gospodarstvu potreben.

»EMBALAŽA MARIBOR« — izdelava tekstilnih cevk v strojnem oddelku

V TOVARNI »OSKARJA«

Cesto se sliši, da nekateri pravi-
vijo Z »TOROGU« kar tovarna
»oskarja«, zato ker je med proizvodi
tovarne »oskar« še vedno na prvem
mestu. Čeprav je veljavnost tovarne
razdeljena v več grup proizvodov:
glicerini, pralna mila, toaletna mila,
sintetični pralni praški (detergenti),
kozmetični izdelki in sredstva za
nego las, pa je med vsemi proizvodi
v zadnjem času najbolj poznan in
»propagiran« proizvod — detergent
»OSKAR«. Zato tudi neuradno pre-
imenovali tovarne v tovarno
»OSKARJA«.

Starost tovarne — 75 let — pove,
da so bile kapacitete tovarne po
osvoboditvi precej manjše od današ-
njih, pa tudi zastarele, pa čeprav so
bili v letih pred drugo svetovno
vojno vključeni v proizvodnjo neka-
teri novi stroji za proizvodnjo toa-
letnih mil in milnih lusk. Čeprav so
sicer po osvoboditvi deloma moder-
nizirali proizvodnjo, je stari način
proizvodnje bil v veljavi vse do leta
1961, ker so leta 1959 pričeli s pre-
urejanjem tovarne. Kot prvi je
prišel na vrsto oddelek milarna,
kjer so vgradili novo napravo za
predelavo mila, kupljeno v Italiji. Z
novo napravo so znatno povečali
kvaliteto in deloma kvantiteto vseh
milnih proizvodov.

Nasploš si je podjetje skušalo iz-
boljšati tudi proizvodnjo detergentov.
Nova razpršilna naprava je
močno spremenila dotedanji primi-
tivni način proizvodnje, saj so pred
tem pripravljali maso mešali roč-
no, sedaj z razpršilcem. Prej težki
navadni praški so postali sedaj
lahko topljivi, kar je omogočilo iz-
delavo sodobnih detergentov. Začetek
rekonstrukcije je bil končan leta
1961. Začetek pravimo zato, ker re-
konstrukcija tovarne še ni končana.
Tako bodo na primer v milarni
vgradili še tri nove naprave: za vi-
sokokalorično cepljenje masčob, za
destilacijo mastnih kislin, napravo
za kontimirano omiljevanje in
končno stroj za pakiranje mila. Se-
veda pa bo rekonstrukcija milarne
trajala vse do leta 1970, kajti delo-
ma bodo morali naprave in stroje
uvožiti iz Italije in Zahodne Nem-
čije, deloma pa jih bo izdelala po
tujih licencah tovarna »Jedinstvo«
iz Zagreba.

Nedvomno bodo pridobitve pod-
jetja ob uporabi novih strojev
ogromne, in to ne samo glede na
večjo proizvodnjo in izboljšanje
kvalitete, temveč tudi glede nabave
in uporabe različnih surovin. V mi-
larni bodo namreč za nove naprave
lahko uporabljali domače masčobe,
medtem ko morajo sedaj le-te uva-
žati 50 %. Cepljenje domačih ma-
ščob s starimi stroji ni mogoče.
Zboljšanje pogojev dela bo torej
nedvomno pomenilo tudi pocenitev
končnih proizvodov. Tudi izplen gli-
cerina iz mila bo večji kot sedaj, to
pa pomeni veliko pridobitev za pod-
jetje, saj glicerina primanjkuje tako
v proizvodnji kot v široki potrošnji.

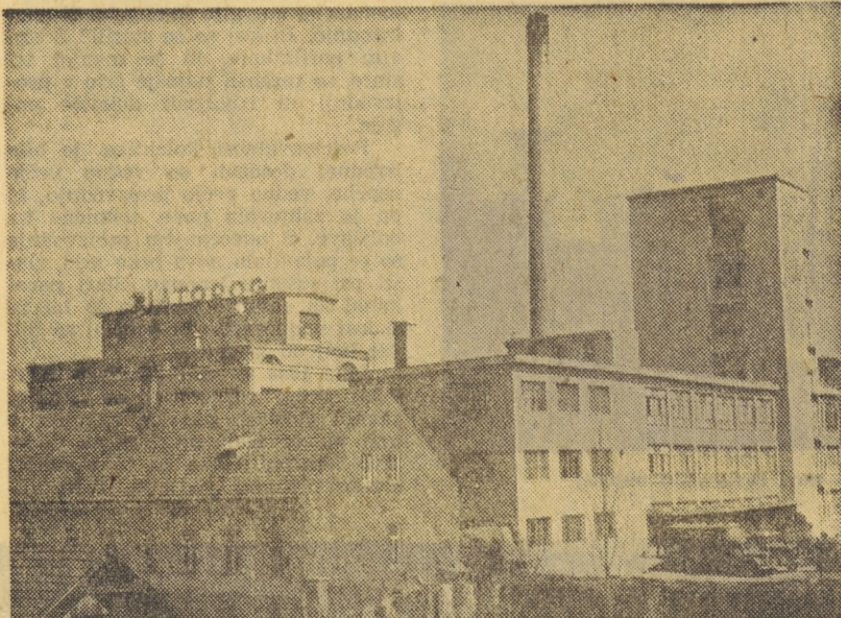
Nedvomno bo rekonstrukcija to-
varne, ki jo predvideva program
razvoja (od leta 1963 do 1970), po-
zitivno vplivala tudi na »plasma« pro-
izvodov, saj bodo na račun masov-
nosti proizvodnje tako skržili število
izdelkov, vendar preostale oblikovno
pomnožili. Skratka, v podjetju so
namenjeni storiti vse za izboljšanje
kvalitete in uvajanje novih proiz-
vodov, takih, ki jih do sedaj še ni
bilo na našem trgu. Dobro se nam-
reč zavedajo, da bodo s takim nači-
nom dela lahko uspešno nastopili
na sila konkurenčnem domačem in
morda kasneje tudi na zunanjem
trgu.

Morda ni treba še posebej pouda-
riti odpiranje novih možnosti ob
dokončni rekonstrukciji proizvodnje.
Ze letos namreč računajo na izvoz
nekaterih kozmetičnih proizvodov,
pa čeprav je znano, da večje tovar-
ne iz inozemstva izvozijo letno ko-
maj 2 % svoje proizvodnje. Ne-
dovomno bodo z izvozom dosegli ve-
lik uspeh, še toliko bolj, ker je
večina surovin za kozmetična sred-
stva vezana na uvoz.

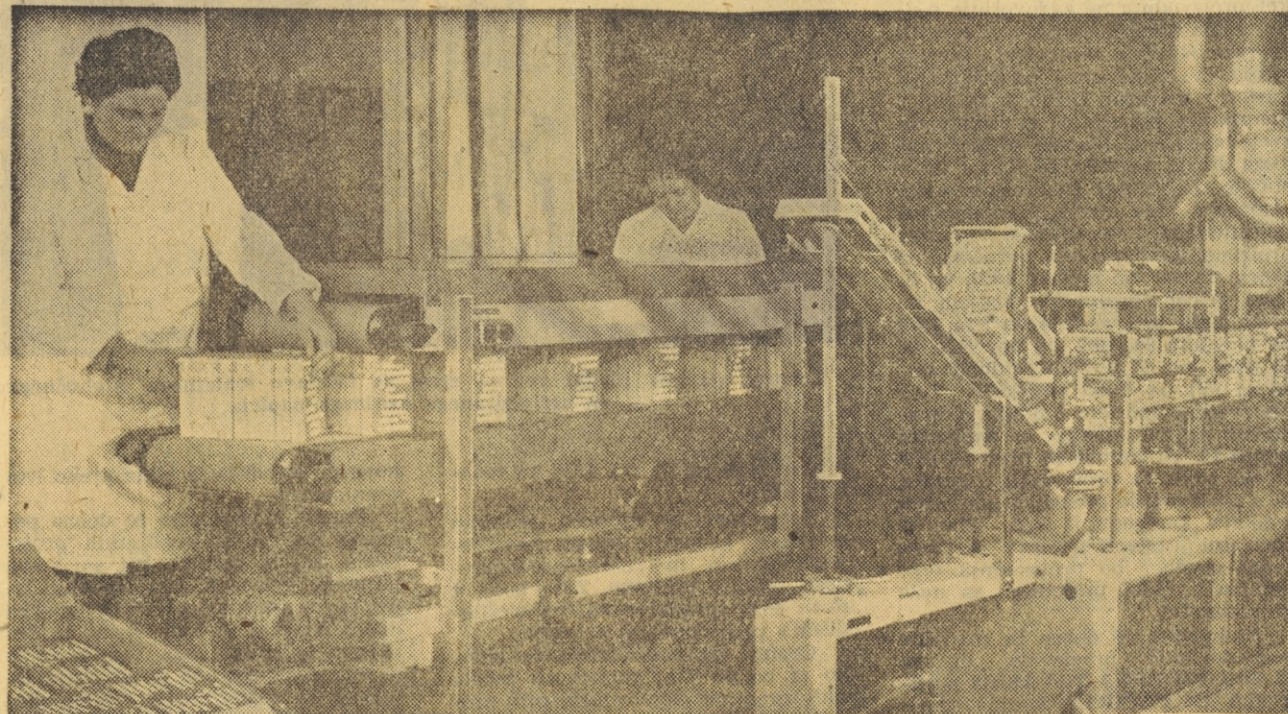
Naj še na koncu povemo, da
bodo že letos dogradili nov objekt
za kotlarstvo, medtem ko bodo kotlar-
stvo opremili z novimi kotli v prihod-
njem letu. Za investicije bodo po-
trebovali okrog 150 milijonov din.
Nadalje bodo še izboljšali pripravo
surovin pri pralnih praških in ope-
milni oddelek milarno z rezervarji za
masčobe.

Čeprav je podjetje trenutno sredi
rekonstrukcije, predvidevajo za leto
1964 doseganje bruto produkta okrog
3,5 milijarde, medtem ko je ta zna-
šal v preteklem letu 2,9 milijarde
dinarjev. Če k tem rezultatom do-
damo še perspektivna predvideva-
nja, to je, da bo fizični obseg dela
do leta 1970 še enkrat večji (od
7000 ton na 14.000 ton), potem z go-
tovostjo lahko trdimo, da je razvoj
na pot podjetja silovita in neza-
dalna.

Zal nam ostaja premalo prostora,
da bi še temeljitje opisali delo in
prizadevanja kolektiva in vodstva
podjetja za napredek podjetja in ne
nazadnje — zadovoljitev potrošnika.
Toda omenimo naj, da ob splošnem
prizadevanju za izboljšanje kakovosti
proizvodov v nezmanjšani meri
posvečajo veliko pozornosti tudi šol-
anju kadra, saj slehernemu zapo-
slenemu nudijo vse možnosti stro-
kovnega usposabljanja prek svojega
izobraževalnega centra.

Zlatorog Maribor — pogled na tovarniške objekte

Zlatorog Maribor — novi pakirni stroj za detergente

PERILO, TRIKOTAŽA, PLETENINE

Čeprav sega začetek dejavnosti
TOVARNE PLETENIN IN KON-
FEKCIJE »PIK« MARIBOR še v
predvojno dobo, je tovarna dobila
sedanje oblike poslovanja šele leta
1948, ko je bila nacionalizirana in
so se ji pridružili še nekateri manjši
obrati. Praktično se je ustanovilo
podjetje iz manjših obrtnih delavnic
in je v tistem času predstavljalo
razmeroma velik obrat. Konfekcija,
to je izdelovalnica moških srajc, pi-
žam, otroških srajc in delovne oble-

Pri obravnavanju zaključnih rač-
unov je postalo očito, da morajo
posebej skrbeti za obnovo in razši-
ritev šivalnih in specialnih strojev.
Kolektiv se je odredel tudi osebnim
dohodkom, samo da bi zbrali čimveč
sredstev za obnovo strojnih kapaci-
tet, ker je samo v tem videl jam-
stvo za nadaljnji napredek podjetja.
Obnovljene strojne kapacitete v ši-
valnici in likalnici so nas na mah
postavile v prvo vrsto jugoslovan-
skih konfeksionarjev. S samo rekon-
strukcijo sicer še niso bile odprav-
ljene vse težave na področju proiz-
vodnje. Toda danes so prepričani,
da brez izvršene rekonstrukcije v
letu 1961 konfekcijski oddelek pod-
jetja najbrž ne bi več obstajal, to
pa predvsem zaradi izredno zasta-

mačem tržišču, niso postali samoza-
dovoljni ob doseženih rezultatih na
področju izvoza. Zato v vedno več-
jem obsegu še naprej utirajo pota
za njihove kvalitetne izdelke na do-
sedanja in še nova tuja tržišča.

Zelo negospodarsko pa bi bilo, če
bi pri tem pozabljali na domače tr-
žišče, ki je ob vsakem času najbolj
zvest odjemalec. Doseženi uspehi v
proizvodnji konfekcije na področju
proizvodnje ter prav tako na pod-
ročju osvajanja domačega in zuna-
njega tržišča so jih največ pripravili
do razmišljanja o specializaciji nji-
hovega podjetja. Analize o poslova-
nju, rentabilnosti in ekonomičnosti
podjetja so namreč pokazale, da
takšen sestav, kot ga imajo, navzlic
uspehom ne prinaša podjetju ti-
ste razvojne perspektive, kot bi si
jo želeli. Porodila se je misel na
specializacijo podjetja, ki se v letu
1964 že tudi uresničuje in se že ka-
žejo prvi uspehi.

V TOVARNI PLETENIN IN
KONFEKCIJE »PIK« MARIBOR so
prepričani, da bodo kot specializi-
rano konfekcijsko podjetje poželi še

dejavnosti. Pri tem so dosegli velike
uspehe, saj so povečali izkoriščanje
kapacitet v mlino za 4-krat in danes
krijejo približno 50 odstotkov po-
treb okraja Maribor vseh mlevskih
izdelkov. Za raziskavo in kontrolo
izdelkov pa so ustanovili laboratorij,
ki pomaga, da se izboljšuje kvaliteta
izdelkov, tako mlinskih, kakor tudi
testenin. Delo laboratorija se bo se-
daj razširilo na raziskavo mok pred
peko in kontrolo pekarskih izdelkov.

V Tovarni testenin je letna zmog-
ljivost 4200 ton. Tudi v tem obratu
so bile izvršene izboljšave procesa
proizvodnje. Predvideva pa se iz-
popolnitev za racionalnejše delo, iz-
boljšanje kvalitete in povečanje sor-
timenta.

Od leta 1957 dalje so se podjetju
pridružili razni pekarski obrati iz
Maribora in okolice. S tem se je
povečala dejavnost podjetja tudi za
to stroko. Vsi ti obrati pa so bili za-
stareli, neprimerni in nezadostni.

Takšno stanje je bilo vse do kon-
ca leta 1963, ko je kolektivu uspelo
dograditi novo industrijsko pekarno.
Tako lahko štejemo za največji uspeh
podjetja dograditev nove sodobne
pekarne, saj je kolektiv vložil 25 od-
stotkov lastnih sredstev, ostalo pa je
kril iz najetih kreditov. Z dogradit-
vijo pekarne, katero so podprli vsi
družbeni organi, je bilo doseženo,
da sedaj ne bo primanjkovalo kapa-
citet za proizvodnjo kruha v Mari-
boru, zadoščale pa bodo še za ožjo
okolico mesta.

Način proizvodnje v novi pekarni
se precej razlikuje od dela v starih
obrati. Začetek je težak, toda v
boljših pogojih dela in z voljo, kar
kolektiv ima, z osvajanjem in stalno
izboljšavo novih načinov dela, bodo
dosegli, da bo nova pekarna dajala
vedno bolj kvalitetne izdelke.

V letošnjem letu so dogradili s
pomočjo občinske skupščine Ravne
pekarno na Prevaljah, ki že uspešno
posluje. Ravno tako je v gradnji pe-
karna v Ljutomeru, ki bo dograjena
do sredine tega leta.

Tako kolektiv podjetja »Mlin te-
stenine« vlogo vse napore, da bi ne
samo povečal proizvodnjo, ampak
skrbil, da bodo potrošniki stalno in
dobro preskrbljeni s kruhom, ki je
zelo važen prehranski izdelek.

DELAVSKA UNIVERZA MARIBOR

je pred dobrim letom nastala z
združitvijo dveh občinskih (Center
in Tabor) delavskih univerz. Izobra-
ževalna dejavnost zajema področje
obeh občin in je zelo pestra: večer-
ne politične šole, mladinske politi-
čne šole, seminarji za člane delov-
nih kolektivov, za člane samouprav-
nih organov, za družbeno-politične
organizacije, šole za življenje, šole
za starše, seminarji za organizatorje
kulturnega življenja v gospodarskih
organizacijah, likovne razstave, po-
samezna predavanja, jezikovni te-
čaji, pripravljani tečaji za vpis v
višje šole itd.; servisna dejavnost je
organizirana v foto-laboratoriju, mi-
krolaboratoriju, kinoteki, risalnici
itd.

Pestrost te dejavnosti poraja ko-
pico problemov. Razbitost poslovnih,
zlasti pa še pomanjkanje ustreznih
funkcionalnih prostorov predstavlja
rešen problem, ki pa bo v bližnji
bodočnosti ustrezno rešen, saj usta-
novitelj predvideva v svojem se-
demletnem perspektivnem planu
novogradnjo za prostore delavske
univerze.

DELAVSKA UNIVERZA MARI-
BOR vključuje v svoje delo nič
manj kot 136 zunanjih sodelavcev,
s katerimi pa delo ni lahko. Zato
menijo, da bodo morali zaradi
uspešnejšega dela redno zaposliti
kader, ki bo izpopolnjeval nastaja-
joče vrzeli.

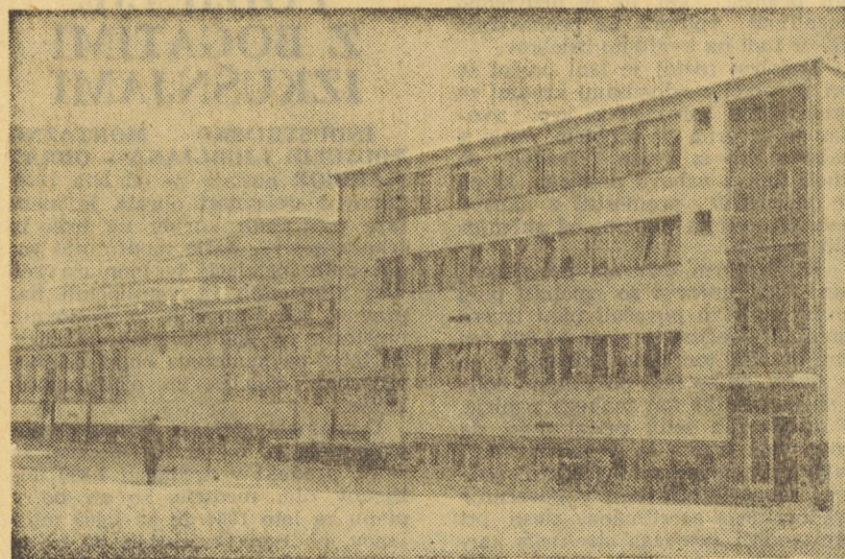
Tudi servisna dejavnost je v pre-
cejšnji meri otežkočena, ker pri-
manjkuje finančnih sredstev, po-
trebnih tako za izdelavo ponazoril
kot za obnovo filmskega fonda,
ki je zastarel.

Ne glede na težave, ki spremlja-
jo dejavnost ustanove, bo le-ta
nadaljevala z delom, zlasti v smeri
širjenja družbenega izobraževanja
občanov, ki se vedno bolj uveljavlja.

PROSLAVLJAJO 100 LET OBSTOJA IN DELA

Letos podjetje »MLIN TESTENI-
NE MARIBOR« proslavlja 100 let,
odkar je pričel z delom mlinski
obrat. V letih pred vojno je bil po-
večan sedanji mlin in zgrajena to-
varna testenin.

Vse od leta 1945 dalje je kolektiv
vlagal polno naporov za napredek
mlinarske, kakor tudi testeninarske

»MLIN-TESTENINE« — nova industrijska pekarna

PIK Maribor — šivalnica sintetike

ke, je predstavljala približno 80 %
celotne proizvodnje. Po velikosti
druga proizvodna dejavnost je bila
pletilnica, najmanjša pa oddelek
trikotaje.

V vseh proizvodnih grupah so se
sorazmerno enako širili in ekonom-
sko utrjevali. Tako so do leta 1959
že predstavljali dobro organiziran
obrat konfekcije, pletenin in triko-
taže. Predvidevali so tudi rekon-
strukcijo po sledečem vrstnem redu:
konfekcija, trikotaža, pletilnica. V
tistem času pa so začeli ugotavljati,
da pod dani pogoji ne bodo imeli
na razpolago dovolj denarnih sred-
stev za sočasno rekonstrukcijo in
gradnjo vseh prostorov. Tako so se
odločili za rekonstrukcijo konfek-
cije, za katero so menili, da bodo z
najmanj vloženimi sredstvi dosegli
največji učinek. Zadano nalogo so
začeli uresničevati v letih 1960 in
1961. Z lastnimi sredstvi so obnovili
in povečali zmogljivost starih šival-
nih ter ostalih specialnih strojev.

relih strojev, saj je starost le-teh
presejala tudi 40 do 50 let.

Zdaj komaj vidijo in na lastni
koži občutijo, kaj je pomenila nji-
hova obnove konfekcije. Ze sam
podatek o doseganju bruto produkta
pove dovolj, in sicer v letu 1956
okrog 400 milijonov, v letu 1963 pa
preko dve milijardi. V vseh letih pa
niso pozabljali tudi na vzporedno
povečevanje kapacitet trikotaže in
volnenih pletenin, kajti na tem pod-
ročju so bile tržne razmere izredno
ugodne in so — po pravici pove-
dano — vsekakor mnogo pripomogle
k tako hitri realizaciji zadanih nalog.

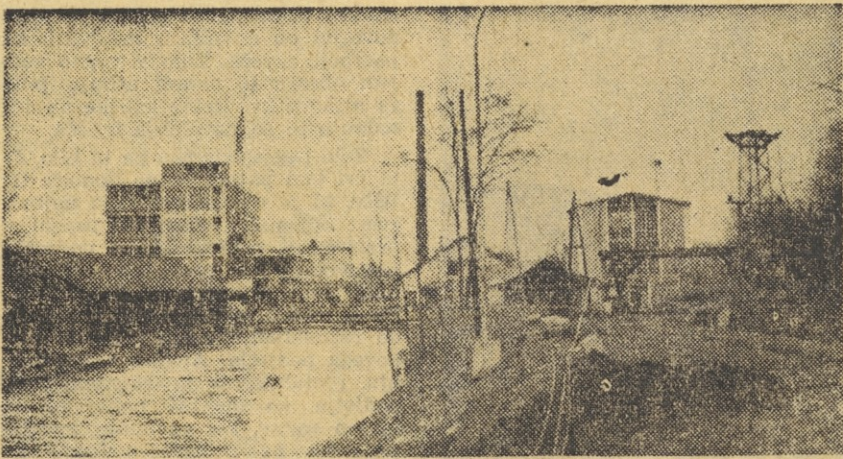
Leto 1962 je bilo za TOVARNO
»PIK« MARIBOR nova prelomnica
v poslovanju. Začeli so si utirati po-
ta na zunanje tržišče. S silovitim za-
gonom, naporom in elanom jim je
uspelo plasirati njihove izdelke v
Švedsko, Anglijo, Holandijo, Nem-
čijo, Svico, ZSSR in še druge dežele.
Zaslutili so namreč, da je potrebno

SLADKO- GORSKA TOVARNA KARTONA IN PAPIRJA

Je nedvomno ena najstarejših tovrstnih tovarn v Jugoslaviji. Ustanovljena je bila že leta 1873. Ko je leta 1895 pogorela, so jo obnovili, medtem ko je leta 1925 doživela največjo prenovitev pred drugo svetovno vojno. Časi okupacije tudi tovarni niso prizanesli. Skoraj do skrajnosti izčrpane kapacitete so dočakale prvi preporod in obnavljanje šele po osvoboditvi, posebno pa po letu 1950, ko je upravljanje prešlo na prve samoupravne organe. Opravljene so bile prve rekonstrukcije, zabeleženo je bilo povečanje zmogljivosti in opravljene so bile mnoge organizacijske spremembe, ki so sistem dela dopolnjevale in prispevale k napredku tovarne.

Proizvodnja se je večala, večale pa so se tudi potrebe po njihovih proizvodih. Naraščalo je povpraševanje po vseh vrstah ovojnega papirja, kartonih ter industrijsko izdelani lesovini, skratka po vsem, kar v tovarni proizvajajo. Da bi zadovoljili naraščajoče potrebe, so v minulem obdobju izvršili vrsto manjših rekonstrukcij in investicijskih vlaganj v osnovna sredstva. Uspehi niso izostali. V letu 1961 so ustvarili že 2 milijardi 400 milijonov bruto produkta, leto kasneje 2 milijardi 500 milijonov, lani pa so napravili največji korak, saj so ustvarili 3 milijarde 100 milijonov dinarjev bruto produkta. Nedvomno je k tako vidnemu napredku največ prispevala vrsta investicijskih vlaganj v preteklem letu, zlasti pa nabava novega papirnega stroja (III), na katerem je proizvodnja normalno stekla koncem leta 1962. Ker pa stara papirna dvorana ni več ustrezala svojemu namenu — premajhni prostori — so postopoma pričeli rušiti staro dvorano in graditi novo, s predračunsko vrednostjo 144 milijonov din. Predvidoma bo dograjena letos v prvem polletju. Z dokončno postavitvijo tega objekta bo tovarna dobila sodobne prostore za dodelavo papirja, skladišče za gotove izdelke ter prostore za eksport. Lani so opravili še vrsto manjših, toda pomembnejših gospodarskih in negospodarskih investicij. Pričeli so z gradnjo dveh mostov preko industrijskega kanala, ki bosta dograjena letos. Poleg tega so nabavili razno opremo za obrate, največ prevozna sredstva za notranji promet.

Neusklajen razvoj med tovarnimi celuloze in tovarnimi papirja vsako leto povzroča nemalo težav pri nabavljanju surovinske osnove za pro-

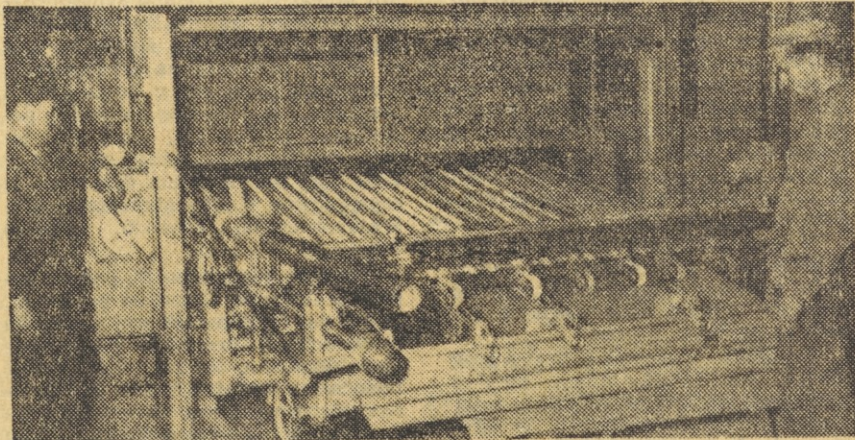

Tovarna papirja Sladki Vrh — novi tovarniški objekti

Kaj pa perspektivni razvoj? Najprej nameravajo izboljšati in povečati proizvodnjo kartona. Sedanji stroj za proizvodnjo kartona namreč ne proizvaja standardne širine kartona (strešne lepenke), ki je priznana na tujem trgu. Ker torej karton ne ustreza zahtevam izvoza in ker proizvodnja ne zadovoljuje najnujnejših domačih potreb, v tovarni že razmišljajo o postavitvi novega stroja IV. Novi stroj bi proizvajal karton z ustrežno širino, v skladu z domačimi potrebami in zahtevami svetovnega trga. Vendar nabava novega stroja zahteva še druge investicije, ki so nujne za brezhibno obratovanje tega stroja. Z dodatnimi investicijami nameravajo namreč proizvodnjo lepenke povečati za skoraj 15.000 ton do leta 1967, ko bi stroj pričel obratovati, medtem ko bi se letna proizvodnja do leta 1970 od prvotnih 20 tisoč ton povečala na 40 tisoč ton. Z novimi pridobitvami (stroj IV) pa bodo omogočili tudi proizvodnjo (od leta 1968 dalje) specialnih natron papirjev na papirnem stroju II. Te papirje so prav na tem stroju sicer že proizvajali, vendar so s proizvodnjo prenehali, na račun izdelave kartonov iz krp. Ker se specialni natron papir v glavnem sedaj uvaža, bo proizvodnja tega papirja velika pridobitev za naše gospodarstvo.

Nedvomno je dobro in pravilno gospodarjenje prispevalo, da je **SLADKOGORSKA TOVARNA KARTONA IN PAPIRJA** dosegla izredne uspehe v proizvodnji, katerim pa bo, kot je glede na dosedanje delo pričakovati, dodala še nove. Z rekonstrukcijo papirnih strojev I in II ter s postavitvijo novega stroja III so izboljšali tehnološki proces in omogočili najsodobnejšo proizvodnjo papirja, katero pa bodo postavili še na moderne osnove, ko bo nabavljen novi papirni stroj IV.

Ob koncu naj še povemo, da vodstvo tovarne in vsi organi samoupravljanja skupno z izobraževalnim

Nov stroj za prečno rezanje papirja vseh formatov v Tovarni papirja Sladki vrh

izvodnjo papirja. Poleg neskladnosti v proizvodnji pa se pojavlja tudi težnja tovarn celuloze, čimveč proizvodnje usmeriti v izvoz, ker je cena celuloze na zunanjem trgu močno porasla. Posledica tega je pomanjkanje celuloze na domačem trgu in slaba kvaliteta dobavljene celuloze domačim tovarnam. Ker pa je tovarna tudi velik potrošnik odpadnega papirja in ker je organizacija odkupa na splošno v naši državi slabo razvita, je surovini čisto premalo, tako da so bili lani prisiljeni razmišljati o uvozu ne samo zaradi pomanjkanja, temveč tudi zaradi slabe kvalitete surovin. Odkupna trgovska mreža je dobavljala nekvaliteten papir z velikim deležem drugih primesi, kar pa je nedvomno negativno vplivalo na proizvodnjo kakor tudi na kvaliteto izdelkov.

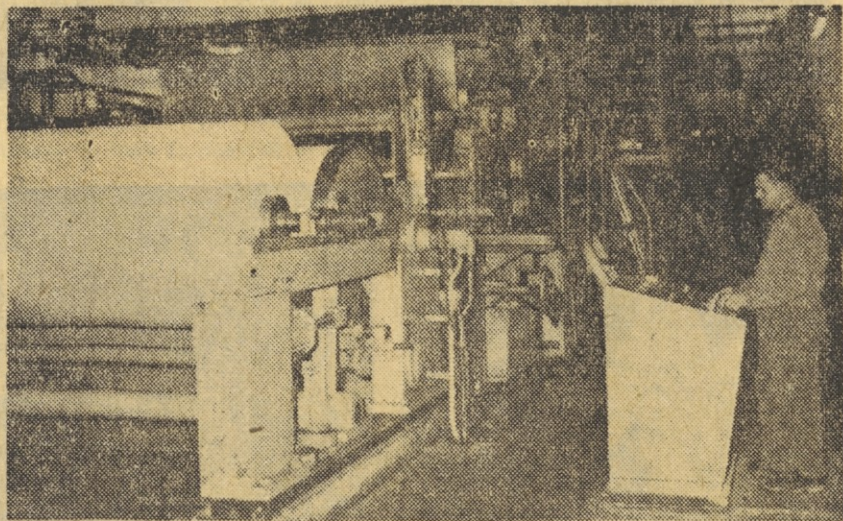
Podoben zastoj je lani nastal še pri preskrbi z odpadnimi krpami za proizvodnjo kartonov iz krp, vendar je tovarna ta problem rešila z nabavo krp iz uvoza. Težave so imele tudi z nabavo premoga, ki pa so jih uspeli premostiti z nabavo nekoliko večjih količin, od sklenjenih pogodb.

Kljub vsem težavam pri nabavi osnovnih surovin so izpolnili plan proizvodnje in povečali plan izvoza finalnih izdelkov in sicer od 600 ton lani na 1500 ton letos. Priporočiti pa je treba, da so lani od skupne količine izvozili 90 ton tankega papirja. V naslednjih letih pričakujejo, da bodo plani izvoza še povečali, zlasti zato, ker nameravajo svojo proizvodnjo usmeriti vse bolj v povečanje vrednostnega asortimana, zlasti pri proizvodnji surovega strešnega kartona, natron papirja (sedaj tudi uvoz), tankega ovojnega papirja in TS papirja.

MONTAŽNO PODJETJE Z BOGATIMI IZKUŠNjami

**INDUSTRIJSKO MONTAŽNO
PODJETJE LJUBLJANA - OBRAT
MARIBOR** obstaja že od leta 1948. Osnovna dejavnost obrata je montaža centralnih kurjav na trda in tekoča goriva, dalje montiranje vodovodnih instalacij ter montaža vseh vrst klimatskih in ventilacijskih naprav v stanovanjskih in poslovnih prostorih ter industrijskih objektih. Že letos pa namerava obrat ustanoviti tudi oddelek za elektroinstalacije.

O razmahu dejavnosti tega obrata priča dejstvo, da je lani dosegel že bruto produkt v vrednosti 1.300 milijonov din, medtem ko ga bo v planu za leto 1964 že za 1.400 milijonov, po vsej verjetnosti pa bo to vrednost že presegel. Skladno z rastjo dejavnosti in bruto produkta se je povečalo tudi število zaposle-

Tovarna papirja Sladki vrh — stroj za izdelavo toaletnega, klobučnega in netipiziranega ovojnega papirja

nih, in sicer od 25 v l. 1948 na sedanjih 270.

Leta 1961 so zgradili sodobno skladišče, ki pa je zaradi naraščajočih potreb in razširjene dejavnosti postalo pretesno. Zato bodo v dveh letih zgradili novo, večje skladišče s pripadajočimi objekti.

Graditi ga bodo začeli že letos, ko se bo po vsej verjetnosti začela tudi graditev novih upravnih prostorov, ki naj bi zamenjali sedanje, neprimerne prostore (uprava je namreč nameščena v provizorijskih oziroma barakah).

Skladno s potrebami oziroma s povpraševanjem po montažnih storitvah bo **INDUSTRIJSKO MONTAŽNO PODJETJE LJUBLJANA - OBRAT MARIBOR** povečeval število delovne sile, saj je po programu razvoja do leta 1970 predvideno povečanje bruto produkta na okrog 2 milijardi din. Seveda bo treba v zvezi s tem poskrbeti tudi za stanovanjske potrebe. Vendar, kot kaže, zastran tega obrata ne bo doživljal večjih težav, ker že sedaj vzorno skrbi za družbeni standard, pri čemer posebno zadnja leta oddvaja sredstva za nakup povprečno po pet stanovanj letno.

Kader obrata vzgaja sam, v sklopu Izobraževalnega centra celotnega podjetja IMP, s štipendijami pa tudi skrbi za pridobivanje potrebnih strokovno usposobljenih ljudi.

V ČERŠAKU — LESOVINA IN LEPENKA

Letnica 1888 pomeni dograditev in pričetek obratovanja **TOVARNE LESOVINE IN LEPENKE ČERŠAK**. Menjali so se lastniki, menjala se je proizvodnja oziroma njene oblike, vendar je bil proizvod vedno — lepenka.

Osvoboditev. Tovarna je bila nacionalizirana, toda stanje tovarne je bilo obupno. Izkoristili so jo do konca. Za podjetje in za ljudi se je pričelo novo obdobje, obdobje obnavljanja porušenega jezua in manjših objektov. Delavci so se trudili, da z majhnimi razpoložljivimi sredstvi opravijo čim več, toda brez nič ni nič. Le počasi so napredovali. Šele leta 1953 so v tovarni doživeli prvi preporod. Prve večje investicije so bile v teku. Zgradili so sodobno urejene delavnice in skladišča ter — kar je sila pomembno za njihovo nadaljnjo proizvodnjo — zamenjali so dotrajane in iztrošene vodne turbine. S tem so uredili preskrbo

mehanske energije in zagotovili proizvodnjo. In kaj so še storili? Z novim parilnikom, ki je menjal tri stare, so razširili najožje grlo v proizvodnji in izboljšali delovne pogoje.

Požrtvovalnost kolektiva je bila izredna; dosegali so vedno večje uspehe, vedno večjo proizvodnjo, ki pa je zahtevala nove tehnične izboljšave. S povečanjem proizvodnje so se pojavljala nova ozka grla, zlasti pri sušenju lepenke. Stari parni kanal za sušenje lepenke je bil že skoraj neuporaben in odvisni so bili vse bolj od vremena.

Leta 1958 so torej ponovno zabeležili večjo rekonstrukcijo, tokrat parnih sušilnih naprav, skladno s tem pa povečali prostore za dodelavo lepenke. Tako se je zmanjšal sezonski značaj podjetja, kajti nji-

hova proizvodnja je tekla preko leta enakomerno.

Danes je podjetje že dobro poznano po svojih kvalitetnih proizvodih, saj so izdelki, kot so: rjava lesovina, rjava in siva lepenka, lepenka za kovečke ter cerolit lepenka dobro poznani in tudi iskani na domačem in tujem trgu. Vendar to še ni vse. Izdelujejo še druge vrste lepenke: za registratorje, visoko glajeno lepenko, čevljarsko lepenko ter razne barvne lepenke za različne namene.

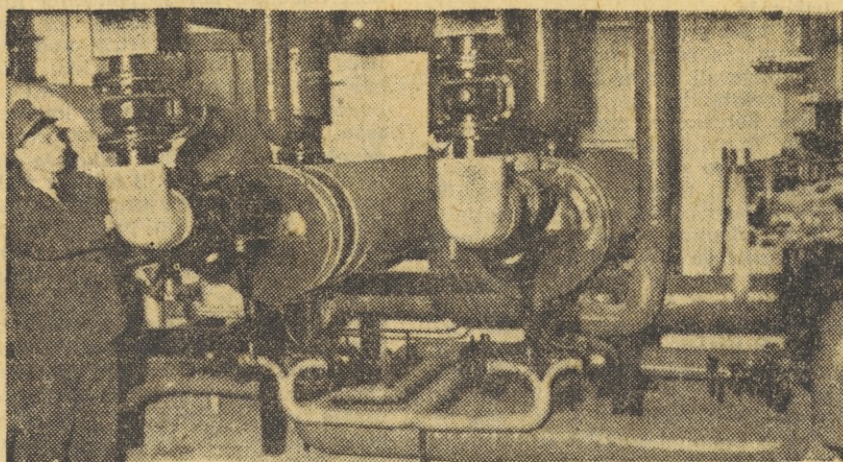
Skratka, lahko rečemo, da so izdelki kvalitetni, kar potrjuje veliko povpraševanje po njihovih proizvodih. Čeprav so proizvodnjo povečali lani v primerjavi z letom 1962 za okrog 68 %, ta še vedno ne zadostuje za potrebe domačega trga, toliko bolj, ker je tudi povpraševanje na tujem trgu vedno večje. Lani so namreč izvozili za nekaj več kot 72.500 dolarjev.

Nenehno naraščanje potreb po njihovih proizvodih, zlasti pa težnja po specializaciji proizvodnje glede na potrebe domačega in tujega trga, so vodili sedanjim in bodočim rekonstrukcijam podjetja. Zato ne bodo proizvodnje širili v smeri uporabe lesa iglavcev, temveč temeljito vsi programi na povečani porabi papirnih odpadkov in na nadaljnji substituciji zlahtnih surovin z odpadki. Smer vseh bodočih izboljšav in prizadevanj kolektiva pa je še: mehanizacija in strojna izdelava kartonov primerne kapacitete z ustrežno specializacijo. Imajo pa tudi težave — anuitete in kratkoročni krediti za rekonstrukcije niso v skladu z ustvarjeno amortizacijo podjetja.

Vendar velja še nekaj omeniti. Za krajevno skupnost Čeršak predstavlja tovarna nit gospodarskega in kulturnega življenja. Gradi in izpopolnjuje življenje svojih delavcev in celotne krajevnne skupnosti, jim nudi osnovno, kulturno in strokovno izobraževanje, za katerega so tudi kot tovarna življenjsko zainteresirani.

»ČERŠAK« — tovarna papirja in kartona

KOTLARNA V HOTELU »SLAVIJA«, ki je izdelek Industrijsko montažnega podjetja Ljubljana — obrat Maribor

SPECIALIZI- RANA TOVARNA OBUTVE

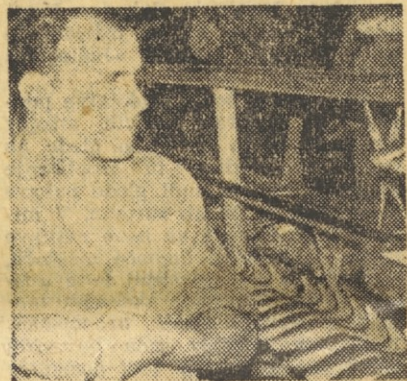
Vse do leta 1958 je **TOVARNA OBUTVE »LILET«** poslovala v starih prostorih zasebne obrtne delavnice v Gregorčičevi ulici, in sicer najprej kot obrtna delavnica, kasneje pa kot Tovarna čevljev Maribor. Šele leta 1962 se je tovarna preimenovala v **TOVARNO OBUTVE »LILET«**.

Skratka, prve boljše delovne pogoje je podjetje doseglo s preselitvijo v nove tovarniške prostore, kar lahko tudi imenujemo prvo fazo rekonstrukcije. Seveda so tej fazi vse do preteklega leta sledile nove: nabava novih sodobnih strojev, ki so omogočili uvedbo sodobnega tehnološkega procesa: opuščenje raznih vrst proizvodnje in prehod na specializacijo izdelkov, in končno popolna specializacija in preusmeritev na žensko galanterijsko obutve.

Nedvomno je celotna rekonstrukcija tovarne omogočila uvajanje sodobne proizvodnje in hkrati tudi večanjem proizvodnje, ki je od prejšnjih 100 parov čevljev porasla na 1000 parov. Uspeh, ki ga je tovarna dosegla, najbolje predloči ustvarjeni bruto produkt, ki je leta 1951 znašal 80 milijonov, leta 1963 pa že 1,120 milijonov dinarjev. Pri tem naj še omenimo, da je tovarna glede na proizvodnjo podjetja, ki ustvarja v jugoslovanskem merilu največ izvoza. Lani so namreč izvozili za okrog 600.000 dolarjev ali 50 % proizvodnje (v ZDA, Zahodno Nemčijo, Švedsko, Anglijo, Sovjetsko zvezo in druge države).

Največ težav jim povzroča prodajna mreža (imajo 9 prodajal), za kar smatrajo kot nujno povečanje prodajnega omrežja, vendar menijo, da bi to dosegli le z združevanjem večjih podjetij v okviru močne prodajne mreže. Tudi pomanjkanje usnja čisto povzroča težave v proizvodnji.

Kljub precejšnjim jugoslovanskim kapacitetam nameravajo v perspektivi do leta 1970 proizvodnjo še povečati za 10 do 15 %, v skladu s sedanjo specializacijo. Povečanje kapacitet bodo dosegli z modernizacijo,

»LILET« — po tekočem traku

se pravi, z zamenjavo starih strojev z novimi.

Podjetje zaposluje 350 delavcev, od tega skoraj 60 % žensk. Kljub izdatnim investicijam za proizvodne namene pa niso pozabili na vlaganje sredstev v družbeni standard — izgradnjo stanovanj in rekreacijskega doma v Vodich pri Sibeniku.

STANOVANJSKA SKUPNOST »ROTOVŽ«

Na območju **STANOVANJSKE SKUPNOSTI ROTOVŽ**, s **SEDEŽEM V KNEZA KOČLIJA ULICI 6**, je 12.500 prebivalcev, 208 hišnih svetov in 400 hiš. Skupnost ima urejen klub občanov v paviljonu Ulice heroja Bračiča.

Za pomoč hišnim svetom in občanom obstajajo tile servisi: zidar-

ski, tesarski, mizarski, vodnoinstalerski in ključavničarski, slikarsko-plesarski, servis za popravilo dežnikov in šiviljsko-krpalni servis.

Na tem področju primanjkuje predvsem otroško-varstvenih ustanov. Tudi igrišče za otroke ni. Skupnost bi temu problemu lahko takoj odpomogla, če bi ji bili dodeljeni primerni prostori za te namene. Potrebe po otroško-varstveni ustanovi so tem večje, ker je najmanj 400 otrok, katerih starši so v rednem delovnem razmerju.

Nadaljnja perspektivna naloga servisov je, razširiti svojo dejavnost in jo uskladiti s potrebami. Skupnost pa si bo prizadevala ustanovljati še druge servise, kot na primer za dostavo mleka na dom, pomoč pri gospodinjskih delih, varstvo otrok na domu in nego ostarelih, bolnih oseb na domu.

**SREDSTVA ZA UREJENO, GOSPO-
DARNEJŠO IN VARNEJŠO
PROIZVODNJO**

**TOVARNA
KOVINSKE
OPREME
»PRIMAT«
MARIBOR**

Manjše obrtne delavnice kovinske predelovalne stroke so bile leta 1949 združene v podjetje »Industrija kovinskih izdelkov IKI«. Raztresenost obratov v raznih delih mesta, zastarali in izrabljeni stroji so ovirali uvažanje industrijskega načina proizvodnje.

Kolektiv je uvidel, da v takšnih pogojih, v slabih, neprimernih in nezdruženih delavnicah, z zelo razno-liko proizvodnjo, ne bo mogel uspeti. Zato se je z lastnimi sredstvi pogumno lotil zgraditve moderne in nove tovarne, v katero so se vsi obrati preselili leta 1960. Tej prostorski združitvi, novim načrtom in usmeritvam, je dalo zunanji izraz preimenovanje podjetja v **Tovarno kovinske opreme »PRIMAT«**.

Da bi poslovali rentabilno in proizvajali racionalno, se je vodstvo podjetja s samoupravnimi organi odločilo, da opusti proizvodnjo galanterijskih in nekaterih drugih izdelkov. Tradicija podjetja, proučitev tržišča ter stremenje k specializaciji, je narekovalo okrepljeno proizvodnjo kovinskega pohištva in uvedbo zahtevnejše proizvodnje naprav za notranji transport in avtomatsko gašenje požarov.

Da je bila takšna usmeritev pravilna in premišljena, kažejo uspehi v večanju proizvodnje. Če označimo proizvodnjo v letu 1959 s 100, je znašala v 1961. letu 152, v letu 1963 že 200 in bo po predvidevanjih dosegla v 1964. letu 240. Upoštevač, če skromna osnovna sredstva, zastarlost strojev in prodajne cene, ki se že leta niso spremenile — kljub podražitvi osnovnih surovin — je ta uspeh še posebno izrazit.

Takšen uspeh je tudi osnova za opremljanje tovarne z novimi, zmogljivimi stroji, ki bodo omogočili tudi uporabo modernjših tehnoloških postopkov in še kvalitetnejše in ekonomičnejše delo.

Dokaz uspešnega dela je tudi prodor podjetja na tuje trge in kar je za podjetje in celo našo skupnost posebno zanimivo — v glavnem na zahodno tržišče. Lanski izvoz je bil dosežen 101,07%. Letošnji plan izvoza je z naročili tudi že dosežen, naročila pa še vedno prihajajo.

Doseženi uspehi in bodoči načrti imajo svojo trdnost na osnovi strokovnega kadra, ki je že v podjetju ali ki bo v naslednjih letih prišel v podjetje. Podjetje trenutno štipendira 30 študentov na visokih, višjih in srednjih šolah. V raznih tečajih in na druge načine pa se delavci z nižjo kvalifikacijo usposablja za delo, ki zahteva večjo strokovnost.

Skrb za ljudi se ne kaže samo v možnostih šolanja, ampak tudi v urejanju drugih potreb sodelavcev. Tako na primer skoraj 10% zaposlenih stanuje v stanovanjih, ki so last podjetja.

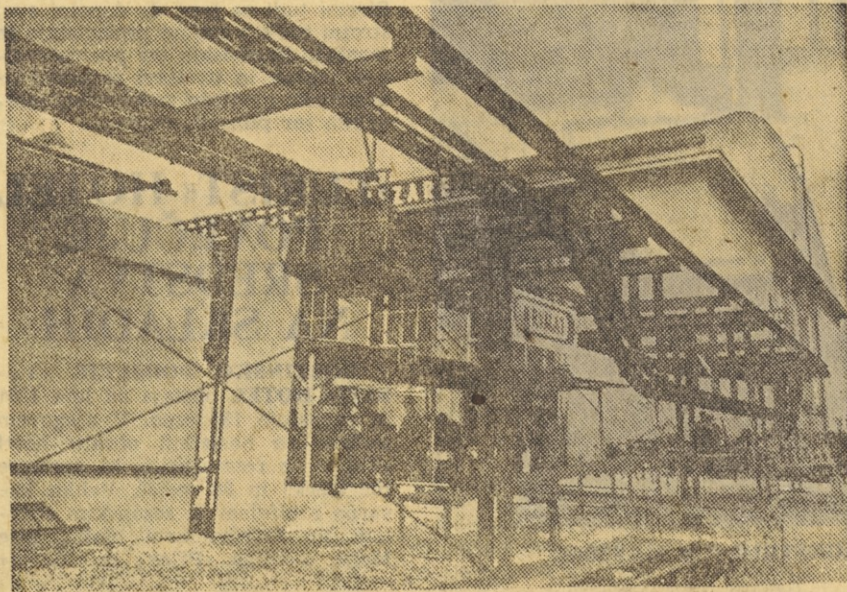
Proizvodni program podjetja je tak, da vsaka skupina proizvodov prispeva svoj delež pri ekonomičnejšem in varnejšem delu v naši industriji in ustanovah.

Ali si lahko zamislimo urejeno poslovanje v uradih, birojih in tehničnih pisarnah, brez funkcionalnega pohištva? Kovinsko pohištvo »Primata« — pisalne mize, stroje-pisne mize, kartotečne in arhivne omare, pa omare za načrte in police za knjižnice in arhive — ne samo, da omogoča pregledno in hitro poslovanje, ampak nudi tudi manjši rizik pred požarom, da večje trajnost in lepota izgleda niti ne omenjamo.

Ali si lahko zamislimo varčno, pregledno in hitro skladiščenje brez primerne skladiščne opreme? Kovinska skladiščna oprema »Primata«, konstruirana za sodobna načela skladiščenja, na primer montažne police, luknjani kotniki, transportni in skladiščni zaboji, kombi regali in podest, olajša in pospeši delo, varčuje s prostorom.

Ali si lahko zamislimo znižanje proizvodnih stroškov in hitrejši proizvodni proces brez sredstev notranjega transporta? Ekonomična transportna sredstva »Primata« kot valjčni, montažni in verižni transporterji vseh vrst, dvigni vozički in industrijska vozila, kombinirana s paletami in skladiščnimi zaboji, omogočajo povečanje proizvodnje, zmanjšanje proizvodnega časa, lažje in varnejše delo.

Ali si lahko zamislimo varno obratovanje transformatorjev, cistern z gorljivimi tekočinami, skladiščenje blaga, plovbo ladij in varnost družabnih in javnih prostorov brez učinkovitega zavarovanja pred požari? Avtomatske gasilne naprave »Primata«, kot so gasilne naprave z vodo za gašenje transformatorjev na prostem, skladišč, posebno minov, lesne in tekstilne industrije, javnih lokalov ali družabnih prostorov ali gasilne naprave z ogljikovim dioksidom za gašenje transformatorjev ali električnih generatorjev v zaprtih prostorih, ladij-

»PRIMAT« Maribor — verižni transporter

skih prostorih, oljnih kopeli in podobno, združene z javljalniki požara, zaščitno naprave, blago in stavbe pred uničujočo močjo ognja. Tovarna kovinske opreme »Primat« v Mariboru ne proizvaja samo naštetih sredstev, ampak s svojimi strokovnjaki tudi svetuje in izdeluje projekte za racionalne rešitve problemov na področjih, za katera je specializirana.

**PODJETJE
ZA NIZKE
GRADNJE
»NIGRAD«
MARIBOR**

je nastalo iz Komunalne uprave, ki je poslovala tudi kot zavod s samostojnim financiranjem. Po letu 1961, ko je podjetje dobilo tudi sedanjí naziv, so glede na določene potrebe spremenili tudi dejavnost. Iz svoje dejavnosti so izločili vrtnarstvo in skrb za čistočo. Tako podjetje sedaj skrbi za redno vzdrževanje mestnih ulic in cest, kjer opravlja tudi vso potrebno zimsko službo, dalje sodeluje pri novogradnjah cest in skrbi za urejanje prostorov okoli stanovanjskih in drugih poslopij.

Skratka, podjetje je s svojo dejavnostjo komunalno podjetje. Vendar so kljub temu prav v zadnjem času dejavnost usmerili v novogradnjo, to pa zlasti zato, ker je nastala velika potreba za tovrstno dejavnost in ker se na ta način zberejo določena sredstva za nabavo mehanizacije, ki se uporablja tudi pri vzdrževanju.

Podjetje je imelo vse do pred kratkim težko stališče. Delokrog in sistem dela je bil namreč na treh občinskih področjih zelo različen. To pa nedvomno ni koristilo reševanju komunalno-cestnega problema na mestnem področju. Glede na potrebe po enotnem in koordiniranskem faktorju je bil pred kratkim ustanovljen Zavod za komunalno, ki je prevzel vso skrb za koordinacijo, skratka nastopa tudi kot investitor pri vseh gradnjah in popravilih. Dejavnost zavoda bo nedvomno veliko prispevala k določenemu oblikovanju podjetja, ki svoje dejavnostno območje še vedno ni povsem ustalilo.

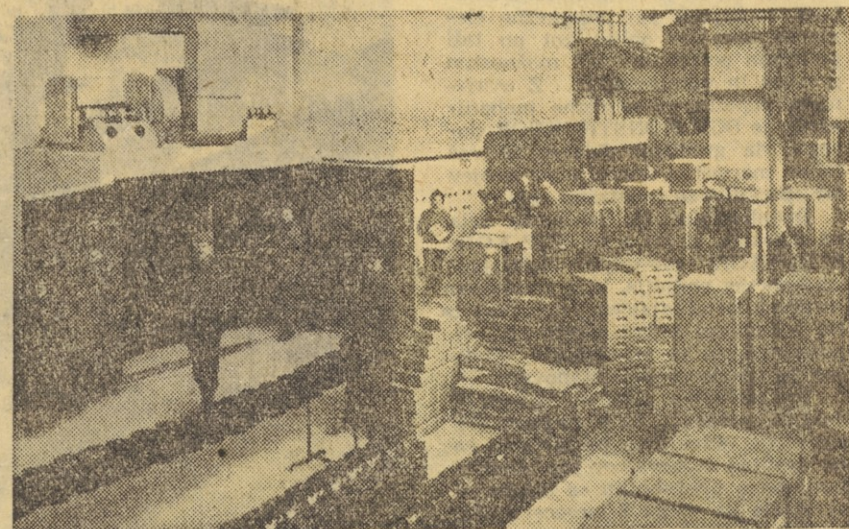
Nujno je torej dejavnost podjetja čimprej ustaliti. To zahteva tudi 7-letni perspektivni razvoj, kajti vsako daljše iskanje oblik pomeni zaviranje razvoja določenih komunalnih kapacitet, ki pa so za mesto nedvomno sila pomembne in potrebne.

**PODJETJE
»ELEKTRO
MARIBOR«
UVAJA AVTO-
MATIZACIJO**

PODJETJE ELEKTRO MARIBOR, ki ga sestavljata bivši podjetji Elektro Maribor okolica in Elektro Maribor mesto, obsega cca 4.000 km² napajalnega območja. Poglavitna skrb podjetja je zagotovitev zadostne količine kvalitetne električne energije industriji in široki potrošnji. Tudi 7-letni perspektivni načrt je veren odraz te skrbi.

Posebej je potrebno poudariti važnost racionalnega izkoriščanja električne energije, saj so kapacitete v transformaciji že v celoti izkoriščene. Nova tarifa lahko ekonomično vpliva na izkoriščanje kapacitet, distribucijska podjetja pa so primorana dobro gospodariti.

Podjetje Elektro Maribor je v svojem družbenem planu za l. 1964 in v perspektivnem planu za nadaljnjih 7 let namenilo znatna finančna sredstva za izgradnjo novih in za okrepitev že obstoječih elektroenergetskih naprav. Kako hitro narašča poraba električne energije, se vidi iz primerjave:

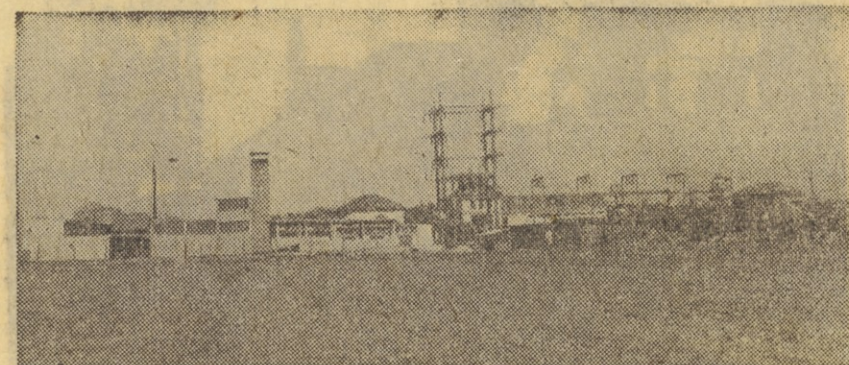
»PRIMAT« — lakirnica

Elektro Maribor okolica		
1961	1962	1963
94,4 GWh	109,6 GWh	134,8 GWh
Elektro Maribor mesto		
1961	1962	1963
124,6 GWh	136,7 GWh	155,6 GWh

Plan Elektro Maribor za leto 1964 pa predvideva 312 GWh porabe.

Kolektiv podjetja Elektro Maribor je l. XII. 1963 uvedel poskusni skrajšani delovni čas. S sistematičnim vlaganjem sredstev za avtomatizacijo že v prejšnjih letih je podjetju uspelo skrajšati izpade električne energije (signalizacija, telefonija, UKV in razširjen avtopark). Sedaj pripravlja prehod nekaterih razdelilnih transformatorskih postaj na daljinsko posluževanje. Razen navedenega pa se podjetje postopoma pripravlja na uvedbo mrežne tonfrekventne komande, s katero bo možno vplivati na višino obremenitve ob kritičnem času; to pa pomeni, da bo v primerih primanjkljaja električne energije ostala široka potrošnja manj prizadeta. V podjetju upravičeno trdijo, da bodo vsi ti ukrepi približali kvaliteto dobave električne energije evropskemu povprečju.

Veliko skrbi posvečajo v podjetju tudi servisni dejavnosti, ki je namenjena popravilu gospodinskih in kmetijskih porabnikov električne energije. Do sedaj so sklenili že vsto pogodb s posameznimi proizvajalci teh aparatov in naprav, za ka-

»ELEKTRO MARIBOR« — remontne delavnice v Radvanju

tere je servis Elektro Maribor prevzel garancijsko servisno službo. V prihodnje ima podjetje resne namene to dejavnost še znatno razširiti v okviru celotne službe odjemalcem.

**»PROJEKT«
MARIBOR**

je najstarejša projektantsko podjetje v Mariboru, ki je takoj po osvoboditvi zajelo vse dosegljive projektante v mariborski regiji ter od l. 1942 posluje pod navedenim imenom.

Bavi se s projektiranjem visokih in nizkih gradenj ter je poleg pomembnejših javnih zgradb (kolodvor, posta, hotel Slavija itd.) usmerjal svojo dejavnost v projektiranje industrijskih gradenj na celotnem mariborskem bazenu. Večje industrijske zasnove je podjetje projektiralo tudi za druge republike, od koder so dotečila naročila brez vsake posebne akvizicije in reklam.

V pogledu številčnosti zaposlenih projektantov je podjetju pogojen razvoj z utesnjenostjo delovnih pro-

storov. V planu ima povečanje kadra od današnjih 40 na največ 50 delavcev. V ta namen štipendira študente za vse faze projektiranja, da si pridobiva ustrezni visokokvalificirani naraščaj.

**GEODETSKI
ZAVOD
MARIBOR**

se je osamosvojil leta 1955. Dotlej je bil izpostava Geodetskega instituta Ljubljana.

Zavod opravlja izmere zemljišč celotnih občin, izmere mest na območju mariborskega okraja, kot tudi izmero rečnih strug Drave in Mure. Zaposluje 25 oseb.

GEODETSKI ZAVOD MARIBOR razpolaga s strokovnim kadrom in je nabavljal najsodobnejše geodetske instrumente z lastnimi sredstvi.

Majhna in razbita sredstva nedvomno obremenjujejo komunalni sklad, ki je že tako skromen. Sila otipljiv je primer letošnje in pretekle zime, ko je bilo za zimsko službo namenjenih 25 do 30 milijonov dinarjev, potrebnih pa bi jih bilo 70. Nič boljši ni položaj pri vzdrževanju cest, parkov in podobnih površin. Do pred kratkim so se vsa dela opravljala preveč stihijsko, manj pa načrtno. Zaradi tega je **ZAVOD ZA KOMUNALO** pričel z izdelavo programa za modernizacijo teh služb, ki naj v končni fazi ne samo zagotovi kvalitetnejše delo, temveč tudi pocenitev. Nedvomno je nova usmeritev zavoda sila pomembna, ker je bilo do sedaj vsako vlaganje sredstev v komunalno izgradnjo videti kot nerentabilno zaradi dolge amortizacijske dobe.

Zal je treba napisati, da je komunalna dejavnost do pred kratkim močno zaostajala za ostalim gospodarstvom in še danes zaostaja. Zato mesto Maribor tudi nima izdelanega podrobnejšega programa komunalne ureditve tako objektov kot naprav in instalacij, kjer zlasti manjka eksploatacijski načrt voda za preskrbo z vodo celotne regije Maribora. Nič boljše ni pri kanalizacijskem omrežju. Zato so nedvomno pred **ZAVODOM ZA KOMUNALO** velike naloge, ki bodo zahtevale polno poštvalnosti celotnega kolektiva in seveda nič manj — razumevanje vseh treh mestnih občin.

**HLADILNICA
MARIBOR**

je ena najstarejših v državi. Zgrajena je bila že leta 1908. Po vojni je poslovala z raznimi upravami, leta 1962 pa se je osamosvojila. Hladilnica vrši usluge vskladiščenja in hlajenja raznega blaga, mesa, jajc, divjačine itd.

Za potrebe Maribora bo hladilnica še letos zgradila ledarno z dnevno zmogljivostjo 3000 kg ledu.

Ker so naprave delno zastarele, Hladilnica Maribor pripravlja kompletno rekonstrukcijo, kakor gradnjo naprave za globoko zmrzovanje. Rekonstrukcija bo izvršena že letos.

Hladilnica Maribor zaposluje vsaga 10 oseb, ustvarja pa letno 30.000.000 din bruto prometa.

**MARIBORSKA
PLINARNA**

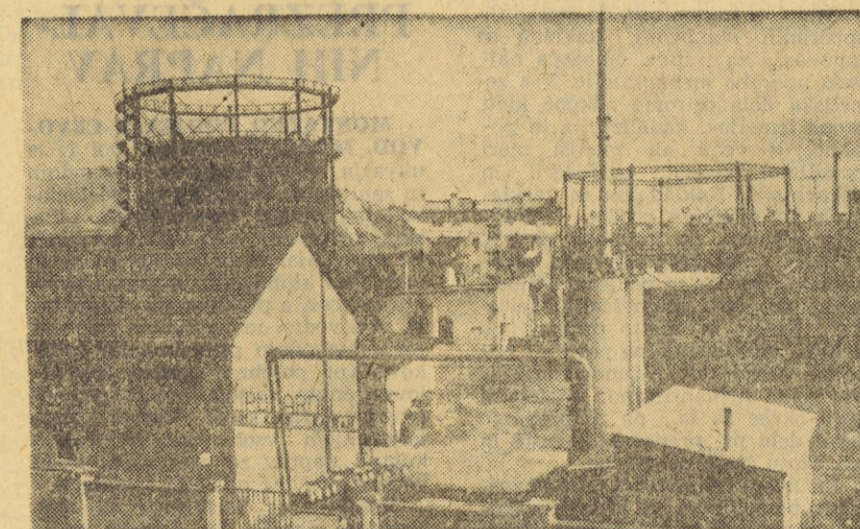
Ustanovitev podjetja sega tja v leto 1870. V vsem tem dolgem razdobju je podjetje doživelo vrsto manjših sprememb, ki pa so dobile vidnejše obsežnejše šele po letu 1956, ko so pričeli z delno rekonstrukcijo podjetja, t. j. proizvodnih in čistilnih naprav, obnova in razširitev plinskega omrežja, zgraditev novega ter obnovitev starega rezervoarja. Zboljšanjem proizvodnega procesa, ki bazira na destilaciji plinarniškega premoga, je letna proizvodnja nenehno rasla.

Z dograditvijo plinovoda iz Energetičnega kombinata Velenje bodo prenehali s proizvodnjo plina, kar pomeni, da bodo odpadli tudi stranski proizvodi. Čeprav bo torej plin iz novega kombinata kvalitetnejši, pa menijo, da ne bo dražji, zlasti ne zato, ker bosta večji tako proizvodnja kot tudi potrošnja. Vendar pa bo z večanjem porabe plina treba ustrezno povečati tudi plinovodsko omrežje v mestu, medtem ko bo treba zgraditi tudi glavno redukcijsko postajo v bližini zavoda za gasilstvo in reševalno službo ter več sektorskih razdelilnih postaj.

Jasno je, da ti načrti postavljajo pred kolektiv podjetja sila obširne naloge: v zelo kratkem roku bo moral delno obnoviti zastarele plinovode in izgraditi nove. Sredstva pa, ki jih podjetje lahko letno ustvari (okrog 50 milijonov) in porabi v te namene, ne bodo zadostovala.

Trenutna največja skrb **MARIBORSKE PLINARNE** je nuditi vsem potrošnikom čim več kvalitetnega plina vse do dograditve **EKK Velenje**, kar pa ni majhna naloga, saj so sedanje kapacitete plinarne že do kraja izkoriščene.

Proizvod	leto 1959	leto 1963	1964 (plan)	1970 (plan)
plin	1.296.800 m ³	2.310.000	2.400.000	45.000.000 m ³
koks	2.059.000 kg	3.110.000	3.300.000	—
katran	169.000 kg	214.000	230.000	—

Pogled na objekte mesne plinarne v Mariboru

USPEHI NA PODROČJU GRADITVE STANOVANJ ZA TRŽIŠČE

GRADBENO PODJETJE »KONSTRUKTOR« sodi med tiste gradbeniške organizacije, ki so se zelo zgodaj specializirale za graditev stanovanj in se, v skladu s čedalje večjimi potrebami, odločile za sistem, ki omogoča uporabo sodobne tehnike in sodobnih elementov ter gradiva, za sistem gradnje stanovanj za trg. S tovrstno graditvijo stanovanj je SGP KONSTRUKTOR namreč začel že leta 1959, vendar splošno le po tujih projektih, s klasičnim materialom in tedanjo tehnologijo.

Namen tedanje graditve stanovanj za tržišče je v glavnem bil, za poslati presežne kapacitete in s tem omogočiti enakomernost in trajnost zaposlitev delovne sile, na drugi strani pa, z uvajanjem novega sistema graditve stanovanj, ustvariti pogoje za uveljavitev sodobne tehnologije in novih odnosov na področju stanovanjske izgradnje.

Že naslednje, 1960. leto je SGP KONSTRUKTOR začel organizirati lastni tehnološko-projektantski oddelček, zavedajoč se, da v novih pogojih stanovanjske graditve mora biti proizvajalec stanovanj istočasno tudi projektant. Tako projektant zdaj ni več projektiral svojih stanovanj, marveč je postalaj vsklajevalec tehnološko-izvajalskih možnosti, prilagojenih materialu, strojni opremljenosti mehanizaciji, a predvsem povpraševanju na trgu.

V začetnih fazah projektiranja, zlasti pri reševanju tehnoloških problemov je podjetju v veliki meri koristilo tesno sodelovanje z drugimi gradbenimi podjetji. To sodelovanje se je odražalo zlasti v izmenjavi izkušenj s področja organizacije graditve stanovanj za trg, ki mora obsegati ne le kapacitete gradbenega podjetja-izvajalca, marveč tudi tehnološke grupe opekar, kot tudi strokovne kadre iz podjetij za ključna dela, mizarje, ključavničarje, vodovodne in elektroinstalaterje itd. Nadaljnja faza organiziranja stanovanjske graditve za trg je bila ustanovitev službe za proučevanje tržišča in pa posebne službe, katere naloga je, oskrbeti ustrezne lokacije ter dokumentacijo, ki je potrebna za začetek izgradnje stanovanjskih objektov.

Junija 1961. leta je podjetje začelo graditi prva stanovanja za trg v sestavi večjega kompleksnega gradbišča s 128 stanovanji. Ta stanovanja je SGP KONSTRUKTOR že gradil po lastnih projektih in po lastni tehnologiji. Že konec istega leta so se v prvih 64 stanovanj vselili stanovalci.

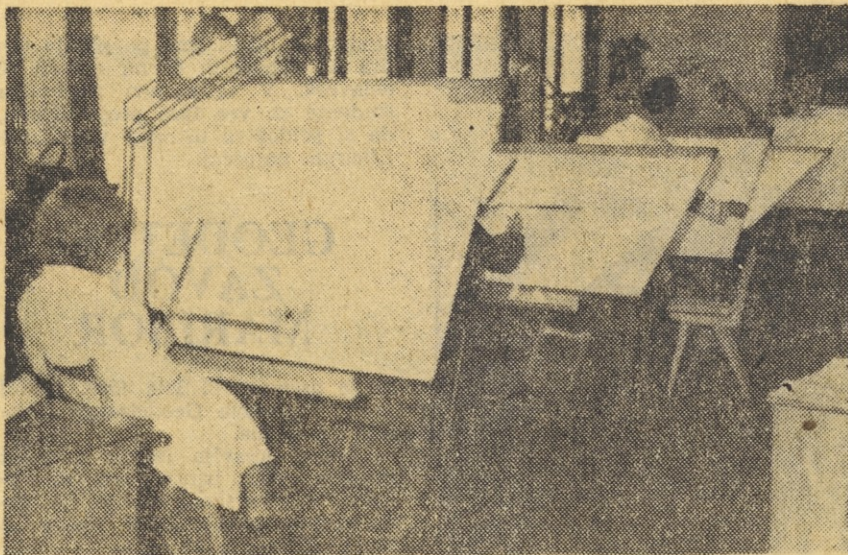
Sistem izgradnje, ki ga je uveljavilo SGP KONSTRUKTOR, je racionalizacija klasičnega načina proizvodnje stanovanj. Vsi projekti so zasnovani na sistemu tako imenovane modularne koordinacije, kar pomeni, da je osnovni element za zidove blok opeka v modulu $3 \times 2 \times 2$, se pravi $29 \times 19 \times 19$ cm, imenovana »SKOK«. Te kratice pomenijo, da je ta osnovni element proizvod tehnologov in proizvajalcev iz podjetij »Stavbar«, »Konstruktor« in »Opekarne Košaki«. Ta opeka, mlok, nadomestuje 5,5 kosov opeke običajnega formata, uporaba malte se tako zmanjša za 55 %, utrošek delovnega časa pa za 30 %, če ga primerjamo s porabljenim delovnim časom pri zidanju z normalno opeko. Temu osnovnemu elementu so v kooperaciji z opekarinami prilagodili tudi bloke za dimnike in istih izmerah, prav tako pa tudi ventilacijske komade s po štirimi luknjami v osnovni meri. Kletne zidove pa zidajo z betonskimi bloki $3 \times 3 \times 2$ m, tako da odpade potreba po ometu in betoniranju na gradbišču samem.

Nekatere druge elemente, kot na primer nadokenske in nadvratne izdelajo na gradbišču, pri objektu, tako da jih žerjav dvigne do ustreznih mest. Mednadstropne konstrukcije pa izdeluje opekarina, kooperant podjetja SGP KONSTRUKTOR, in so zgrajeni iz prednapetih nosilcev.

Pri prevozu materiala je podjetje na gradbiščih uvedlo palete, s čimer se je izognilo sicer potrebnemu pretovarjanju in je preprečilo lomljenje in krušenje gradiva, kar je velikega pomena pri zniževanju proizvodnih oziroma materialnih stroškov.

Odveč je pripomniti, da izgradnja tipiziranih stanovanj, kakršna so stanovanja za tržišče, omogoča najširšo uporabo mehanizacije. Vsa zemljiska dela oziroma odkope kleti, izkope temeljev, kanalizacija in podobno, v večji ali manjši meri opravljajo bagerji, buldožerji in ekskavatorji. Nakladanja in razkladanja ter dviganje gradiva opravljajo žerjavi, po možnosti za več objektov z iste proge oziroma zaporedoma, tako da se podjetje čimbolj izogne dragemu premeščanju žerjavov. Beton in malto pripravljajo mešalci, vgrajevanje pa poteka s pomočjo vibratorjev. Ometavanje je prav tako mehanizirano: ometalni stroji skrbijo za to, da ni potrebno ročno delo pri prenašanju malte in nanašanju le-te na zidove.

Pri uvajanju mehanizacije je vsekakor pomembno, da je ta prilagojena potrebam, da ni predimenzionirana, kar omogoča njeno racionalno

V konstrukcijskem biroju GP KONSTRUKTOR MARIBOR

izkoriščanje. Že projektant-technolog skrbi za to, da je mehanizacija smotno izrabljena, saj posamezne elemente tako po obliki kot po teži prilagaja potrebam in možnostim prevoza in vgrajevanja... Z uvajanjem popolne in ustrezne mehanizacije je SGP KONSTRUKTOR dosegel, da gradbeni delavec ni več težak, marveč le upravljavec strojev ter specialist za montažna dela.

Instalaterska in zaključna dela na objektih, ki jih gradi SGP KONSTRUKTOR, opravljajo instalatersko-obrtna podjetja, ki z izvajalcem oziroma proizvajalcem stanovanj za trg sodelujejo že pri planiranju del, projektiranju in tehnoloških studi- jah pa tja do prodaje stanovanj.

Vsi navedeni principi in metode dela so omogočili, da je podjetje rok izgradnje objektov, od izkopov pa do vselitve stanovalcev (do objekta, izročenega uporabniku »s ključem«) skrajšalo na vsega 7 mesecev. Naj navedemo konkreten primer: objekti s 45 stanovanji je do III. faze dogradilo 45 delavcev v 45 dnevih.

Cene stanovanj, ki jih za trg gradi SGP KONSTRUKTOR, vključno ureditev okolja, so za 15 do 17 % nižje od cen, ki veljajo za stanovanja, grajena po klasičnem načinu. Pripomniti pa je treba, da je rok izgradnje stanovanj po klasičnem načinu za 60 do 70 % daljši. Tako stanejo stanovanja, ki jih gradi SGP KONSTRUKTOR letos od 90.000 do 96.000 din za m² neto površine, medtem, ko stanovanja, ki jih na primer grade drugi investitorji, veljajo tudi po 120.000 din in več za m² neto površine.

Letos gradi SGP KONSTRUKTOR okrog 540 stanovanj za trg, kar je okrog 60 % celotne proizvodnje. Kot kaže, podjetje letos ne bo moglo prodati vseh stanovanj, četudi so — kot smo navedli — cenejša od klasično grajenih stanovanj. Vzrok temu je neurejeno kreditiranje na področju graditve stanovanj, ki ga bo treba čimprej urediti v skladu s priporočili zvezne skupščine, po katerih naj bi dobili kreditna sredstva tisti investitorji oziroma proizvajalci stanovanj, ki bi pri najemanju bančnih posojil nudili najugodnejšo lastno udeležbo.

»CEVOVOD MARIBOR« — priprava artiklov za montažo

POSPEŠENO UVAJANJE PREZRAČEVAL- NIH NAPRAV

MONTAŽNO PODJETJE CEVOVOD, MARIBOR, Meljski Dol 1, se ukvarja z instaliranjem vodovodnih in sanitarnih naprav, s cestno-vodovodnimi deli, z instaliranjem plinskih naprav in vseh vrst centralnega ogrevanja, z izdelavo ter montažo vseh vrst klimatskih in prezračevalnih naprav, s proizvodnjo elementov za vodovodne in ogrevalne naprave ter proizvodnjo pirotehničnih izdelkov. Kot posebno, samostojno delovno enoto vključuje tudi projektiranje skupne, ki se ukvarja s projektiranjem vseh vrst centralnih kurjav, naprav za prezračevanje in vodovodnih ter plinskih instalacij.

Podjetje je formirano iz treh osnovnih obratov in delovne enote skupnih služb, ki so samostojne de-

»KONSTRUKTOR MARIBOR«: Maketa gradbišča Betnava, ki je že postavljena in zgrajeno

lavne enote v organizacijskem in samoupravnem smislu.

Ustanovljeno leta 1949, vendar z ožjim področjem dejavnosti, se je podjetje **CEVOVOD** do sedanjega obsega razvilo v letu 1960. Prostori, ki jih je podjetje tedaj kupilo, so namreč omogočili razvoj ključavničarsko-montažne proizvodnje, ki zlagala s svojimi izdelki montažne skupine v številnih novogradnjah industrijskih in stanovanjskih objektov širom po Sloveniji. Proizvodna in projektantska dejavnost, ki zadovoljuje poleg potreb lastne montaže še naročnike iz drugih podjetij, sta se razvili iz montažne dejavnosti, ki je obdržala značaj temeljne dejavnosti podjetja.

Podjetje Cevovod je bilo med prvimi, ki je uvedlo decentralizirano upravljanje prek delavskih svetov delovnih enot.

Z ustanovitvijo samostojnega referata za izobraževanje, ki je vključen v splošni sektor, so bili ustvarjeni pogoji za sistematično vzgojo kadrov, ki jih podjetje potrebuje,

bodisi da gre za štipendiranje in izučevanje novih kadrov preko strokovnih in srednjih ter višjih šol, bodisi za strokovno usposabljanje delavcev na delovnih mestih. Veliko pozornost posveča podjetje razvoju tehnologije, oziroma uvajanju sodobnih tehnoloških procesov zlasti v montažni dejavnosti, pri čemer gre za dosledno in smotno izkoriščanje tako lastnih, kakor tujih izkušenj in uvajanje le teh v delovno prakso. Tem stremeljenjem so v največji meri prilagojena investicijska vlaganja v tehnični razvoj in v kadre.

V zadnjih štirih letih se je obseg proizvodnje v podjetju Cevovod povečal za 400 %, za prav toliko se je povečal tudi celotni dohodek.

Tolikišno povečanje proizvodnje je predvsem ugodna posledica uvajanja sodobnejših metod dela, boljše delitve dela, velike skrbi samoupravnih organov za strokovni kader in iz vsega tega izhajajoče povečane produktivnosti.

Kar zadeva program razvoja velja omeniti, da si podjetje prizadeva doseči tipizacijo izdelkov in delitev

dela med proizvodnimi podjetji. Stremi tudi za tem, da dopolni svoj strojni park, uveljavi proizvodnjo in montažo klimatskih ter prezračevalnih naprav in uveljavi sodobno industrijsko montažo vodovodov, ogrevalnih ter plinskih naprav.

»TURIST« HOTEL POVEČUJE SREDSTVA NA SKLADIH

GOSTINSKO PODJETJE »TURIST« HOTEL obstaja od leta 1951 in zaposluje 135 oseb. V njegovem sestavu so naslednji obrati: hotel »Turist« z restavracijo, ki premore 102 ležišči in 80 sedišč, Velika kavarna z bifejem in sezonskim obratom na Mariborskem otoku, bife Melje, gostilna »Prlek« in »Turist«

ter bifeji »Okrepčevalnica«, »Pri pošti« in »Greenwich«.

Podjetje je doslej investiralo letno po 15 milijonov din za obnovo opreme v obratih, uredilo pa je tudi nove lokale, kot »Greenwich« in bife Pri gradu in bo s tem nadaljevalo še v drugih obratih.

V primerjavi z letom 1962 se je realizacija lani povečala za 16,5 %, čisti dohodek za 30,3 %, povprečni osebni dohodki so porasli za 21,2 %, sredstva na skladih pa so se povečala celo za 107,4 %. Od tod tudi investicijska sposobnost podjetja.

»HOTEL ZAMORC« MARIBOR

GOSTINSKO PODJETJE »HOTEL ZAMORC«, MARIBOR

je povzelo svoje ime po hotelu ZAMORC, najstarejšem gostinskem obratu v Mariboru, čigar zgodovina sega okoli 150 let nazaj. Zdaj podjetje poleg matičnega obrata vključuje še restavracijo Koper na Glavnem trgu, gostišče »Kobanc« v Kamnici ter bife »Železnica« v Gorkove ulici. Sezonsko, v poletnih in zimskih mesecih, pa obratuje tudi bife »Colnarna pri treh ribnikih«.

Vsi obrati gostinskega podjetja HOTEL ZAMORC, ki sicer razpolaga skupno z 72 ležišči, so dobro urejeni. Glede na lokacijo, kar zlasti velja za hotel in restavracijo Koper, na splošno niso močnejše kakršne koli adaptacije in druge spremembe, ki ne bi skazile zunanje podobe starega dela mesta. Zato so se v podjetju odločili, da bodo vse obrate po potrebi le modernizirali, predvsem pa skrbeli za dobro postrežbo in čim boljše izbiro. Po tem sloviijo že zdaj in nič čudnega ni, da so si ustvarili velik krog stalnih inozemskih in domačih gostov. Hkrati s tem pa bo gostinsko podjetje HOTEL ZAMORC usmerjalo svoj razvoj v odpiranje novih lokalov na prometnih ali drugače zanimivih točkah.

SPECIALIZIRALI SO SE ZA VISOKE GRADNJE

Prehod na industrijski način dela, ali bolje, kontinuirano delo preko vsega leta, to je nekako obeležje dolgoletnih prizadevanj **PODJETJA ZA VISOKE GRADNJE »STAVBAR«**, ki je danes svoj namen že skoraj uresničilo. Vendar začetek ni bil lahek. Podjetje je bilo ustanovljeno leta 1947 (Megrad), ki se je šele leta 1954 preimenovalo v podjetje »STAVBAR« in v svoji dejavnosti preusmerilo na visoke gradnje.

Začetna dejavnost podjetja je bila sila široka, glavni namen pa — opravljanje remontnih del pri obnovi mesta Maribora. V okviru podjetja so imeli tudi vse obrtno-gradbene dejavnosti, ki so prav v tej remontni dejavnosti tvorile jedro podjetja. Vendar so vedno večje potrebe po novogradnjah ter pomanjkanje

stanovanjskih objektov narekovala potrebe po preusmeritvi dejavnosti, oziroma po specializaciji podjetja za visoke gradnje. Zdaj je podjetje pretežno usmerjeno v stanovanjsko izgradnjo. Od vseh obrtnih dejavnosti je ostal le mizarski obrat, ki pa je že povsem usmerjen na montažo finalnih izdelkov, ki jih proizvaja industrija. Lastne proizvodnje obrat skoraj nima, le takrat, ko industrija določenega gradbenega elementa ne proizvaja, načrti pa ga predvidevajo, izdelata tudi ustrezne elemente.

400 do 450 stanovanj letno so gradbene kapacitete podjetja v zadnjih letih. Število stanovanj se sicer deloma spreminja, v podjetju pa menijo, da se glede na trenutno gradbeno politiko (večja stanovanja) število stanovanj zmanjšuje, vendar pa v povprečju kvadratura novogradenj narašča.

Kot pravijo v podjetju, so že skoraj povsem prešli na industrijske metode dela, ki povsem omogočajo kontinuirano delo preko vsega leta. Imajo namreč več specializiranih enot, ki so hkrati samostojne ekonomske enote. Imajo torej vse pogoje, da vsestransko zadovoljujejo potrebe svojega gradbenega območja — mesta Maribora, toliko bolj, ker podjetje gradi tudi po svojem lastnem proizvodnem programu in po lastnih projektih, v okviru katerih upoštevajo prvenstveno take elemente, ki so trenutno najprimernejši in prilagojeni njihovim kapacitetam. Napredovanje pri delu pa jim omogoča tudi dobro razvita mehanizacija, za katero so namenili dober del svojih sredstev (delitev dohodka 85:15). Jasno je torej, da s takim prizadevanjem dosegajo vsako leto tudi večji finančni uspeh, kar dokazuje skoraj 50 % povečanje bruto produkta lani v primerjavi z letom 1962. Lani so namreč ustvarili že nekaj več kot dve milijardi din bruto produkta, medtem ko plan za leto 1964 predvideva 2,9 milijarde. Do tako občutno povečanega bruto dohodka, pravijo, bo prišlo zaradi neprestanega večanja potreb. Čeprav so potrebe ogromne, bo realizacija prej ko slej odvisna predvsem od razpoložljivih sredstev in ne toliko od kapacitet podjetja.

Čeprav nimajo namena širiti gradbene dejavnosti izven meja mesta, pa v perspektivnem razvoju od leta 1964 do 1970 predvidevajo letno povečanje kapacitet za 10 do 15 %, zlasti zato, ker menijo, da je stanovanjska izgradnja šele v svoji začetni fazi in da bodo gradbene kapacitete v prihodnjih letih še sila potrebne in pomembne. Tako na pr. Zavod za komunalo pripravlja kompleksno gradnjo (800 stanovanj), kar pomeni zasedenost gradbenih kapacitet podjetja vsaj za dobro tretjo let.

Včasih problematični trikotnik investitor — projektant — izvajalec, ki se je »odlikoval« po različnosti mnenj in težnji, danes, kot pravijo v podjetju, ni več problem, ker so končno našli skupni jezik kot enoten proizvajalec. Tudi instalaterska in sploh zaključna obrtniška dela, ki so bila dolga leta rak rana gradbenih uspehov, so v podjetju uspešno uskladili s širšo kooperacijo z obrtnimi podjetji. Prejšnjih razpisov, pogajanj in čestih zastojev danes domala ni več. Kooperanti sodelujejo s podjetjem od pričetka do konca gradnje in omogočajo izvršitev gradenj v roku, zlasti v primerih, ko imajo z investitorji sklenjene pogodbe »na ključ«.

Kaj pa skrb za delavca, družbeni standard, izobraževanje kadrov, boš morda vprašali? No, na vse to v podjetju niso pozabili. V samskem domu, v katerem je tudi obrat družbene prehrane, je prostora za 144 delavcev, medtem ko imajo dobro urejene prostore tudi v provizorijskih, kjer domuje okrog 200 delavcev. Skratka, v družbeni standard letno vlagajo okrog 40 milijonov din in to največ za nakup novih stanovanj, dajanje posojil za individualno gradnjo in vzdrževanje počitniških domov. Pa kader? Tega jim primanjkuje, zlasti strokovnega, ker prej zanj niso zadostno skrbeli. Sedaj imajo več štipendistov, s posebnimi tečajji pa usposablja delavce za izrazito specializirana dela, in sicer preko gradbenega šolskega centra v Mariboru.

Stolpnica ob Ljubljanski cesti, ki jo je zgradilo gradbeno podjetje »Stavbar« Maribor

NAJPREJ UREDITI VODOVODNO OMREŽJE

Glavna naloga **MARIBORSKEGA VODOVODA** je oskrbovanje mestnega prebivalstva z zadostnimi količinami zdrave pitne vode in vode, potrebne industriji, ter vzdrževanje cevne mreže in hišnih priključkov. Vendar imajo pri **MARIBORSKEM VODOVODU** prav z oskrbo z vodo in vzdrževanjem cevne mreže veliko težav. Obstoječa cevna mreža je dimenzionirana za potrebe 35.000 prebivalcev, danes pa jih ima mesto skoraj trikrat toliko. Samo za rekonstrukcijo cevne mreže na levem bregu Drave bi potrebovali okrog 300 milijonov dinarjev, katerih pa podjetje nima. Odvisni so od prispevka občinskih skupščin na področju mesta Maribor ali pa od kreditov.

V kolektivu menijo, da kolikor omrežja ne bodo obnovili, bo nastala zelo problematična oskrba mesta s pitno vodo, zlasti prebivalcev, ki stanujejo v višje ležečih predelih stanovanjskih naselij.

Nič manjši problem je pridobivanje novih virov vode zaradi čedalje večjih potreb. **MARIBORSKI VODOVOD** namreč črpa vso vodo le iz vodnjakov, tem pa je zaradi dolgotrajne eksploatacije že padla zmogljivost. Možnosti, da bi zajeli vodo na Pohorju, ni, zaradi majhnih količin vode. To narekuje, da se mora **MARIBORSKI VODOVOD** usmeriti k izgradnji vodnjakov. Zaradi pre potrebnih predhodnih hidroloških raziskav in seveda tudi sredstev izgradnja novih vodnjakov počasi napreduje.

Nedvomno je, da bodo zato pristojni organi v sedemletnem perspektivnem razdobju morali resneje razmišljati o potrebnih investicijah, ki naj zagotovijo mestu dovolj pitne vode, kajti podjetje Mariborski vodovod s svojimi pičilni sredstvi tega problema ne bi moglo rešiti samo.

Zal je treba pripomniti, da podjetje trenutno nima niti ustreznih obratnih prostorov. Če bodo torej želeli svoje potrebe uskladiti s potrebami družbe, potem bodo nedvomno morali razpoložljiva sredstva prvenstveno vložiti v izgradnjo obratnih prostorov. Za druge investicije jim torej ne bo ostajalo.

Čprav v težkem položaju, podjetje dobro skrbi za družbeni standard svojih delavcev, saj so od leta 1956 pridobili 27 družinskih stanovanj, štirim družinam pa dali posojilo za individualno gradnjo.

»GRADIS« CENTRALA LJUBLJANA— GRADBENO VODSTVO MARIBOR

Celotna dejavnost gradbene enote **»GRADIS«** v **MARIBORU** je usmerjena v opravljanje del za industrijo. Od skupno 1200 zaposlenih je najmanj delavcev zaposlenih na področju mesta Maribora, več pa na drugih območjih oziroma v drugih delovnih enotah, ki so: v Mariboru, Sladkem vrhu, Radencih (kjer gradijo hotel), dalje v Ljutomeru, kjer gradijo vinsko klet, v Ormožu, kjer prav tako gradijo vinsko klet, v Ptuj, kjer gradi farmo bekonov, v Kidričevem, Slovenski Bistrici in Rušah, kjer gradijo tovarno dušika.

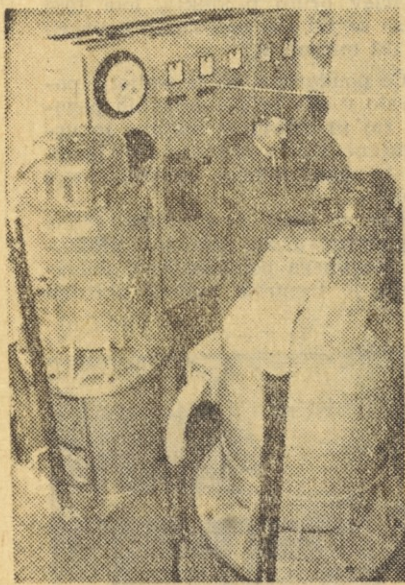
Kot povedo v podjetju, je dela dovolj, morda celo preveč za njihove tehnične sposobnosti, ki ne rastejo skladno s potrebami. Vse do letos kot gradbeno podjetje namreč niso dobivali potrebnih kreditov za nabavo mehanizacije. Računajo sicer, da bo ta problem letos urejen (krediti), vendar še zmerom ne tako, da bi lahko prevzeli vsa dela, ki se ponujajo. Pravijo, da morajo misliti tudi na zboljšanje kvalitete dela, kar bi jim lahko omogočili novi stroji oziroma nova mehanizacija. Zahteve industrije so vedno večje, njihove zmogljivosti pa v primerjavi z rastočimi potrebami vedno manjše. Še nadalje pa je pričakovati naraščanje potreb, saj je znano, da je Maribor s svojo okolico eno najmočnejših industrijskih središč. Zato bo sedaj in v perspektivi njihova prva skrb, čimbolj mehanizirati in izboljšati kvaliteto dela.

Čprav je sedaj njihova dejavnost usmerjena zlasti v dela za industrijo, s tem še ni rečeno, da slej ko prej ne bodo dela kapacitet usmerili tudi v stanovanjsko izgradnjo, morda že v prihodnjem letu.

Podjetje doživlja težave s pravočasnimi nabavami gradbenega materiala (cement). Je pa tudi problematičen precej novih proizvodov, na katere so se projektanti usmerili, ne da bi se prej prepričali, kakšne so sploh kapacitete tovarn (zato tudi gradbenega materiala primanjkuje).

V preteklem letu, je **»GRADIS«** **MARIBOR** ustvaril 2800 milijonov bruto produkta, medtem ko bo po planu leta 1964 ustvaril že 3000 milijonov dinarjev bruto produkta.

Pri prizadevanjih za izboljšanje poslovnega uspeha pa niso pozabili tudi na skrb za delovnega človeka in njegovo izobraževanje, ki ga dopolnjujejo v svojem skupnem šolskem centru v Ljubljani.

»MESTNI VODOVOD« Maribor — črpalna postaja s črpalkami, ki črpajo vodo iz globine 21 metrov

»TEHNO- GRADNJE« PODJETJE ZA INŽENIRSKO TEHNIČNE GRADNJE MARIBOR

Nastanek podjetja lahko obeležimo s pričetkom oziroma dokončanjem gradnje hidroelektrarne Mariborski otok. Iz kolektiva, ki je dokončal gradnjo elektrarne, je leta 1954 nastalo podjetje **»TEHNOGRADNJE«**, ki pa se je kmalu po ustanovitvi specializiralo za dve pomembnejši smeri: gradnjo hidrocentral in gradnjo mostov iz prednapetega betona z lastnimi izvajanci.

V obeh specializiranih smereh so kaj kmalu dosegli zavidljive uspehe, ki jih potrjuje: dograditev hidrocentralne Mariborski otok, HE Vuzenica, HE Vuhred in končno hidroelektrarne Ožbalt. Prav tako so se vključili v dela pri gradnji mostov. Od mostov, ki jih je zgradilo podjetje iz prednapetega betona, naj omenimo zlasti mostova v Ptuj in Mariboru. Kot poseben uspeh pa naj omenimo še pričetek gradnje mostov v Siriji, kjer gradijo tri mostove na reki Euphrat.

Čprav je kolektiv v času obstoja podjetja dosegal nagel vzpon, pa so v poslovanju nastale nekatere težave, zlasti še, ker v perspektivnih investicijskih planih do sedaj ni bilo opaziti enakomernega financiranja hidroelektrarn. Zaradi takšne politike investiranja so imeli težave zlasti takrat, ko je podjetje končalo z večjimi deli, ni pa imelo možnosti priti del na novih objektih. Ker je torej vsa mehanizacija prilagojena gradnji HE in mostov, nastane zaradi neplanskega investiranja zastoj, pri čemer so bili čisto prisiljeni iskati si druga gradbena dela izven svoje specializacije. To pa pomeni — neizrabljenost mehanizacije za izgradnjo HE in visoke stroške, ki bremenijo podjetje. V podjetju zato menijo, da bi bilo za vsa specializirana podjetja nujno treba zagotoviti enakomernejše investiranje takih objektov.

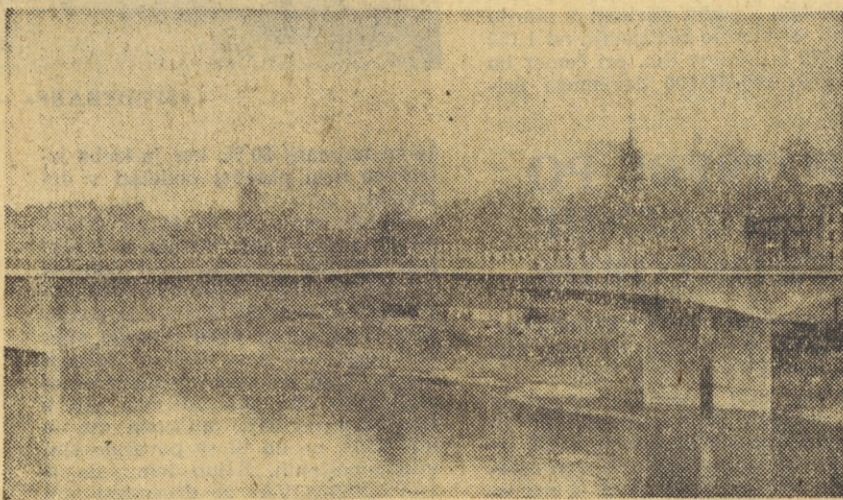
Vendar kljub navedenim oviram ni mogoče zanikati silovitega vzpona, ki ga je kolektiv dosegel v svojem 19-letnem pionirskem delu.

V naslednjih letih namerava kolektiv osvojiti še nekatera inozemska tržišča, medtem ko se bodo doma vključili predvsem v gradnjo hidroelektrarn na Dravi, tj. srednja Drava I in srednja Drava II. Seveda pa bodo širili svojo dejavnost še v

smeri gradnje mostov, prvenstveno iz prednapetega betona in v gradnjo raznih industrijskih objektov.

V kolektivu kadrovske politiki posvečajo precej pozornosti, saj s prirejanjem tečajev in seminarjev za nove naloge usposablja predvsem mlajši kader, medtem ko so tudi drugim dane vse možnosti nadaljnjega usposabljanja in pridobivanja strokovnosti. Menijo pa, da bi na področju kadrovske politike lahko dosegli še večje uspehe, kolikor bi gradbena operativna razpolagala s točnejšim perspektivnim planom gradenj, ki bi omogočil kadrovske planiranje in nadomestitev sezonskih delavcev s stalnimi.

Skrb za delovnega človeka v podjetju ni na zadnjem mestu. Delavcem skušajo nuditi čim boljše delovne pogoje in vseh gradbišč. V te namene imajo zato na vseh večjih gradbiščih urejena naselja z obratnimi kuhinjami, v nekaterih naseljih pa tudi obratne ambulante s strokovnim osebjem. Skrb za delovnega človeka dopolnjujejo s potujočo knjižnico, radijskimi sprejemniki, televizijskimi aparati, medtem ko imajo na gradbišču Krušica tudi kino dvorano s stalnim programom. Letni oddih jim je zagotovljen v lastnem campu na Crvenem otoku v Rovinju.

»TEHNOGRADNJE« — je zgradilo nov most preko Drave, preko katerega gre glavna cestna magistrala

PODJETJE ZA PTT PROMET MARIBOR

Osnovna dejavnost PTT podjetja, ki je bilo ustanovljeno leta 1960, je prenos poštnih pošilk, telegrafskih in telefonskih obvestil in sporočil v notranjem in mednarodnem prometu ter vzdrževanje telegrafsko telefonskih linij in naprav. Skratka, obseg dela je sila širok, saj vsebuje še vplačila in izplačila po žiro računih, hranilnih vlogov poštne hranilnice, pobiranje časopisne naročnine ter gradnjo in montažo ptt naprav. Vsa dela, katerih ni malo, opavlja 853 poštnih delavcev v 91 poštah na področju občin Maribor-Center, Tezno, Tabor, Ptuj, Ormož, Slovenska Bistrica, Lenart, Radlje, Ravne, Dravograd in Slovenj Gradec.

Čprav so ptt storitve v zadnjih letih močno povečali in izboljšali, smernice sedemletnega perspektivnega programa temeljijo na nadaljnjem 65 % povečanju storitev. Glede na naglo večanje ptt storitev predvideva program razvoja zlasti usvajanje večje avtomatizacije in mehanizacije v telefoniji in telegrafiji ter splošno mehanizacijo poštnega prometa. V podjetju menijo, da bodo morali kot prvo modernizirati telefonijo, ki je sila zaostala, saj je na njihovem področju le 3 % pošt z avtomatskimi centralami.

Naj torej omenimo, da so k delni realizaciji pristopili že letos, ko so pričeli avtomatizirati področja Slovenskih goric in montirati ATC v Lenartu in Sentilju. V najkrajšem času sledi še montaža enakih central v Lovrencu na Pohorju, Radljah ob Dravi, Podvelki in Vuzenici. Kot pravijo v podjetju, bodo s postopnim vsakoletnim vključevanjem novih avtomatskih telefonskih central število priključkov povečali od sedanjih 3260 na 9320 v letu 1970. Avtomatizirano področje bo torej

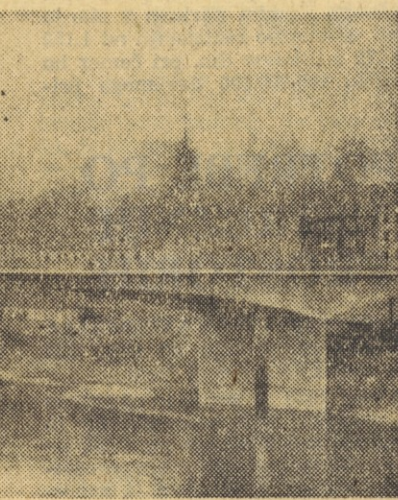
predstavljalo štiri omrežne telefonske skupine, ki bodo vezane na glavno telefonsko centralo v Mariboru, po tej pa na tranzitno v Ljubljani.

Za vrsto investicij, ne samo v telefoniji, bodo do leta 1970 potrebovali okrog 3 milijarde dinarjev.

Vendar imajo tudi težave. Prenizko plačano delo pri posameznih vrstah storitev ne stimulira ptt kolektiva. Sedanja tarfna politika ni stimulaturna oziroma ne krije velikih potreb. V PTT menijo, da bi sedanjí položaj bistveno izboljšali, kolikor bi vpeljali ekonomske in prodajne cene za vse ptt storitve.

»INTEREUROPA« KOPER — PODRUŽNICA MARIBOR

»INTEREUROPA« KOPER, PODRUŽNICA MARIBOR, ustanovljena leta 1956, se ukvarja z odpremo blaga po suhozemski in morski poti, s carinjenjem blaga, pripravo vozniških tarif, izdelavo načrtov embalaže za prekomorske pošiljke in z mednaro-

dnimi kamionskimi prevozi. Vzdržuje redne proge do Istanbula, Hamburga, Rotterdama in z vsemi kraji v Zahodni Nemčiji in Italiji. Podružnica Maribor podjetja »INTEREUROPA« Koper je opravila tudi specialni prevoz za »Tehnogradnjo« v Sirijo.

Področje dela mariborske podružnice je industrijski razvit Maribor, razen tega pa še Kidričevo, Slovenska Bistrica (»IMPOL«), Ruše (Tovarna dušika), Majšperk, Konjice in koroški kot. Zaradi lažjega obvladovanja terena je bila v Prevaljah ustanovljena podružnica.

PODRUŽNICA MARIBOR PODJETJA »INTEREUROPA« KOPER zaposluje 35 oseb, lani pa je ustvarila 4.180 milijonov dinarjev bruto prometa.

MARIBOR POTREBUJE EKSPRESNO RESTAVRACIJO

GOSTINSKO PODJETJE »NOVI SVET« Z RESTAVRACIJO »NOVI SVET« v Jurčičevi ulici, Vinskem hramom na Partizanski 43, Kinokavarno in barom na Grajskem trgu, Vinsko kletjo na Koroški cesti, gostilno »Grič«, obratom v Rušah in skladiščem dalmatinskega vina, slovi zlasti po originalnih dalmatinskih vinih z otoka Hvara in po ribjih specialitetah.

Podjetje zaposluje 65 delavcev in ustvari letno 260 milijonov dinarjev prometa. Lani je izločilo 12 milijonov din v sklade, ki so namenjeni za dopolnjevanje osnovnih sredstev in obnovo lokalov.

GOSTINSKO PODJETJE »NOVI SVET« namerava v skladu s potrebami mesta preurediti kino kavarno v malo ekspresno restavracijo. Potrebe po takšnem lokal v Mariboru se nedvomno očitne in vse kaže, da bi bil tak objekt ne le nujen, marveč tudi rentabilen. Vendar podjetje v ta namen potrebuje 50 milijonov kredita, ki pa ga, kot kaže, letos ne bo moglo najeti. Kljub temu ostane ta investicija ena perspektivnih nalog podjetja.

GOSTINSKO PODJETJE HOTEL »OREL« MARIBOR

je starejše gostinsko podjetje, ki ima danes 96 ležišč, restavracijo in gostinske prostore. K HOTELU »OREL«, kjer je tudi sedež podjetja in ki je bil adaptiran leta 1958, spadajo še: kavarna »Jadrane«, gostilna »Pri trgu«, gostilna »Šibenik«, gostilna »Kričevina« ter weekend naselje »Brestanica«, ki pa je še v gradnji.

S tem, da so prenovili prostore HOTELA »OREL«, pa še ni rečeno,

da so opravili vse potrebne adaptacije. V načrtu imajo še vrsto prenovitev. Nekatere obrate bodo namreč opustili (kavarno »Jadrane«), medtem ko nameravajo kapacitete drugih povečati.

Trenutno zaposlujejo 126 delavcev, od tega 16 vajencev. Menijo, da je strežno osebje strokovno dobro usposobljeno, toda manj kuhinjsko. Vendar bodo z dopolnilnim usposabljanjem kadra, kot pravijo, odpravili tudi te pomanjkljivosti.

NAČRTI ZA MEHANIZACIJO

KOMUNALNO PODJETJE SNA-GA MARIBOR, STRMA 8 se ukvarja z naslednjimi dejavnostmi: odvozom smeti in fekalij, čiščenjem ulic in cestnih javnih površin ter vzdrževanjem javnih stranišč. Zaposluje 110 delavcev, od tega 50 odstotkov čistilcev cestišč.

Ker podjetje nima primernih obratnih in upravnih prostorov, svoje dejavnosti ne more razširiti še na urejevanje in vzdrževanje odlagališč za smeti in odpadke, kar bi bilo nujno s higiensko-sanitarnega in ekonomskega vidika.

Podjetje si prizadeva mehanizirati čiščenje cest, urvesti vzdrževanje in razkuževanje smetiščnih posod ter povečati njihovo število, nabavilo pa bo nove smetišničke, voz za fekalije, škroplilnice in motorni sesalec ter opremo za vzdrževanje osnovnih sredstev. Po rajonih bodo postavili tudi cestarske paviljone, pri čemer pa podjetje pričakuje polno pomoč Zavoda za komunalo in mestnega sveta.

»DINOS« MARIBOR GRADI NOVO SKLADIŠČE

»DINOS« LJUBLJANA, POSLOVNA ENOTA MARIBOR, KOROSKA 19, z dvema odkupnima postajama v Mariboru in po eno v Dravogradu, Ptuj, Lendavi, Murski Soboti in Gornji Radgoni, zaposluje 95 delavcev in odkupuje odpadke, kot papir, tekstil, steklo, železo in druge kovine.

Odkup odpadkov se iz leta v leto povečuje, vendar se z doseženimi rezultati, četudi so uspešni, ni mogoče zadovoljiti, ko so količine zbranih odpadnih surovin še zmerom manjše od potreb industrije po tovrstnih surovinah, ki stalno naraščajo.

POSLOVNA ENOTA »DINOS« V MARIBORU je odkup odpadkov od leta 1962, ko je znašal 14.516 ton, sicer povečala na 16.600 ton v letu 1963, učinek odkupa po vrednosti pa se je v navedenem obdobju celo nekoliko zmanjšal, ker je bil leta 1962 zbran oziroma odkupljen ustrežnejši asortiment. Vendar je priprava odpadnih surovin za industrijo le-te »oplemenitila«, tako da je bil v pro-

»DINOS« — zbiranje odpadkov je zbiranje milijonov za našo industrijo

daji ustrezno obdelanih in sortiranih odpadnih surovin lani dosežen ugodnejši finančni učinek kot l. 1962.

»DINOS« predvideva nadaljnje povečanje odkupa odpadnih surovin, pri čemer bi mogle prav šole odigrati pomembno vlogo. Tudi pionirski in mladinski klubi pri stanovanjskih oziroma krajevnih skupnostih bi lahko ustvarili precejšnja sredstva z zbiranjem odpadkov po hišah ter si s tem zagotovili sredstva za športno in kulturno-prosvetno dejavnost, hkrati pa bi s tem ogromno koristili skupnosti. Eden nadaljnjih činiteljev, ki bi še utegnili pospešiti zbiranje odpadnih surovin, so nadalje hišni sveti.

Ker predvideva nadaljnje povečanje odkupa odpadnih surovin, je »DINOS« LJUBLJANA, POSLOVNA ENOTA MARIBOR, začela graditi nova skladišča v okviru transportno-skladiščne cone v Mariboru, s povečano kapaciteto in ustrezno tehnično opremo. Skladišča bodo z manipulativnim prostorom skupaj obsegala 20.000 m², kar bo omogočilo kvalitetnejšo pripravo in sortiranje kot tudi odpremo surovin. Nova mostna tehnika, industrijski tir, mehanizirano nakladanje, sanitarije in novi društveni prostori bodo omogočili tudi ustrežnejše delovne pogoje.

Restavracija »NOVI SVET« — tudi na pločniku narisane ribe so lahko poleg kvalitetne postrežbe dobra reklama

ELEKTRIFI- KACIJA ŽELEZNIŠKE PROGE ZIDANI MOST—ŠENTILJ

V letu 1963 je ŽTP MARIBOR zabeležilo zelo živahno investicijsko dejavnost, saj je za nabavo potniških (6) in tovornih voz (40), dveh Diesel lokomotiv, voz za točilenec, obnovo mostov, izgradnjo tirnih naprav itd. vložilo več kot 1150 milijonov din. Med gradbenimi deli velja omeniti predvsem obnovo mostu čez Voglajno v Celju, ki je veljala nad 104 milijone din, dalje graditev mostu čez Mežo, ki bo veljala predvidoma 100 milijonov din, ureditev električne razsvetljave s trafo postajo na postaji Tezno, za katero je bilo v treh letih investiranih skupaj 18,5 milijona din itd.

Samo nabava navedenega vozne- ga parka je veljala nad 592 milijonov din. Žal vse investicije, predvidene po programu za leto 1963, niso bile uresničene. Tako je Tovarna železniških vozil »Boris Kidrič«, ki bi po pogodbi morala dobaviti 115 tovornih voz, za ŽTP Maribor izdelala le 40 takšnih voz. Zaradi neugodnih vremenskih razmer se je zavlekla tudi obnova mostu čez reko Mežo, neplačane pa so ostale tudi fakture izvajalcu Diesel lokomotiv podjetju »Djuro Djakovič« zaradi nekvadratne dobave in podobno.

Zaradi splošne rasti, industrijske proizvodnje, povečanega prevoza tranzitnega blaga in sploh zaradi izboljšane dinamike prevoza je ŽTP Maribor v letu 1963 dosegel za 22,02 odstotka večji blagovni promet kot v letu 1962, število prepeljenih potnikov pa se je nasproti letu 1962 povečalo za 2,1%. Otek voz se je nadalje izboljšal za 0,48 ure ali za 1,16 odstotka v primerjavi z letom 1962. Nasprotno pa se je zadrževanje voz v vlakih zaradi prestavljanja tovarov, blokiranja tovarov zaradi zatrpanosti ranžirne postaje Celje in zavoljo izrednih dogodkov povečalo za 0,07 ure. Nekoliko se je izboljšalo (za 1,09 ure) delo pri blagovnih operacijah, kljub temu da so nastopale obdobje težave v postajah Celje, Store, Kidričevo, Ruše, Maribor in Preloge, in sicer zaradi nepravilnega razkladanja in nakladanja. Prav tako se je zmanjšal nerazporejeni čas (za 0,47 ure), ker je transportno podjetje prek svojih enot posvečalo vso pozornost točnosti vozovnih evidenc. Razveseljivo je zlasti, da je število voz v tranzitu v primerjavi z letom 1962 naraslo za 26,497 voz ali za 26,03%.

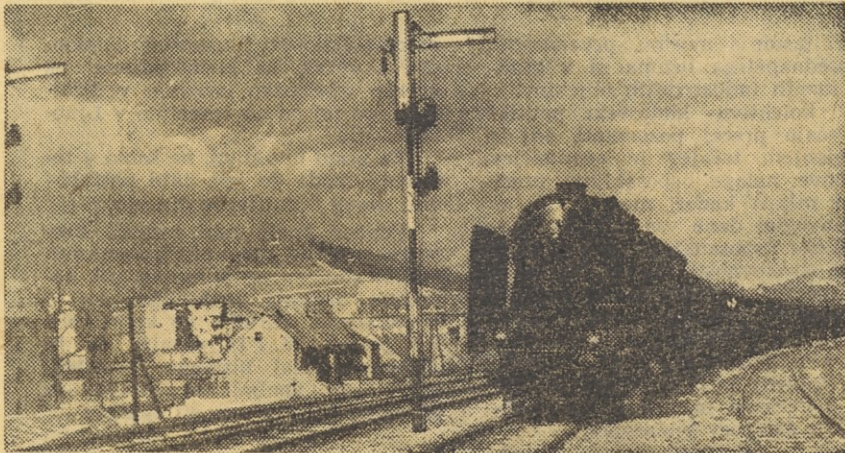
Iz vseh dejavnosti je ŽTP Maribor lani dosegel skupno nad 12,684 milijarde din bruto realizacije, kar je za 14,66% več kot v letu 1962. V istem obdobju je dosegel 4,231 milijarde din dohodka in 4,018 milijarde din čistega dohodka (za 20,1% oziroma za 14,05% več kot leta 1962). Osebnih dohodkov je bilo izplačanih v vrednosti 3,653 milijarde din, v bruto skladi pa je bilo izločenih nekaj nad 385 milijonov din, tako da je delitev med skladi in osebnimi dohodki dosegla razmerje 13,65:86,35.

Železniško transportno podjetje Maribor je pripravilo program razvoja za obdobje 1964—1970, po katerem v naslednjih 4 do 5 letih zaradi združevanja sredstev in v okviru skupnosti predvsem za eno največjih investicij, elektrifikacijo železniške proge Ljubljana—Jesenice, na območju ŽTP Maribor ni pričakovati pomembnejših investicijskih vlaganj, razen rednega investicijskega vzdrževanja oziroma zamenjave dotrajane voznega parka. Sele okrog leta 1968 oziroma 1969 bi bilo mogoče — prav tako z združenimi sredstvi vseh železniških transportnih podjetij z območja Slovenije — nadaljevati elektrifikacijo železniške osnovne mreže, in sicer na relaciji Zidani most—Šentilj, ki jo bo treba ne le elektrificirati, ampak nasploh usposobiti za večje hitrosti in za večje osne pritiske. V okviru elektrifikacije navedene proge se bo namreč treba odločiti, ali naj ostanejo posamezni odseki takšni, kot so, ali bi kazalo odstraniti nekatere ovirne in graditi ustrezne platforme zaradi tranzitnega pomena proge Zidani most—Šentilj, kar bi se konec koncev poplačalo z večjimi hitrostmi vlakov in hitrejšimi prevozi na progi, ki bi bila tako tranzitno konkurenčna podobnim program v sosednjih državah.

Poleg večje investicije, kot je elektrifikacija železniške proge Zidani most—Šentilj, ima ŽTP Maribor, kot smo navedli, v načrtu še zamenjavo 350 dotrajanih tovornih in 28 potniških voz z novimi, ter nadomestitev preostalih provizoričnih mostov s trajnimi, za kar je predvidenih 3650 milijonov din investicij do leta 1970.

»ŠPEDTRANS« MARIBOR

opravlja vse špeditorske in prevozne storitve za tuzemsko in inozemsko blago. V letu 1963 je podjetje prevzelo sedanjo dejavnost, in sicer z združitvijo podjetja »GAP« in »TRANSPORT« Maribor, tako da

ZTP Maribor — vlak na progi pred mariborsko postajo

imajo sedaj skupno zaposlenih 286 delavcev.

Trenutno se podjetje nahaja v prvi fazi izgradnje in se bodo že letos preselili v nove prostore na Teznu, v tako imenovano transportno cono. Tu bodo imeli svoje garaže in delavnice za celotni vozni park, ki ga danes sestavljajo 103 kamioni.

Letos prejme podjetje iz uvoza 10 kom. 10-tonskih vozil, ki jih bo uporabljalo za mednarodne prevoze.

Nabavilo bo tudi 20 vozil in 15 prikolic domače proizvodnje in bo s povečanim voznim parkom v stanju zvišati dosedanje realizacije od 1.152 na 1.170 milijonov din, pri čemer bo ustvarilo 200.000.000 deviznega priliva.

POTREBE PO USTREZNIH PROSTORIH

PODJETJE »VULKANIZACIJA«, Kopališka 20, obstaja od leta 1951 dalje. Kolektiv šteje 13 ljudi.

V letu 1963 je podjetje popravilo 8000 zračnic, 1600 avto plaščev in nad 10.000 kosov drugih gumenih izdelkov. Kljub neprimernim prostorom in zastarelim strojem je kolektiv lani ustvaril 29 milijonov dinarjev prometa.

»Vulkanizacija« ureja nove večje prostore na Pobreški c. 20, vendar bo treba v prihodnje, v skladu z večanjem cestnega prometa in potrebami po vulkanizerskih storitvah poskrbeti še za primernejše, prostore ter za nabavo sodobne vulkanizerske opreme.

NOVI OBRATNI PROSTORI

»AVTOOBNOVA« MARIBOR je podjetje, usposobljeno za generalna popravila vseh tipov vozil, vendar se je zaradi razvoja, ki gre čedalje bolj v smeri specializacije, že leta 1961/1962 odločilo prevzeti generalno zastopstvo vozil TAM, tako da je zdaj poleg podjetja »Jastreba« v Novem Sadu edini generalni zastopnik, pooblaščen za garancijska in generalna popravila vozil TAM. Generalna popravila motorjev potekajo po sodobnem zamenjalnem sistemu, tako da »AVTOOBNOVA« v štirih urah vgradi generalno popraviljen oziroma osvežen motor.

Povečani obseg dela, ki ga je povzročil prevzem generalnega zastopstva za vsa vozila TAM, je podjetje primoralo, da se je odločilo za graditev novih servisnih oziroma remontnih prostorov s površino 6000 m² na lokaciji med novo magistralo in Tržaško ceto. Tam blizu namreč že stojijo objekti, ki se bodo z novim remontnim obratom »AVTOOBNOVA« povsem dopolnjevali, namreč bencinski servis in obratni prostori podjetja »Karoerist«, ki bo za TAM opravljal vsa karoserijska dela.

Novi obrati »AVTOOBNOVA«, ki bodo strogo mehanski — obsegali bodo motorni oddelek z vsemi potrebnimi obrati, šasijski oddelek in elektroinstalaterski oddelek — bodo zaradi nekaterih zakasnitev dograjeni predvidoma leta 1966.

Cetudi so sedanji prostori »AVTOOBNOVA« v Mlinski ulici pretesni — obsegajo komaj 2000 m² — je kolektivu uspelo občutno zvišati storilnost in povečati realizacijo. Če je na razpolago dovolj rezervnih delov, podjetje popravi po dve vozili »Zastava« ter po eno vozilo tipa »Pionir« v osmih urah, medtem ko generalno popravi vozila »TAM 4500« traja vsega 10 ur. Če pa ni rezervnih delov, se storilnost zmanj-

»ŠPEDTRANS« — del avtoparka

ša za najmanj 30 %, ker je treba iztrošene dele posebej obdelati v delavnici.

Kljub temu, da se je po dograditvi samostojnega obrata v Melju leta 1961 od podjetja ločil oddelek za proizvodnjo akumulatorjev — kolektiv »AVTOOBNOVA« je pomagal pri izgradnji nove tovarne akumulatorjev »Vesna« tudi s fizičnim delom — je podjetje povečalo bruto realizacijo od 241,5 milijona din v letu 1956 na 547,3 milijona din v letu 1963, ne da bi se povečalo število zaposlenih. Kljub temu, da je »AVTOOBNOVA« že decembra lani uvedla 7-urni delavnik, so osebni dohodki zlasti zato, ker je polovica zaposlenih visokokvalificiranih, porasli, hkrati pa se je občutno povečala tudi realizacija.

MEHANIZACIJA OPREME — VIŠJI DOHODKI

KROJAŠTVO »UNIFORMA«, MARIBOR, GOSPEJNA 13 zaposluje 25 oseb, od tega 3 vajence. Posluje v dveh izmenah.

Podjetje opravlja vsa krojaška dela in izdeluje vse vrste uniform, za kar ima že dolgoletne izkušnje. Nadalje izdeluje tudi usnjena oblačila.

Ker so prostori pretesni, so delovni pogoji izredno težavni. Kljub temu je podjetje v letu 1963 doseglo realizacijo 32 milijonov din, pri čemer je bilo sešitih 2200 oblek, 400 plaščev in nad 1500 drugih oblačil. V letu 1964 je po planu predvidena realizacija 40 milijonov dinarjev.

Podjetje je zadnja leta nabavilo nove električne stroje in je delavnica tehnično primerno opremljena, le da pretesni prostori onemogočajo tudi higiensko-tehnično ureditev. Če bi podjetju uspelo to doseči, bi se delovni učinek povečal za najmanj 80 odstotkov.

Opremo je podjetje nabavilo z lastnimi sredstvi v vrednosti 1,5 milijona din v dveh letih. Letos bo v izboljšanje delovnih pogojev vložilo nadaljnjih milijon dinarjev, prav tako iz lastnih sredstev. Mehanizacija je tudi omogočila zvišanje osebnih dohodkov.

OBRATNO PODJETJE »SLIKAR« MARIBOR

Iz mestnih obrtnih delavnic je leta 1950 nastalo sedanje podjetje, ki je s takratnimi dejavnostmi: soboslikarsko, pleskarsko in pohištveno pleskarsko, zadovoljevalo potrebe okoliških občanov in nekaterih podjetij. Vendar, podjetje se je širilo, že obstoječim dejavnostim je dodajalo

vedno nove. Najprej so začeli z uvajanjem polaganja zidnih tapet, nato so odprli črkoslikarski atelje, nadalje so pričeli z uvajanjem antikorozijske zaščite in s polaganjem stenske gips-obloge.

Leta 1950 je podjetje zaposlovalo 103 delavce in ustvarilo 66 milijonov dinarjev bruto produkta, leta 1963 pa so se pri 184 zaposlenih povzpeli na 192 milijonov.

Če poudarimo, da je podjetje poslovalo v sila težkih delovnih pogojih, saj so delavnice majhne in neprimerne, potem je toliko bolj jasno, da je bilo njihovo gospodarjenje dobro.

Ker v svoji proizvodnji vedno bolj prehajajo na dejavnost pleskarske stavbnega pohištva že v delavnicah, je trenutno najbolj občutno

no le 3 poslovalnice — dve v Mariboru in eno v Murski Soboti — ter da je pretežni del dejavnosti storitvenega značaja.

Kot so povedali, imajo na zalogi dovolj materiala, čeprav je skoraj 70 % od celotne vrednosti uvoženega. Vendar z nečim niso zadovoljni — z asortimanom. Vzrok za to so premajhna devizna sredstva, čeprav imajo dinarska na razpolago.

Če omenimo še njihov program razvoja, potem lahko z gotovostjo trdimo, da bo podjetje v bodoče uspelo doseči še vidnejše rezultate. Obnovili in adaptirali bodo vse sedanje trgovine ter delavnice opremili z novimi stroji. Seveda pri tem mislijo predvsem na optično dejavnost, ker je foto dejavnost v odmiranju, zlasti zaradi pomanjkanja kadra.

OBRATNO, LESNO IN PLESKARSKO PODJETJE »BOR« PESNICA

Čeprav je bilo podjetje ustanovljeno že leta 1947 kot mizarska delavnica, pa vse do leta 1956 ni začelo. Sele po tem letu se je pričela rast podjetja, ki danes predstavlja v občini eno največjih in najmočnejših obrtnih podjetij.

Od 16 milijonov bruto produkta, ki ga je podjetje ustvarilo v letu 1956 s 35 zaposlenimi delavci, so se v letu 1963 povzpeli na 487 milijonov dinarjev z 220 zaposlenimi.

Kje je iskati vplive njihovega razvoja? Predvsem v poštvalnosti, iznajdljivosti, skratka v vsem, kar je karakteristično za dobrega gospodarja. V času močnega razvoja so osnovni mizarski dejavnosti dodali še: sobopleskarsko dejavnost, parketarstvo in teracerstvo, dejavnost polaganja podov iz plastičnih mas, in končno v preteklem letu še keramičarstvo in pečarstvo.

Jasno je, da je ob taki razširitvi dejavnosti rasla tudi njihova popularnost. Vse bolj so se zato usmerjali in uveljavljali pri delih na novih gradnjah družbenega in individualnega sektorja. Sprito tega so postajale njihove kapacitete premajhne, zlasti na področju pečarstva, teracerstva, mizarstva, skratka skoraj v vseh dejavnostih. Sedanje kapacitete ne zadovoljujejo več naraščajočih potreb.

Seveda pa imajo tudi težave. Največja je razdrobljenost obratov. Imajo namreč tri obrate in skladišče, vendar na različnih krajih. Računajo, da bodo tudi te nepravilne premostili, ko bodo zgradili centralno skladišče z delavnicami. Za novogradnjo bodo potrebovali okrog 80 milijonov dinarjev. Računajo pa, da bodo v izgradnjo vložili precej svojih sredstev, saj letno odvedejo na sklade okrog 25 milijonov dinarjev.

Ob povečanih potrebah po investicijski izgradnji pa niso pozabili na družbeni standard, za katerega so v preteklem letu namenili 8 milijonov dinarjev. Skratka, ob vseh gospodarskih problemih niso pozabili tudi na skrb za delavca, kar jim daje jamstvo za napredek in nadaljnje uspešno poslovanje.

100 LET V ISTIH PROSTORIH

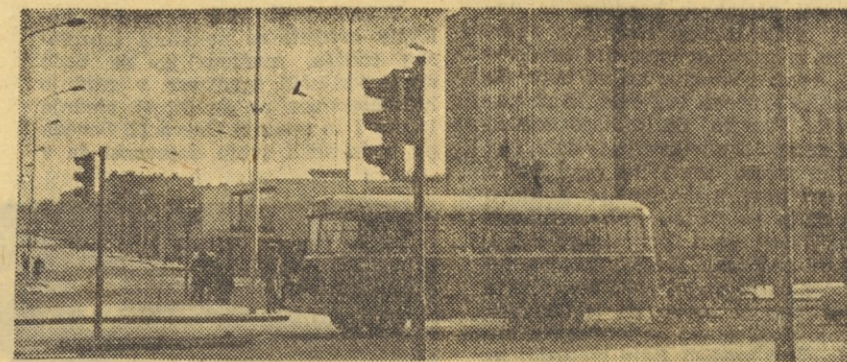
Letos poteka 100 let, odkar obstaja krznarska čepičarska obrtna delavnica, današnje podjetje »KUN« in to v istih prostorih v Mariboru, Gosposka ul. 7.

KRZNARSTVO IN ČEPIČARSTVO »KUN« izdeluje vse vrste krznenih plaščev, jopic, ovratnikov, garnitur, vse vrste uniformskih in civilnih čepic, polirne plošče, prevzema čez pletje vse vrste krznenih oblačil, jih strokovno shranjuje in neguje.

»ABA« FOTOOPTIČNO PODJETJE MARIBOR«

je podjetje, ki je bilo ustanovljeno leta 1945 z združitvijo več zasebnih delavnic.

V letu 1961 se je k podjetju priključilo še podjetje »Fotolik«, tako

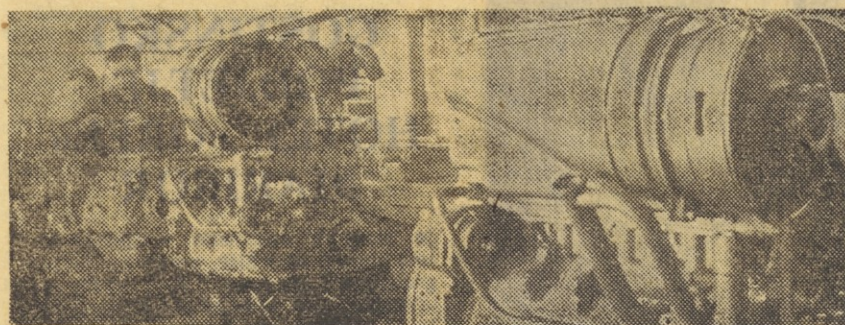

Novo prometno središče Maribora s cestno magistralo

da sedaj opravljajo optično in fotografsko dejavnost. S priključitvijo »Fotolika« in pa z razširitvijo celotne poslovne dejavnosti, katero dopolnjuje še postranska dejavnost, se je podjetje v letih 1961 in 1962 močno razširilo. Uspehi niso izostali. Naj samo povemo, da je bruto produkt podjetja znašal 1960. leta 55 milijonov, 1962. leta že 115 milijonov in 1963. leta 140 milijonov. Nedvomno predstavlja doseženi družbeni produkt močno razširjenje splošne dejavnosti, ki je še toliko večja, če upoštevamo, da ima podjetje trenut-

Dasiravno na kratko sezono ne ustvarja visoke realizacije — leta 1962 je znašala 32 milijonov, leta 1963 pa 45 milijonov — odvaja vseeno znatna sredstva v poslovni sklad, letno okrog 5 milijonov dinarjev, ter si prizadeva za nadaljnjim povečanjem sredstev na skladih še povečati poslovno in investicijsko sposobnost.

Podjetje se je do sedaj trudilo vsem svojim odjemalcem nuditi kvaliteto blaga, ko vstopa v drugo stoletje svojega obstoja, zagotavlja, da bo to tradicijo nadaljevalo.

»AVTOOBNOVA Maribor« — generalno popravilo motorjev TAM-DF 4 L 514 v motornem oddelku

STRM VZPON PROIZVODNJE

KOVINSKO PODJETJE »ATMOS« ustanovljeno leta 1957 kot Obrtno ključavničarstvo in varjenje, se je že leta 1960 na domačem trgu uspešno uveljavilo, saj je že tedaj prejemale nekatera prav zahtevna naročila. Vendar je prav uveljavitev podjetja povzročila prve večje težave: izkazalo se je namreč, da za opravljanje zahtevnejših del primanjkuje tako osnovnih sredstev kot kadrov. Te težave so prišle do izraza zlasti tedaj, ko je podjetje prevzelo izdelavo in montažo tovarne žičnice v Lepoglavi, v katero je bilo treba vgraditi okrog 170 ton konstrukcij.

Leta 1960 se je podjetje preimenovalo in je začelo poslovati kot KOVINSKO PODJETJE »ATMOS«.

Leta 1961 pomeni začetek strmega vzpona, ki je izražen z ustrezno rastjo bruto dohodka in sredstev na skladih, ki jih je podjetje vsa leta vlagalo izključno v osnovna sredstva. Medtem ko je namreč leta 1957 podjetje premoglo le en varilni agregat, jih ima danes že 22. Vrednost bruto produkta, ki je leta 1957 znašala le 23 milijonov din in 1961. leta 131 milijonov din, je lani narasla že na 350 milijonov din. Vrednost osnovnih sredstev pa se je povečala od 8,2 milijona din, kolikor je znašala v letu 1959, na 52 milijonov din konec minulega leta. Istočasno je vrednost proizvodnje na zaposlenega porasla od začetnih 565.000 na 3,7 milijona din, kar kaže na strmo naraščanje storilnosti v podjetju.

Najpomembnejši uspeh podjetja je prehod v specializacijo, saj »ATMOS« že zdaj v glavnem izdeluje tipizirane strojne nosilce in tipizirane objekte za skladišča, garaže, nadstrešnice za lesno industrijo, proizvodne hale iz jeklenih konstrukcij itd.

Kako zelo iskani so izdelki podjetja »ATMOS« na tržišču, se je moč prebrati iz navedbe, da je letošnja proizvodnja tako rekoč že razprodana, medtem ko naročila še zmerom prihajajo. Da bi lahko učinkoviteje obdeloval tržišče, je »ATMOS« odprl tudi svoje predstavništvo v Sarajevu.

Kot je predvideno s programom razvoja, bo podjetje v naslednjih štirih letih doseglo že 700 milijonov din bruto produkta. Spričo tega bo podjetje primorano razširiti oziroma graditi nove obratne prostore, za katere je že rezerviralo nekaj sredstev.

»ATMOS« uspešno kooperira s Tovarno avtomobilov Maribor, s podjetjem FAP iz Priboja in »Bratstvom« iz Novega Travnika, dalje z zavodi »Litostroj« in obrtnim podjetjem »Univerzal« iz Slovenjega Gradca.

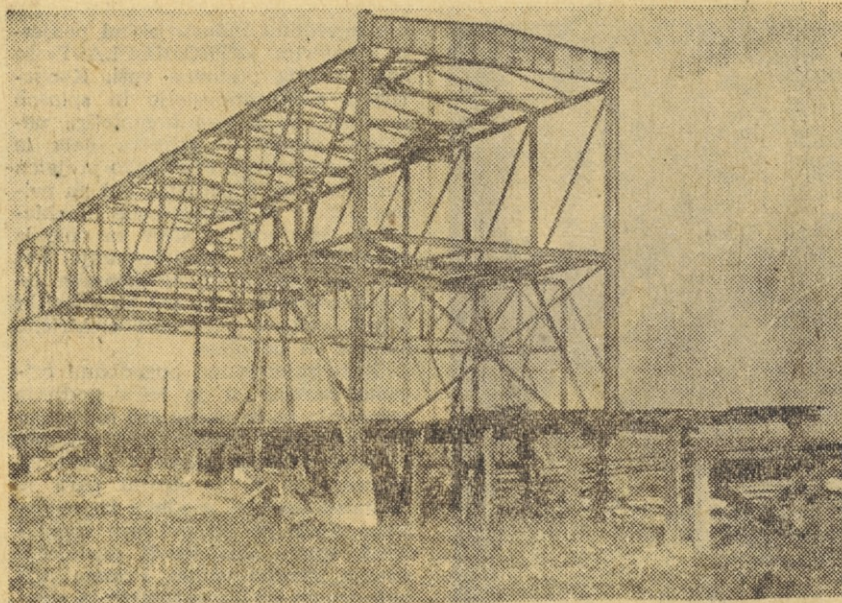
OBRTNO PODJETJE »KOVINAR«

Iz splošnega stavbenega ključavničarskega podjetja, ki je bilo ustanovljeno leta 1949 s komaj 16 delavci, se je kaj kmalu razvilo močno OBRTNO PODJETJE »KOVINAR«, ki sedaj zaposluje 205 ljudi.

Začetek je bil težak. Toda dobra volja in pripravljenost celotnega kolektiva in vodstva podjetja sta pripomogli, da se je podjetje širilo (še avtomobil in kleparska dejavnost), oblikovalo proizvodnjo in končno našlo za svoje proizvode in storitve vedno večje število interesentov. Kako tudi ne? Njihovi izdelki: aluminijaste konstrukcije in kioski so znani že širom po Sloveniji in Jugoslaviji, prav tako pa tudi njihove storitve in izdelki pri gradnji servisov. Vendar, kot vedo povedati v podjetju, s sedanjimi uspehi še niso zadovoljni. Takole so povedali: »Cilj podjetja in kolektiva je, čimprej osvojiti proizvodnjo tipiziranih kovinskih gradbenih elementov, med temi zlasti vrata, okna, lopute, ventilatorje, skratka vse, kar je danes v gradbeništvu tako iskano, a težko dobljeno.«

Ceprav želje in postavljeni plani niso skromni, lahko zapišemo, da so dosegljivi, to toliko bolj, ker je kolektiv že pokazal, kaj zmore.

Njihov program razvoja namreč predvideva popolno tipizacijo proizvodnje, kar bi pomenilo preusmeritev iz obrtnega podjetja v indu-

»ATMOS« Maribor — postavljanje železne konstrukcije za moderno halo

strijsko in povečanje letne proizvodnje na okrog 2 milijardi dinarjev. Seveda bodo za doseg postavljenih ciljev potrebovali poleg lastnih še okrog 150 milijonov kredita za investicijska in obratna sredstva, od katerih je odvisna izgradnja novih objektov in nabava strojev. Uresničitev načrtov (do leta 1970) bi torej pomenilo splošno povečanje proizvodnje z istim ali samo z nekoliko večjim številom delavcev.

Vendar s tem ne bi bilo rešeno samo povečanje proizvodnje, marveč tudi vprašanje nabave in uporabe materiala. Pri sedanjih proizvodnih namreč uporabljajo gradbene valjane jeklene in aluminijaste profile, katerih nimajo vedno dovolj na razpolago. S popolno rekonstrukcijo podjetja in prehodom na serijsko proizvodnjo pa bi lahko spremenili sedanjo uporabo materiala tako, da bi v proizvodnji uporabljali le ugodne pločevinaste profile. Materiala bi bilo torej dovolj, bil bi cenejši, kar vse bi vplivalo na pocenitev končnih izdelkov.

KINO PODJETJE MARIBOR

Ima kino dvorane na vseh treh občinskih področjih mesta Maribora. Podjetje je lastnik samo dveh kinematografov, dočim ima vse ostale v najemu in jih po večini tudi samo vzdržuje.

Tekom zadnjih treh let so bile izvršene adaptacije in obnova vseh dvoran, ki so veljale podjetje 70 milijonov dinarjev. Izvedena je bila tudi modernizacija kino kabin, z montažo neon žarnic, ki omogočajo solidnejšo, boljše in cenejšo projekcijo filmov.

Ker so razpoložljive kapacitete sedežev v kino dvoranih v centru mesta še zmeraj na predvojnem nivoju, kar se odraža v konicah ob sobotah in nedeljah, predvideva podjetje po perspektivnem planu 1964-70 pristopiti k novogradnji kinematografa. Lokacija še ni določena, vsekakor pa bo po izkušnjah kinematografije morala biti na prometni točki Maribora.

Leta 1962 je bilo zabeleženo najnižje število obiskovalcev zadnjih deset let, na kar je zlasti vplivalo vedno večje število televizijskih aparatov. Skrb podjetja za čim širšo izbiro filmov po žanru in izvorišču, pripomogla k ustavitvi obiskovalcev, in sicer letno ca. 1.600.000.

Kino podjetje upravlja 43-članski kolektiv, ki ga sestavlja pretežno ženska delovna sila. UO in DS sta doslej zadovoljivo reševala vsa problematika, ki je spričo tako velikega števila obiskovalcev z različni željami in okusi dokaj pestra.

»AVTO-UNIVERZAL«

Obrtno podjetje »AVTOUNIVERZAL«, MARIBOR, LENINOV TRG 3, nekdanji servis DKW, se je osamosvojilo leta 1958. Njegova osnovna dejavnost je servis avtomobilov IMV, DKW, Wartburg in kodačev (skuterjev) NSU-Pretis.

Pri 19 zaposlenih »AVTOUNIVERZAL« dosega 33 milijonov dinarjev bruto prometa, kljub temu, da posluje v neprimernih in zastaralih prostorih.

POTREBE PO NADALJNJIH URARSKIH DELAVNICAH

URAŠTVO »MATICA« obstaja od osvoboditve dalje in zaposluje 23 oseb, od tega 18 urarjev, v glavnem z visoko kvalifikacijo.

URARSTVO »MATICA« popravlja ure vseh vrst, ukvarja pa se tudi z graverstvom, strokovno prodajo ur in nakita. Kot novo dejavnost namerava podjetje v perspektivi uvesti še zlatarstvo. Kolikor bi uvedli zlatarstvo, bi morali za to dejavnost kajpada oskrbeti za zlatarje, orodje in tudi za ustrezne prostore.

Poslovalnice URARSTVA »MATICA«, so: Gosposka 15, »Cronometer«, Partizanska 16, in »Ura« na Koroski 14. Medtem ko je tovrstnih delavnic in poslovalnic na območju Maribora in celo Stajerske ter Koroske za zdaj dovolj, bi bilo treba v perspektivi razmišljati o otvoritvi urarskih delavnic tudi v občini Tabor in Tezno, prav tako v Radljah na Ravnah in v Ptujju.

PODJETJE Z IZREDNIMI KADROVSKIMI USPEHI

BRIVSKO-FRIZERSKO PODJETJE V MARIBORU je eno najstarejših tovrstnih podjetij ne samo v Mariboru, temveč nasploh v državi. Iz šestih zasebnih delavnic je bilo leta 1946 ustanovljeno sedanje podjetje in sicer na pobudo nekaterih frizerskih strokovnjakov-idealstov. Vseh šest delavnic je bilo namreč takoj po osvoboditvi zaplenjenih zaradi sodelovanja lastnikov z okupatorjem. Ker pa so bile delavnice pasivne in kot take za upravo Narodne imovine — ki je takoj po osvoboditvi prevzela vodstvo delavnice — gospodarsko nezanimive, je bila seveda sprejeta pobuda frizerjev in ustanovljeno frizersko podjetje.

Podjetje se je znašlo pred mnogimi težavami, ki so se zlasti odražale v zanemarjenosti takratnih delavnic ter slabih in nezadostnih osnovnih in obratnih sredstvih. Vendar, trdna volja in prizadevanje celotnega kolektiva, ki se je v najkriticnejših trenutkih odpovedal celo svojim osebnim prejemkom ter jih namenil za razvoj podjetja, sta kaj kmalu rodila uspeh. Sledil je nezadržan razvoj, podjetje se je širilo, širil pa se je tudi sloves o poštovanem in prizadevnem kolektivu.

V sklopu BRIVSKO-FRIZERSKEGA PODJETJA MARIBOR je danes 24 brivsko-frizerskih delavnic, raztresenih po območju vseh treh mariborskih občin. Razen tega ima podjetje svoje delavnice tudi v Slovenski Bistrici, Pragerskem in obmejnem Sentilju in je obenem tudi edino storitveno podjetje, ki ima svoje delavnice tudi v predmestjih Maribora, ki za podjetje morda niso donosne, so pa nujne zaradi zadovoljevanja potreb prebivalstva po to-

vrstnih storitvah. To so delavnice v Studencih, Kamnici, na Tezmem in na Pobrežju.

Podjetje danes zaposluje skupno 255 oseb, od tega 42 vajencev. Značilno je, da na 51 delavcev odpade le en administrativni uslužbenec, kar je gotovo redkost v naši poslovni praksi.

Minulo leto je podjetje doseglo 177.507.000 din bruto prometa, pri čemer je postreglo 798.000 strankam.

Kar zadeva program razvoja, pričakuje podjetje od občinske skupščine pomoč tako glede graditve novih lokalov, kot tudi glede stanovanjskega vprašanja, zlasti še, ker je kolektiv doslej mnogo prispeval za razvoj podjetja in za razmah brivsko-frizerskih storitev.

O strokovnosti kadrov BRIVSKO-FRIZERSKEGA PODJETJA MARIBOR med drugim priča dejstvo, da so vsi republiški prvaki za brivsko-frizersko stroko v Mariboru in da ima podjetje v svoji sredi celo dva državna frizerska reprezentanta, ki sta uspešno zastopala našo brivsko-frizersko stroko na evropskem tekmovanju v Amsterdamu in Stuttgartu.

OBRTNO TAPETNIŠTVO MARIBOR

Ustanovljeno leta 1951 je kaj kmalu upravičilo svoj obstoj, saj je utrdilo svoj položaj do take mere, da je obnovilo svoj strojni park — stare stroje je zamenjalo z novimi šivalnimi stroji na električni pogon — nabavilo pa je tudi dva nova trgalna stroja.

Dejavnost podjetja je namenjena izključno široki potrošnji.

V naslednjem sedemletnem razdobju bo podjetje predvidoma gradilo nove poslovne prostore.

PODJETJE »ELEKTRA«: POVEČANA SREDSTVA NA SKLADIH

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE »ELEKTRA« MARIBOR, KOČVARJEVA 11, zaposluje 135 oseb in obsega naslednje dejavnosti: montažo električnih instalacij jakega in šibkega toka ter skupinskih televizijskih naprav, kot tudi servisno dejavnost za industrijo, gradbeništvo in gospodinjstva.

Ena izmed zelo pomembnih dejavnosti so industrijske instalacije in naprave, ki jih je podjetje med drugim opravilo v Kidričevem, v »Metalni«, v Tovarni sode v Lukavcu in drugod.

V letu 1963 je podjetje doseglo 426 milijonov din realizacije, kar je za 25% več kot v letu 1962.

Pomembno je, da stalno naraščajo skladi podjetja.

»CONTAL«: IZREDNE POTREBE PO KV MEHANIKAH

PODJETJE PRECIZNA MEHANIKA »CONTAL« se je v sedanje primerne prostore preselilo leta 1959. Ukvarja se s popravilom vseh vrst pisarniških strojev, registrskih blagajn, šivalnih strojev in v največjem času tudi s popravili elektronskih knjižnih strojev.

»CONTAL« zaposluje 38 oseb. Kljub temu, da kader vzgajajo sami, jim ga primanjkuje, ker je fluktuacija delovne sile v tej stroki značilen pojav. Ker pa dejavnost podjetja stalno narašča, bo treba povečati število mehanikov od sedanjih 23 na najmanj 40.

Lani je podjetje PRECIZNA MEHANIKA doseglo 72 milijonov din realizacije, letos pa je po planu predvidenih 99 milijonov dinarjev.

»TAPETNIK« SE ZAVZEMA ZA SPECIALIZACIJO

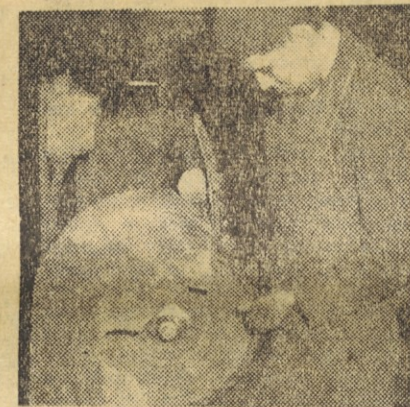
PODJETJE »TAPETNIK«, MARIBOR, MLINSKA 16 se je razvilo iz bivše delavnice državnega obrtnega mojstra. Navesti velja, da je prvotna vrednost osnovnih sredstev podjetja znašala borih 120.000 din in da je PODJETJE »TAPETNIK«, ki zdaj zaposluje povprečno 25 delavcev, v dvanajstih letih obstoja uspelo povečati vrednost osnovnih sredstev na 22 milijonov din in vrednost sredstev v poslovnem skladu na 28 milijonov din, kar je nedvomno velik uspeh.

Lani je kolektiv ustvaril za 130 milijonov din bruto realizacije, letos pa bo realizacija predvidoma višja, ker ima podjetje že sklenjene številne pogodbe zlasti za dekorativna tapetniška dela, za polaganje podov iz plastičnih snovi in pa za tapetniške storitve za podjetja avtomobilske stroke.

OBRTNO PODJETJE ZA GALVANIZACIJO »NIKROM« MARIBOR

OBRTNO PODJETJE ZA GALVANIZACIJO »NIKROM« MARIBOR

je bilo ustanovljeno leta 1955 z namenom, da opravlja samo galvanizacijske storitve za široko potrošnjo. Vendar pri tem namenu niso ostali. Že leta 1957 so razširili svojo dejavnost na storitve za industrijska podjetja, pri čemer so vse bolj mehanizirali proizvodnjo in pričeli uvajati serijsko proizvodnjo. V začetku so največ sodelovali s podjetjem Hidromontaža in Tobi, kasneje pa so sodelovanje oziroma opravljanje storitev preusmerili še na druga industrijska podjetja. In-

»NIKROM« Maribor — brusilnica za površinsko brušenje

dustrijska proizvodnja kooperantov se je večala in prisiljeni so bili večati tudi svoje kapacitete. Zadnja leta so zabeležili skoraj 30% povečanje letne proizvodnje.

Začetni obrtniški način proizvodnje so v podjetju vedno bolj preusmerjali v industrijski, pa čeprav so imeli pri tem precej težav, zlasti še zato, ker kreditov za mehanizacijo niso najemali, skladi pa, čeprav v celoti, niso vedno zadostovali. Vendar imajo ne glede na težave sedaj galvanizacijo modernizirano opremljeno, sicer ne še povsem tako, kot to dovoljujejo najsodobnejši načrti.

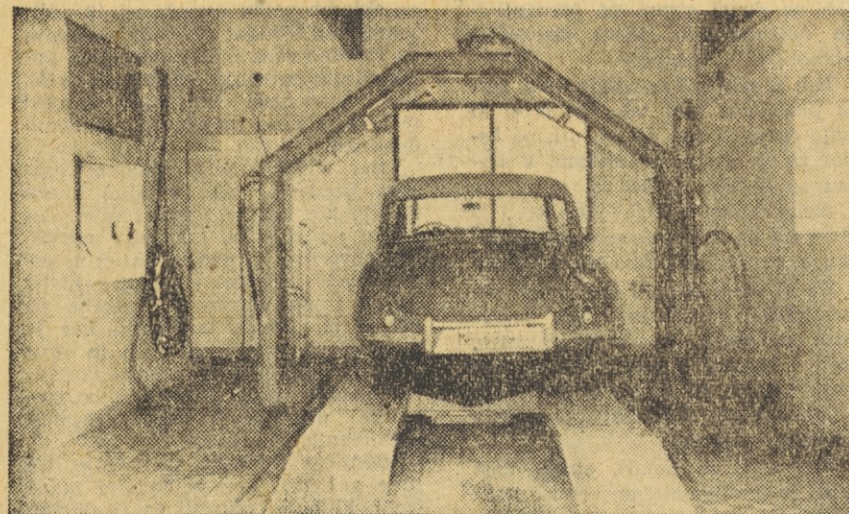
Lahko zapišemo: silovit je bil razvoj podjetja. Kako tudi ne, saj so leta 1957 ustvarili 36 milijonov din bruto produkta, leta 1963 pa s 103 zaposlenimi že 177 milijonov. S sedemletnim perspektivnim planom pa predvidevajo nadaljnje povečanje proizvodnje tako, da bi leta 1970 ustvarili še okrog pol milijarde dinarjev bruto produkta. Seveda pod pogojem, če jim bo uspelo dobiti tudi sredstva občine, ker lastna sredstva namreč ne bodo zadostovala za gradnjo novih objektov. Vsak nadaljnji razvoj v starih prostorih je namreč nemogoč, ker je podjetje prostorsko sila utesnjeno.

Naj dodamo, da je podjetje med prvimi pričelo uvajati 42-urni teden s tem, da so organizirali tri izmene.

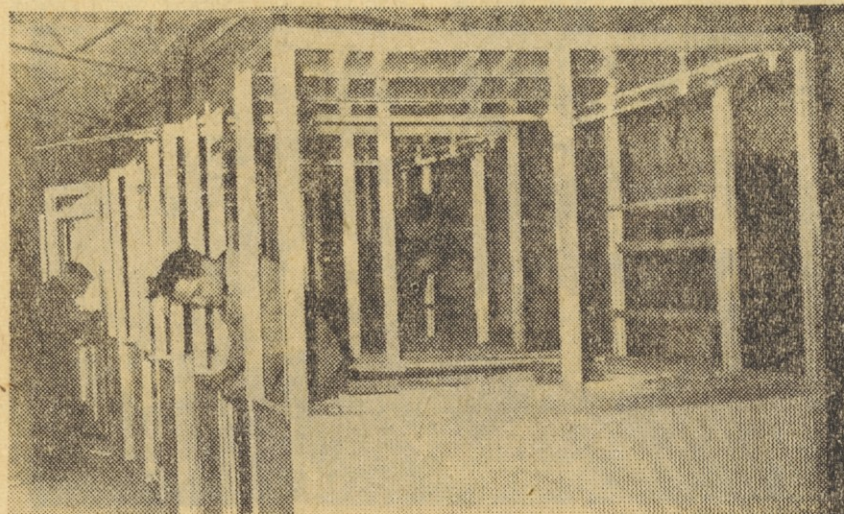
MARIBORSKA OPEKARNA — MARIBOR KOŠAKI

ima stalno zaposlenih 95 delavcev, medtem ko zaposluje tudi okrog 40 sezonskih delavcev. Četudi pomanjkanja delovne sile ne občutijo, toliko bolj primanjkuje kapacitet, ki so glede na potrebe po njihovih proizvodih premajhne (zidna polna in votla opeka ter stropni elementi). Letno namreč proizvedejo okrog 10,5 milijonov kosov žgane opeke.

V sedemletnem perspektivnem obdobju računajo na 60% povečanje kapacitet.

»KOVINAR« Maribor — novozgrajena mehanična servisna postaja na Mlinski cesti v Mariboru

»KOVINAR« — delo v aluminijem oddelku

PRIHODNOST JE NAKLONJENA PLASTIČNIM MASAM

OBRTNO PROIZVAJALNO PODJETJE »ALMA« MARIBOR je specializirano za predelavo plastičnih mas. Osnovne surovine, polietilenska črevesa in ipren peno dobiva od podjetja »Jugovinil« in »Iplas«, od leta 1962 dalje pa kooperira tudi s podjetjem »Galdovo« Sisak, s katerim je doseglo tudi delitve dela, tako da se je »Galdovo« odločilo za razvijanje ekstruzije, »ALMA« pa za proizvodnjo plastične konfekcije. Obe podjetji si medsebojno posredujejo tudi izkušnje s področja predelave plastičnih mas in sploh tehnično vsestransko sodelujeta.

V svojem dosedanjem razvoju je podjetje »ALMA« doživelo zelo strm vzpon, ki se izraža ne le v doseženi vrednosti bruto proizvodnje in dohodka, marveč tudi v naraščanju vrednosti osnovnih, a predvsem obratnih sredstev. Skladno z doseženim bruto produktom in dohodkom so naraščali tudi osebni dohodki in sredstva na skladih, ki jih leta 1960 tako rekoč ni bilo.

Kljub temu je število zaposlenih od leta 1960 dalje celo upadalo in je leta 1963 doseglo isto raven kot leta 1960. 34 zaposlenih, SE JE VREDNOST BRUTO PROIZVODNJE OD LETA 1960, KO JE ZNAŠALA BORE 35 MILIJONOV, povečala na 99 milijonov v letu 1961, na 130 milijonov v letu 1962 in na 244 MILIJONOV V LETU 1963! V istem obdobju je dohodek naraščal takole: medtem ko je podjetje v letu 1960 poslovanje zaključilo z 8-milijonsko izgubo, je dohodek že leta 1961 dosegel vrednost 33 milijonov, leta 1962 pa se je povzpela na 58 milijonov in leta 1963 že na 105 milijonov din! Sklad osebnih dohodkov v vrednosti 10 milijonov din leta 1960, je leta 1961 narasel na 12 milijonov, leta 1962 na 22 milijonov in leta 1963 že na 34 milijonov din. Istočasno so skladi, namenjeni za investicije oziroma za razširjeno reprodukcijo, v katerih leta 1960 ni bilo niti dinarja, leta 1961 izkazovali 9 milijonov sredstev, leta 1962 17 milijonov in leta 1963 74 milijonov, tako da je podjetje lani doseglo že ustreznejšo notranjo delitev, ki se odločno nagiblje v korist skladov.

Navedli smo že, da je podjetje »ALMA« specializirano za proizvodnjo vseh vrst polietilenske embalaže, za konfekcioniranje ipren pene in pa za proizvodnjo galanterije iz PVC materiala. Iz tako opredeljenega proizvodnega programa izhajajo tudi razvojne naloge podjetja, saj bo »ALMA« v naslednjem sedemletnem obdobju nadalje pospeševala navedene dejavnosti, a predvsem razvoj oddelka, ki proizvaja galanterijo iz PVC materiala.

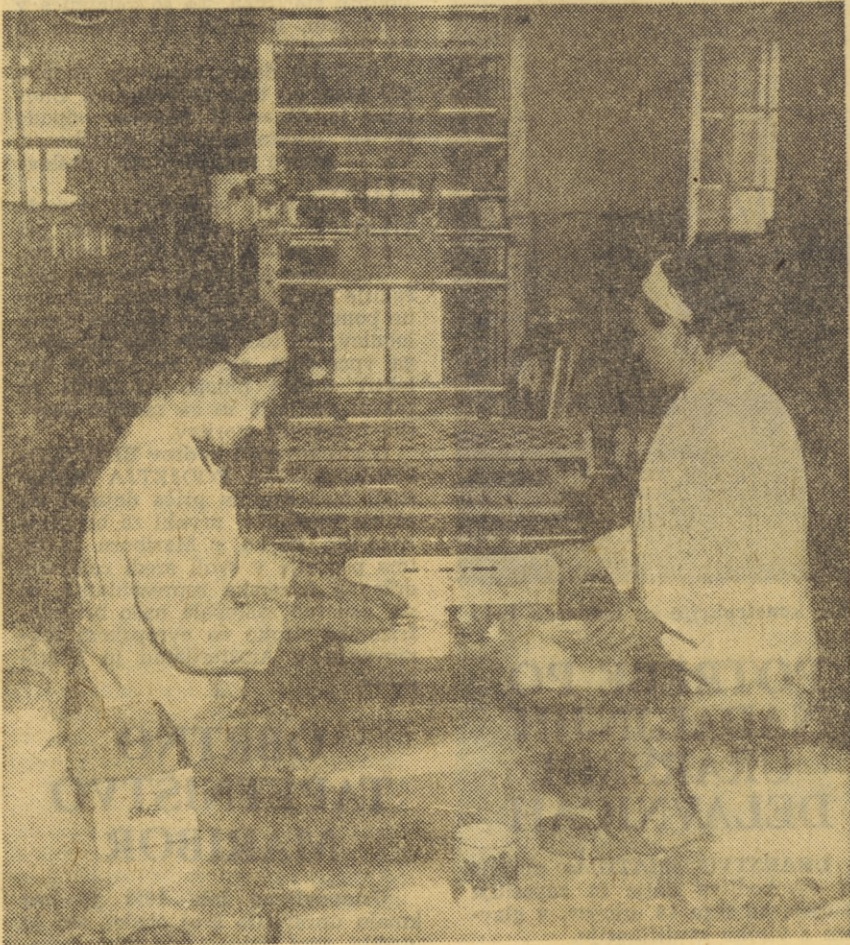
Za nadaljnji razvoj bodo potrebna nekatera investicijska vlaganja. Tako bo na primer treba investirati nekaj sredstev za nabavo specialnih strojev v embalažnem oddelku in za nabavo strojev, namenjenih konfekcioniranju specialnih krojnih oblik. Nabaviti bo treba nadalje manjši tiskarski stroj za tiskanje vreč in strojno opremo za drobno predelavo ipren pene, za izdelavo gospodinskih predmetov, igračk, specializiranih tehničnih izdelkov, za embalaranje zahtevnih artiklov bodisi iz stekla, bodisi iz lesa, za izdelavo raznih vrst tesnil in podobno.

Ker je predelava plastičnih mas kot stroka v severni Sloveniji nova, primanjkuje kadrov z izkušnjami s področja predelave plastičnih mas. Zlasti primanjkuje visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev. Da bi si zagotovilo kadre z ustreznimi strokovnimi sposobnostmi, so sprejeli sklep, da morajo biti vsa delovna mesta zasedena z delavci, ki imajo zahtevano strokovno usposobljenost.

Tesno povezana s kadrovsko politiko je tudi stanovanjska politika, saj je očitno, da podjetje zlasti visokokvalificiranih kadrov ne bo moglo pridobiti, če jim ne bo nudilo ustreznih stanovanj. Za kadre z ustreznimi delovnimi izkušnjami je podjetje nedavno odkupilo stanovanjsko hišo v središču Maribora. Tako je torej tudi s stanovanjske strani urejeno vprašanje namestitve novih visokokvalificiranih kadrov.

Ce bi podjetje nabavilo ustrezen strojni park za potrebe embalažnega oddelka ter strojno opremo za drobno predelavo ipren pene, bi se seveda primerno povečala vrednost bruto produkta po predvidevanjih programa razvoja na blizu 1 milijardo din do leta 1970, upoštevajoč, da bo tedaj obsegalo dva obrata oziroma dve ekonomski enoti s povsem samostojno dejavnostjo. To bi bil sedanji oddelek za proizvodnjo polietilenske embalaže in pa galanterijski oddelek za predelavo ipren pene.

Predvidoma se bo število zaposlenih v galanterijskem oddelku bistveno povečalo, in sicer na 100 delavcev, kajpada ob pogoju, da se bo izboljšala mehaniziranost obrata. Za nabavo opreme, vključno drobne predelovalne stroje, bo podjetje potrebovalo predvidoma 120 milijonov dinarjev.

»ALMA« Maribor — avtomatski stroji za izdelavo polietilenskih embalaž

Najosnovnejša investicija v naslednjem sedemletnem obdobju pa bo adaptacija oziroma graditev novih obratnih prostorov, ker je očitno, da v sedanjih utesnjenih in krajevnostno ločenih podjetjih ne bo moglo doseči želenega obsega proizvodnje in storilnosti. Po programu predvideni obseg proizvodnje namreč terja površino obratnih prostorov najmanj 4000 m², vendar za zdaj še ni znana niti približna lokacija.

Na koncu naj še navedemo, da je dejavnost, ki jo zastopa podjetje »ALMA«, ena najbolj perspektivnih obrtnih oziroma maloindustrijskih strok, stalj poraba plastičnih mas, četudi stalno narašča, v Jugoslaviji še zdaleč ni dosegla normativov, ki so značilni za industrijsko razvite dežele. Tako je na primer leta 1962 poraba plastičnih mas v naši državi dosegla komaj 1,6 kg na prebivalca, medtem ko je v Sovjetski zvezi znašala 2,4 kg, v Zahodni Nemčiji 18,1 kilograma in v ZDA prav toliko.

PREDNOSTI MEHANOGRAF- SKE OPREMLJE- NOSTI KNJIGO- VODSTEV

PODJETJE »BIROSTROJ« MARIBOR obstaja od leta 1959, vendar je od leta 1961 dalje poslovno povezano s podjetjem »Autocommerce«, Ljubljana.

»Birostroj« ima zelo široko dejavnost. Tako med drugim uvaja mehanografska sredstva v knjigovodski in statistični službi podjetij in ustanov, izvaja knjigovodsko-tehnične usluge na knjigovodskih avtomatih za gospodarske organizacije in ustanove, strokovno usposablja knjigovodske kadre za samostojno knjiženje, in sicer v okviru lastne mehanografske najodobnejše opremljene šole, katero bo v kratkem zapustil tisoči absolvent, dalje oskrbuje podjetja in ustanove z mehanografskimi tiskovinami ter posreduje usluge pri nabavi primernih mehanografskih avtomatov, vključuje mehanični servis, ki skrbi za trajno vzdrževanje in popravila avtomatov, kot tudi remontno delavnico za avtomate za potrebe celotne SFRJ, za tip ASCOTA. To je edina tovrstna delavnica v Jugoslaviji. Ima na razpolago dovolj rezervnih delov, katerih vrednost znaša 25 milijonov dinarjev.

Predstavnštva ima »Birostroj« v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani in Novi Gorici.

Mehanografska šola je moderno opremljena. Vrednost opreme je nad

50 milijonov din. Posluje neprekinjeno, in sicer za vsako izmeno 30 dni, tako da se v enem letu v šoli izvrsti po 12 izmen. Zmogljivost šole je vzgoja 20 strojnih knjigovodij mesečno, se pravi v eni izmeni. Šolnina je zaradi visokih stroškov (oprema in poraba sredstev) 125.000 din na slušatelja.

Dejavnost podjetja se širi iz leta v leto, četudi se je število učnega osebja sorazmerno neznatno povečalo (od 30 oseb v letu 1963 na 49 oseb v letu 1963). Letos bo število zaposlenih predvidoma poraslo na 55. Pri tem se je promet od 29 milijonov din, kolikor je znašal leta 1959, povečal na 247 milijonov din v letu 1963, v letu 1964 pa bo predvidoma porasel na 280 milijonov din. Medtem ko je storitve, ki smo jih navedli, »Birostroj« leta 1959 posredoval 30 delovnim organizacijam, je število takih organizacij leta 1963 poraslo že na 120. Skupno so te organizacije leta 1959 zaposlovale 15.000 oseb, leta 1963 pa 100.000 oseb. Število teh organizacij se bo letos predvidoma povečalo že na 280 s 120.000 zaposlenimi osebami.

Podjetje je doslej ogromno storilo zlasti na področju opremljanja gospodarskih organizacij z mehanografskimi knjigovodskimi sredstvi. Opremo za mehanografsko knjigovodstvo je med drugim uredilo v podjetjih »Elektrokovina« Maribor, v Mariborski livarni, v »Varteksu« Varaždin, v Železarni Ravne, Elek-trarni Šoštanj, Cinkarni Celje, »Kovintehnik« Celje, »Nikoli Tesli« Zagreb, »Sipadu« Sarajevo, »Franjo Kluz« Beograd, »Partizan« Beograd, »Avto Makedonija« Skopje, »Preharna« Ljubljana, »Metalka« Ljubljana, Zavodu za statistiko SRS, v vseh komunalnih zavodih za socialno varovanje v Sloveniji itd. Vsega skupaj je v državi takih ustanov in podjetij na 300.

Odveč je poudariti prednosti mehanografskega knjigovodstva. Le-te so med drugim ažurnost, kvaliteta (nepogrešljivost), estetski izgled, urejenost, nižji stroški in olajšano delo knjigovodje. Tako je na primer z mehanografskim strojem moč v eni uri izdelati plačilno listo za 35 zaposlenih, v finančnem knjigovodstvu pa knjižiti do 200 postavk.

PODJETJE Z UGODNIMI PERSPEKTIVAMI

»STROJKOPLAST« MARIBOR je eno izmed perspektivnih obrtnih podjetij, ki je registrirano za strojno-ključavničarska dela in predelavo plastičnih snovi. Prihodnost tega podjetja je nedvomno v kooperira-

nju z večjimi industrijskimi podjetji, s katerimi »STROJKOPLAST« že zdaj razvija poslovne vezi. Kooperira z elektroindustrijo in splošno montažo, za katero kompletira nekatere proizvode oziroma dele iz plastike (sponke). Prav tako prejema naročila drugih podjetij, kot na primer »Elre« iz Skofje Loke in »Metalne« Maribor, in sicer za dele iz plastičnih snovi (kompletiranje) kot tudi za strojno-ključavničarske izdelke, oziroma dele, kot so kabelski bobni, vrtljivi odjemalci električne opreme in podobno.

Z že sklenjenimi pogodbami oziroma naročili si je letos podjetje zagotovilo že za okrog 200 milijonov din realizacije, vendar je dvomljivo, če bodo naročila lahko v celoti izvršena, ker se je strojni park le neznatno povečal, medtem ko so potrebe zlasti po hidravličnih stiskalnicah sprčo zastarelosti obstoječih strojev izredno velike. Primanjkuje tudi drugih ključavničarskih in strgarskih strojev.

Specializacija podjetja gre v smeri izdelovanja kombinacij kovine in plastike, torej delov, ki jih potrebujejo bolj ali manj vse panoge industrije in tudi obrt. Poleg sponk in drugih delov, ki jih podjetje že izdeluje oziroma kompletira, »STROJKOPLAST« pripravlja še širši program proizvodov iz kovine in plastike. V ta namen razpolaga z lastno orodjarno in s kapacitetami za stiskanje in brizganje plastičnih snovi.

V naslednjem sedemletnem obdobju bo podjetje povečalo bruto realizacijo od sedanjih 150 milijonov na 300 milijonov din, število zaposlenih pa za okrog 50%. V tem obdobju bo moral »STROJKOPLAST« dobiti tudi nove, ustreznejše prostore, ker bo zgradba, v kateri so zdaj obratni prostori podjetja, odstranjena, v skladu z urbanističnim načrtom.

»STROJKOPLAST« — v obratu stružnik

STANOVANJSKI SERVIS MARIBOR- CENTER

je bil ustanovljen kot zavod leta 1954 z nalogo, da pomaga hišnim svetom in stanovanjskim skupnostim. Nekoliko let kasneje se je preimenoval v STANOVANJSKI SERVIS, ki ima sedaj v svojem sestavu: knjigovodski servis za vse skupnosti in hišne svete, pravno službo in administracijo, kjer hranijo vsa dokumentacija za vsako hišo. Imajo pa tudi tehnično službo, pod katero spadajo gradbeni servis, dalje kovinski (vodovodni inštalaterji, kleparji, ključavničarji), mizarski in pleskarski servis ter končno nabavno službo. V vseh tehničnih servisih razvijajo, seveda po potrebi, kooperacijo z raznimi obrtnimi delavnicami.

Skratka, dejavnost STANOVANJSKEGA SERVISA je sila pestra in raznolika, to pa zahteva dobro organizacijo dela in pa dober strokovni kader. Prav tu pa nastopajo težave: po eni strani razdrobljenost delovišč, po drugi strani pa pomanjkanje delovne sile, zlasti strokovno usposobljenih delavcev.

Kot je namreč pokazalo delo, servis potrebuje tudi take delavce, ki znajo opraviti več del hkrati, pa čeprav za to niso specializirani. V servisu so dejali: »Zakaj bi zidar, ko je treba vstaviti vodovodno cev, že klical na pomoč vodovodnega inštalaterja, če to delo lahko opravi sam.«

Da bi torej dosegli čim boljši sestav kadra, posvečajo veliko pozornosti dopolnilnemu izobraževanju, zlasti v zimskih mesecih, ko je dela manj. Seveda jim prav ta zastoj in pa neenakomernost del povzročata največ preglavic.

Kot smo že dejali, strokovnost kadra je problematična, vendar vedno manj. Zakaj? Zlasti zato, ker skrbijo, da se stalni kader, katerega je že okrog 50%, vedno bolj izpopolnjuje v raznih tečajih.

PRIMANJKUJE DIMNIKARJEV

DIMNIKARSKO PODJETJE MARIBOR zaposluje 48 delavcev, ki skrbijo za požarno varnost na območju vseh treh mestnih občin in na območju Slovenske Bistrice. Na skrbi imajo 22.300 hiš ali 52.000 kurišč oziroma ognjišč.

Do nedavnega v slabih prostorih, so se preselili v nove, ki so jih uredili z lastnimi sredstvi in so opremljeni z garderobami, kopalnicami in delavnicami.

Problem te stroke je, da ni podmladka. Tako bi podjetje potrebovalo še najmanj 10 dimnikarjev, če naj bi zagotovilo dimnikarske storitve v skladu z naraščajočimi potrebami.

NOVI PROSTORI »KERAMIČAR- STVO IN PEČARSTVO«

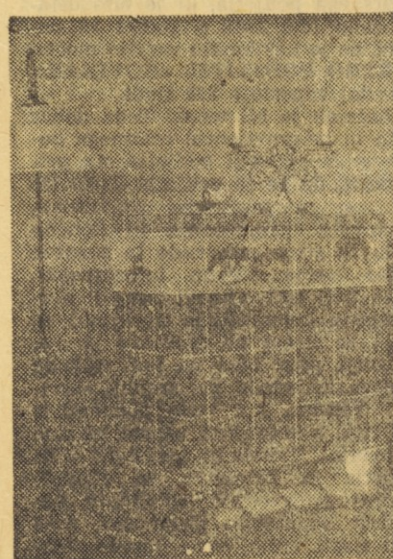
KERAMIČARSTVO IN PEČARSTVO MARIBOR obstaja že od osvoboditve dalje in se ukvarja s keramičarskimi deli, pečarstvom (peči vseh vrst), proizvodnjo glinastih pečnic, šamotne in fasadne opeke in šamotne moke ter izdelavo električnih akumulacijskih peči, kot tudi s popravili peči in drugimi pečarskimi deli.

Od keramičnih del velja predvsem omeniti izdelavo keramičnih stenskih oblog, oblaganje fasad in tlakov ter polaganja mozaika.

Ustvarjena realizacija in sredstva, ki jih je podjetje izločilo v sklade, pričajo, da imamo opraviti z mariji-

»KERAMIKA« — med nove izdelke podjetja sodijo tudi električne akumulacijske peč

»KERAMIKA« — med nove izdelke podjetja sodijo tudi električne akumulacijske peč

vim kolektivom, ki nenehno povečujejo storilnost. Medtem ko je namreč podjetje v letu 1961 ustvarilo 124 milijonov din bruto realizacije in 10 milijonov din sredstev na skladih, je realizacijo v letu 1963 povečalo že na 258 milijonov, sredstva na skladih pa so porasla na 18 milijonov din. Vendar je treba naglasiti, da zvišane cene materiala stalno poslabšujejo notranjo delitev, zlasti se, ker naraščajoči življenjski stroški terjajo skladno povečevanje osebnih dohodkov.

Ker so dosedanja poslovni prostori podjetja, tako v ulici kneza Koclja kot tudi v Tyrševi ulici, obsojeni na rušenje, bo treba zagotoviti nove in v ta namen najeti ustrezne kredite. Če pri projektiranju bo nujno treba upoštevati potrebo po večjih površinah, tem prej, ker je povpraševanje po storitvah te stroke s povečano stanovanjsko izgradnjo čedalje večje. Zagotoviti bo treba tudi ustrezne prostore za žganje keramičnih izdelkov.

Podjetje doživlja precejšnje težave s kadri, ker je čedalje manj ljudi, ki bi se odločili za to obrtno stroko. Kader je tudi težko dobiti zato, ker mu podjetje ne more nuditi stanovanj. Večina delavcev pa namreč stanuje izven Maribora.

»BIROSTROJ« — mehanografija v knjigovodski in statistični službi pomeni lažje delo, ažurnost, točnost in estetiko — posnetek iz oddelka mehanografske šole »BIROSTROJA«

REZULTATI KONCEN- TRACIJE SREDSTEV

Veletrgovina **KOLONIALE** — Maribor je specializirano trgovsko podjetje za prodajo živil in gospodinskih potrebščin. V poslovanju vključuje grosistično dejavnost.

Kot grosist zajema ves mariborski okraj, Medžimurje do Koprivnice, Zagreb, območje od Zagreba preko Brežice do Trbovelj, gornji del Savinjske doline in Saleško dolino. Podjetje ima v Dravogradu svoj obrat s skladiščem, iz katerega streže območje Koroske.

Kot detalist ima podjetje prodajalne v šestih občinah, od katerih je posebno močno zastopan v treh mariborskih občinah. Na območju mariborskih občin ima 57 prodajaln, od katerih sta dve samopostrežni, v Ormožu in Dravogradu po eno samopostrežno ter v Selah pri Slovenj Gradcu eno prodajalno. Vse samopostrežne prodajalne poslujejo uspešno in je tovrstna prodajalna v Mariboru že dosegla 1,2 milijona prometa na skupno zaposleno osebo v prodajalni.

Dočim so prodajalne v centru mesta strogo specializirane za prodajo živil in gospodinskih potrebščin, prodajalne v okolici tudi mešano industrijsko blago.

Za dostavo blaga grosističnim odjemalcem, kakor tudi svojim prodajalnam, ima podjetje svoj prevoznik park, ki ga vsako leto v precejšnji meri obnavlja, ker se vozila hitro trošijo zaradi tega, ker oskrbuje podjetje **KOLONIALE** kot grosist območja, ki imajo zelo slabe ceste in so predvsem z zimami močno prizadete. Povprečna oddaljenost odjemalcev, ki jih podjetje streže kot grosist, je ca. 80 kilometrov.

Glede na to, da so skladišča in upravni prostori locirani na več mestih, povzroča to dodatne težave in stroške, ker postavlja podjetje v izjemnem položaju nasproti drugim tovrstnim podjetjem, ki imajo poslovne prostore urejene. Težave, ki so nastale po združitvi trgovskih podjetij 1. januarja 1962 v enotno podjetje **KOLONIALE**, je združen kolektiv uspešno premostil že v letu 1962 s tem, da je krepil enotnost in zavest. V tem času je dosegel prve uspehe na področju investiranja s koncentracijo sredstev. V času združitve so bili povprečni mesečni osebni dohodki 24.400 din na osebo, medtem ko znašajo danes 36.000 din. Skladi pa so se povečali v letu 1962 za 51 %, v letu 1963 pa za 173 % nasproti skladom, ki so bili v letu 1961 na razpolago.

Ker so razdrobljena skladišča ena od ovir za še uspešnejše poslovanje, je podjetje takoj po združitvi začelo posvečati vso pozornost prav temu problemu. V programu ima zgraditev centralnih skladišč s prostorom 6000 m² v tako imenovani transportni coni Maribora. V ta namen je podjetje vročilo Komunalni banki v Mariboru 50 milijonov lastnih sredstev, ker pričakuje, da bo s tem mogoče najeti ustrezno posojilo, ker bo graditev skladišča v celoti stala ca. 200 milijonov dinarjev. Prav gotovo bo potrebna pomoč Komune, da bo skladišče že letos pod streho.

Nadaljnje investicije bo podjetje **KOLONIALE** namenilo za razširitev in obnovo maloprodajne mreže. Tako je že v izgradnji paviljon ob Vrbanški cesti v Mariboru, kjer bo sodobna samopostrežna prodajalna. Del sredstev je prispevalo podjetje, a dograditev je predvidena do konca meseca junija 1964. Tik pred otvoritvijo sta tudi nova samopostrežna prodajalna v Lovrencu na Pohorju in prodajalna z bifejem v Topolšici. V izgradnji je tudi nova samopostrežna prodajalna v Kerkovi ulici v Mariboru, ki bo predvidoma odprta spomladi 1965. Nadalje so v Mariboru v Ulici Pariške komune zakoličili gradbišče za nov objekt, v katerem bo imelo podjetje **KOLONIALE** samopostrežno prodajalno, ki bo predvidoma odprta konec leta 1965. V kratkem bo pričela gradnja zgradbe v Cankarjevi ulici v Mariboru, v kateri bo podjetje uredilo samopostrežno prodajalno. Otvoritev te prodajalne je predvidena konec I. polletja 1966. V programu je tudi izgradnja samopostrežnih prodajaln v Ravnah, Prevaljah in Mežici. Celotna predvidena vrednost investicij za maloprodajno mrežo znaša ca. 300 milijonov din.

»KOLONIALE MARIBOR« — moderna samopostrežna trgovina na Partizanski cesti v Mariboru

Podjetje **KOLONIALE** posveča pozornost tudi družbenemu standardu, saj je samo v letu 1963 kupilo za svoje uslužbence in delavce štiri stanovanja, v letu 1964 pa namerava kupiti še nadaljnja tri stanovanja.

6 MILIJARD REALIZACIJE

PODJETJE »FERROMOTO« MARIBOR je nastalo po pripojitvi trgovskega podjetja **Avtomaterial** k izvozno-izvoznemu podjetju **Ferrotrex** dne 15. maja 1961. leta.

K novemu izvozno-izvoznemu podjetju **»Ferromoto«** se je dobro leto kasneje pripojilo še trgovsko podjetje na debelo in drobno **Elektromerx** Maribor. V oktobru leta 1962 je bila ustanovljena še servisna avtomehanična delavnica za osebne avtomobile Zastava v Masarykovi ulici.

V sklop sedanjega grosističnega podjetja **»Ferromoto«** spadajo: tri grosistična skladišča in 7 prodajaln v Mariboru ter ena prodajalna v Murski Soboti. Predstavnštvo podjetja obstaja v Beogradu, še letos pa bo odprto tudi v Sarajevu. Razen tega imajo organizirano potniško službo za območje Srbije, Makedonije in Hrvatske.

Nedavno priključeni **Avtoservis** Maribor bo s sedaj obstoječo avto servisno delavnico organiziran kot centralni servis za garancijska in druga popravila vozil Zastava ter drugih tipov vozil. Sedež novega servisa bo v Mlinski ulici 13, brž ko se bo **Autoobnova** preselila v svoje nove prostore na Tržaški cesti v Mariboru. Poleg avto servisne dejavnosti pa obstaja v sklopu podjetja tudi servisna delavnica za radijske in televizijske sprejemnike.

Potrebno je omeniti, da je podjetje v letu 1962 zaradi integracijskih sprememb svoje poslovanje uspešno konsolidiralo z utrjevanjem notranje organizacije.

V naslednjem bomo poskusili prikazati dejavnost in uspehe poslovanja od leta 1962 dalje.

V primerjavi z letom 1961 je podjetje povečalo promet v letu 1962 za 23 %, promet na zaposlenega pa je porasel za 12 %. Neto realizacija je v istem obdobju porasla od 3,81 milijarde na 4,8 milijarde. Neto produkt na 1 povprečno zaposlenega kaže navidezno stagnacijo oziroma nazadovanje v letu 1962 nasproti letu 1961. Če upoštevamo prehod iz fakturirane na plačano realizacijo, pa je to povsem razumljivo.

S tem v zvezi so tudi drugi pokazatelji, kakor dohodek in čist dohodek, ki kažejo nazadovanje v primerjavi z letom 1961. Poleg omenjenega prehoda na plačano realizacijo pa so izredno porasli poslovni stroški, saj izkazujejo indeks 125 nasproti letu 1961, predvsem zaradi obresti od kreditov in stroškov za najemne poslovne prostore.

Preteklo leto 1963 pa je zopet v znaku nadaljnega vzpona v celotni dejavnosti podjetja in je dosežen celotni dohodek s 5,7 milijarde oziroma z indeksom 128 v primerjavi z letom 1962 in nasproti letu 1961 z indeksom 147. Ugodne rezultate izkazuje produktivnost, ker je celotni dohodek na enega povprečno zaposlenega porasel na indeks 110, medtem ko se je neto produkt povzpел z istim obdobjem leta 1962. Čisti dohodek je nasproti letu 1962 bil dosežen z indeksom 159, bruto skladi pa celo z indeksom 221. Medtem ko je povprečno število zaposlenih znašalo 1962. leta 151 oseb, je leta 1963 poraslo na 177, to je za 17 odstotkov.

Ekonomičnost poslovanja v letu 1963 se je povečala za 2 %, rentabilnost pa za 3 % nasproti letu 1962.

V letu 1964 planira podjetje neto realizacijo v višini 8,1 milijarde din, kar pomeni povečanje za 42 % na-

sproti letu 1963. Povečanje poslovnih stroškov, zlasti stroškov za poslovne prostore in za obresti od obratnih kreditov, bo zahtevalo iskanje nadaljnjih notranjih rezerv in ustvarjanje večjega prometa, oziroma sklepanje poslov s čim ugodnejšim aranžmajem.

Glede na to, da se **»Ferromoto«** z nekaj manj kot 6 milijardami doseženega prometa v preteklem letu uvršča med večja podjetja svoje stroke, bo moralo v prihodnjem obdobju od leta 1964 do 1970 poskrbeti ne le za širjenje trgovske in servisne mreže, temveč za ustanavljanje trgovskih predstavništev v tistih republikah, ki do sedaj še niso bile obdelane. Tako namerava razviti trgovsko in servisno mrežo zlasti v mestih, ki so konkurenčno zanimiva, kot na primer v Ptuj, Slovenski Bistrici, Murski Soboti in na Koroskem.

Novo predstavništvo v Sarajevu bo imelo dovolj dela na območju Bosne in Hercegovine ter Črne gore, medtem ko bo predstavništvo v Beogradu skupno s potnikom iz Niša moralo obdelati še neobdelana področja Srbije, Vojvodine in Makedonije.

Nadaljnja naloga podjetja obstaja še v razvijanju službe za analizo poslovanja ter za raziskavo in analizo tržišča, dalje v spodbujanju notranje delitve dela in specializaciji v nadaljnjem razvijanju kolektivnega vodenja in v štipendiranju kadrov, ki jih podjetje potrebuje.

Od doseženih skoraj 6 milijard naj bi se realizacija v letu 1970 povečala na 12,5 milijarde din, število zaposlenih bo predvidoma poraslo od sedanjih 177 povprečno zaposlenih na 270 povprečno zaposlenih oseb, dohodek naj bi porasel od sedanjih 300 milijonov na 560 milijonov din, sredstva za sklade pa od 92 milijonov na 207 milijonov dinarjev.

Za povečanje realizacije do navedene višine oziroma za izpolnitev planskih nalog do leta 1970 bo podjetje investiralo v osnovna sredstva 1050 milijonov din in v obratna sredstva 100 milijonov din. Program obsega investicije za avtoservisno in RTV servisno dejavnost 400 milijonov din, za gradnjo montažnih skladišč 150 milijonov din, za nove prodajalne 100 milijonov din, za soudeležbo pri veleblagovnici v Mariboru 200 milijonov din in za družbeni standard 100 milijonov dinarjev.

Kakor vidimo, si je podjetje zadalo velike naloge v perspektivnem razvoju, ki jih pa lahko dosega le z intenzivnim delom celotnega kolektiva, ki bo znal prisluhniti razvoju in zahtevam ter spremembam tržišča in temu primerno tudi pravočasno prilagajeval svoje delo ter poslovanje podjetja.

»MODNA HIŠA« MARIBOR

Je pričela z rednim poslovanjem že 25. maja lani, ko so bila končana gradbena dela prodajnih prostorov, medtem ko so še danes vsi drugi prostori na poslovni zgradbi Partizanska c. 3 in 5 v gradnji. Računajo, da bodo celotno gradnjo končali letos do 1. maja.

MODNA HIŠA v **MARIBORU** posluje kot samostojna ekonomska enota s samostojno notranjo organizacijo, vendar z upravnim sedežem v Ljubljani. Podjetje ima 48 članov poslovnega združenja, ki s svojim prodajnim predmetom nastopajo tudi v mariborski modni hiši, medtem ko šteje število zaposlenih 140 trgovskih delavcev.

V trgovini ločijo tri glavne sektorje: galanterijski, kjer prodajajo kratko blago, konfekcijski — tu prodajajo vse vrste konfekcijskih izdelkov, in sektor metražnega blaga, kjer potrošnik lahko dobi vse vrste blaga. Da bi z razstavljenim in prodajnim blagom dosegli pri potrošniku čim večji učinek, pri tem pa nudi čim boljši pregled nad prodajnim blagom, se poslužujejo manjših sprememb oziroma premikov. Z vsakim premikom namreč težijo za tem, da trenutno najbolj sezonsko blago predstavijo na najprometnejšo točko. S takim optičnim prikazovanjem blaga nudijo takojšen pregled nad trenutno najbolj iskanim blagom.

Ker je število zaposlenih precejšnje, strokovnost pa glede na nujne potrebe ni na najvišji ravni, skušajo to pomanjkljivost dopolniti z rednimi delovnimi sestanki, kjer kader seznanjajo s celotno problematiko trgovine, na seminarjih pa vzgajajo trgovski kader.

V **MODNI HIŠI** menijo, da bodo sedanje povsem urejene kapacitete za nekaj let povsem zadostovale za potrebe Maribora.

RESTAVRACIJA »CENTER« SKORAJ 3 MILIJONE OBROKOV V LETU 1963

Maribor ima nedvomno najso-
dobnejšo samopostrežno restavracijo
v Jugoslaviji. Dograjena je bila leta
1962 in je servis za družbeno pre-
hrano stanovanjskih skupnosti.

Kapacitete Restavracije »Center«
so ogromne, saj lahko pripravi 11 do
12 tisoč obrokov dnevno, sedaj pa
pripravlja povprečno 400 zajtrkov,
800 dopoldanskih malic za goste v
restavraciji in do 2500 enolončnic za
gospodarske organizacije, dalje 3500
kosil in 2500 večerij, tj. 9 do 10 tisoč
obrokov dnevno v vrednosti 1,1 mi-
lijona din. V letu 1963 je restavracija
pripravila skupno 2.960.000
obrokov v vrednosti 373 milijonov
dinarjev.

Izkoriščenost kapacitet na samo-
postrežni liniji je že skoraj popolna,
prosti so samo še zajtrki in dopol-
danske malice, možnosti pa so tudi
za dostavo hrane zlasti v oddaljena
nova stanovanjska naselja. Tudi li-
nija za izdajanje hrane na dom ima
še nekaj prostih zmogljivosti, čeprav
se tu izda po 400 do 500 kosil
dnevno.

TRGOVSKO PODJETJE »MESO« MARIBOR

MARIBOR posluje že od leta 1954
in ima šest poslovalnic za prodajo
vseh vrst mesa in mesnih izdelkov.
Zaposluje 50 ljudi.

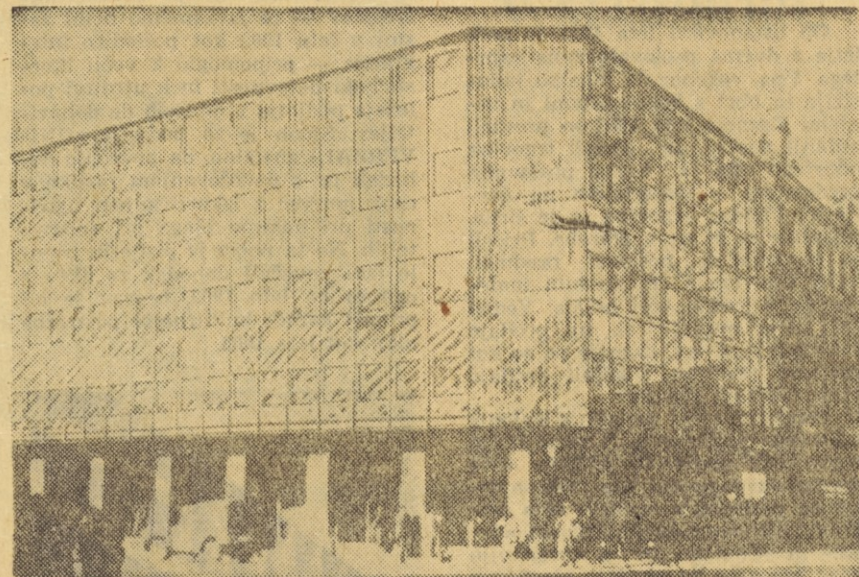
Podjetje ima lastno pitališče go-
ved in izvažajo prek izvoznih organi-
zacij živino in meso. Lani je pod-
jetje doseglo 750 milijonov dinarjev
bruto prometa, letos pa planira v
višini 850 milijonov dinarjev.

Pogled na novozgrajeno restavracijo »CENTER« Maribor

POVEČUJEJO REALIZACIJO

**KMETIJSKO - INDUSTRIJSKI
KOMBINAT »POMURKA« MUR-
SKA SOBOTA**, uprava prodajaln
Maribor, je večino prodajaln v Mari-

»MERKUR« GRADI NOVO POSLOVALNICO

Na eni najlepših, zelo prometnih lokacij v Mariboru, v bodočem centru mesta, na vogalu Trga Svobode in Kopališke ulice bo v začetku leta 1965 **TRGOVSKO PODJETJE »MERKUR«** začelo graditi novo veleblagovnico oziroma »tehnično hišo« z 2800 m² čiste prodajne površine. Nova veleblagovnica, po kateri se potrebe v Mariboru kažejo vrsto let, bo oskrbovala potrošnike s popolnim asortimentom gospodarske mehanizacije, z vsemi elektrotermičnimi in akustičnimi aparati, z vodovodnim in elektroinstalacijskim materialom, z bogatim sortimentom stanovanjske opreme in z razpoložljivo izbiro motornih vozil.

Nova veleblagovnica bo ustrezno založena tudi z rezervnimi ozir. nadomestnimi deli za prodane aparate in stroje ter opremo za cestna vozila, vključevala pa bo tudi servisne delavnice za vse vrste prodanega blaga.

Moderna zgradba nove tehnične veleblagovnice se bo skladno vključevala v arhitektonsko okolje bodoče sodobne poslovne avenije, Partizanske ceste v Mariboru, kjer je predvidena graditev še drugih sodobnih poslovnih zgradb.

boru prevzel od bivšega trgovskega podjetja z mesom »Rog«. Kasneje je **KIK »POMURKA«** odprl še nekaj novih prodajaln z mesom in mesnimi izdelki, tako da jih ima zdaj skupno 15, in sicer vse na območju občin Center in Tabor. Zaposluje 63 oseb in je lani dosegel bruto realizacijo 999 milijonov din.

PODJETJE »SEMENA«

Že od leta 1954 posluje trgovsko podjetje na debelo **»SEMENA« MARIBOR**, ki prodaja vse vrste semen, reprodukcijskega materiala in umetnega gnojila. Podjetje ima tudi lastno proizvodnjo vrtnih in krmnih semen ter semen žitaric in krompirja.

VZORNA SKRB ZA LJUDI

STANOVANJSKA SKUPNOST

»IVAN CANKAR« MARIBOR obsega 140 hišnih svetov in 1743 stanovanj. Njene dejavnosti so naslednje: servis za družbeno prehrano (samopostrežna restavracija Center) in storitveni servis z naslednjimi področji dejavnosti: mizarstvo, kleparstvo, električarstvo, vodovodnim instalaterstvom, zidarstvom (v enoti za vzdrževanje hiš, kamor spadajo tudi krovci) ter šiviljstvom, hišnim pomočništvom in laično nego bolnikov na domu. Nadaljnja dejavnost skupnosti je varstvo in vzgoja otrok v okviru istoimenskega zavoda, ki vključuje oddelek za predšolske in oddelek za šoloobvezne otroke. Ker so kapacitete tovrstnega varstva premajhne, bo treba v prihodnje poskrbeti za njihovo razširitev.

STANOVANJSKA SKUPNOST

»IVAN CANKAR« se zlasti odlikuje po skrbi za stare in onemogle, za katere prireja dva do trikrat letno izlete, večkrat pa jih na domu obišče tudi član komisije za socialno varstvo.

Nadalje velja omeniti, da je na območju skupnosti že 26 pionirskih hišnih aktivov, ki tekmujejo v po-

moči hišnim svetom pri vzdrževanju, čiščenju, kulturnem delu in podobno.

Uslužnostni servis zaposluje 60 ljudi, pretežno v enoti za vzdrževanje hiš. Za boljše vzdrževanje hiš bo treba v prihodnje upostaviti pogodbeni odnos med storitvenim servisom in hišnimi sveti.

»FERROMOTO« — prodajalna na Partizanski cesti v Mariboru

KOMUNALNA BANKA MARIBOR

je bila ustanovljena ob reorganizaciji bank leta 1961, ko je bilo postavljeno njeno celotno poslovanje na nove osnove. Od tedaj naprej posluje banka kot gospodarska organizacija s posebnimi družbenimi nalogami ter veljajo predpisi za njeno poslovanje skoro v celoti kot za ostale gospodarske organizacije. Banka posluje za gospodarsko področje občin Maribor-Center, Tabor in Tezno, občine Lenart v Slov. goricah in v zadnjem času še občine Ormož in Radgona. Svoje poslovanje opravlja na osnovi statuta, zakona o bankah ter drugih bančnih in splošno-gospodarskih predpisov s kolektivom, ki šteje 110 bančnih uslužbencev.

Naloge KOMUNALNE BANKE so se s preteklim letom še močno povečale. Splošni gospodarski razvoj je zahteval, da se je banka močneje vključila v vsa gospodarska dogajanja na svojem poslovnem področju, zaradi česar s svojim tipičnim poslovnim karakterjem še intenzivneje doprinese k izpolnjevanju postavljenih planskih nalog. Zlasti je odlok o izvajanju splošne kreditne politike v preteklem letu postavil nove ekonomske kvalitete pri kreditiranju gospodarstva. Kot vse komunalne banke, je bila tudi KOMUNALNA BANKA V MARIBORU postavljena v položaj, v katerem lahko do skrajnosti razvija poslovno in s temeljitim ekonomskim presojanjem kreditira najrentabilnejše posle, skratka stimulira podjetja za čim hitrejšo vključevanje v mednarodno blagovno menjavo, ki je za naše gospodarstvo sila pomembna.

Na osnovi takega razvoja in stanja je postala vsebina dela banke pestrejša in bogatejša. Banka je postala poslovni partner v sodelovanju gospodarstva — banka, z večjimi nalogami in večjo družbeno odgovornostjo. Banka je postavila svoje sedanje poslovanje na osnovi popolne samostojnosti glede izvajanja smerne splošne kreditne sposobnosti oziroma politike. S tem v zvezi se je pričela resno uveljavljati tudi na področju mobilizacije vseh razpoložljivih sredstev za nadaljnja investicijska vlaganja. Seveda pa mora pri tem skrbeti za utrjevanje svoje poslovne dejavnosti, istočasno pa usmerjati kreditno dejavnost na način, ki ustreza nadaljnjemu razvoju gospodarstva. To pa pomeni, da bo zagotovljena ekonomičnost in rentabilnost vloženih sredstev.

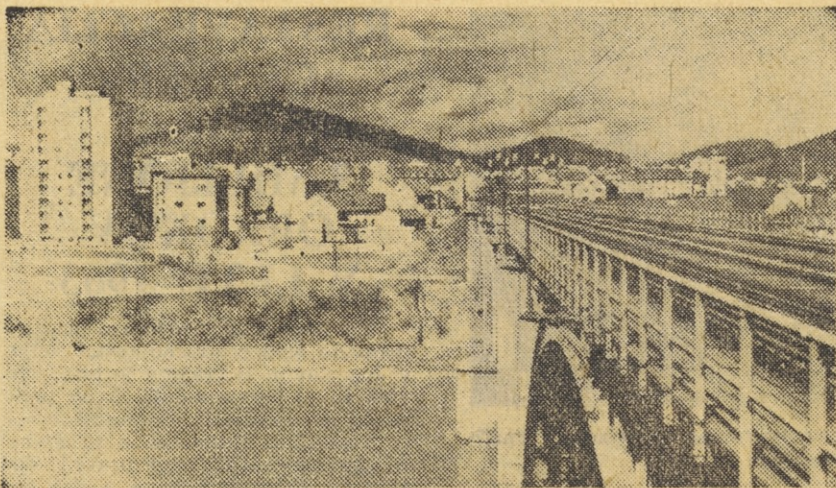
Kaj pa občan? Hranilne vloge občanov naraščajo. V začetku leta 1961 je imela banka 28.349 vlagateljev s skupnimi hranilnimi vlogami 1.478 milijonov, medtem ko je bilo ob koncu leta 1963 že 30.982 vlagateljev s skupnimi hranilnimi vlogami 3.525 milijonov dinarjev. Zanimiva je pri tem ugotovitev, da so v tem obdobju hranilne vloge narasle za trikrat, prav tako pa tudi potrošniški krediti občanov in da je 1. 1960 imel en vlagatelj povprečno vloženih 52.132 din. leta 1963 pa že 113.711 din. Skratka, v banki ugotavljajo, da potrošniki najemajo kredite v višini svojih hranilnih vlog oziroma le-teh ne preokračujejo.

VELETRGOVINA »TANIN« MARIBOR

Ob ustanovitvi leta 1951 je podjetje z dvema poslovalnicama zaprtega tipa oskrbovalo lokalno industrijo in obrt s kemikalijami in usnjem. Kasneje leta 1952 so prevzeli sedanji naslov in postali trgovina odprtega tipa z novim poslovnim predmetom — materialom za čevljarje. Vendar, trgovina se je širila, pokazale so se nove potrebe. Pričeli so spreminjati poslovni predmet, kajti trgovina s čevljarjskim materialom je vedno bolj pešala. Vedno bolj so se specializirali na prodajo zaščitnih sredstev, kasneje pa so kot poslovni predmet vpeljali prodajo vseh zaščitnih sredstev.

Poudariti velja nadaljnje širjenje njihovega poslovanja. S pripojitvijo trgovskega podjetja »ALMA« (dve drogerijski trgovini) leta 1958, so delokrog poslovanja razširili še s priključitvijo samostojnih trgovin »Jelen« in »Čevljar« ter z otvoritvijo nove trgovine za prodajo plastičnih mas leta 1961. Končno so leta 1963 k podjetju priključili še Veletrgovino »Kemikalija« in tako trgovsko dejavnost razširili skoraj do skrajnih meja. Kako tudi ne. Realizirana vrednost prodanega blaga je znašala leta 1958 360 milijonov in leta 1963 že milijardo 720 milijonov dinarjev. Vendar kot kažejo perspektivni načrti, se še niso ustavili. Letos so skladišče kemikalij preselili v bive adaptirane prostore Kazenskega poljševalnega doma, s čimer računajo že letos na povečanje prometa za okrog 20 %. V iste prostore bodo nekoliko kasneje preselili tudi skladišče plastičnih mas. Prav tako bodo letos povečali število trgovin (sedaj 8) z novo trgovino (drogerijo) v stavbi poleg Modne hiše.

Glede na regulacijske načrte me-

Pogled na železniški most prek Drave — v ozadju železniška postaja Maribor

sta, je v sedemletnem perspektivnem načrtu predvideno rušenje poslopji, kjer ima podjetje dve trgovini. Ker menijo, da sta trgovini na sila pomembnih prometnih točkah, računajo z otvoritvijo novih trgovin na istih mestih ali nekje v bližini, in sicer naj bi bila ena trgovina specializirana za kemikalije samo za potrebe avtomobilistov (prodajali bodo samo barve in čistilna sredstva), druga pa za plastične mase s karakterističnim obeležjem — prodajo blaga za tujce po znižanih cenah (s popustom za tujce prodajajo sedaj že v treh trgovinah). V načrtu imajo tudi preureditev vseh poslovalnic, nabavo mehanizacije za skladišča, prej ko slej pa bodo investirali več sredstev v nabavo cistern za kisline (sedaj jih hranijo v velikih balonih), ter za zidanje posebnega skladišča za karbid, ki bo grajen po posebnih predpisih.

Kljub nenehni skrbi za večanje poslovnih uspehov moramo napisati, da skrb za človeka ni bila poslednja, nasprotno vedno in povsod so o njej razpravljali kot osnovi za boljše in uspešnejše delo. Zlasti so veliko pozornosti posvečali stanovanjskemu problemu, saj so vsako leto kupili po več stanovanj (letos 5) in kot pravijo 80 % rešili stanovanjski problem delavcev.

PERSPEKTIVA V ŠIRJENJU DETAJLISTIČNE MREŽE

VELETRGOVINA Z GALANTE-RIJO »UNIVERZAL«, MARIBOR, GOSPOSKA 18, vidi svojo perspektivo edinele v širjenju detajlistične mreže. Prav na tem področju je podjetje doseglo nekaj pomembnejših uspehov, saj je odprlo nekaj novih specializiranih prodajalnic, nekatere obstoječe pa je adaptiralo oziroma specializiralo. Tako je bila lani v Dvořakovi ulici odprta nova specializirana trgovina za tekstilno in ostalo galanterijo, letos pa nova specializirana trgovina za otroške igrače »Kekec« na Partizanski cesti, prav tako v Mariboru. Nadalje velja omeniti veleblagovnico v Gosposki ulici s širokim sortimentom težke konfekcije — sortirana je podobno kot blagovnice — specializirano prodajalno »Mladi rod«, »Biserko«, trgovino s tekstilno drobno galanterijo, »Korotane«, specializirano trgovino za moško tekstilno metražno blago in podobno.

Podjetje »UNIVERZAL« je nastalo po združitvi bivših podjetij »Dom« in »Univerzal« in je združevanje sredstev — če izvajamo delni zastoj v letu 1962 kot posledico integracije — pripomoglo k večji investicijski dejavnosti in k utrditvi položaja podjetja v odnosih do dobaviteljev. Sploh je za podjetje »UNIVERZAL« značilno, da povečuje dohodek ne s povečevanjem razlike v ceni, marveč z izkoriščanjem ugodnosti pri nakupu blaga pri dobaviteljih. Na ta način je podjetje uspelo lani povečati dohodek za 31 % z ozirom na leto 1962, čeprav je bil promet zaradi kulturnejše potrebe nižji kot leta 1962.

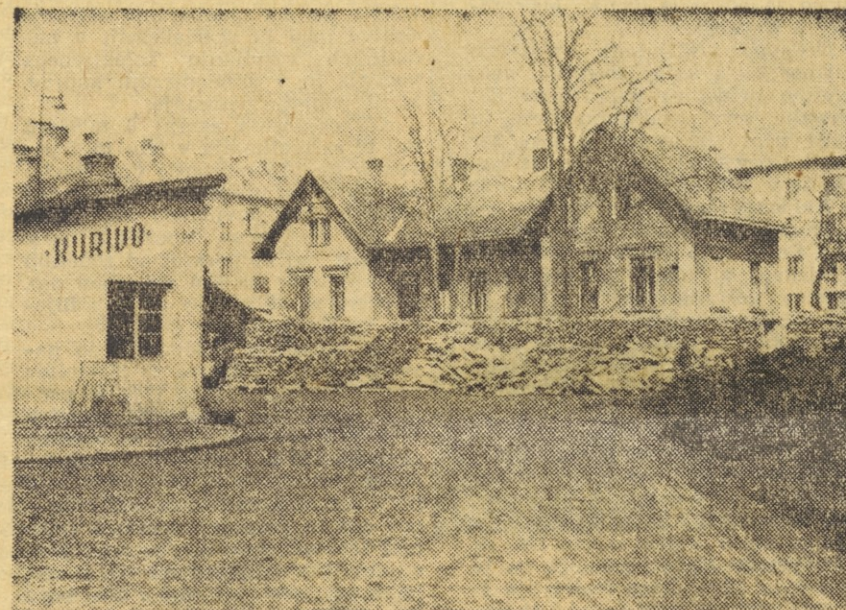
V sredini meseca marca letos je podjetje »SLOVENIJALES« — Ljubljana, odprlo v Mariboru novo prodajalno pohištva, ki sodi med najmoderneje lokale te vrste v severni Sloveniji. Poleg prodajalne je tudi predstavništvo podjetja, ki sprejema večja naročila za opremo šol, turističnih in gostinskih objektov ter pisarniških prostorov

preraslo iz majhnega trgovskega podjetja v veliko, potem to potrdimo z doseženimi uspehi. Podjetje je leta 1953 ustvarilo 295 milijonov bruto produkta in v letu 1963 že 1 milijardo 338 milijonov dinarjev, pri čemer so postavljeni plan prekoračili za 2 %. Toda, kot povedo, se še niso ustavili. S planom za prihodnje leto predvidevajo dosego bruto produkta okrog 1,5 milijarde dinarjev.

Uspehi podjetja nedvomno niso majhni, nič manjše pa niso težave. saj je znano, da gradbenega materiala in kuriva primanjkuje. V podjetju so dejali: »Prodali bi še več, pa nismo imeli kaj. Če bi lahko zaključili pogodbe za tolikšne količine, kot bi jih glede na naročila potrebovali, potem bi dosegli še boljše letno realizacijo.« Čeprav predvidevajo s planom za prihodnje leto večji promet, pa menijo, da bodo tudi letos imeli precej težav pri oskrbi z

»TANIN« Maribor — trgovski prostori

KURIVO — skladišče drv in premoga

TRGOVINA NA VELIKO
IN MALO S KURIVOM
IN GRADBENIM MATERIALOM

»KURIVO« MARIBOR

Iz dokaj majhnega trgovskega podjetja s kurivom se je podjetje kmalu razširilo v močno trgovsko podjetje, ki ima danes v Mariboru osem poslovalnic, od tega dve samo za prodajo premoga, eno za prodajo gradbenega materiala na drobno in ločeno za prodajo na veliko ter tri poslovalnice za prodajo kuriva in gradbenega materiala na drobno. Od gradbenega materiala prodajajo največ: cement, apno, opečne izdelke, salonit, salonitne krovne in kanalizacijske izdelke, prenosne izolirne mase, emulzije za gradnjo cest, teracerski material, strešno lepenko in še nekaj podobnega gradbenega materiala.

Če smo že dejali, da je podjetje

Trg. podjetje »ZARJA« Maribor — sodobna poslovalnica v Gosposki ulici

materialom. To zlasti zato, ker so bili prisiljeni skleniti nižje pogodbe od potreb.

Na program razvoja v podjetju niso pozabili, nasprotno, ta je silovito pester, saj predvideva vrsto novih gradenj, skratka popolno modernizacijo poslovanja. Že letos nameravajo pričeti z gradnjo centralnega skladišča za potrebe levega brega Drave ob železniški postaji. Za gradnjo bodo potrebovali okrog 100 milijonov dinarjev. Z lastnimi sredstvi pa so pričeli že letos graditi manjše skladišče na Studencih. V prihodnjem letu bodo pričeli z gradnjo centralnega skladišča v Teznu na površini 20.000 kvadratnih metrov. To skladišče bo namenjeno za kurivo in gradbeni material. Industrijsko skladišče, kot ga imenujejo v podjetju, bo opremljeno s sodobno mehanizacijo, saj bodo lahko letno uskladiščili od 25 do 30 tisoč ton premoga.

Kaj pa sedanje poslovalnice? Teh do leta 1970 ne bo več, razen nove na Pobrežju, kjer bodo gradbena dela končana letos maja.

DOSLEJ ŽE 463 KNJIG PRI ZALOŽBI »OBZORJA«

ZALOŽBA »OBZORJA« MARIBOR je bila ustanovljena 29. decembra leta 1950. Njena osnovna dejavnost je založništvo, vključuje pa tudi trgovino s knjigami, pisarniški potrebščinami in predmeti domače obrti ter glasbilo in optični oziroma akustični aparati.

Založba ima devet trgovskih poslovalnic v Mariboru, eno v Celju in dve v Beogradu.

Od ustanovitve dalje je pri ZALOŽNISKEM RODJETJU »OBZORJA« izšlo skupno 463 leposlovnih domačih in tujih del, knjig za mladino, šolskih knjig, poljudno-znanstvenih, strokovnih del ter muzikalijskih.

Letos bo založba v posameznih popularnih knjižnih zbirkah, kot so »Nova obzorja«, »Svet v knjigi« (obe leposlovni) in potopisni »Križem sveta«, kot tudi v zbirki poljudno-znanstvenih, šolskih in strokovnih knjig po programu izdala nadaljnjih 60 izvirnih in prevedenih del.

ZALOŽBA »OBZORJA« nedvomno odigra pomembno kulturno poslanstvo s tem, da širi leposlovno in poljudno-znanstveno knjigo ne le v severni Sloveniji, marveč v vsej republiki. Njen pomen pa je zlasti porastel po ustanovitvi vrste srednjih in višjih šol v Mariboru, za potrebe katerih je založba doslej izdala že vrsto šolskih in strokovnih knjig, ki po njih posegajo tudi druge šole v Sloveniji.

STROGA SPECIALIZACIJA POSLOVALNIC

»ZARJA«, TRGOVSKO PODJETJE Z INDUSTRIJSKIM BLAGOM V MARIBORU, je specializirano pretežno za prodajo tekstilnega blaga in je uspelo povečati promet prav zato, ker je strogo specializiralo svoje poslovalnice in trgovsko mrežo uspešno razširilo tudi prek meja občine. Tako je lani odprlo dve novi poslovalnici, in sicer v Slovenski Bistrici in Velenju, letos pa namerava odpreti še eno poslovalnico v Slovenski Bistrici ter nadaljnjo v Ormožu. Obe bosta specializirani za prodajo oblačilne konfekcije in tekstilnega blaga.

V obdobju do leta 1970 namerava podjetje povečati bruto promet na 3 milijarde din, medtem ko je lanski bruto promet dosegel vrednost 1.909 milijarde din, po planu za leto 1964 pa naj bi znašal okrog 2 milijardi din. Po programu razvoja podjetje »ZARJA« predvideva graditev blagovne hiše v Mariboru, z lokacijo na vogalu Jurčičeve in Gosposke ulice. Blagovno hišo bo podjetje gradilo deloma z lastnimi sredstvi, a deloma s soudeležbo drugih investorjev, največ industrijskih podjetij. Nada-

NENEHNA SKRB ZA GOZDOVE

GOZDNO GOSPODARSTVO MARIBOR je v sedanji obliki zaživel leta 1952, ko je prevzelo izkoriščanje gozdov od lesnoindustrijskih podjetij, medtem ko je bilo ustanovljeno že leta 1947 kot operativna enota ministrstva za gozdarstvo.

Začetna dejavnost podjetja je bila skromnejša, v glavnem pa usmerjena v kritje potreb po lesu, manj v gojitvena dela zaradi pomanjkanja saditvenega materiala. Toda, čeprav obseg dejavnosti ni vseboval širšega programa, so v podjetju kaj kmalu spoznali pomembnost in potrebnost gozdnega cestnega omrežja, zlasti še, ker so želeli čim bolj skrajšati čas in manipulacijo od poseka do oddaje lesa. Vendar kako? Za gradnjo gozdnih poti ni bilo nobenega specializiranega podjetja. Zato so ustanovili specializirano gradbeno grupo, ki se je kasneje razvila v močno mehanizirano enoto. Kaj kmalu so se pokazali prvi rezultati. V nekaj letih so zgradili dobršen del gozdnih kamionskih cest na Pohorju, Kozjaku in Boču. Tako da ima sedaj gozdno gospodarstvo 249 km cest, ki omogočajo hitro dostavo lesa do potrošnika.

Ceprav začetna skromna dejavnost, je kasneje naraščala in prešla od gradnje gozdnih poti še na gozdomno gojitvena dela, zlasti na področju gozdov, ki so bila do nedavnega zaradi oddaljenosti zanemarjena oziroma prepuščena sama sebi. Zaradi naraščanja del in zaradi načrtnejšega in hitrejšega izkoriščanja gozdov je naraščala tudi mehanizacija. Uporabljali so vedno več mehanizacije pri sečnji lesa in končno ustanovili tudi sekcijo za urejanje gozdov, katere glavni namen je določati načrtno izkoriščanje gozdov, gojenje in skratka misliti na urejeno gospodarjenje v gozdovih podjetja. Omenimo naj, da je podjetje prevzelo leta 1951 tudi bivše gojitveno lovišče »Pohorje«, da bi z rednim oskrbovanjem povečalo stalež divjadi in omogočilo večji lovski turizem.

Vendar bi brez dobre mehanizacije podjetje ne moglo uspevati. Zato so nabavili že vrsto modernih strojev, tako da razpolagajo s precejšnjim številom motornih žag, žičnih izvlačilcev, kamionov in traktorjev. Potrebnovali bi le še ročne motorne lupilce, ki jih že uporabljajo v inozemstvu, ki pa še niso dovolj preizkušeni. Mehanizacije imajo torej dovolj (nakladanje lesa je mehanizirano), le tu in tam imajo manjšo vrzel, ki pa jo bodo, kot pravijo, še »zamašili« z novimi stroji.

Ne glede na to, da je gospodarjenje v gozdovih družbenega lastništva vedno boljše, skratka da je napredek očiten, pa tega ne bi mogli trditi za zasebni sektor. Proizvodnja v zasebnem sektorju namreč močno zaostaja za proizvodnjo v gozdovih družbenega lastništva, zlasti zaradi razdrobljenosti in mnogih drugih pogojev. Glede na to so pred podjetjem odgovorne naloge, ki naj v končni obliki reševanja omogočijo boljše izkoriščanje oziroma gospodarjenje tudi v gozdovih zasebnega lastništva, kar pa bo možno le s kompleksnim gospodarjenjem.

Ceprav zlasti omenjamo dobro gospodarjenje, je treba napisati, da je skrb za delovnega človeka in usposabljanje kadra vedno in ob vsaki priložnosti bila med prvimi nalogami podjetja, ki danes brez strahu gleda v bodočnost. Stipendije in dopolnilno izobraževanje zagotavljajo potreben strokovni kader tudi za v bodoče (sedaj imajo 28 gozdnih inženirjev, 45 gozdnih tehnikov in več strokovnjakov z višjo komercialno in srednjo ekonomsko izobrazbo). Vendar, skrb za delavca se ne kaže samo v sistematičnem izobraževanju, temveč tudi v stalni skrbi za delavca na delovnem mestu, za njegovo varnost itd. Naj na koncu torej zapišemo, da je v vseh 11 gozdnih obratih, obratu za gradnjo, za urejanje gozdov in obratu za lovstvo in ribarstvu bila skrb za delavca vedno na prvem mestu.

Nasploh si podjetje vseskozi prizadeva doseči čim boljši gospodarski učinek, pri čemer je njegova glavna skrb usmerjena v izgradnjo gozdnih poti in načrtno pogozdovanje. Zakaj? V podjetju se namreč dobro zavedajo, da samo s cestami ob potokih ne bodo mogli zajeti in izkoriščati vseh gozdov, zato gradijo tudi tako imenovane bočne ceste, ki povezujejo razne gozdne poti. Tipičen primer take ceste je cesta Bežjak—Pergaver nad Lovrencem na Pohorju, ki je gradena na nadmorski višini okrog 900 m in veže cesti Lovrenc—Pesek ter Cinžat—Klopni vrh. Vendar razen gozdnih poti mislijo tudi na gradnjo dovlačilnih poti, primernih za traktorje. Četudi jim primanjkuje sredstev za gradnjo gozdnih poti, so dosegli že lepe uspehe, saj so razen poti na Pohorju zgradili pravo cestno omrežje tudi na Kozjaku in Boču.

Spriču večjega izkoriščanja gozdov je podjetje svojo dejavnost močno usmerilo tudi v pogozdovanje oziroma obnavljanje gozdov. V začetku slabo in nenačrtno pogozdovanje dobiva vedno popolnejše oblike načrtnega pogozdovanja, tako da je moralo podjetje zaradi pomanjkanja sadik ustanoviti lastne drevesnice, kjer gojijo zdrave in močne sadike.

GOZDNO GOSPODARSTVO Maribor — izvlačenje lesa z motornim višlom

Vendar vedno večje naraščanje potreb po lesu zahteva nove ukrepe. Med prvimi je zmanjševanje razdobja od setve do žetve, ki je v gozdarstvu dolgo in traja okrog 100 let. S plantažami in intenzivnimi nasadi skrajšujejo dobo »od setve do žetve«, kajti z agrotehničnimi ukrepi pospešujejo rast in izbiro hitro rastočih drevesnih vrst ter skrajšujejo proizvodni proces na 15 do 35 let. Vendar je izgradnja plantaž in nasadov šele v začetni fazi. Zato menijo, da so možnosti razvoja nasadov in plantaž precejšnje. Ravnajo namreč na okrog 7000 ha r. ršine, in sicer ob Dravi med Mariborom in Središčem. Ker pa še ni povsem znano, kako bo potekala izgradnja hidrocentrale Srednja Drava I in II, tudi še ni točneje določena površina, kjer bodo osnovali plantaže in intenzivne nasade. Nedvomno pa je, da bo na teh površinah Gozdno gospodarstvo Maribor v 7 letih osnovalo 2000 ha takih nasadov in razširilo gojitveno dejavnost.

9,9 MILIJONA LITROV MLEKA
LETA 1970

»AGRO-KOMBINAT« MARIBOR

»AGROKOMBINAT« MARIBOR je bil ustanovljen spomladi leta 1962, potem ko so bila priključena nekatera kmetijska gospodarstva in posestva k pivšemu KG Košaki. Konec leta 1962 se je navedenim organizacijam priključilo še podjetje »Vinag«, ki posluje zdaj kot samostojni obrat kombinata. Enako posluje kot samostojni obrat tudi bivši obrat za gozdarstvo, iz katerega je bila izločena gozdarska proizvodnja.

V začetku leta 1963, po dokončanem formiranju, je »AGROKOMBINAT« MARIBOR dosegel skupno 5545 ha kmetijskih površin, od tega 1033 ha njiv, 496 ha vinogradov, 1505 hektarov sadovnjakov in 1105 ha travnikov. Nadalje ima gozdarski obrat v upravljanju okrog 2760 ha gozdov.

Pripomniti velja, da so kmetijske površine »AGROKOMBINATA« izredno razdrobljene ter da prav ta razdrobljenost narekuje arondacije ter zaokroževanje zemljišč. Pečat celotni tehnologiji in gospodarjenju daje tudi neizgrajenost posestva, za-

Obnovljeni prostori gostinskega podjetja »ASTORIA« — mestna restavracija na Koroški cesti

radi česar kombinat tudi ni mogel uvesti uspešnejše proizvodnje.

Da bi uvedel specializacijo proizvodnje, je »AGROKOMBINAT« ustanovil ekonomske enote po posameznih panogah ter predvidel kratkoročne in dolgoročne ukrepe za odpravo posledic podedovane drobnolastniške proizvodnje.

V vinogradništvu je med drugim predviden posek nerentabilnih vinogradniških parcel na površini 60 ha, v rodnih vinogradih pa bo kombinat posvečal vso pozornost pravilnemu gnojenju, rezu trsa in strokovnemu škropljenju. Predvsem v mlajših vinogradih bo upostavljena vzgoja trsov po sodobnih načelih, s čimer bo moč poceniti in povečati proizvodnjo v več kot polovici obstoječih vinogradov. Za te namene bo »AGROKOMBINAT« investiral 50 milijonov dinarjev.

»AGROKOMBINAT MARIBOR« — obrat Kamnica — moderni odprti hlevi

Do leta 1972 bo »AGROKOMBINAT« izvedel sistematično obnovo 300 ha vinogradov, pri čemer bodo dela v vinogradništvu v čim večji meri mehanizirana. Vrednost investicijskih naložb v te namene (vključno nabava mehanizacije) bo znašala 504 milijone din. Predvidene vinogradniške obnove bodo dajale letno okrog 250 vagonov vina, ostali vinogradi pa 160 vagonov, tako da bodo kapacitete »AGROKOMBINATA« MARIBOR leta 1975 v lastni proizvodnji nad 410 vagonov vina.

Nadalje bo »AGROKOMBINAT« nadaljnjih 30 milijonov vložil v nabavo strojev za stiskanje grozdja in nadaljnja znatnejša sredstva za modernizacijo polnjenja steklenic, pri čemer bo predvidoma nabavil avtomatske stroje, usposobljene za polnjenje steklenic v tekoči liniji, s čimer bo mogoče — zaradi zmanjšanja števila delovne sile in povečanja polnilnih kapacitet na 10 milijonov steklenic letno — pri polnem izkoriščanju strojev prihraniti letno okrog 100 milijonov dinarjev stroškov.

Medtem ko se je sadjarstvo doslej bolj ali manj zanemarjalo, je zdaj v teku rekonstrukcija dela nasadov. Dobro oskrbovani nasadi dajejo tudi že lep pridelek (7000 kg na ha) in je spriču dobre, redne oskrbe v teh nasadih v naslednjih letih pričakovati do 2 vagona pridelka na hektar.

Do leta 1970 bo »AGROKOMBINAT«

stvi bo med drugim uredil tudi porodnišnice in mlekarnice, rekonstruiral perspektivne objekte in dogradil večje hleve, ki zaradi omejenih kreditov doslej niso bili dokončani. Z rekonstrukcijo porodnišnice bo nadalje zgrajena farma za 470 glav mlekaric. Blagovna proizvodnja mleka leta 1970, po vloženih investicijah bo predvidoma znašala nad 9,9 milijona litrov, bruto produkt iz živinorejske proizvodnje pa bo dosegel vrednost 1,073 milijarde dinarjev.

KMETIJSKI ZAVOD MARIBOR

obsega oddelek za vinogradništvo in sadjarstvo, oddelek za poljedelstvo ter oddelek za projektiranje. Poleg

jolika v Jarenini, gostilno »Na griču« v Zgornji Velki, gostišče »Pri mostu« na Tratah ter gostilno »Groz« na Sentiljski cesti v Mariboru.

Podjetje zaposluje 121 oseb in je od leta 1960, ko je znašala 158 milijonov din, realizacijo povečalo na 358 milijonov din v letu 1963. Lani je »Astoria« ustvarila tudi za 64 milijonov din deviznega pritoka.

V letu 1964 podjetje predvideva bruto promet nad 400 milijonov din.

Doslej je podjetje generalno obnovilo naslednje svoje obrate: Mestno restavracijo, gostilno »Lovec« v Strihovcu, bife na obmejnem bloku in gostišče »Pri mostu« na Tratah, uredilo pa je gostilno »Drava«. Nadalje je v sodelovanju z železniškim transportnim podjetjem uredilo dva potujoča bifeja v vlaku, ki vozi na relaciji Maribor—Reka in Maribor—Pula.

teh oddelkov ima ZAVOD tudi agrokemijski in enološki laboratorij, laboratorij za kontrolo semen in lastno drevesnico.

Okrog 80 % svoje dejavnosti ZAVOD namenja storitvam za zunanje naročnike, predvsem za kmetijske zadruge in gospodarstva v mariborskem okraju.

V komuni Maribor-Center pa poslujejo še štiri KMETIJSKE ZADRUGE in to: KZ SVEČINA, KZ MALEČNIK-PERNICA, KZ PESNICA in KZ SELNICA OB DRAVI.

»ASTORIA« ŠIRI IN OBNAVLJA GOSTINSKO MREŽO

GOSTINSKO PODJETJE »ASTORIA« MARIBOR je nastalo iz kavarnarstva »Astoria« in ima naslednje obrate: kavarno »Astoria« Maribor z dancinom in ekspresnim bifejem, Mestno restavracijo v Mariboru, gostilno »Drava«, kolodvorsko restavracijo z bifeji, gostilno »Kerenčič« v Pesnici, gostilno v Svečini, gostilno »Pesniški dvor«, restavracijo »Astoria« v Sentilju, gostilno »Lovec« v Strihovcu, bife »Turista« na obmejnem bloku, gostilno »Ma-

Za vsa investicijska dela je podjetje »ASTORIA« od leta 1961 do lani porabilo 57 milijonov din, pri čemer je bilo le 5 milijonov din kreditov.

Za naslednje sedemletno obdobje je podjetje pripravilo še obsežnejši investicijski program. Tako bo uredilo dva montažna bifeja, in sicer na avtobusni postaji in na glavni tržnici v Mariboru, zgradilo bo gostinski obrat pri Treh Rinkih, uredilo obrat v Zgornji Kungoti, ki gostišča sploh nima, dopolnilo pa bo tudi opremo v obratih. Za uresničitev navedenega programa bo podjetje potrebovalo okrog 100 milijonov din investicij, pri čemer bo razpolagalo s 75 milijoni din lastnih sredstev.

Ker podjetje zaposluje čez 50 oseb, mlajših od 25 let, so velike potrebe po samostojnih visokokvalificiranih delavcih.

Osebnih dohodkov delavcev, zaposlenih pri podjetju »ASTORIA«, so se lani v primerjavi z letom 1962 v povprečju povečali za 15,6 %, kar je povsem v skladu z realizacijo, ki je porasla za 16,9 %, in še zlasti s čistim dohodkom, ki se je povečal za 27,9 %.

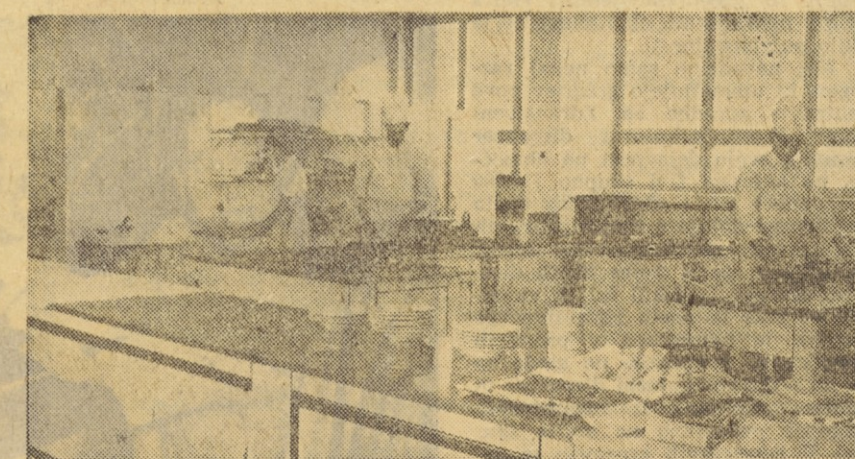
Podjetje meni, da bi bili uspehi gostinstva nedvomno zadovoljivejši in položaj gostinstva trdnější, če bi bile nižje razne takse kot na primer za glasbo, avtorske pravice itd., in če bi se spremenil sistem prometnega davka. Le-ta naj namreč ne bi baziral na ceni, marveč na količini.

»SLAVIJA« NAJVEČJI HOTEL V MARIBORU

HOTEL »SLAVIJA« — največji v Mariboru — zgrajen leta 1963, razpolaga s 146 sobami in 242 posteljami. 98 sob je opremljenih s prhami. Vse sobe so udobne in najsodobneje opremljene.

HOTEL »SLAVIJA« nadalje obsega restavracijo s teraso, snackbarom in klubskimi sobami. Kuhinja slovi po pripravljanju odličnih domačih specialitet. Gostje lahko izbirajo med najboljšimi štajerskimi vini, na voljo pa so jim tudi garaže in taksi služba ter menjalnica.

HOTEL »SLAVIJA«, MARIBOR je projektiral inž. arh. Milan Černigoj, gradilo pa ga je gradbeno podjetje »Tehnogradnje«, Maribor.

»HOTEL SLAVIJA« — novozgrajeni hotel v središču Maribora ima tudi najsodobnejšo kuhinjo

MARIBOR BO DOBIL NOV ZDRAVSTVENI DOM

Od osvoboditve pa do ustanovitve ZDRAVSTVENEGA DOMA MARIBOR leta 1957 so bili v Mariboru večidel na pobudo republikanskih organov ustanovljeni posamezni zdravstveni zavodi, ki so opravljali temeljno zdravstveno službo.

Vse do konca leta 1956 je celotno ambulantno poliklinično službo za Maribor in okolico opravljala Poliklinika, zdravstvene domove in postaje v okraju pa je povezoval Okrajni zdravstveni dom. Leta 1957 NI DOM MARIBOR, ki naj bi kot pa je bil ustanovljen ZDRAVSTVENI DOM MARIBOR, temeljni zdravstveni zavod opravljal preventivno in kurativno zdravstveno službo na območju treh občin, poleg tiste, ki jo na območju občine Tabor opravljata zdravstvena doma Ruše in Lovrenc na Pohorju. V sklopu ZDRAVSTVENEGA DOMA MARIBOR so se vključile vse splošne ordinacije Poliklinike in nekatere specialne ambulate ter dotlej samostojni zdravstveni domovi, kot Protituberkulozni dispanzer, Dispanzer za žene in otroke, Šolska poliklinika in drugi.

V prvih letih svojega obstoja se je ZDRAVSTVENI DOM MARIBOR znašel v izredno težavem položaju spriču tega, da se je z gospodarskim razvojem mesta in okolice spreminjala struktura zavarovancev, da je raslo število upravičencev do zdravstvenega varstva in se je zlasti povečalo število pregledov v splošnih ordinacijah, potem ko je bila ukinjena zasebna zdravniška praksa. Zlasti kurativna dejavnost se je zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov, pa tudi kadrov, znašla v izredno težavem položaju. Ker ni bilo potrebnih finančnih sredstev za izgradnjo novih, funkcionalno urejenih prostorov, je ostalo stanje v mestu kljub povečanim zahtevam še nadalje nespremenjeno. Zato je prišlo do ustanavljanja zdravstvenih postaj in pomožnih zdravstvenih postaj v predmestjih in okolici, da bi tako razbremenili obstoječe zdravstvene zmogljivosti v mestu.

Povsod, kjer so to dopuščala finančna sredstva, so začeli z gradnjo novih, namensko grajenih paviljonov, tako da je samo na območju občine Center danes poleg skupnih služb, zlasti dispanzerskih za otroke, šolsko mladino, žene in TBC ter servisnih služb, kot so rentgenski oddelek, fizioterapija, centralni laboratorij in druge, še 5 zdravstvenih postaj, v katerih delajo stalni zdravniki s patronažnimi sestrami, babicami in negovalkami na domu ter zobozdravstvenimi delavci, in pet pomožnih zdravstvenih postaj, v katerih delajo zdravniki in zobni terapevti vsak drugi dan, medtem ko so ostali delavci, kot patronažne sestre in babice, stalni.

Tako zelo razširjena mreža zdravstvenih postaj in pomožnih postaj je preprečljiva dokaz težen ZDRAVSTVENEGA DOMA MARIBOR po izboljšanju temeljne zdravstvene službe na območju treh mariborskih občin. Kljub temu, da ta mreža še ni povsem izpopolnjena, je danes nedvomno ena najbolj popolnih v republiki. Če bodo uresničene težnje prebivalcev Selnice, da bodo delno z lastnimi sredstvi, delno pa s sredstvi občine zgradili novo namensko zgradbo, bo zdravstvena mreža na navedenem območju verjetno zaključena za daljše obdobje.

Danes je v občini Center 21 splošnih ordinacij, ki opravljajo predvsem kurativno dejavnost, dalje je Dispanzer za otroke z 11 posvetovalnicami na terenu, šolska poliklinika z 9 ambulantami, Dispanzer za žene s petimi posvetovalnicami, Šolska zobna ambulanta s 6 ordinacijami in eno ortodontsko ordinacijo, zobozdravstvena dejavnost za odrasle pa se odvija v 7 ordinacijah in 4 zobotehničnih laboratorijih. Patronažno službo nadalje opravlja 10 medicinskih sester, babiško 6 babic, nego na domu pa 8 negovalk, kar je nedvomno edinstven primer v Sloveniji.

Četudi je moč ugotoviti, da je temeljno zdravstveno varstvo doslej zadovoljivo opravljalo svoje poslanstvo, je treba na drugi strani pripomniti, da spriču neprimernih prostorov in preobremenjenosti kadra delo v neprimernih okoliščinah terja obilo požrtvovalnosti.

Naj navedemo samo nekaj razlogov, ki utemeljujejo graditev nove centralne zgradbe za Zdravstveni dom: Protituberkulozni dispanzer opravlja svojo dejavnost na območju, na katerem živi skupno 157.000 varovancev — ta zdravstvena enota še zmerom deluje v tesnih prostorih Črničevega sanatorija. Pod šolsko polikliniko spada danes 26.000 dijakov, učencev ljudskih šol in vajencev — tudi ta enota zdravstvenega varstva je nameščena v prostorih navedenega sanatorija, ne glede na to, da protituberkulozni dispanzer in šolska poliklinika iz zdravstvenih razlogov nedvomno ne sodita skupaj. V neustreznih prostorih se nadalje stiskata dečji dispanzer in oddelek za fizioterapijo. Za oddelek opravi letno tudi do 150.000 posegov iz vseh vej medicine za potrebe vsega okraja, medtem ko bi sedanji

ZDRAVSTVENI DOM MARIBOR — pregled pacienta v ambulanti za očne bolezni

prostorji dopuščali letno največ 5000 terapij letno.

Ker v podobnih okoliščinah delujejo tudi drugi dispanzerji in zavodi, je novica, da se že letos začne graditev nove centralne zgradbe ZDRAVSTVENEGA DOMA MARIBOR, tembolj spodbudna in razveseljiva.

VELIKE POTREBE PO STROKOVNIAKIH MEDICINE DELA

KOMUNALNI ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE MARIBOR ima nedvomno velike zasluge za to, da se je krepila materialna osnova zdravstvenih domov in da so bila ustrezno urejena kadrovska vprašanja na območju, ki ga zavod zajema. Prav tako posveča Zavod posebno pozornost izgrajevanju zdravstvenega varstva oziroma razvoju obratnih ambulant. Tako ima Maribor edino ambulanto za gradbene delavce v Sloveniji, ki je pokazala prav zadovoljive uspehe pri analiziranju vzrokov obolevnosti zlasti sezonskih delavcev in v zniževanju staveža bolnih. Nasploh si Zavod prizadeva vplivati na obratne ambulate in na podjetja, da bi skupno z organi upravljanja in službo HTV proučevale okolje delavca bodisi v službi, bodisi doma in sploh analizirale vzroke za dokaj visoko obolevnost delavcev v nekaterih večjih industrijskih podjetjih. Tako na priskupaj s službo HTZ in dispanzerjem za medicino dela Zavod pripravlja študijo o vzrokih obolevnosti delavcev v enem, po tej plati najbolj vzornih podjetjih, v »Metalni«, medtem ko bo takšna študija še nujnejša v drugih podjetjih, kjer je obolevnost delavcev višja, na primer v Tovarni železniških vozil »Boris Kidrič«.

Zavod si nadalje prizadeva, da obratne ambulate ne bi toliko pozornosti posvečale kurativi, vendar bolj preventivni službi, ugotavljanju vzrokov za obolevnost delavcev in raznovrstnim preventivnim akcijam, ki preprečujejo obolenja. Med uspešnejše tovrstne akcije nedvomno sodi cepljenje proti tetanusu in proti gripi, ki je zajelo malone ves mariborski okraj. Vendar takšne preventivne akcije ne pokažejo rezultatov takoj, ampak šele čez nekaj časa, tako da ni mogoče, že zdaj ugotoviti njihove uspešnosti, dasi ravno je jasno, da investicije, vlozene v ta namen, niso bile brez koristi.

KOMUNALNI ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE MARIBOR je s svojo dejavnostjo dosegel enega najnižjih stavežev bolnikov v Sloveniji, saj lani stavež ni presegel 3,60 od celotnega števila zaposlenih. Pod tem povprečjem sta le občini Ptuj in Murska Sobota, kjer pa izostajanje z dela ni bilo manjše morda zaradi večjih uspehov zdravstvene službe in varstva, temveč zato, ker so na območju teh zavodov pretežno take gospodarske dejavnosti (kmetijska dejavnost, lahka industrija), kjer je na splošno obolevnost manjša.

Tudi mariborski akvarij sodi med mnoge turistične atrakcije mesta

STVENI ZAVOD »MARIBORSKE LEKARNE«. Pripravili so program razvoja lekarniške službe, po katerem je predvidena graditev nove lekarnice »Center«. Združili bi se sedanji lekarni »Center« in »Glavni trg«, in sicer v novi zgradbi z lokacijo Gosposka ulica—Glavni trg.

Nadalje je predvideno, da bo sedanja lekarna »Pri gradu« dobila nove prostore v prizidku zdravstvenega doma, kamor se bo preselila uprava zdravstvenega doma, šolska poliklinika, otroški dispanzer in vrsta drugih ambulant.

Sedanji lekarni »Tabor« in »Studenti« se bosta prav tako združili, potem ko bosta predvidoma dobili nove prostore v novozgrajenem objektu v okviru bolnišnice. Novi sodobni lekarniški zavod bo oskrboval z zdravili bolnike v bolnici in prebivalce občine Tabor ter služil kot učni zavod za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje lekarniških strokovnih delavcev in dijakov višjih ter srednjih medicinskih šol.

Upoštevati pa bo nadalje treba tudi želje prebivalstva Gosposvetske ceste in Pobrežja, da bi na njihovem območju odprli lekarno.

Tako bi bile v Mariboru tri velike sodobne lekarnice z vsemi potrebnimi prostori in laboratoriji, ki bi poleg drugih manjših zadostovale za oskrbo prebivalcev mesta z zdravili za dolgo vrsto let.

ZOBNA POLIKLINIKA MARIBOR

je bila ustanovljena že leta 1947 kot javni zobozdravstveni zavod, ki je nekaj let kasneje prešel iz proračunskega na samostojno financiranje.

Ogromno povpraševanje po zdravstvenih storitvah je primoralo zavod na gradnjo prizidka, ki je bil dograjen leta 1962 in ki je veliko prispeval k povečanju zavodovih kapacitet, za okrog 50 %, medtem ko sta za vrsto let rešena prostorska vprašanja in funkcionalnost prostorov. Spriču večanja prostorskih kapacitet pa so mislili tudi na mo-

ZAVAROVALNICA MARIBOR

ZAVAROVALNICA ima poslovno področje v enajstih občinah mariborskega okraja: Maribor-Center, Tabor in Tezno, dalje v občini Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec, Dravograd, Radlje ob Dravi, Slovenska Bistrica, Ptuj, Lenart v Slovenskih goricah in občini Ormož.

ZAVAROVALNICA MARIBOR opravlja vse vrste imovinskih zavarovanj, med katere lahko štejemo vsa obvezna zavarovanja družbenega premoženja, kakor tudi prostovoljna zavarovanja zasebnega premoženja. Za vse občine so zlasti zanimiva prostovoljna zavarovanja zasebnega premoženja, kar je razvidno iz izplačanih odškodnin v preteklem letu. S področja civilnega zavarovanja, kamor je šteti tudi nepremičnine, stavbe, gospodarska poslopja itd., je bilo lani zasebnim

dernizacijo. Lani so namreč nabavili dva nova turbotralna stroja, ki omogočata vrtnanje zob brez bolečin.

Storili so torej vse, da bi pacientom nudili čim boljše splošno zdravstveno in specialistično službo, zlasti kar se tiče operativnih posegov in ortodontije, medtem ko so vso pozornost posvečali tudi vsem zobozdravstvenim storitvam, vključno dajanju protetičnih nadomestkov in visil protez.

Omenimo naj, da je bila dejavnost ZOBNE POLIKLINIKE MARIBOR do sedaj pretežno usmerjena v kurativno dejavnost, medtem ko za v bodoče pripravljajo tudi preventivno službo, z namenom, da omogočijo članom delovnih kolektivov pravočasno zdravljenje zob.

Doživljajo pa tudi težave. Zavodove kapacitete so namreč le 65 % izrabljene — zaradi pomanjkanja kadrov. Čeprav redno štipendirajo 6 do 8 stomatologov in tehnikov, jim le-teh primanjkuje. Kot vzrok navajajo pomanjkanje stanovanj, ki jih z lastnimi sredstvi ne morejo kupiti. Zato menijo, da bi jim pri tem morale pomagati občine ali pa Komunalni zavod za socialno zavarovanje.

ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO MARIBOR

je bil ustanovljen leta 1946, in sicer kot specializiran higiensko-epidemiološki zavod, ki organizira, usmerja in izvaja preventivno zdravstveno dejavnost na področju okraja in kot okrajni zdravstveni center predlaga državnim organom ukrepe za napredek splošnega zdravstvenega in higienskega stanja prebivalstva.

Dejavnost zavoda je sila pomembna, vendar pa precej otežkočena prav zaradi razdrobljenosti poslovnih prostorov. Računajo, da bodo dokončno zaživel z dograditvijo lastnih prostorov, ki jih bodo gradili skupno z Mestnimi lekarnami na Glavnem trgu. Nekoliko težav predstavlja tudi pomanjkanje strokovnega kadra.

odškodnine ali 242,6 % z ozirom na tehnično premijo; za zavarovane posevke nekaj več kot 6,3 milijona din ali 118,4 % v odnosu na vplačano tehnično premijo. Za zavarovanje pod »razno«, kjer je največ zavarovanih motornih vozil, so lani izplačali 79,5 milijona dinarjev za škodo zasebnim lastnikom, ali 128 % v odnosu na vplačano tehnično premijo.

ZAVAROVALNICA poleg imovinskega zavarovanja opravlja tudi neugodno zavarovanje oseb in življenjska zavarovanja. Tako je bilo na primer lani 16.958 neugodnih zavarovanj, za neugodno za izplačanih 28 milijonov 720.000 din, ali 57 % od vplačanih premij. Življenjskih zavarovanj so lani zabeležili 65.123, medtem ko so zavarovancem izplačali 95 milijonov 137 tisoč din, ali

SKUPNE ZAVAROVALNICE Maribor — pogled na stavbo podjetja na Mariborski cesti pred mariborskim kolodvorom

lastnikom izplačanih nekaj več kakor 46 milijonov dinarjev ali 93,8 % tehnične premije, to je tistega dela, ki je namenjen za izplačilo škode. Za zavarovano živino so izplačali zasebnim živinorejcem 60.632.000 din

60 % od vplačane premije. Za obvezna imovinska zavarovanja družbenega premoženja je prav tako ZAVAROVALNICA izplačala za nastalo škodo 508.622.000 din, ali 74 % od vplačane tehnične premije.

Realizacija v letu 1963

Sektor	Inkaso 1962	Inkaso 1963	Prirast	Indeks
Družbeni	1.024.144	1.236.240	212.096	120,71
Zasebni	561.444	688.731	127.287	122,67
Skupaj	1.585.588	1.924.971	339.383	121,40

Iz pregleda je razvidno, da je bil lani dosežen pomemben uspeh, saj je bil dohodek (inkasirani) za 339 milijonov 383 tisoč din večji od dosežene premije v letu 1962 (od tega 127.287.000 din v zasebnem sektorju). Nedvomno so doseženi rezultati prispevek prizadevanja celotnega kolektiva, saj so bili doseženi z istim številom zunanjih sodelavcev, medtem ko so bili redno zaposleni trije delavci manj kot v letu 1962. To pomeni, da je produktivnost dela v kolektivu lani znatno porasla. Nedvomno je k temu pripomogla tudi

uvedba delavskega samoupravljanja in zboljšani sistem nagrajevanja. Aprila lani so namreč pričeli uvajati normirani sistem dela (75 % delovnih mest), ki je omogočil povečanje osebnih dohodkov kolektiva v skladu z doseženim delovnim učinkom.

NADALJEVANJE TERAPIJ
TAZE BOMO OBJAVILI V
PRIHODNJI ŠTEVILKI DE